

John Doe

นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ.

ชาติ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

มรณะ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

หมายรับสั่งที่..... ๑๙๗๗

สำนักพระราชวัง

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

นายสาโรจน์ ขวนะวิรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ. อายุ ๘๑ ปี อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การต่างประเทศ กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรมเนื่องจากถุงลมโป่งพอง ณ โรงพยาบาลรวมใจรัก
เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันจันทร์ ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๐๑.๐๙ น.

วันอังคาร ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๐๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ
พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่ กลองชนะ
ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๓ คืน.

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพนายสาโรจน์ ขวนะวิรัช
	เพื่อทราบ
	ติดต่อขอรับกลองน้ำหลวงพระราชทานที่กระทรวงวัฒนธรรม ไปปฏิบัติ

พลอากาศเอก

(สถิตย์พงษ์ สุขวิมล)

เลขาธิการพระราชวัง

หมายรับสั่งที่.....๒๐๒๒.....

สำนักพระราชวัง

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตน์
เชิญพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี
พันปีหลวง และของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ไปวางที่หน้าโกศศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,
ท.จ. ที่ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันพุธ ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๑๘.๐๐ น.

แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช
	เพื่อทราบ

พลอากาศเอก

(สถิตยพงษ์ สุขวิมล)

เลขาธิการพระราชวัง

หมายรับสั่งที่.....๒๐๐๘.....

สำนักพระราชวัง

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร
มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิรยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายดิเรกวัฒน สุจริตกุล เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ
นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ. ที่ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๓๐ น.
แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช
	เพื่อทราบ

พลอากาศเอก

(สิตยพงษ์ สุขวิมล)
เลขาธิการพระราชวัง

หมายรับสั่งที่.....๒๐๓๔.....

สำนักพระราชวัง

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน
วรขัตติยราชนารี ทรงพระกรุณาโปรดให้ นายเฉลิมพล ทันจิตต์ เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ
นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ. ที่ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๑๘.๐๐ น.

แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช
	เพื่อทราบ

พลอากาศเอก

(สถิตย์พงษ์ สุขวิมล)

เลขาธิการพระราชวัง

หมายรับสั่งที่.....๒๐๙๔.....

สำนักพระราชวัง

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงโปรดให้ นายยุทธนา พิgulแย้ม
เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพนายสาโรจน์ ชวนะวีรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ. ที่ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยาราม
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๑๖.๐๐ น.
แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพนายสาโรจน์ ชวนะวีรัช
	เพื่อทราบ

พลอากาศเอก

(สถิตย์พงษ์ สุขวิมล)
เลขาธิการพระราชวัง

หมายรับสั่งที่.....๑๙๗๘.....

สำนักพระราชวัง

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเพลิงศพ
นายสาโรจน์ ขวนะวิรัช ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ. อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ
แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพนายสาโรจน์ ขวนะวิรัช
	เพื่อทราบ
	ติดต่อขอรับกล่องเพลิงพระราชทานที่กระทรวงวัฒนธรรม ไปปฏิบัติ

พลอากาศเอก

(สถิตย์พงษ์ สุขวิมล)

เลขาธิการพระราชวัง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ได้กราบถวายบังคมลา ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตน์ เชิญพวงมาลาหลวง พวงมาลาสเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และ พวงมาลาสเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ไปวางที่หน้าโกศศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ณ ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร เมื่อวันที่อังคารที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ ในการนี้ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพพร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ พระราชทานโกศ แปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืนกำหนด ๓ คืน และพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร ในวันอังคาร ที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมอย่างหาที่สุดมิได้ หากนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช สามารถยังทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ คงจะมีแต่ความปลาบปลื้มชื่นชมโสมนัส ซาบซึ้ง และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

ปวงข้าพระพุทธเจ้าขอกราบถวายบังคมทูลเบื้องพระยุคลบาท ด้วยสำนึกใน พระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ และขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เป็นมงคลสูงสุดแก่วงศ์ตระกูลสืบไป

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า ครอบครัว ชวนะวิรัช

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อความทราบฝ่าละอองพระบาทว่า นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ได้กราบถวายบังคมลา ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณวราชนกดี สิริจิกรัณณิพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ นายดิเรกวัฒน สุจริตกุล เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ณ ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร เมื่อวันอังคาร ที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ หากนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช สามารถยังทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ คงจะมีแต่ความปลาบปลื้ม ชื่นชมโสมนัส ซาบซึ้ง และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

ปวงข้าพระพุทธเจ้าขอกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาทด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ และขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เป็นมงคลสูงสุดแก่วงศ์ตระกูลสืบไป

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า ครอบครัว ชวนะวิรัช

สำนึกในพระกรุณาคุณ

เมื่อความทราบฝ่าพระบาทว่า นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ได้กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ นายเฉลิมพล ทันจิตต์ เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ณ ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ หากนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช สามารถยังทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ คงจะมีแต่ความปลาบปลื้ม ชื่นชมโสมนัส ซาบซึ้ง และสำนึกในพระกรุณาคุณเป็นล้นพ้น

ปวงข้าพระพุทธเจ้าขอกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาทด้วยสำนึกในพระกรุณาคุณ เป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ และขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมเป็นมงคลสูงสุด แก่วงศ์ตระกูลสืบไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า ครอบครัว ชวนะวิรัช

สำนึกในพระกรุณาคุณ

เมื่อความทราบฝ่าพระบาทว่า นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ได้กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ณ ศาลา ๑๐ วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร หากนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช สามารถหยั่งทราบด้วยญาณวิถียใด ๆ คงจะมีแต่ความปลาบปลื้มชื่นชมโสมนัส ซาบซึ้ง และสำนึกในพระกรุณาคุณเป็นล้นพ้น

ปวงข้าพระพุทธเจ้าขอกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาทด้วยสำนึกในพระกรุณาคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ และขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมเป็นมงคลสูงสุด แก่วงศ์ตระกูลสืบไป

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

เกล้ากระหม่อม ครอบครัว ชวนะวิรัช

ประวัติย่อ นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช

นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

การศึกษา : ปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่น ๑๒

ปริญญาตรีและปริญญาโท (Political Science) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (UCLA) ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น พ.ศ. ๒๕๓๑

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. ๒๕๑๐ เริ่มรับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ เป็นเจ้าหน้าที่การทูต ๔ กองแบบพิธี กรมพิธีการทูต

พ.ศ. ๒๕๑๒ เจ้าหน้าที่การทูต ๕ สำนักงานปลัดกระทรวง

พ.ศ. ๒๕๑๔ เจ้าหน้าที่การทูต ๕ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

พ.ศ. ๒๕๑๕ เจ้าหน้าที่การทูต ๕ คณะทูตถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก

พ.ศ. ๒๕๑๖ เจ้าหน้าที่การทูต ๖ กองนโยบายและวางแผน สำนักงานปลัดกระทรวง

พ.ศ. ๒๕๑๙ ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

พ.ศ. ๒๕๒๒ รองอธิบดีกรมการเมือง

พ.ศ. ๒๕๒๔ อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๒๖ เอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์

พ.ศ. ๒๕๒๙ อธิบดีกรมสารนิเทศ

พ.ศ. ๒๕๓๑ อธิบดีกรมอาเซียน

พ.ศ. ๒๕๓๓ อธิบดีกรมการเมือง

พ.ศ. ๒๕๓๕ รองปลัดกระทรวง

พ.ศ. ๒๕๓๙ ปลัดกระทรวง ครบ ๔ ปี จึงออกไปเป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓

พ.ศ. ๒๕๔๕ เกษียณอายุราชการ

พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๕๓ เลขาธิการ มูลนิธิไทย

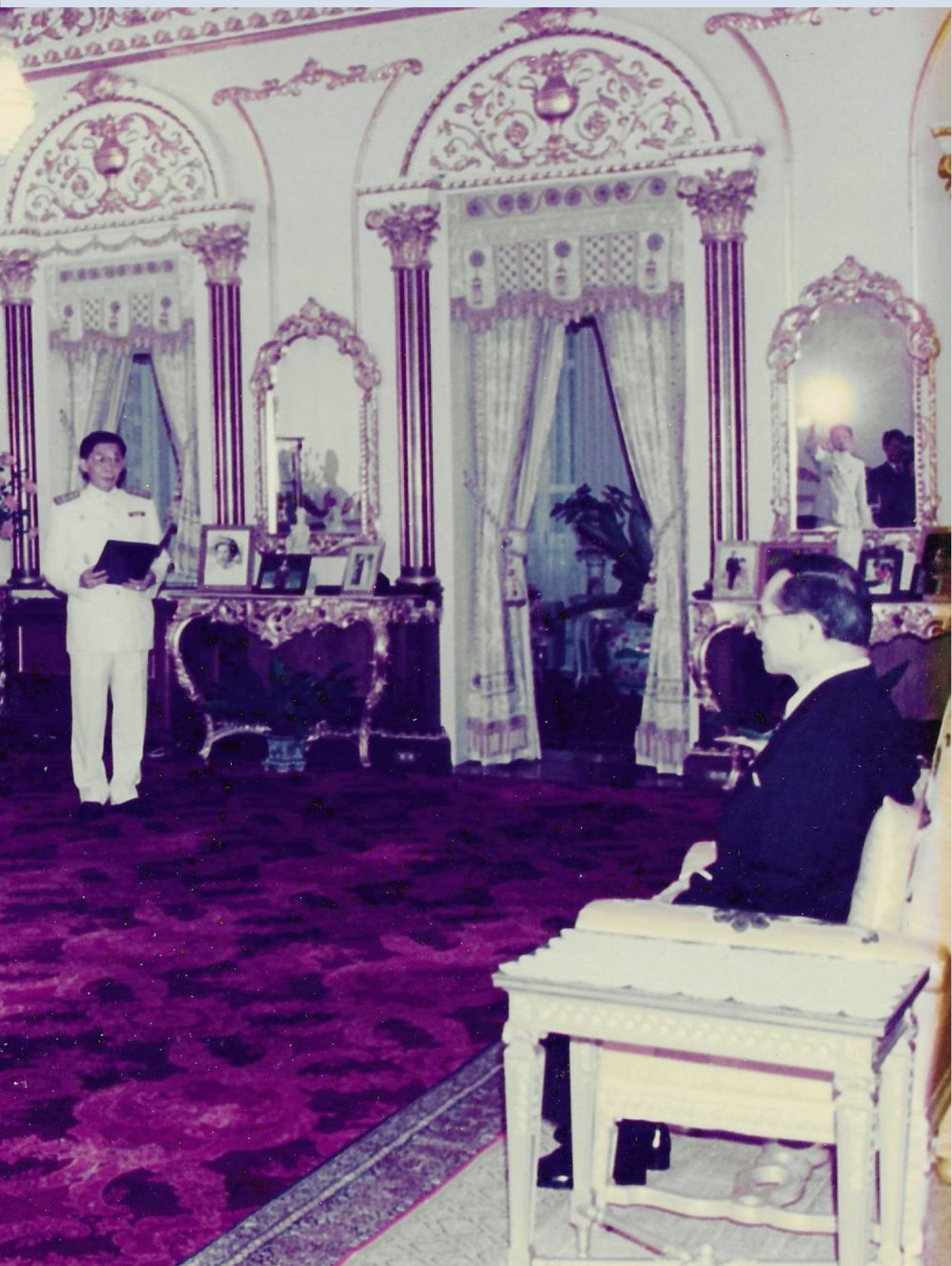
เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๑. จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๒
๒. ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๔
๓. ตริตาภรณ์ช้างเผือก	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๙
๔. ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๑
๕. ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๕
๖. ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖
๗. ประถมาภรณ์ช้างเผือก	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๘
๘. มหาวชิรมงกุฎ	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๑
๙. เหรียญจักรพรรดิมาลา	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๓
๑๐. มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๖
๑๑. ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	เมื่อ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๐
๑๒. ตติยจุลจอมเกล้า	เมื่อ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศ

๑. The Member of the Most Excellent Order of the British Empire (MBE) สหราชอาณาจักร	เมื่อ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕
๒. The Order of the Sacred Treasure, Gold and Silver Star ประเทศญี่ปุ่น	เมื่อ กันยายน ๒๕๓๔
๓. Knight Commander of the Most Distinguished Order of St. Michael and St. George - K.C.M.G. สหราชอาณาจักร	เมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐
๔. Grand Officier dans l'Ordre National du Mérite สาธารณรัฐฝรั่งเศส	เมื่อปี ๒๕๔๖

อภิสโรจน์ ชวนะวิธ

ผมพบสาโรจน์ครั้งแรกที่นิวยอร์ก ตอนนั้นผมเป็นเอกอัครราชทูตประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก กระทรวงการต่างประเทศส่งสาโรจน์ไปเป็นเลขานุการโทที่คณะทูตถาวรฯ ก่อนหน้านั้นผมไม่เคยรู้จักเขามาก่อนเลย ไม่เคยรู้ประวัติของเขา แต่มีคนเล่าให้ฟังว่าสาโรจน์เป็นคนเก่ง เคยร่วมงานกับท่านมูย (หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล) เคยช่วยเขียนบทหรือเคยช่วยกำกับการแสดง ภาพยนตร์เรื่อง “เขาชื่ออานต์” จึงรู้ว่าเขามีหัวศิลปิน ผมเองไม่เคยดูภาพยนตร์เรื่องนี้

หากมองโดยผิวเผิน สาโรจน์เป็นคนเงียบๆ เป็นคนสงบ และเป็นคนไม่ช่างพูด เพราะฉะนั้นใครก็ตามที่รู้จักเขาเป็นครั้งแรก จะมีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนเข้าถึงยาก ไม่ทราบว่าเขาเป็นคนอย่างไร แต่พอรู้จักกันไปนานๆ เข้า ก็จะเริ่มเห็นอุปนิสัยที่แท้จริงของเขา จะรู้ว่าเขาเป็นคนช่างพูด ช่างสังเกต มีความเป็นกลาง เป็นคนที่ยึดมั่นในหลักการ ตรงไปตรงมา เป็นคนที่พูดโดยไม่เสียดสี ไม่พูดก้าวร้าว มีความอ่อนน้อม อ่อนโยน และเป็นคนที่มีอารมณ์ขันด้วย

สาโรจน์มีพื้นฐานการศึกษาดี ผมเข้าใจว่าเขาไปเรียนเมืองนอกตอนโตแล้ว นับว่าเขาเป็นเด็กเก่ง ภาษาอังกฤษของเขาใช้ได้ทีเดียว สาโรจน์ทำงานเก่ง มีกิริยามารยาทสมบูรณ์แบบ เป็นคนช่างคิด ช่างคุย เป็นคนมีเพื่อนฝูง ไม่ค่อยมีศัตรู เวลาคบกับเขา เริ่มต้นอาจจะยาก แต่หลังจากนั้นแล้วก็ยังเป็นเพื่อนกันง่าย เพราะฉะนั้นสาโรจน์มาอยู่ที่คณะทูตถาวรฯ ประจำสหประชาชาตินี้เหมาะสมมาก สำหรับกับผม ตอนแรกก็เป็นเจ้านายกับลูกน้อง แต่พอนาน ๆ ไป นอกจากจะเป็นเจ้านายกับลูกน้องแล้ว ก็ยังเป็นเพื่อนกันด้วย

งานของสหประชาชาติมีคณะกรรมการ ๖ คณะที่คณะทูตถาวรฯ ต้องติดตามการประชุม เช่น คณะกรรมการ ๑ ด้านการลดอาวุธ และความมั่นคงระหว่างประเทศ คณะกรรมการ ๒ ด้านเศรษฐกิจและการคลัง และคณะกรรมการด้านอื่นๆ อีก ๔ คณะ เรื่องที่ผมเอาใจใส่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของคณะกรรมการ ๑ และคณะกรรมการ ๒ ส่วนคณะกรรมการด้านอื่นนั้นผมไม่ได้ติดตามด้วยตนเอง แต่จะคุมอยู่ห่าง ๆ โดยมอบหมายให้ข้าราชการที่มีความสามารถดูแลตนเองได้ ซึ่งสาโรจน์จัดอยู่ในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่เขาจะอยู่ที่คณะกรรมการ ๓ ด้านสังคม มนุษยธรรม และวัฒนธรรม สาโรจน์เก่งมาก ต่อมาเขาได้รับเลือก เป็นประธานคณะกรรมการ ๓

เมื่อผมสนิทสนมกับสาโรจน์ในฐานะเพื่อนร่วมงานแล้ว เขาสามารถพูดกับผมตรง ๆ สามารถเตือนสติผมได้ ลูกน้องส่วนใหญ่จะกลัวผม เพราะในอดีตผมเป็นคนดุ เป็นคนใจร้อน เป็นคนใจเร็ว ทำอะไรต้องเร็ว ไม่ทันใจก็ดุดันที ลูกน้องกลัวผมกันทั้งนั้น แต่สาโรจน์เขาไม่เคยกลัว ไม่เคยแสดงกิริยาอะไรที่ทำให้ผมรู้สึกว่าเขารำคาญผม ความใจเย็นของเขาช่วยให้ผมใจเย็นขึ้น เขายังกล้าพูดในสิ่งที่ลูกน้องคนอื่นไม่กล้า เขาสามารถเตือนผมได้ในเวลาที่เห็นผมวู่วาม เมื่อเขาเห็นผมตัดสินใจเร็วไป เขาจะบอกว่า “รออีกสักวันสองวันนะครับ” ผมเห็นว่าเขาเป็นคนที่มีความรับผิดชอบของการเป็นนักการทูตที่ดีมาก ผมจึงยินดีที่เห็นเขาเจริญเติบโตในวงการทูตและกระทรวงการต่างประเทศ เป็นเอกอัครราชทูตหลายประเทศ เป็นปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

สุดท้ายนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก รวมทั้งบุญกุศลคุณงามความดีที่สาโรจน์ได้ประพฤติปฏิบัติมาทั้งชีวิต ตลอดจนบุญกุศลที่ครอบครัวและญาติมิตรได้ร่วมกันอุทิศในกาลครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งผลให้ดวงวิญญาณของสาโรจน์ประสบแต่ความสุขความสงบ ในสัมปรายภพด้วยเทอญ

อานันท์ ปันยารชุน
๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

ระลึกถึง คุณปู่แอ็ก

จาก ครอบครัวชนะวีรัช

สาโรจน์ ชนะวีรัช เป็นบุตรของนายเทียบ ชนะวีรัช และนางเสงี่ยม ชนะวีรัช เป็นน้องชายคนที่สี่จากพี่น้องห้าคน และเป็นพี่น้องชนะวีรัชคนสุดท้ายที่จากพวกเราไป

เมื่อยังเยาว์ ท่านเป็นความชื่นใจของบุพการี ด้วยได้เดินทางไปศึกษาแลกเปลี่ยนที่สหรัฐอเมริกา กลับมาเป็นสมาชิกครอบครัวสิ่งดีอันทรงเกียรติ และกลับไปเยือนแดนแห่งเสรีภาพอีกครั้ง เพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

เมื่อเติบโตใหญ่ ท่านเป็นความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูล ด้วยการเลือกเส้นทางข้าราชการรับใช้ชาติ เติบโตก้าวหน้าในตำแหน่งใหญ่ถึงระดับอธิบดีกรม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ความใหญ่โตของตำแหน่งมิได้เป็นที่ภูมิใจของพวกเรา เท่ากับความจริงที่ว่า ท่านได้ใช้ความสามารถและอัจฉริยภาพของท่านปกป้องผลประโยชน์ของชาติอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

เมื่อเจริญวัยวุฒิ ท่านมอบความอุ่นใจแก่พี่น้องและลูกหลาน ท่านไม่แต่งงาน แต่เป็นบุพการีของเด็กสี่คน เป็นคุณปู่-คุณตาของหลานเจ็ดคน เมื่อยามพี่น้องของท่านสิ้นบุญ ท่านคอยอุ้มชูดูแลหลาน ๆ ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ จนทุกคนเติบโตมีอนาคตที่สดใส ท่านรู้จักตัวตนของญาติมิตรทุกคนอย่างละเอียด และรู้เสมอเมื่อใครต้องการความช่วยเหลือ ท่านจึงเป็นพรหมของชนะวีรัช

เมื่อล่วงเข้าปัจฉิมวัย ท่านคือเกียรติยศแก่ตัวท่านเอง ท่านใช้ชีวิตอย่างซื่อสัตย์และทรงคุณค่า ท่านเป็นข้าราชการรับใช้ชาติและพระเจ้าแผ่นดิน ท่านเป็นนักการทูตผู้รักชาติประโยชน์ของประเทศ ท่านเคยนำวัฒนธรรมไทยไปอวดสายตาสาวโลกเมื่อยามไปร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนที่อเมริกา ท่านเคยร่วมสร้างภาพยนตร์ กำกับละครเวที และแปลบทพากย์

ให้ซีรีส์ Mission Impossible ท่านเป็นลุง อา ตา ปู่ ที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรแกว่งศัตรูลูก ทุกคนรู้ว่า
เมื่อไปเยือนบ้านหลังเก่าที่ถนนปรีดิพนมยงค์ ซอย 18 จะพบบุรุษร่างสูงนั่งอย่างภูมิฐาน
บนเก้าอี้หวดหน้าโทรทัศน์จอใหญ่ ท่านไม่มีใครขี้มบ่อยนัก แต่เมื่อขี้มบ่คราใด ก็คล้ายกับว่าปัญหา
ทั้งปวงของญาติวงศ์จะมลายไปพลัน

ดังนั้น เมื่อล่องลับ ท่านจึงยังความอาลัยใหญ่หลวงแก่พวกเรา...ครอบครัวชวนะวิรัช
ในขณะเดียวกันก็ยังความยินดี เพราะท่านจะเดินทางไปสู่ภพภูมิอันเป็นทิพย์อย่างทรงและ
ทรงเกียรติ สมแก่ชีวิตอันรุ่งเรืองแปดสิบเอ็ดปีของท่าน

สา โรจน์เรื่องรุ่งลัน ตะวัน
โรจน์ ส่องฉายเจิดฉ้าน อุ้นแล้
ชวนะ จับพลันเร่งเป่า ทุกข์เฮย
วิรัช การเก่งแก้รับใช้ ราชา

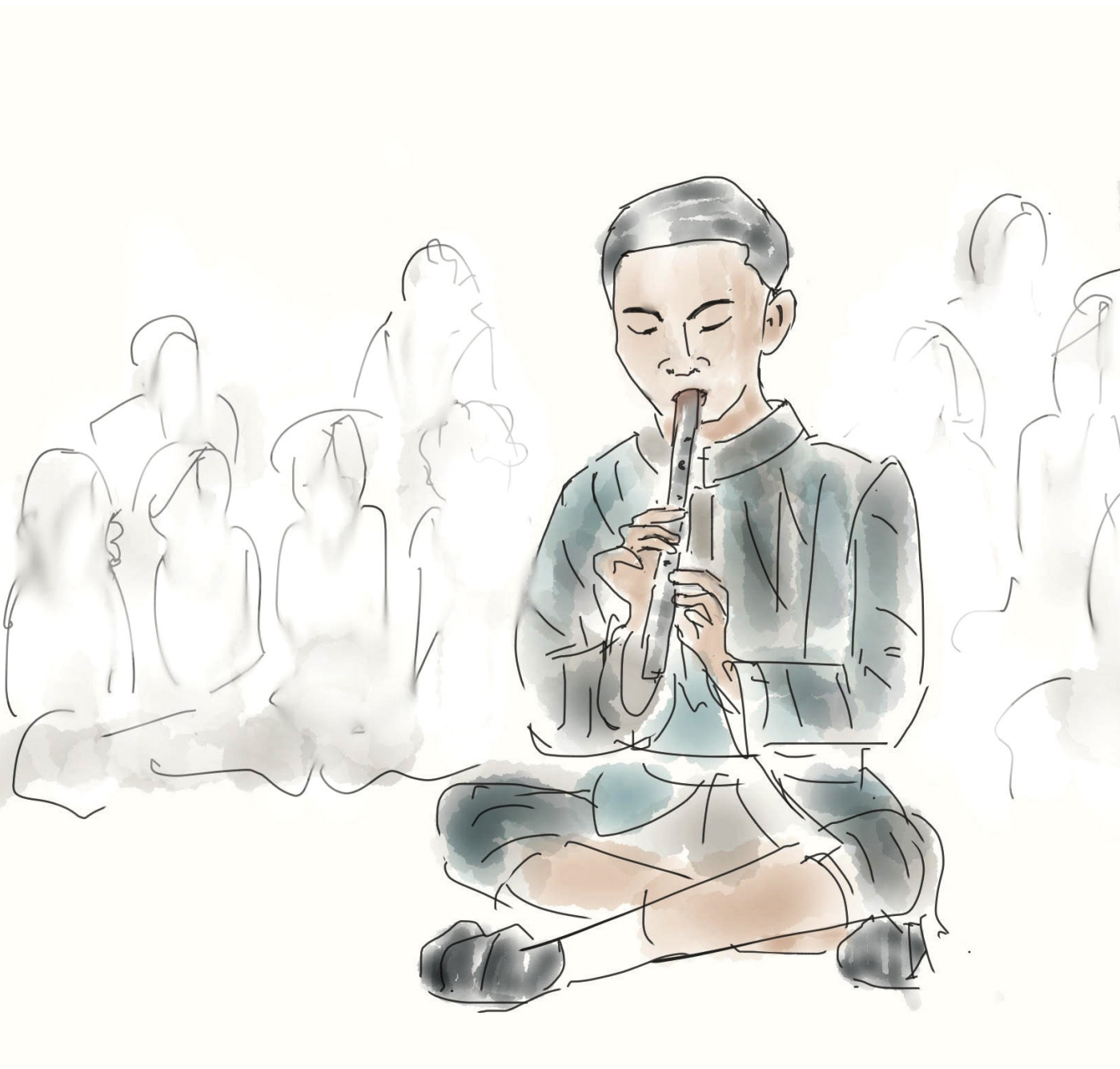

เส้นทางชีวิต
สารจน์ ชวนะวิรัช

วัยเยาว์

สาโรจน์ ชวนะวิรัช เป็นชาวกรุงเทพฯ โดยแท้ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ในครอบครัวที่จัดว่ามีฐานะดี โดยมีบิดา คือ **นายเทียบ ชวนะวิรัช** อาชีพนักธุรกิจ ส่วนมารดา **นางเสงี่ยม ชวนะวิรัช** นั้น เป็นแม่บ้านที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมในการดูแลสามีและลูก ๆ รวมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการงานในบ้านรอบด้านได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่องฝีมือปรุงอาหารที่ขึ้นชื่อเลื่องลือนัก เพื่อน ๆ และลูกน้องของสาโรจน์ที่กระทรวงการต่างประเทศได้มีโอกาสลิ้มรสอาหารฝีมือ **‘คุณแม่’** อยู่เนือง ๆ โดยเฉพาะการมูลข้าวเหนียวมะม่วงส้มรศตอันเป็นที่กล่าวขวัญและติดใจของทุกคน

สาโรจน์เป็นบุตรคนที่ ๔ จากบรรดาพี่น้อง ๕ คน ทุกคนได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี มีชีวิตที่สบายในวัยเด็ก อยู่บ้านตึกหลังใหญ่ที่ถนนพระราม ๔ (ปัจจุบันคือภัตตาคารจันทร์เพ็ญ ตรงข้ามกับสวนลุมพินี) นั่งรถอเมริกันคันโต พร้อมคนขับรถคอยรับ-ส่งเวลาไป-กลับโรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก แต่ชีวิตที่สุขสบายแปรผันไปอย่างสิ้นเชิงเมื่อบิดาประสบปัญหาจากธุรกิจ เพื่อเป็นการหารายได้เพิ่มเติม และลดภาระค่าใช้จ่ายในบ้าน คุณแม่เสงี่ยมจึงตัดสินใจสละบ้านหลังใหญ่ให้คนเช่า ทุกคนจึงต้องอพยพย้ายจากเรือนหลังใหญ่ ไปอยู่เรือนหลังเล็กซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านหลังเรือนใหญ่ และต่อมาก็ต้องย้ายไปอยู่บ้านเช่าที่ถนนสาทร

คุณแม่เสงี่ยมซึ่งเป็นแม่บ้าน ไม่เคยประกอบอาชีพการงานมาก่อน ต้องรับหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวโดยสถานการณ์บังคับ ดูแลรับภาระค่าใช้จ่ายของทั้งครอบครัว คุณแม่เสงี่ยมจึงใช้ความชำนาญด้านการประกอบอาหาร เปิดแผงขายอาหารที่โรงอาหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อหารายได้เลี้ยงลูก ๆ ทุกคน ช่วงเวลานั้น ศิระ ชวนะวิรัช ลูกคนที่ ๒ ซึ่งในภายหลังได้เป็นผู้นำราชการจังหวัดหลายจังหวัด กำลังเรียนอยู่ที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คุณแม่เสงี่ยมจึงใช้ความชำนาญด้านการประกอบอาหาร เปิดแผงขายอาหารที่โรงอาหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อหารายได้เลี้ยงลูก ๆ ทุกคน

บิดาของสาโรจน์เสียชีวิตขณะที่สาโรจน์ศึกษาอยู่ชั้นปีหนึ่ง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณแม่เสงี่ยมได้ตัดสินใจขายบ้านที่ริมถนนพระรามที่ ๔ ย้ายมาอยู่ในบ้านหลังใหม่ที่ซอยประดิษฐ์มนูธรรม ๑๘ (สันติสุข) แขวงคลองตัน เขตพระโขนง ซึ่งสร้างบนที่ดินที่ได้มาจากการเก็บหอมรอมริบรายได้ จากการขายอาหาร บ้านหลังนี้ได้เป็นที่พำนักของสาโรจน์จนถึงวาระสุดท้าย

การศึกษา

การให้การศึกษาที่ดีแก่ลูกเป็นความตั้งใจอันเด็ดเดี่ยวของคุณแม่เสงี่ยม ลูกทุกคนจึงได้จบการศึกษาอย่างดี และนับว่าโชคดีที่ความเพียรพยายามของคุณแม่เสงี่ยมนั้น ให้ผลตอบแทนที่น่าชื่นใจ เพราะลูกทุกคนเรียนดี ประสบความสำเร็จในการศึกษา ตัวสาโรจน์เองถือว่าเป็นคนที่มีผลการเรียนดีเด่นตั้งแต่เริ่มแรก เข้าเรียนในชั้นประถมถึงมัธยมต้นที่ โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก โดยมีเพื่อนร่วมรุ่น อาทิ ธรรมนูญ หวังหลี่ นักรถกิจและอดีตกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) สมพันธ์ โกกิลานนท์ อดีตเอกอัครราชทูต วิเชียร เจนสวัสดิชัย อดีตเอกอัครราชทูต ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เทพ หิมะทองคำ ผู้ก่อตั้งโรงพยาบาลเทวารินทร์และ นายแพทย์อมสิน บุณย์ภักดี เจ้าของคลินิกครอบครัว

สาโรจน์ได้เล่าถึงช่วงวัยเด็กว่าเป็นเด็กขี้อาย ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง เก็บตัวไม่พูดคุยกับเพื่อน ประหม่าเมื่อต้องออกไปยืนพูดหน้าชั้น จุดเปลี่ยนคือวันหนึ่งมาสเตอร์ประสิทธิ์ซึ่งเป็นครูที่เด็ก ๆ กลัวกันมาก เข้มงวด ตีลงโทษใครที่ นักเรียนห้องอื่น ๆ ได้ยินกันหมด ได้เรียกสาโรจน์ไปพบและสอนเตือนสติว่าคนเราต้องพูดบ้าง คนอื่นถึงจะเข้าใจความคิดและปัญหาของเรา จากนั้นสาโรจน์พยายามแก้ไขตนเอง กล่าวพูดมากขึ้นแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และมีผลการเรียนดีขึ้นอย่างมาก

สาโรจน์ยังจำได้ว่าตอนเรียนชั้น ม.๔ สอบได้ ๑๐๐ คะแนนเต็มทุกวิชา ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในโรงเรียน ได้รับการเลื่อนชั้นจาก ม.๔ ไปม.๖ ต่อมาสาโรจน์ได้สอบเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมปลาย (ม.๗ - ม. ๘) ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยสอบได้ในลำดับต้นได้เข้าเรียนในห้องคิง “เป็นจุดเปลี่ยนชีวิตที่สำคัญของผม”

ที่โรงเรียนเตรียมฯ สาโรจน์ได้รับคำแนะนำจากท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษขณะนั้น และวันหนึ่งท่านได้บอกให้สาโรจน์เป็นตัวแทนของโรงเรียนไปสอบชิงทุน โครงการแลกเปลี่ยนเยาวชน (New York Herald Tribune Youth Forum) ซึ่งเป็นต้นแบบของโครงการนักเรียนแลกเปลี่ยน American Field Service (AFS)

สาโรจน์ยังจำประสบการณ์ช่วงนั้นได้ดีว่ามีแต่นักเรียนผู้หญิงที่เก่งภาษาอังกฤษไปสอบ พอถึงวันประกาศผล สาโรจน์ตกใจระคนดีใจว่าตนสอบได้ วันนั้นเขาถึงขนาดเดินจากโรงเรียนเตรียมอุดมกลับบ้านที่ซอยบ่อนไก่ เดินไปคิดไปว่าตนสอบได้อย่างไร

สาโรจน์จำได้ดีว่าก่อนหน้านั้นภาษาอังกฤษของตนไม่ดีนัก ยังไม่สามารถพูดโต้ตอบได้ สาโรจน์ได้ค้นพบวิธีที่สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเอง โดยวันหนึ่งเขาตั้งใจว่าต่อไปนี้จะคิดเป็นภาษาอังกฤษ นึกถึงเรื่องอะไร หรือไม่ไปเจออะไร จะลองพูดในใจเป็นภาษาอังกฤษ อีกเรื่องที่เขาทำและช่วยได้มากคือการอ่านหนังสือการ์ตูนภาษาอังกฤษ ปรากฏว่าได้ผล สาโรจน์จำได้ว่าตอนสอบสัมภาษณ์ทุนของ **Herald Tribune** ตนพูดภาษาอังกฤษออกมาเหมือนปาฏิหาริย์ พูดได้ ตอบได้อย่างไม่ติดขัด

ตลอดโครงการสามเดือนเต็ม ๆ สาโรจน์ไม่เจอคนไทยเลย เขาและเพื่อนจากประเทศต่าง ๆ พำนักรับครอบครัวอเมริกันสี่แห่ง ช่วงไปอยู่ที่กรุงวอชิงตันดีซี สถานทูตเชิญเขาไปเลี้ยงอาหารกลางวัน ท่านทูตขณะนั้นคือ **ดร.ถนัด คอมันตร์** ท่านให้เขานั่งร่วมโต๊ะทานข้าวร่วมกับท่านและคุณหญิงโมลี ซึ่งเป็นโต๊ะเล็ก ๆ ในห้องครัว (ซึ่งปกติท่านจะทานข้าวกันส่วนตัวง่าย ๆ แบบนั้น) สาโรจน์ยังจำได้ว่าคุณหญิงโมลีชวนคุยถามเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งสาโรจน์ตอบแบบอังกฤษคำไทยคำ เพราะตอนนั้นพูดอังกฤษตลอดไม่ได้พูดไทยเลย

ในช่วงนั้น สาโรจน์ได้ทำหน้าที่ทูตยุวชนตัวแทน ประเทศไทยในสหรัฐอเมริกาอย่างดี โดยได้ออกรายการโทรทัศน์ร่วมกับนักเรียนจากประเทศต่าง ๆ และได้แสดงความสามารถ ในการใช้ภาษา แสดงความคิดเห็นที่หลักแหลมให้ปรากฏแก่ผู้ชมรายการโทรทัศน์ชาวอเมริกัน และ

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ หรือนับเกือบ ๗๐ ปีให้หลังได้มีการนำศิลปการออกโทรทัศน์ให้สัมภาษณ์ ในรายการดังกล่าวมาเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ ในเมืองไทย ทุกคนที่ได้ชมต่างพูดเป็นเสียง เดียวกันว่า เขามีความฉะฉานและ ‘ฉายแวว’ การเป็นนักการทูตที่ดีตั้งแต่เด็ก

นอกจากนั้น ในคราวนั้นเองที่ความเป็นศิลปินของเขาได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนคู่ไปกับแว นักการทูต โดยเขาได้แสดงความสามารถด้านดนตรีไทยด้วยการเป่าขลุ่ย และร่วมแสดงนาฏศิลป์ไทย ให้เพื่อนนักเรียนและชาวท้องถิ่น อเมริกันได้ชื่นชมในวัฒนธรรมไทยด้วย สาโรจน์เชื่อและศรัทธา เป็นอย่างยิ่งว่า วัฒนธรรมเป็นทั้งเครื่องยึดเหนี่ยวและเครื่องมือสร้างความเข้าใจระหว่างชนชาติ ต่าง ๆ ให้มีทรศนะและความรู้สึกที่ดีต่อกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีระบบความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศที่มั่นคงและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งได้เป็นงานหลักที่เขารับผิดชอบมา ๓๕ ปี ส่วนงานสุดท้ายของเขาหลังจากเกษียณตัวเองอย่างแท้จริงคือ **งานมูลนิธิไทย** โดยภารกิจหลักคือ การส่งเสริม soft power ของประเทศไทย ซึ่งเป็นงานหลักประการหนึ่งที่กระทรวงการต่างประเทศ ผลักดันให้นักการทูตไทยในฐานะตัวแทนของประเทศดำเนินการ

เมื่อจบโครงการแลกเปลี่ยนที่อเมริกา เขากลับมาได้เลื่อนชั้นเรียนชั้น ม.๘ เลย เขาตั้งใจ ที่จะเรียนให้ได้ทุนเพื่อแบ่งเบาภาระของแม่ เขาจบม.๘ โดยสอบได้ที่ ๔ ของประเทศ เขาสอบ เข้าศึกษาต่อที่**คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** โดยสอบได้ที่หนึ่งในช่วงนั้นเขาสอบ ชิงทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ตอนนั้นไม่มีทุนของกระทรวงการต่าง ประเทศ ซึ่งสาโรจน์สอบได้ที่หนึ่งเช่นกัน สาโรจน์กล่าวติดตลกว่า “มันเกิด bloom ขึ้นมาเอง”

เรียนได้ประมาณ ๑ ปี เขาก็ได้รับทุนการศึกษาจาก**กระทรวงศึกษาธิการ** ไปศึกษาต่อระดับ ปริญญาตรีและปริญญาโท ที่ University of Wisconsin-Madison ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัย ชั้นนำ ของอเมริกา แต่ด้วยอากาศที่หนาวจัด เขาจึงขอย้ายไปเรียนต่อที่ University of California, Los Angeles (UCLA) แทน

การไปเห็นโลกกว้างที่อเมริกา โดยเฉพาะการได้พบกับบุคคลสำคัญอาทิ**วุฒิสมาชิกสหรัฐที่** **โรงแรม Waldorf Astoria** และความประทับใจที่ได้เยี่ยมชมและฟังบรรยายสรุปที่สหประชาชาติ เมื่อครั้งเป็นนักเรียนทุนแลกเปลี่ยนทำให้เขาสนใจเรื่องการต่างประเทศอย่างจริงจัง ซึ่งนำมาสู่ การตัดสินใจเลือกเรียนสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งที่ตระหนักดีว่าเมื่อกลับมารับ ราชการใช้ทุนที่กระทรวงศึกษาธิการ อาจจะไม่ได้ใช้วิชาที่ร่ำเรียนมาโดยตรงมากนัก

เพื่อนสนิทคนไทยที่เรียนมหาวิทยาลัย **UCLA** ช่วงเดียวกัน ต่อมาได้ประกอบอาชีพที่หลากหลาย มีความสำเร็จในสาขาวิชาชีพของตัวเอง อาทิ **อัษฎา ชัยนาม** อดีตเอกอัครราชทูตหลาย

ประเทศ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล หรือ ‘ท่านม้าย’ ผู้กำกับและผู้อำนวยการสร้างหนังชื่อดัง เสฐียร และลาวัลย์ เตชะไพฑูรย์ นักธุรกิจและนักการธนาคาร สุรางค์และดร. ไพโรจน์ เปรมปรีดิ์ และ วิบูล วิจิตรวาทการ เป็นต้น

สาโรจน์สนิทสนมกับท่านม้ายเป็นพิเศษเพราะมีความสนใจในศิลปะและการละครเหมือนกัน ซึ่งเมื่อกลับมาเมืองไทยแล้ว เขาได้ใช้เวลาว่างจากงานที่กระทรวงการต่างประเทศช่วยท่านม้าย ‘ทำหนัง’ และ ‘เขียนบท’ หลายเรื่อง เรื่องที่เขาพูดถึงเสมอคือ ‘อุกาฟ้าเหลือง’ และ ‘เขาชื่อ กานต์’ ซึ่งเขามีส่วนร่วมในการทำหนังทั้งสองเรื่องนี้อยู่ค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ คงไม่มีใครมากนักที่ทราบว่า สาโรจน์ได้มีส่วนในการแนะนำ สรพงศ์ ชาตรี หรือ “เจ้าเอก” พระเอกดังในช่วงระหว่างปี 2520 – 2540 ทั้งนี้เพราะสาโรจน์ได้เห็น “หน่วยก้าน” ของสรพงศ์ ซึ่งขณะนั้นช่วยงานท่านม้าย (หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล) อยู่ และเริ่มแสดงหนังในเรื่อง “มันมากับความมืด” วันหนึ่งสาโรจน์จึงขอท่านม้ายนำสรพงศ์ไปชมภาพยนตร์ฮอลลีวูดและได้แนะนำให้สรพงศ์ศึกษาการใช้สายตาของนักแสดงอาชีพ จนสรพงศ์เข้าใจว่าการใช้สายตาเป็นหลักสำคัญของการแสดง จากนั้นสรพงศ์ก็เติบโตดังทะลุฟ้าในวงการหนังไทย トラバจนวาระสุดท้ายของชีวิต

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ สำโรจน์สำเร็จการศึกษาปริญญาโทในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยคะแนนที่ระดับเกียรตินิยม เขาได้เป็นสมาชิก **Beta Alpha Psi** (เบต้า อัลฟาไซ) ของ UCLA ซึ่งเป็นสมาคมที่มีเกียรติยิ่ง

การเข้ารับราชการ

หลังจากสำเร็จการศึกษา สำโรจน์ได้เดินทางกลับประเทศไทย เข้าบรรจุรับราชการที่กรมการฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการ แต่ต่อมาปฏิบัติหน้าที่ที่กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง รับผิดชอบงานขององค์การ UNESCO และงานติดตาม ม.ล. ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และท่านผู้หญิงดุจฎีมาลา มาลากุล ณ อยุธยา ภริยา ซึ่งเป็นนักการศึกษาชั้นนำเช่นกัน โดยเขามีหน้าที่ดูด้านภาษาอังกฤษ เขาได้เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศต่างๆ โดยเรื่องที่มีความสำคัญในช่วงนั้น ได้แก่ การจัดตั้งองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Ministers of Education Organization - SEAMEO) ซึ่งเขามีโอกาสร่วมประชุมครั้งแรกด้วย

ช่วงนั้นงานมีไม่มากนัก สำโรจน์จึงไปเป็นอาจารย์พิเศษสอนภาษาอังกฤษที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร ในบรรดาลูกศิษย์ในชั้นเรียนที่สำโรจน์จำได้มี **สุจิตต์ วงษ์เทศ** และ **ขรรค์ชัย บุนปาน** ร่วมอยู่ด้วย นอกจากนี้ สำโรจน์ได้รับเป็นที่ปรึกษาให้กับอาจารย์ **Herbert Phillips** นักวิชาการชื่อดังในโครงการเขียนหนังสือชื่อ *The Culture of Siamese Intellectuals* โดยมีเพื่อนร่วมโครงการอีกท่านคือ **สมักร สุนทรเวช**

การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้นประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง สำโรจน์
จึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น (Order of the British
Empire - MBE) จากสมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ ๒ ตั้งแต่อายุเพียง
๒๙ ปี นับเป็นเกียรติประวัติอย่างสูง

สำโรจน์ทำงานที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประมาณเกือบ ๒ ปี อัสภา ชัยนาม เพื่อนสนิทที่เรียน UCLA มาด้วยกัน ได้โทรศัพท์มาถามว่า สนใจงานกระทรวงการต่างประเทศหรือไม่ มีอัตราว่างพร้อมที่จะบรรจุ เขาตอบรับทันที และนับว่าเป็นความโชคดีที่การโอนตัวมาทำงานที่

กระทรวงการต่างประเทศของเขาผ่านไปได้อย่างไม่ยากลำบาก เพราะมีคนที่จะสลับงานกับเขาอยู่แล้ว คือ **ดร.เอื้อย มีสุข** ซึ่งจบการศึกษา UCLA เช่นกันและเป็นนักเรียนทุนของกระทรวงการต่างประเทศ **ดร.เอื้อย** ซึ่งจบปริญญาเอกด้านคณิตศาสตร์พบว่าตนเองสนใจการทำงาน ที่กระทรวงศึกษาธิการมากกว่า นอกจากนั้น การที่ **ไพโรจน์ ชัยนาม** ปลัดกระทรวงการต่างประเทศในสมัยนั้น ซึ่งเป็นบิดาของ **อัษฎา ชัยนาม** สามารถตัดสินใจอนุมัติการโอนตัวสาโรจน์ได้เร็วนั้นก็คงเป็นผลจากการแนะนำที่ดีของลูกชายนั่นเอง

สาโรจน์ย้ายมาทำงานที่กระทรวงการต่างประเทศเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เพื่อนข้าราชการรุ่นใกล้เคียงกันมี **ชวช อรรถยุกติ อภินันท์ ณ ระนอง** ที่โอนย้ายจากส่วนราชการอื่นในช่วงเดียวกัน **อัษฎา ชัยนาม** เพื่อนเก่าตั้งแต่ UCLA **กษิต ภิรมย์** และ **เตช บุนนาค** อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น ส่วนเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันอีกสองคนคือ **นิตย พิบูลสงคราม** อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเข้ารับราชการหลังจากจากสาโรจน์สองปี และ **สวณิต คงสิริ** อดีตรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศและเอกอัครราชทูตหลายประเทศ บุคคลที่กล่าวนามมาทั้งหมดนั้นล้วนมีความสามารถ ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และทำประโยชน์ให้กับราชการในฐานะต่าง ๆ มากมาย

หน่วยงานแรกของสาโรจน์ที่กระทรวงต่างประเทศคือกองแบบพิธี กรมพิธีการทูต ผู้บังคับบัญชาคนแรกที่เขากล่าวถึงเสมอ คือ **ม.ล. ทวีสันต์ ลดาวัลย์** ผู้อำนวยการกองแบบพิธีในสมัยนั้น ซึ่งต่อมาได้ดำรงตำแหน่งราชเลขาธิการของ**พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** เป็นเวลานาน **ม.ล. ทวีสันต์**นับว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในงานพิธีและเรื่องอื่นๆ ให้สาโรจน์อย่างมาก งานกรมพิธีการทูตที่เขา มักกล่าวถึงด้วยความภาคภูมิใจอยู่เสมอคือ การเตรียมการรับเสด็จ **สมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธที่ ๒ และดยุก ออฟ เอดินบะระ** ที่เสด็จ มาเยือนไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะของ**พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** สาโรจน์ได้รับมอบหมายให้จัดทำร่างกำหนดการเสด็จและเอกสารต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้นประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง เขาจึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น (Order of the British Empire - MBE) จากสมเด็จพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ ๒ ตั้งแต่อายุเพียง ๒๙ ปี นับเป็นเกียรติประวัติอย่างสูงในการทำงานครั้งนั้น

การออกประจำการครั้งแรก: คณะผู้แทนการไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก (พ.ศ. ๒๕๑๕ - พ.ศ. ๒๕๑๙)

การออกไปรับราชการ ณ สถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลใหญ่ที่ตั้งอยู่ทั่วโลกนั้น ถือเป็นงานสำคัญของชีวิตนักการทูต ในยุคที่สาโรจน์เป็นหนุ่ม การออกประจำการที่คณะทูตถาวร ณ นครนิวยอร์ก เป็นหน่วยงานในต่างประเทศที่นักการทูตทั้งหลายใฝ่ฝัน เพราะเป็นงานที่น่าสนใจเรื่องสำคัญๆ ในทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะถูกนำมาพิจารณาเพื่อหาทางแก้ไขโดยสันติ ณ องค์การสหประชาชาติ ที่นี้จึงเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาตัวเองที่มีค่ายิ่งของของนักการทูต รวมถึงเป็นโอกาสที่ได้ทำความรู้จักและสร้างเครือข่ายเพื่อนร่วมอาชีพจากประเทศต่างๆ กว่า ๑๐๐ ประเทศ ในสมัยนั้น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการทำงานในเวลาต่อมา โดยปัจจุบันนี้ สหประชาชาติมีสมาชิกทั้งหมด ๑๙๓ ประเทศ

สิ่งที่สาโรจน์ได้เรียนรู้จาก ‘คุณนันท’ นั้นมีมากมาย อาทิ วิธีคิด การยกประเด็น เรื่อง การใช้เหตุผลจูงใจ การตัดสินใจ ความกล้าหาญ การยึดหลักความถูกต้อง ความเมตตา และความเป็นกันเองกับลูกน้อง

การประจำการที่คณะผู้แทนถาวร ณ นครนิวยอร์กมีความสำคัญมาก ประเทศต่าง ๆ มักคัดสรรเอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวร และเจ้าหน้าที่นักการทูตที่มี ‘แนว’ และความสามารถไปปฏิบัติงานที่นั่น คณะผู้แทนถาวร ไทยในสมัยนั้นเต็มไปด้วยนักการทูตหนุ่มที่มีฝีมือคับแก้ว ตั้งแต่ อานันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวร ม.ล. พระพงศ์ เกษมศรี เป็นรองหัวหน้าคณะผู้แทนฯ สวนิต คงสิริ สมพันธ์ โกกิลานนท์ วิชัย วรรณสิน เป็นต้น ซึ่งทุกคนที่เอ่ยนามถึงนั้นล้วนแล้วแต่มีบทบาทสำคัญในด้านการต่างประเทศของไทย และสร้างคุณประโยชน์อย่างมากแก่บ้านเมืองในเวลาต่อมา

ชีวิตที่นิวยอร์กเป็นช่วงเวลาที่สาโรจน์มีความสุขมาก ทั้งในด้านการงานและชีวิตส่วนตัว เพราะนอกจากจะเป็นงานที่เขาชอบแล้ว นิวยอร์กยังมีทุกอย่างที่เขารักและสนใจ

ในด้านการงาน เขามีนายที่เขาเคารพรักและยกย่องมาโดยตลอดคือ ‘คุณนันท์’ หรือ อานันท์ ปันยารชุน และ ‘พี่หมู’ ม.ล. พระพงศ์ เกษมศรี เมื่อสาโรจน์เป็นผู้ใหญ่ในกระทรวงการต่างประเทศ แล้วมีลูกน้องหลายคนถามว่าใครคือต้นแบบของการเป็นนักการทูตของเขา คำตอบก็คือ “คุณนันท์เพราะทั้งเก่งและดี” เขาพูดอยู่เสมอว่า อานันท์ ปันยารชุน คือ “ปูชนียบุคคลและสมบัติล้ำค่าของชาติ”

ชีวิตนอกงานที่นิวยอร์กเป็นชีวิตที่ถูกโอบล้อมกับสาโรจน์มาก เพราะเขามีความเป็นศิลปินอยู่ในตัวค่อนข้างสูง เขาชอบละคร ดนตรี งานศิลปะ วัฒนธรรม นิวยอร์กซึ่งเป็นนครศูนย์รวมของสิ่งเหล่านี้จึงตอบสนองความสนใจและความชอบส่วนตัวของเขาได้ดี

สิ่งที่สาโรจน์ได้เรียนรู้จาก ‘คุณนันท์’ นั้นมีมากมาย อาทิ วิธีคิด การยกประเด็นเรื่อง การใช้เหตุผลในการจูงใจ การตัดสินใจ ความกล้าหาญ การยึดหลักความถูกต้อง ความเมตตา และความเป็นกันเองกับลูกน้อง นอกจากความเก่งกาจรอบตัวแล้ว ‘ความดี’ ของอานันท์ก็เป็นเรื่อง que สื่องสื่องในบรรดาลูกน้อง สาโรจน์เคยเล่าว่า เขาและ นิติย์ พิบูลสงคราม ได้เข้าร่วมประชุมกับทูตอานันท์ โดยนั่งอยู่แถวหลังที่นั่งของทูตอานันท์ ในขณะที่ทูตอานันท์กำลังใช้สมาธิในการติดตามและแสดงท่าทีในที่ประชุม สาโรจน์และนิติย์ได้พลิกเปิดเอกสารประชุมจนเกิดเสียงจากการเสียดสีของกระดาษ ซึ่งแม้จะเป็นเสียงดังเพียงเล็กน้อย แต่อานันท์ก็หันมาดุตาเขียว พร้อมกับพูดว่า “เฮ้ย! เงียบ ๆ เสียงอะไร คั่นอะไรกัน” ถือเป็นประโยคประกาศิต สยบความเคลื่อนไหวทั้งหมดโดยพลัน

สำหรับ ‘พีห์ม’ ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานน้ำของอานันท์ ปันยารชุน นั้น ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรฯ นานถึง ๘ ปี สาโรจน์มีความรักนับถือเสมือนพี่ชาย เพราะได้มีโอกาสทำงานด้วยกันอย่างใกล้ชิดที่นครนิวยอร์กถึง ๓ ปี เขาจึงได้เรียนรู้งาน การใช้ชีวิต และการวางตัวในสังคมจากทูต ม.ล. พระพงศ์ และภริยา คือ ม.ร.ว. ราพีอาภา เกษมศรี หรือ ‘พีห์เอ๋ย’ อย่างมากมาย นอกจากมิติด้านงานที่ได้เรียนรู้แล้ว เขายังได้ฝึกปรือการเล่นไพ่บริดจ์ ซึ่งเป็นกีฬาของนักการทูตกับ ม.ร.ว. ราพีอาภาอยู่เป็นประจำ จนได้ไปร่วมการแข่งขันแชมป์บริดจ์ประเทศไทย ได้ที่สองรองจากกองทัพเรือ

ม.ล. พระพงศ์มักกล่าวถึงสาโรจน์ด้วยความชื่นชมอยู่เสมอว่า เป็นคนเก่ง ขยันขันแข็ง และมีความเข้าใจประเด็นการเมืองอย่างดี (good political sense) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเจรจา ตอนไทยได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญยิ่งในสหประชาชาติ นั่นคือสมาชิกประเภทไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (พ.ศ. ๒๕๒๘ - พ.ศ. ๒๕๒๙) ม.ล. พระพงศ์ได้กล่าวกับข้าราชการกระทรวงฯ อยู่เป็นประจำว่า การที่สาโรจน์เคยประจำการอยู่ที่นิวยอร์ก ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ และเคยได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานกรรมการที่ ๓ (Third Committee of the UN General Assembly) ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ ๓๘ ทำให้สาโรจน์มีประสบการณ์และมีเพื่อนมากมายในการทูตพหุภาคีขององค์การสหประชาชาติ จึงสามารถมีบทบาทสำคัญในการหาเสียงของไทย จนประสบความสำเร็จในครั้งนั้น

ชีวิตนอกงานที่นิวยอร์กเป็นชีวิตที่ถูกโฉลกกับสาโรจน์มาก เพราะเขามีความเป็นศิลปินอยู่ในตัวค่อนข้างสูง เขาชอบละคร ดนตรี งานศิลปวัฒนธรรม นิวยอร์กซึ่งเป็นนครศูนย์รวมวัฒนธรรมเหล่านี้จึงตอบสนองความสนใจความชอบส่วนตัวของเขาได้ดี ไม่ว่าจะเป็นละครเวทีบรอดเวย์, ศูนย์ศิลปะการแสดง ลินคอล์น เซ็นเตอร์ (Lincoln Center for the Performing Arts) หรือพิพิธภัณฑ์ชั้นนำด้านต่าง ๆ ของโลก อย่างเช่น Museum of Modern Art (MoMA), The Metropolitan Museum of Art (The Met), Solomon R. Guggenheim Museum (The Guggenheim) และร้านอาหาร ดนตรีแนวศิลปินแจ๊สในย่าน Greenwich Village

สาโรจน์ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมการเมือง และได้มารับงานสำคัญคือปัญหาภูมิพญา ซึ่งเป็นปัญหาความมั่นคง และอธิปไตยของไทยในยุคสงครามเย็น

ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดในกระทรวงฯ การประชุมที่สาโรจน์รอคอยมากที่สุด คือ การประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly - UNGA) ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือน

กันยายน-ธันวาคมของทุกปี และโดยหน้าที่การงานทำให้เขาได้เข้าร่วมการประชุมนี้ไม่ต่ำกว่า ๒๐ สมัย ซึ่งทุกครั้งเขาสนุกกับการทำงานในฐานะผู้แทนไทยเป็นอย่างมาก และยินดีที่ได้พบปะกับ บรรดานักการทูตและเพื่อนเก่าที่เติบโตในสายงาน กลายเป็นบุคคลสำคัญด้านการต่างประเทศ ของประเทศต่าง ๆ

นอกจากการทำงานอย่างขะมักเขม่งค่าตลอดสมัยการประชุมแล้ว สาโรจน์ยังใช้เวลาที่เหลือ อย่างคุ้มค่าไปกับการดื่มด่ำกับศิลปวัฒนธรรม โดยสนุกกับการดูงานศิลป์ ดูละครเวทีบรอดเวย์ ฟังดนตรีแจ๊ส ทานอาหาร รวมถึงการหาซื้อ ‘ของเล่น’ (gadgets) ต่าง ๆ ที่เพิ่งออกสู่ตลาดอย่าง เพลิดเพลิน ร้านโปรดของสาโรจน์คือ Sharper Image ซึ่งเป็นร้านขายเครื่องมือและอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ชื่อดัง ซึ่งต่อมาได้เลิกกิจการไป นับเป็นการรำลึกถึงวันวานสมัยที่ประจำการอยู่ที่ นิวยอร์กอย่างมีความสุข

ดังนั้น วันคืนของสาโรจน์ในนครนิวยอร์กจึงไม่เคยจบก่อนตีหนึ่งของวันรุ่งขึ้น ลูกน้อง ที่ไปร่วมประชุม UNGA พร้อมเขาสัปดาห์หนึ่ง เล่าให้ฟังว่า

แม้งานประชุมเจรจาจะหนักมาก สาโรจน์ยังมีพลังบริหารเวลาได้อย่างมหัศจรรย์ เขาดูละคร เวทีบรอดเวย์ ๘ เรื่อง ในเวลาเดือนกว่า ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสถิติที่สูงมากสำหรับนักการทูตที่ไปประชุม ไม่มากนักที่จะทำสถิติระดับนี้ได้

การรับราชการในกระทรวงฯ หลังกลับประจำการครั้งแรก

หลังกลับจากประจำการที่นิวยอร์กในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เส้นทางชีวิตราชการของสาโรจน์มีความ สำเร็จก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เขาได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่ที่สำคัญมา โดยตลอด รวมทั้งหน้าที่ทางการเมือง คือ การเป็นเลขานุการรัฐมนตรีของ จิตติ สุจริตกุล และ พล.ต.ต. สง่า กิตติขจร ตามลำดับ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่แตกต่างออกไป เขาได้เล่าถึงงานช่วง นั้นอย่างสนุกสนานว่า ต้องตาม พล.ต.ต. สง่าไปประชุมต่างประเทศบ่อย ๆ การเป็นเลขานุการจึง ต้องทำทุกอย่าง ต้องเตรียมทั้งแฟ้ม สารัตถะ จดบันทึกสนทนา สาโรจน์ต้องถือกระเป๋าใส่ตลับ กล้วยแห้งสำคัญอีกอย่างคือต้องสวมเสื้อสีขาวเท่านั้นห้ามใช้เสื้อสี และในกระเป๋าเสื้อนอกของเขา

สาโรจน์มีความเชื่อมั่นในกรอบการทูตพหุภาคี เพราะมองว่าเวทีสหประชาชาติ และความร่วมมือพหุภาคีจะเป็นเวทีสำคัญต่อการแสวงหามิตรและการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ สำหรับประเทศเล็กๆ อย่างไทย และจะทำให้คุณภาพชีวิตมนุษย์ดีขึ้น

จะต้องมีพริกป่นเตรียมไว้เสมอ เพราะรัฐมนตรีสง่าไม่ชอบอาหารฝรั่ง ต้องใช้เครื่องปรุงดังกล่าวเป็นตัวช่วย และหากพักที่ทำเนียบเอกอัครราชทูตฯ ตอนเช้าเขาก็ต้องลงไปช่วยแม่ครัวทำอาหารเช้าด้วย ซึ่งเป็นข้าวต้มแบบไทยแท้จริงๆ บางครั้งเพลอสิมทำข้าวต้มไหม้ แต่ก็ได้รับความเมตตาปราณีจาก คุณหญิงระวิ ภริยาของท่าน พล.ต.ต.สง่า มาช่วยแก้ไขสถานการณ์ ผ่อนหนักเป็นเบาลงไปได้

United Nations Press Release

Department of Public Information
Press Section
United Nations, New York

Biographical Note

UN LIBRARY
SEP 21 1983

BIO/1998
GA/SHC/2566
20 September 1983

UN/SA COLLECTION

SAROJ CHAVANAVIRAJ (THAILAND) ELECTED CHAIRMAN OF THIRD COMMITTEE

Saroj Chavanaviraj of Thailand, who today was elected Chairman of the Third Committee (Social, Humanitarian and Cultural), is Director-General of the International Organizations Department of Thailand's Ministry for Foreign Affairs. He is also Permanent Representative of Thailand to the Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP).

Born on 11 May 1942 in Bangkok, Mr. Chavanaviraj attended the Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, in Bangkok. He received a Master of Arts degree in political science (international relations) from the University of California at Los Angeles (United States).

Mr. Chavanaviraj joined Thailand's Foreign Service in 1967. Since then, he has served his country in various capacities in the Ministry for Foreign Affairs, in Bangkok. In 1976, he was appointed First Secretary of the Permanent Mission of Thailand to the United Nations, and then returned to Thailand to assume posts in the Ministry for Foreign Affairs.

From 1970-1976, he was a member of his country's delegation to the regular sessions of the General Assembly, and at subsequent sessions served as its Alternate Representative.

Mr. Chavanaviraj is single.

* * * * *

ต่อมาสาโรจน์ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมการเมือง และได้มาปฏิบัติงานสำคัญคือ ปัญหาแก้มปูชา ซึ่งเป็นปัญหาความมั่นคงและอธิปไตยของไทยในยุคสงครามเย็น เขาทำงานได้ดีกับ **ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี** อธิบดีกรมการเมืองสมัยนั้น ทำให้สนุกกับงานมาก กล้าเสนอแนวทางใหม่ ๆ อยู่เสมอ สาโรจน์เป็นผู้ที่ทำงานที่ก่อกวนกระทรวงฯ ให้อาเซียนนำเรื่องแก้มปูชาเข้าสู่การพิจารณาใน **สมัชชาสหประชาชาติ**

การตัดสินใจของไทยครั้งนั้นเป็นการก้าวกระโดดทางการทูตที่สำคัญในการสร้างความชอบธรรมต่อจุดยืนและแนวทางการแก้ไขปัญหากุ้งปูชาของอาเซียน ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่นำไปสู่การลงนามความตกลงสันติภาพในแก้มปูชาในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ผู้นำและนักการทูตอาวุโสของแก้มปูชาหลายคนได้กล่าวในวงสนทนากับนักการทูตไทยรุ่นหลังในโอกาสต่าง ๆ โดยยกย่องและชื่นชมบทบาทของสาโรจน์ในการแก้ไขปัญหากุ้งปูชา

สาโรจน์ยังจำได้อยู่เสมอว่าครั้งหนึ่งผู้แทนเวียดนามเดินมาพูดกับเขาในงานเลี้ยงว่าเมื่อไหร่ไทยกับอาเซียนจะยุติการรณรงค์ที่สหประชาชาติเสียที **เพราะส่งผลร้ายต่อเวียดนามมาก** ทำให้เขาถึงกับพูดไม่ออก เหตุการณ์นั้นทำให้สาโรจน์ตระหนักว่าสิ่งที่ไทยและอาเซียนรณรงค์อย่างต่อเนื่องในเวทีสหประชาชาติเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพซึ่งได้ส่งแรงกดดันจากยุทธศาสตร์ดังกล่าวต่อเวียดนามที่ต้องตกอยู่ในสภาพจำเลยของมติประชาคมโลก

อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ (พ.ศ. ๒๕๒๔ - พ.ศ. ๒๕๒๖)

สาโรจน์เข้ารับตำแหน่งอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ เมื่ออายุ ๓๙ ปี ถือว่าเป็นหนุ่มไฟแรง บวกกับได้มาทำงานที่ทั้งชอบและถนัด เพราะมีประสบการณ์การทูตพหุภาคีสั่งสมมาในช่วงอยู่นิวยอร์กเกือบ ๔ ปี ภายใต้การแนะนำและชี้แนะของ **อานันท์ ปันยารชุน** และ **ม.ล. พีระพงศ์ เกษมศรี** ทำให้เขาสามารถขับเคลื่อนงานกรมองค์การฯ ได้เป็นอย่างดี

สำหรับ UNESCAP (UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific) ได้มีการเริ่มโครงการก่อสร้างอาคารสำนักงานปัจจุบันที่สวดยามบนถนนราชดำเนินในยุคสาโรจน์ เป็นอธิบดีกรมองค์การฯ โดยมีการประสานงานกับกรมธนารักษ์อย่างใกล้ชิดเพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่และรี้อาคารศาลาสันติธรรม ซึ่งเป็นอาคารประชุมหลังเก่าลง

เขาได้ริเริ่มจัดตั้งกลไกประสานงานต่าง ๆ เพื่อให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยราชการไทย ทำให้นโยบายของไทยในเวทีพหุภาคี โดยเฉพาะในกรอบสหประชาชาติ ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่ประโยชน์สูงสุด สาโรจน์จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ ภายใต้คณะกรรมการชุดนี้ มีอนุกรรมการที่สำคัญคือ **อนุกรรมการว่าด้วยการเลือกตั้ง** ที่ดูแลเรื่องการหาเสียงให้กับการสมัครของไทย/คนไทยในตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่เขาให้ความสำคัญและผลักดันอย่างแข็งขัน

สาโรจน์มีความเชื่อมั่นในกรอบการทูตพหุภาคี เพราะมองว่าเวทีสหประชาชาติและความร่วมพหุภาคีจะเป็นเวทีสำคัญต่อการแสวงหามิตรและการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ สำหรับประเทศเล็ก ๆ อย่างไทย และจะทำให้คุณภาพชีวิตมนุษย์ดีขึ้น นอกจากนั้น ปัญหาระดับโลกซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ปัญหาผู้อพยพ ปัญหายาเสพติด และปัญหาล้างแวล้อม ต้องการกลไกที่มีเครือข่ายครอบคลุมทุกฝ่ายระดับโลกอย่างเช่นสหประชาชาติเข้ามารับผิดชอบ ซึ่งในขณะนั้นไทยกำลังเผชิญปัญหาด้านสังคมที่สำคัญ เช่น ปัญหาผู้อพยพ ผู้พลัดถิ่นชาวกัมพูชา ยาเสพติด ปัญหาเหล่านี้นล้วนต้องพึ่งกลไกของสหประชาชาติทั้งสิ้น เขาจึงให้ความสำคัญกับงานด้านสังคมของสหประชาชาติเป็นอย่างมากโดย มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดและเป็นประจำกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ภายใต้การกำกับของ **น.ต. ประสงค์ สุ่นศิริ** เลขาธิการ สมช. และหน่วยงานทหาร ความมั่นคงต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป้าหมายของไทยในเวทีต่าง ๆ ของสหประชาชาติ

ในปี ๒๕๒๖ สาโรจน์ตัดสินใจสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานคณะกรรมการที่ ๓ ของสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ ๓๘ เรื่องนี้สาโรจน์เล่าว่าปีนั้น มองโกเลียเป็นผู้สมัครจากกลุ่มเอเชียประเทศเดียว สหรัฐฯ ได้ขอให้ไทยพิจารณาส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันเพื่อเป็นตัวแทนของประเทศโลกเสรี เนื่องจากมองโกเลียขณะนั้นถือว่าอยู่ในค่ายสหภาพโซเวียต ประเทศไทยจึงส่งสาโรจน์เข้าสมัคร ซึ่งถือเป็นการเลือกตั้งครั้งสำคัญเนื่องจากคณะกรรมการสามของสมัชชาสหประชาชาติเป็นองค์กรสูงสุดที่พิจารณาเรื่องทางสังคมในกรอบประชาชาติ เขาได้รับเลือกตั้งและทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการฯ ได้อย่างดีเยี่ยม และมีเกร็ดที่เล่ากันอย่างขำ ๆ ว่า ในการประชุมปีนั้น เป็นปีแรกที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization - WHO) ได้ออกกฎหมายสูบบุหรี่ในห้องประชุม ทำให้สาโรจน์ซึ่งเป็นประธานการประชุมต้องอดกลั้นไม่สูบบุหรี่ตลอดระยะเวลาทำหน้าที่เป็นประธานที่เริ่มตั้งแต่ ๑๐ โมงเช้า ไปเลิกเอาตอนดึกตื่นทุกคืน นับเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก เขาทำได้เพียงอาศัยช่วงพักการประชุมสั้น ๆ อดบุหรี่จนไว้ให้เต็มปอดเหมือนเป็นการต่อชีวิต เมื่อจบสมัยการประชุมฯ ผู้แทนอังกฤษได้แต่งกลอนล้อเรื่องนี้ ซึ่งสะท้อนภาพได้ชัดเจน ขอยกเฉพาะตอนที่กล่าวถึงสาโรจน์กับบุหรี่มาดังนี้

“...Mr. Chairman, for this you came here from Bangkok for speech after speech, you have watched that clock and dreamt of mosques, temples and minarets ... of anything to keep your mind off cigarettes...”

ในวันสุดท้ายที่เขาทำหน้าที่ประธาน เขาได้กล่าวสุนทรพจน์ของประธานต่อที่ประชุม โดยเขาได้กล่าวตอนหนึ่งว่า “แม้คณะกรรมการสามของสหประชาชาติจะไม่สามารถอ้างได้ว่าสามารถทำให้โลกเป็นโลกที่สมบูรณ์แบบได้ แต่คณะกรรมการสามมีส่วนในความพยายามที่จะทำให้โลกใบนี้น่าอยู่ยิ่งขึ้นสำหรับชนรุ่นต่อไป”

สาโรจน์กล่าวต่อไปว่าเขา “ภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของสหประชาชาติ” ซึ่งเขาเรียกว่าเป็น “โครงสร้างที่ไม่สมบูรณ์แบบในโลกที่ไม่สมบูรณ์แบบ” (imperfect blueprint of the imperfect world)” เขาสรุปว่าเขา “ภูมิใจที่ได้ทำงานร่วมกับผู้แทนทุกประเทศที่เป็นส่วนหนึ่งของโลกที่ไม่สมบูรณ์แบบใบนี้”

นอกจากงานสหประชาชาติในกรอบใหญ่แล้ว สาโรจน์ยังให้ความสำคัญต่อความร่วมมือในระดับภูมิภาค อีกด้วย อาทิ กรอบความร่วมมือแม่น้ำโขง และคณะกรรมการสิทธิเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific - ESCAP)

ในกรอบความร่วมมือแม่น้ำโขง กลไกความร่วมมือในขณะนั้นคือ คณะกรรมการแม่น้ำโขงชั่วคราว (Interim Mekong Committee - IMC) ที่เรียกว่า ‘ชั่วคราว’ ก็เพราะประเทศสมาชิก อันได้แก่ ไทย ลาว และเวียดนาม ไม่สามารถตกลงกันได้ว่ารัฐบาลเขมรฝ่ายใดเป็นผู้แทนในคณะกรรมการชุดนี้จึงปล่อยให้ ที่นั่งว่างจนกว่าจะมีข้อสรุปการทางเมืองของปัญหาแก้มพูซา

ภารกิจสำคัญของสาโรจน์คือโครงการพัฒนาที่ดินที่เป็นที่ตั้ง
ของสถานเอกอัครราชทูตฯ บนถนนออร์ชาร์ด ท่าเลทองใจกลาง
เมืองสิงคโปร์และเป็นที่หมายตาของทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจที่นั่น
ที่ดินดังกล่าวเป็นสมบัติสำคัญของรัฐบาลไทยที่พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงซื้อไว้ โดยแลกเปลี่ยนกับการซื้อที่ดิน
ของรัฐบาลอังกฤษบนถนนเพลลิงตัน เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของ
สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ

สาโรจน์ให้ความสำคัญกับกรอบความร่วมมือแม่น้ำโขงมากเพราะเป็นเวทีเดียวในขณะนั้นที่
ไทยสามารถที่จะมีโอกาสติดต่อกับลาวและเวียดนามได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญเนื่องจากขณะนั้น
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศทั้งสองเย็นชา เป็นช่วงที่ทั้งสองประเทศยังมองไทยด้วย
สายตาไม่เป็นมิตรเพราะไทยเคยเป็นที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐฯ

สาโรจน์ได้พูดย้ำในที่ประชุมคณะกรรมการ IMC อยู่เสมอว่า การที่ไทยยอมให้ที่นั่งกัมพูชา
ว่างในกรอบความร่วมมือ IMC ทั้งที่ท่าทีไทย อาเซียน และสมาชิกส่วนใหญ่ของสหประชาชาติ
รับรองรัฐบาลเขมร ๓ ฝ่าย (Coalition Government of Democratic Kampuchea - CGDK) ซึ่ง

มีเจ้าสีหนุเป็นผู้นำว่าเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมของกัมพูชา ก็เพราะไม่อยากให้ปัญหาทางการเมืองมาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและความร่วมมือเพื่อความอยู่ดีกินดีของคน ๒๐๐ ล้านคน ในประเทศริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนล่าง แต่ไม่ว่าที่ปัญหาการเมืองยังเข้ามาเป็นอุปสรรค ค่อนข้างมาก ในกรอบความร่วมมือดังกล่าว สาโรจน์ได้พยายามใช้เทคนิคการเจรจาร่วมกับ **ประพัทธ์ เปรมมณี** เลขาธิการการพลังงานแห่งชาติ หัวหน้าคณะผู้แทนไทย ซึ่งสาโรจน์ได้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดเพื่อผลักดันให้เกิดโครงการความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์เกิดขึ้นหลายโครงการ จนเป็นที่มาของการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission – MRC) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่สำคัญในภูมิภาคในปัจจุบัน

สำหรับ UNESCAP (UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific) ได้มีการเริ่มโครงการก่อสร้างอาคารสำนักงานปัจจุบันที่สวยงามบนถนนราชดำเนินในยุคสาโรจน์ เป็นอธิบดีกรมองค์การฯ โดยมีการประสานงานกับกรมธนารักษ์อย่างใกล้ชิดเพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่และรื้ออาคารศาลาสันติธรรม ซึ่งเป็นอาคารประชุมหลังเก่าลง สาโรจน์ให้ความสำคัญต่องาน UNESCAP เป็นอย่างมากเพราะมีโครงการต่าง ๆ ครอบคลุมความร่วมมือในหลายสาขาสำคัญ อาทิ การเกษตร สิ่งแวดล้อม คมนาคม การค้า และการอุตสาหกรรม โดยสาโรจน์ได้เข้าร่วมประชุม Advisory Committee of Permanent Representatives and other Representatives Designated by Members of the Commission (ACPR) ซึ่งเป็นกลไกกำหนดนโยบายทิศทางและความร่วมมือในกรอบ UNESCAP ที่จัดขึ้นทุกเดือนอย่างเข้มข้น ข้อเสนอแนะ แนวความคิดของสาโรจน์ส่วนใหญ่มักได้รับการตอบรับที่ดีจากที่ประชุม ส่วนการกล่าวถ้อยแถลงของเขาในที่ประชุม ยังได้รับคำชื่นชมไม่น้อย ทั้งจากบรรดาผู้แทนประเทศสมาชิกและเจ้าหน้าที่ไทยประจำ UNESCAP

ออกประกาศครั้งที่ ๒: สิงคโปร์ (พ.ศ. ๒๕๒๖ - พ.ศ. ๒๕๒๙)

สาโรจน์ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตครั้งที่สิงคโปร์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ นอกจากสิงคโปร์จะเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญและมีบทบาทนำในอาเซียนแล้วภารกิจสำคัญของสาโรจน์คือโครงการพัฒนาที่ดินที่เป็นที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตฯ ซึ่งตั้งอยู่บนถนนนอร์ซาร์ด ทำเลทองใจกลางเมืองสิงคโปร์ ทำให้เป็นที่หมายตาของทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจที่นั่น ที่ดินดังกล่าวเป็นสมบัติสำคัญของรัฐบาลไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงซื้อไว้ โดยแลกเปลี่ยนกับการซื้อที่ดินของรัฐบาลอังกฤษบนถนน เพลินจิต เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ (ปัจจุบัน รัฐบาลอังกฤษได้ขายที่ดินผืนนี้ให้กับบริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด) สาโรจน์ได้ศึกษาเรื่องนี้อย่างละเอียดรอบคอบและเสนอข้อคิดเห็น เกี่ยวกับโครงการนี้มาหลายครั้ง แต่ด้วยความที่เป็นโครงการใหญ่ทำให้มีแง่มุมที่

ต้องพิจารณามากมาย การตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการดังกล่าวจึงเพิงลุล่วงและเกิดขึ้นในสมัย
รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

หนึ่งในงานที่สำราจณ์ภูมิใจและพูดถึงเสมอ คือ การรับเสด็จ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในสมัยนั้น) เขาได้จัดให้คนไทยจำนวนหลักหมื่นซึ่งส่วนใหญ่
เป็นแรงงานได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนฯ ณ สนามกีฬาแห่งชาติ (Toa Payoh Stadium)
ซึ่งเป็นชาวใหญ่ทั้งในไทยและสิงคโปร์ในช่วงนั้น เนื่องจากมีคนไทยในสิงคโปร์พร้อมใจกันมาร่วม
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ เป็นจำนวนนับพันคน เหตุการณ์นั้นสร้างความประทับใจกับ
เขาเป็นอย่างมาก ทำให้ตระหนักถึงความรักความผูกพันที่มั่นคงและไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ระหว่าง
คนไทยกับสถาบันพระมหากษัตริย์

สาโรจน์ปฏิบัติหน้าที่ในสิงคโปร์อยู่ประมาณ ๓ ปี ก่อนจะกลับมายังกระทรวงการต่างประเทศ ในตำแหน่งอธิบดีกรมสารนิเทศ

อธิบดีกรมสารนิเทศ (พ.ศ. ๒๕๒๙ - พ.ศ. ๒๕๓๑)

สาโรจน์มักพูดกับคนใกล้ชิดเสมอว่า เขาไม่น่าจะทำงานในตำแหน่งนี้ได้ดี เพราะขัดกับบุคลิกแท้ ๆ ของเขาซึ่งเป็นคนขี้อาย ชอบทำงานแบบเงียบ ๆ ไม่แสดงตัวต่อสาธารณะ แต่แม้จะเป็นเพียงช่วงสั้น ๆ ที่ดำรงตำแหน่งนี้ ในสายตาของฝ่ายต่าง ๆ ชื่นชมว่า เขาทำงานได้ดีเยี่ยม

ผลงานที่สำคัญคือ การทำให้ประชาชนเดินดินทั่วไปได้เข้าใจในงานและประเด็นการต่างประเทศซึ่งแต่เดิมเห็นเป็นเรื่องไกลตัว เข้าใจยาก จากการให้สัมภาษณ์ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการแบบภาษาราชการ โดยเฉพาะการให้สัมภาษณ์ที่ชัดเจน ทันเหตุการณ์ เต็มไปด้วยปฏิภาณ ไหวพริบและถึงลูกถึงคนในกรณีเรื่องปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เขาเป็นขวัญใจชาวบ้านร้านตลาดอยู่พักใหญ่ ถึงขนาดที่เวลาเดินไปซื้อข้าวของในตลาด ทานอาหารหรือเช่าหนังวิดีโอ พ่อค้าแม่ค้าจะขอไม่ขอคิดเงินค่าสินค้าและบริการจากเขา

นอกจากนั้น เขายังได้ริเริ่มการจัดทำ background briefing note ให้ข้อมูลภูมิหลังและสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องและปัญหาสำคัญต่าง ๆ ของไทย เพื่อให้ผู้สื่อข่าวใช้ในการเสนอข่าว หรือได้อ่านเพื่อทำความเข้าใจก่อนที่จะฟังคำสัมภาษณ์ซึ่งมีเวลาจำกัด เพราะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและการเสนอข่าวผิดพลาดสามารถสร้างความสับสนในสังคม จนก่อให้เกิดความร้าวฉานในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้

สาโรจน์เน้นเรื่องการให้ข่าวที่หลากหลาย มีหลายมิติ ครอบคลุมงานของกระทรวงฯ ทั้งหมด จึงได้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานของกรมสารนิเทศกับกรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจและหลากหลายมาเสนอข่าว การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงการให้เกียรติกันระหว่างข้าราชการและผู้สื่อข่าวก็เป็นเรื่องที่สาโรจน์ให้ความสำคัญมาก มีผู้สื่อข่าวจำนวนไม่น้อยที่ยังคงพูดถึงสาโรจน์ด้วยความนับถือและยกย่องในความเป็นวิชาชีพของเขา

อธิบดีกรมอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๓๑ - พ.ศ. ๒๕๓๓)

สาโรจน์ย้ายมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาเซียน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๑ - พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งเป็นช่วงที่เขาต้องเดินทางค่อนข้างมาก บางเดือนสาโรจน์ได้นั่งทำงานอยู่ที่กรมไม่ถึง ๑ สัปดาห์ เพราะจำนวนการประชุมในปีหนึ่ง ๆ ในกรอบความร่วมมือของอาเซียนมีมากกว่า ๑๐๐ ครั้ง ตามการขยายตัวของความร่วมมือของอาเซียนที่มีความรอบด้านมากขึ้น นักวิจารณ์การเมืองระหว่างประเทศบางคนถึงขนาดวิจารณ์ในเชิงล้อเลียนว่า งานหลักของอาเซียนคือ “Fly, wine and dine.”

ช่วงระหว่างทำงานที่กรมอาเซียน สาโรจน์ใช้หลักการและวิธีการทำงานเช่นเดียวกับงานอื่นที่เขาผ่านมาในตำแหน่งต่าง ๆ นั่นคือจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวและเป้าหมายสำหรับการประชุมแต่ละครั้งให้ชัดเจน ดังนั้น การประสานงานทำที่กับหน่วยราชการต่าง ๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เจ้าหน้าที่ของกรมฯ ผู้รับผิดชอบเรื่องจะต้องรู้เรื่องเทคนิคเฉพาะทางเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้า การพาณิชย์ อุตสาหกรรม หรือสิ่งแวดล้อม เพราะสาโรจน์จะถามข้อมูลในเชิงลึกและจะซักซ้อมประเด็นกับเจ้าหน้าที่อย่างละเอียดถี่ถ้วน ทำให้เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำการบ้านมาอย่างดีและอย่างหนัก การทำงานลักษณะนี้จึงเป็นการบังคับให้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดเครือข่ายของการทำงานและการทำงานแบบบูรณาการขึ้นโดยปริยาย

ด้วยประสบการณ์ด้านงานการเมืองและนโยบาย สาโรจน์ได้ผลักดันให้มีการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในเชิงนโยบายยุทธศาสตร์ในที่ประชุมระดับอธิบดีอาเซียน (ASEAN Standing Committee - ASC) แทนที่การประชุมจะมุ่งพิจารณาเรื่องปฏิบัติการและประสานงานเพียงอย่างเดียว เขาทำให้ ASC กลายเป็นเวทีที่เสนอเรื่องเข้าสู่การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสระดับปลัดกระทรวงการต่างประเทศ (ASEAN Senior Officials' Meeting - SOM) ได้รอบด้านมากขึ้น

งานสำคัญอีกงานหนึ่งที่สาโรจน์ให้ความสำคัญมากคืองานด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC) ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมอาเซียน ก่อนที่จะมีการจัดตั้ง APEC ขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒

ในช่วงการจัดตั้ง APEC ประเทศสมาชิกอาเซียนมีประเด็นที่หวั่งกังวลและถกเถียงกันมากคือ เมื่อมีความร่วมมือในกรอบใหญ่ที่มีประเทศใหญ่ ๆ อย่างเช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ อาจเกิดการบั่นทอนความสำคัญของอาเซียนและอาเซียนจะอ่อนแอลง (dilute) ซึ่งแน่นอนว่าทั้งสาโรจน์และผู้แทนอาเซียนในบางประเทศเห็นว่า การที่อาเซียนจะมีบทบาทน่าได้หรือไม่มันไม่ใช่สิ่งที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ แต่ขึ้นอยู่กับอาเซียนเองว่าจะดำเนินบทบาทได้ดีและคงความสำคัญไว้ได้เพียงใดมากกว่า ในสมัยนั้นใช้คำว่า การเป็นแกน (core) และยังไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนของ “ASEAN Centrality” เช่นปัจจุบัน ท้ายที่สุดอาเซียนก็สามารถรักษาการเป็นแกนนำของอาเซียนใน APEC ได้ในระดับหนึ่งโดยใช้สูตร ‘one in, one out’ คืออาเซียนเป็นประธาน ๑ ครั้ง สลับกับประเทศนอกอาเซียน ๑ ครั้ง และสำนักงาน APEC ชั่วคราวจะอยู่ที่สิงคโปร์ ปัจจุบัน วิวัฒนาการของ APEC ได้ก้าวหน้าไปมากจนถือเป็นกรอบความร่วมมือที่สำคัญ

อีกเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเกร็ดเล่าขานในวงสนทนาของคนกรมอาเซียนของทุกประเทศในยุคนั้นก็คือเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่เกิดขึ้นในวัน ‘documentation day’ คือ วันว่าง ๑ วันของอธิบดีอาเซียน

หัวหน้าคณะ เป็นวันหลังการประชุม เพื่อขอให้เจ้าหน้าที่จัดทำรายงานการประชุมให้แล้วเสร็จ หัวหน้าคณะจึง ‘ฆ่าเวลา’ ด้วยการ ‘ออกรอบ’ ปรากฏว่าในระหว่างออกรอบครั้งหนึ่งที่สนามกอล์ฟ ในกรุงจาการ์ตาอธิบดีอาเซียนของอินโดนีเซียเกิดล้มล้มลงกลางสนาม สาโรจน์ได้ทิ้งอุปกรณ์ทุกอย่างอย่างไม่มีรีรอและช่วยทำ CPR ทันที โดยหวังที่จะช่วยชีวิตเพื่อนร่วมงานที่ใกล้ขีดไว้ให้ได้ แต่ความหวังของเขาไม่เป็นจริง เพราะอธิบดีอาเซียนของอินโดนีเซียผู้นั้นจากไปด้วยอาการสงบ แม้แต่สาโรจน์เองก็ยังคงพูดถึงเรื่องนี้อยู่เป็นระยะ ๆ ว่า เสียชีวิตที่ไม่สามารถช่วยชีวิตคนดีไว้ได้

ตั้งแต่นั้นสาโรจน์ไม่ได้เล่นกอล์ฟอีกเลยจนกระทั่งวันหนึ่งระหว่างการประชุมอาเซียน เขาถูกชวนจากเพื่อน ๆ อาเซียน ทนเคย้นเคย้อยไม่ไหว เขาก็กลับไปร่วมเล่นกอล์ฟด้วยหลังจากทิ้งกอล์ฟมานานมาก สาโรจน์เล่าให้ฟังด้วยเสียงหัวเราะว่าการเล่นครั้งนั้น เขาเจอเรื่องที่น่าอัศจรรย์มากมาย เพราะเล่น ๆ ไป ปรากฏว่ารองเท้า ถุงมือ แม้กระทั่งถุงกอล์ฟที่ถูกทิ้งไว้นาน ก็เกิดอาการละลายย่อยสลาย หลุดเป็นชิ้น ๆ คาสนามเพราะกาวต่าง ๆ คงหมดอายุ

อธิบดีกรมการเมือง (พ.ศ. ๒๕๓๓ - พ.ศ. ๒๕๓๕)

กรมการเมืองถือว่าเป็นกรมที่มีความสำคัญมากในระบบโครงสร้างของกระทรวงการต่างประเทศก่อนการจัดตั้งกรมภูมิภาคในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพราะเป็นกรมที่รับผิดชอบความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับทุกประเทศทั่วภูมิภาคของโลก ดังนั้น อธิบดีกรมการเมืองจึงมีขอบข่ายหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญและครอบคลุมงานอย่างกว้างขวาง จึงถือเป็น ‘Super DG’

สาโรจน์เข้ามารับตำแหน่งอธิบดีกรมการเมืองช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๓ - พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นช่วงที่การแก้ไขปัญหาก็มีความสำเร็จแล้วในกรอบของสหประชาชาติ คือ การถอนทหารของเวียดนามออกจากกัมพูชาในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ และนำมาสู่การเจรจาทางการทูตเพื่อการปรองดองและสันติภาพในระดับภูมิภาค จนนำไปสู่การลงนามความตกลงสันติภาพกรุงปารีสใน พ.ศ. ๒๕๓๔ ถือเป็นการยุติปัญหาก็ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมากกว่า ๑๐ ปี สาโรจน์เป็นผู้ที่ร่วมมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่กัมพูชามาตั้งแต่ต้น เขาทำเรื่องนี้อย่างจริงจังตั้งแต่สมัยเป็นรองอธิบดีกรมการเมืองภายใต้การนำของ ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี อธิบดีกรมการเมืองในช่วงนั้นซึ่งสาโรจน์ยกย่อง ม.ร.ว. เกษมสโมสรว่า เป็น ‘the real architect’ ของการแก้ไขปัญหาที่กัมพูชา ดังนั้น เมื่อมารับงานเป็นอธิบดีกรมการเมือง เขาก็สานต่อเรื่องการรักษาสันติภาพ การฟื้นฟูบูรณะกัมพูชา และการพัฒนาภูมิภาคความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในภูมิภาคอย่างได้ผลและมีทิศทางที่ชัดเจน

งานกรมการเมืองนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น แต่ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยแบ่งงานออกเป็น ๗ กองตามภูมิภาคต่าง ๆ แต่ที่น่าทึ่งคือ สาโรจน์มีความรู้

ลึกซึ่งเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ จำประเด็นปัญหาที่สำคัญของความสัมพันธ์ได้อย่างแม่นยำ จึงอยู่ในฐานะที่สามารถให้ข้อคิดเห็นและแนวทางที่ชัดเจนแก่ผู้ร่วมงานได้อย่างดี นอกจากงานด้านสารัตถะแล้ว งานด้านบริหารที่สำคัญของสาโรจน์ในขณะนั้นคือการดูแลการยุบกรมการเมืองและจัดตั้งกรมภูมิภาคขึ้นมาทดแทน ซึ่งเป็นนโยบายที่เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัย ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี และอาสา สารสินเป็นปลัดกระทรวงฯ โดยยุบกรมการเมืองและจัดตั้งกรมภูมิภาครวมทั้งหมด ๔ กรม เพราะกระทรวงฯ มีนโยบายชัดเจนว่า โครงสร้างแบบเดิมที่กรมการเมืองดูเรื่องความสัมพันธ์ทางการเมืองกับประเทศต่าง ๆ กรมเศรษฐกิจรับผิดชอบความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ กรมสารนิเทศรับผิดชอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นโครงสร้างที่ทำให้การกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อประเทศต่าง ๆ ไม่รอบด้าน ผู้รับผิดชอบไม่เห็นความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายในภาพรวมทั้งหมด

วิธีทำงานตามโครงสร้างเดิมนี้นี้เรียกว่า แนวทางการแบ่งงานตามภารกิจหรือ functional approach ดังนั้น การจัดโครงสร้างการทำงานตามแนวทางการแบ่งงานตามภูมิภาคหรือ regional approach คือย้ายงานด้านเศรษฐกิจและสังคมจากกรมเศรษฐกิจและกรมสารนิเทศ มารวมศูนย์อยู่ภายใต้กรมภูมิภาคที่รับผิดชอบ โครงสร้างนี้จะทำให้การดูแลภาพความสัมพันธ์เป็นไปอย่างรอบด้าน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานในโครงสร้างเดิม เดิมทีความคิดที่จะจัดตั้งกรมภูมิภาคในกระทรวงฯ มีมานานแล้วแต่ไม่เคยเป็นผลสำเร็จ เพิ่งมาสำเร็จในสมัยรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ภายใต้การกำกับดูแลของปลัดกระทรวงฯ วิทยา เวชชาชีวะ และ อาสา สารสิน ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

จึงถือได้ว่า สาโรจน์เป็นอธิบดีกรมการเมืองคนสุดท้ายของกระทรวงฯ เมื่อจัดตั้งกรมภูมิภาคเรียบร้อยแล้ว เขาก็ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นรองปลัดกระทรวงฯ ฝ่ายกิจการภูมิภาคคนแรก ซึ่งเขาได้ดูแลงานของกรมภูมิภาคใหม่ทั้งสี่ในช่วงเปลี่ยนผ่านให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

รองปลัดกระทรวงฯ ฝ่ายกิจการภูมิภาค (พ.ศ. ๒๕๓๕ - พ.ศ. ๒๕๓๙)

กรมภูมิภาคทั้งสี่กรมมีอธิบดีกรม ๔ ท่านรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ก่อนหน้าที่จะมีการจัดตั้งแล้วเสร็จตามกฎหมายซึ่งมีพระราชบัญญัติรองรับได้มีการทดลองการทำงานภายใต้โครงสร้างนี้มาเป็นเวลาเกือบ ๒ ปี โดยสาโรจน์ในฐานะอธิบดีกรมการเมืองทำหน้าที่กำกับดูแลเอกอัครราชทูตประจำกระทรวงฯ ที่ดูแลภูมิภาค ๔ ท่าน ได้แก่ เอกอัครราชทูตดอน ปรมัตถ์วินัย ดูแลภูมิภาคเอเชียตะวันออก, เอกอัครราชทูตสุจิตรา หิรัญพฤกษ์ ดูแลภูมิภาคยุโรป, เอกอัครราชทูตสารสิน วีระผล ดูแลภูมิภาคอเมริกาและแปซิฟิก และเอกอัครราชทูตสุวิทย์ สิมะสกุล ดูแลภูมิภาคเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา

เมื่อได้มีการจัดตั้งกรมภูมิภาคถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เอกอัครราชทูตทั้งสี่ก็เปลี่ยนสถานะเป็นอธิบดีกรมภูมิภาคภายใต้การกำกับดูแลของรองปลัดสาโรจน์ ซึ่งถือเป็นรองปลัดฝ่ายกิจการภูมิภาคคนแรกของกระทรวงการต่างประเทศ จากการ ‘ชักซ้อม’ ในช่วงเปลี่ยนผ่านซึ่งมีเวลาถึง

๒ ปี ทำให้การถ่ายโอนงานจากกรมเศรษฐกิจ กรมสารนิเทศ มายังกรมภูมิภาค มีความยุ่งยากเพียงช่วงแรก แต่หลังจากนั้นก็เดินหน้าไปได้อย่างราบรื่นและรวดเร็ว แม้จะเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนมากก็ตาม

สาโรจน์เล่าให้ฟังถึงการที่ไทยได้เป็นเจ้าภาพการจัดการประชุมผู้นำเอเชีย-ยุโรป (ASEM) ครั้งแรก เมื่อปี 2539 ว่าไทยได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากสิงคโปร์ ซึ่งเห็นว่าเมื่อพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ โดยรวมแล้วโดยเฉพาะก่อนหน้านี้ไทยได้ทำหน้าที่เป็นประเทศผู้ประสานงานระหว่างอาเซียนกับอียูได้สำเร็จเป็นอย่างดี ไทยจึงอยู่ในฐานะเหมาะสมที่สุดในการเป็นเจ้าภาพ ความสำเร็จของการประชุม ทำให้บทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศเด่นชัดขึ้น เพราะการประชุมครั้งนั้นถือเป็นการประชุมครั้งประวัติศาสตร์ที่ประชุมและหัวหน้ารัฐบาลจากกลุ่มประเทศเอเชียและกลุ่มประเทศยุโรป 25 ประเทศ มาประชุมกันครั้งแรก โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างเอเชีย-ยุโรป ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีเวทีหรือกลไกสำหรับหารือเรื่องความร่วมมือระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรป

ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ (พ.ศ. ๒๕๓๙ - พ.ศ. ๒๕๔๓)

เป็นที่ทราบกันดีว่าปลัดกระทรวงของทุกกระทรวงทุกคนมีภาระหน้าที่ที่หนักอึ้ง เพราะเป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ ต้องรับผิดชอบงานนโยบาย งานบริหาร งานงบประมาณและบุคลากร และยังต้องดำรงตนให้เป็นที่พึ่งที่ดีของข้าราชการทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวอีกด้วย รวมทั้งต้องพร้อมตอบคำถามต่อฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติสารพัดเรื่อง เท่านั้นยังไม่พอ เพราะงานของปลัดกระทรวงการต่างประเทศมีเรื่องที่ทำทลายเพิ่มเติมอย่างน้อยใน ๒ ประเด็นสำคัญ

๑. ขอบเขตการรักษาผลประโยชน์และคุ้มครองคนไทยกว้างขวาง ครอบคลุมทั่วโลก โลกปัจจุบันเป็นโลกที่ผลประโยชน์ของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวพันและพึ่งพากันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอีกซีกโลกหนึ่งซึ่งบ่อยครั้งอุบัติขึ้นอย่างไม่สามารถคาดการณ์ได้ย่อมมีผลกระทบต่อประเทศไทย มีคนเปรยบ่อย ๆ ว่า งานปลัดกระทรวงการต่างประเทศเหมือนร้านสะดวกซื้อ คือเปิดทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทุกวัน
๒. เวลาสำหรับพิจารณาเรื่องบริหารบุคลากรและงบประมาณของปลัดกระทรวงการต่างประเทศถูกกลืนไปกับการเดินทางและการประชุมระหว่างประเทศที่กำหนดให้หัวหน้าคณะผู้แทนเป็นระดับปลัดกระทรวงเท่านั้น

สำหรับสาโรจน์แล้ว ช่วงที่รับตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงฯ ยังมีความยากลำบากเพิ่มขึ้นอีกข้อ ตรงที่ว่า **ประเทศไทยในขณะนั้นกำลังประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง** เงินงบประมาณที่ใช้ในต่างประเทศสูญหายไปเกือบร้อยละ ๓๐ เพราะการลดลงของค่าเงินบาท มีผู้เสนอให้ปิดสถานเอกอัครราชทูตกว่า ๓๓ แห่ง สาโรจน์พยายามบริหารงานโดยการลดคน ลดค่าใช้จ่าย จนท้ายที่สุดแล้วไม่ต้องปิดสถานเอกอัครราชทูตแห่งใดเลย

เรื่องการปฏิรูป เป็นอีกเรื่องที่สาโรจน์ให้ความสำคัญ ในช่วงที่เขาเป็นปลัดกระทรวงฯ รัฐบาลมอบนโยบายเรื่องการปฏิรูประบบบริหารราชการในต่างประเทศ หรือที่มไทยแลนด์เพื่อการทำงานที่เป็นเอกภาพมากขึ้น ซึ่งมีการปรับกระบวนการงบประมาณและวิธีการทำงานอย่างมากในช่วงนี้

งานด้านนโยบายเป็นสิ่งที่สาโรจน์ทำมาโดยตลอดในหลายบทบาท ไม่ว่าจะเป็น**อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กรมสารนิเทศ กรมอาเซียน และกรมการเมือง** จนเกิดความรอบรู้ในงาน เขาจึงอยู่ในฐานะที่ให้แนวนโยบายและให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารในระดับรองลงมาได้อย่างชัดเจน สาโรจน์ให้ความสำคัญกับงานบริหารไม่ยิ่งหย่อนไปกว่างานนโยบาย ซึ่งการบริหารงานท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจนั้นเป็นเรื่องท้าทายเป็นอย่างมาก

ผลงานอีกเรื่องหนึ่งที่น่าภูมิใจคือ สามารถฝ่าฟันอุปสรรคทำให้โครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการหลังใหม่ของกระทรวงฯ ที่ถนนศรีอยุธยา และอาคารกรมการกงสุลที่ถนนแจ้งวัฒนะสำเร็จเรียบร้อย มีความสง่างามและใช้งบประมาณได้อย่างคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับอาคารขนาดเดียวกันที่สร้างในยุคนั้น แยกบ้านแยกเมืองและนักการทูตที่มีโอกาสมาเยือนและเข้ามาในอาคารของกระทรวงการต่างประเทศต่างก็ชมเป็นเสียงเดียวว่า เป็นอาคารของกระทรวงการต่างประเทศที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง

มีเกร็ดเล่ากันภายในถึงเรื่องนี้ว่า เมื่ออาคารกรมการกงสุลเสร็จ **สุรินทร์ พิศสุวรรณ** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สมัยนั้น ได้กราบเรียนเชิญ **ชวน หลีกภัย** นายกรัฐมนตรี มาเป็นประธานพิธีเปิดอาคาร โดยรัฐมนตรี **สุรินทร์** ได้เปรยกับผู้บริหารกระทรวงฯ ว่า “**ตึกออกมาสวยเหลือเกิน สวยจนกลัวว่าจะโดนนายกฯ ดึงเอาว่า สวยเกินไป ควรจะตัดลดงบบางส่วน**” ความสำเร็จของการก่อสร้างอาคารนั้นสาโรจน์ได้ยกย่อง **ประชา คุณะเกษม** ซึ่งเป็นปลัดกระทรวงฯ ซึ่งเริ่มต้นโครงการฯ จัดการประกวดแบบและจัดกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างก่อสร้างโครงการอย่างดีและโปร่งใส นอกจากนั้นปลัดกระทรวงคนต่อ ๆ มา คือ **วิทยา เวชชาชีวะ** และ **ม.ร.ว. เทพ เทวกุล** ได้ช่วยกันผลักดันให้โครงการมีความก้าวหน้าจนถึงขั้นตอนก่อสร้าง ซึ่งสาโรจน์ได้เข้ามารับผิดชอบ โดยมี **สุวิทย์ สิมะสกุล** รองปลัดกระทรวงฯ เป็นกำลังสำคัญในการกำกับดูแลโครงการฯ ก่อสร้างซึ่งได้มีการสร้างที่จอดรถเพิ่มขึ้น ขยายเวทีห้องประชุมให้ได้มาตรฐานและในงานฉลองการสร้างอาคารที่เสร็จสมบูรณ์ ผู้แทนบริษัทซิโนไทย ได้กล่าวในงานว่า เป็นงานที่บริษัทฯ ทำงานด้วยความสบายใจที่สุดที่เคยได้ทำมา เพราะผู้ว่าจ้างดำเนินการต่าง ๆ ด้วยความสุจริต ยึดมั่นในประโยชน์ราชการและให้ความเป็นธรรมต่อผู้รับจ้าง

ตลอดระยะเวลาที่รับตำแหน่งนี้ สาโรจน์ได้ให้ความสำคัญกับทุกกองภายใต้สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงฯ โดยขอให้รองปลัดกระทรวงฯ ฝ่ายบริหาร จัดประชุมสำนักงานปลัดกระทรวงฯ เป็นประจำทุกเดือน โดยสาโรจน์นั่งเป็นประธานเองทุกครั้ง เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่หน่วยงานดังกล่าวประสบอยู่ ซึ่งน้ำหนักของงานก็โอนเอียงไปทางกองที่เกี่ยวข้องกับงานกงสุลเป็นหลัก อีกเรื่องที่สาโรจน์เล็งเห็นและย้ำเตือนผู้บริหารและข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศให้ศึกษาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ ในการประชุมอธิบดีเขาจะพำเจ็อนเรื่องนี้อยู่เสมอ

จวบจนกระทั่งตั้งกรรมการกงสุลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ผ่องถ่ายการเป็นประธานการประชุม สำนักงานปลัดฯ ให้รองปลัดกระทรวงฯ ฝ่ายบริหาร รับผิดชอบไป

สาโรจน์ได้ตระหนักถึงปัญหาในการจัดทำงานเดือนของสำนักงานในต่างประเทศ ซึ่งอาศัยความสามารถส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่คลังที่มีความสามารถต่างกัน เขาจึงได้ริเริ่มให้กองคลังหรือสำนักงานบริหารการคลังในปัจจุบัน พยายามออกแบบโปรแกรมที่จะอำนวยความสะดวกให้เจ้าหน้าที่คลัง สามารถทำคลังและบัญชีในระบบออนไลน์ได้ ซึ่งกว่าจะสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างจนใช้งานได้ เวลา ก็ผ่านไปอีก หลายยุคสมัย

งานบริหารอีกเรื่องหนึ่งที่สาโรจน์ให้ความสนใจและพิจารณาด้วยความรอบคอบ พิถีพิถันอย่างมากคืองานบุคลากร ก่อนที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับคน สาโรจน์จะขอข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับบุคคลนั้น ๆ ในการพิจารณาส่งคนไปประจำการ สาโรจน์จะมีคำถาม อาทิ การพิจารณาองค์ประกอบของสถานทูตว่ามีความสมดุลระหว่างเจ้าหน้าที่ชาย/หญิงหรือไม่ รองหัวหน้าสำนักงานที่จะส่งไปจะทำงานร่วมกับหัวหน้าสำนักงานได้หรือไม่ มีสถานศึกษาสำหรับบุตรข้าราชการที่ต้องการรับการศึกษาในลักษณะพิเศษหรือไม่ หรือมีสถานรักษาพยาบาลสำหรับข้าราชการที่มีโรคประจำตัวหรือไม่ ฯลฯ กองการเจ้าหน้าที่ในยุคนั้นต้องเตรียมข้อมูลให้พร้อมสำหรับตอบคำถามเหล่านี้ เพื่อให้สาโรจน์นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ

สาโรจน์เป็นคนเห็นใจคนที่ตั้งใจทำงาน แต่ไม่ได้มี ‘ฝีมือ’ หรือมีผลงานโดดเด่น เขาเล็งเห็นว่า ข้าราชการประเภทนี้ควรจะได้รับ การสนับสนุน อย่างการได้เลื่อนตำแหน่งที่เหมาะสมเมื่อถึงเวลาอันควรเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ซึ่งบางครั้งก็ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการโน้มน้าวผู้บริหารระดับสูงด้วยกัน เพราะบางท่านคิดว่าการเลื่อนระดับควรเป็นไปตามระดับความสามารถ และผลงานของบุคคลโดยแท้ เพราะกระทรวงฯ มิใช่ ‘มูลนิธิ’ หรือ ‘สมาคมสังคมสงเคราะห์’ แต่สาโรจน์ก็ได้ยืนกรานในเหตุผล พร้อมอธิบายอย่างหนักแน่นว่า “เราต้องดูแลและเป็นที่พึ่งของคนเหล่านี้ เขาไม่ได้ผิดอะไรที่ไม่ได้ปราดเปรื่อง และที่ผ่านมากกว่าครึ่งชีวิต เขาก็ได้พิสูจน์แล้วว่าเขาสื่อสัตย์และทำงานให้กระทรวงฯ อย่างเต็มที่ เรียกว่าเทให้หมดหน้าตัก แล้วกระทรวงฯ จะไม่ตอบแทนและแสดงให้เห็นว่า เขาเป็นทรัพยากรที่มีค่าบ้างเชียวหรือ”

เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส (พ.ศ. ๒๕๔๓ - พ.ศ. ๒๕๔๕)

หลังจากดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงฯ เกือบ ๔ ปี สาโรจน์ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ซึ่งเป็นตำแหน่งสุดท้ายในชีวิตข้าราชการประจำ

สาโรจน์มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างมิตรผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในทุกระดับ ทุกวงการในฝรั่งเศส ถึงขนาดลงทุนไปเรียนภาษาฝรั่งเศสในลักษณะ immersion course อย่างขะมักเขม้นในวัย ๕๘ ปี

งานสำคัญที่ปารีสและถือเป็นมงคลชีวิต ก่อนเกษียณราชการคืองานรับเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์และที่สำคัญพิเศษ คือการเสด็จ เยือนฝรั่งเศสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในวโรกาสที่รัฐบาลฝรั่งเศสทูลเกล้าฯ ถวายเข็มเชิดชูพระเกียรติ Arts et Métiers ทั้งนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารฯ อีกทั้ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวมทั้ง พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาฯ และพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีฯ (พระอิสริยยศเดิมในขณะนั้น) โดยเสด็จด้วย

สาโรจน์ได้เตรียมการรับเสด็จอย่างเต็มความสามารถและพิถีพิถันในทุกเรื่อง ช่วงระหว่างเสด็จฯ ทุกคืนหลังจากส่งเสด็จฯ เข้าห้องบรรทมแล้ว ประมาณ ๒๓.๐๐ น. หรือ ๒๔.๐๐ น. สาโรจน์จะเรียกประชุมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคน รวมทั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารทั้งสามเหล่าทัพ เพื่อหารือแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นของวันนั้นและวางแผนขั้นตอนของกำหนดการวันถัดไปอย่างละเอียด ก่อนจะเลิกการประชุมก็ย่างเข้าวันใหม่แล้ว ด้วยความทุ่มเทเต็มกำลังและลงรายละเอียดในทุกจุด ทำให้การเสด็จเยือนฯ ฝรั่งเศสครั้งนั้นดำเนินไปอย่างสมพระเกียรติ ยิ่งความประทับใจให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การเป็นต้นแบบและการสอนงาน

ตลอดระยะเวลาการรับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ สาโรจน์ใช้วิธี ‘สอนงาน’ เพื่อนร่วมงานรุ่นน้องด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง มากกว่าที่จะสอนโดยการบรรยายหรืออบรมยาว ๆ เขาพูดกับลูกน้องอยู่เสมอว่า “คุณจะได้เรียนรู้งานที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตราชการมากน้อยขนาดไหน ก็ขึ้นอยู่กับคุณสังเกต ใฝ่รู้ และฝึกฝนตัวเอง” ประโยคที่ออกจากปากเขาเป็นประจำสามารถสะท้อนตัวตนและหลักการทำงานของเขาได้อย่างชัดเจน ซึ่งพอจะสรุปเล่าขยายเป็นความรู้ได้ ดังนี้

๑. “งานนั้นมีชีวิต ผมอ่านงานทุกชิ้นของพวกคุณ ผมจะรู้ว่าคุณใส่ใจทำหรือเปล่า หรือเพียงแต่ทำให้เสร็จพัน ๆ ตัวไป”

คำพูดนี้สะท้อนให้เห็นการให้คุณค่าของการเอาใจใส่และพิถีพิถันกับงาน เพื่อให้คุณภาพงานออกมาดี ซึ่งความพิถีพิถันในเรื่องงานนั้นมิได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องตัวหนังสือ หากยังครอบคลุมไปถึงทุกมิติของงาน อาทิ การรับเสด็จ การจัดการประชุม และการประสานงานกับหน่วยราชการต่าง ๆ ผู้ที่เคยทำงานกับสาโรจน์จะต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง โดยเฉพาะการเขียนบันทึกแสดงความเห็น เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจจะโดน ‘พายุ’ โหมใส่กลับไปได้ในหลายลักษณะ อย่างเช่น มีรอยแก้หนังสือทั้งฉบับ โดยไม่เหลือวิญญูณร่างเดิมอยู่เลย

๒. “ถ้าคุณจะประจบผม ก็ต้องประจบด้วยงาน”

ประโยคสั้น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า เขายึดในหลักการว่า ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ผลงาน และคุณภาพของงานจะเป็นปัจจัยหลัก สาโรจน์มีลูกน้องหลายคนที่ใกล้ชิดกับเขา เพราะมีความสนใจในกิจกรรมนอกงานเหมือนกัน อย่างกีฬาเทนนิสและกิจกรรมฟุตบอล แต่คนเหล่านี้ก็มิได้รับการพิจารณาเรื่องความดีความชอบเป็นพิเศษแต่อย่างใด หากผลงานยังไม่ ‘เข้าตา’ แต่เขาจะมีวิธีพูดว่า ขอให้อุดหนุนและพัฒนาตัวเองให้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่วายมีลูกน้องซึ่งสนิทกันน้อยใจและโกรธเขาไปหลายคน

๓. “อย่าดองงาน”

ความขยันขันแข็งและการทำงานให้สำเร็จเหมาะสมทันเวลา โดยเฉพาะในเรื่องสำคัญ ไม่ปล่อยงานให้ค้างค้ำเป็นดินพอกหางหมูนั้นเป็นสิ่งที่สาโรจน์ให้ความสำคัญมาก ในการเสนองาน เขาจะขอให้แนบเรื่องเดิมทางซ้ายขึ้นไปทุกครั้ง เพื่อที่จะได้รู้ว่า เจ้าหน้าที่ได้ทำงานอย่างรวดเร็ว หรือ ‘ดอง’ งานไว้ขนาดไหน ด้วยวิธีการทำงานลักษณะนี้ทำให้ทุกคนต้องตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

๔. “เอาไว้ก่อน” หรือ “ด่วนนะ”

คำเพียงไม่กี่คำที่สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการรู้จักจังหวะเวลาในการเสนอเรื่อง ยกเรื่อง หรือดำเนินการต่าง ๆ ให้ถูกโอกาสและบริบท เขาพูดเสมอว่า เรื่องดี ๆ ที่เป็นประโยชน์หรือมีความยากจะต้องเลือกโอกาสให้เหมาะสมเพื่อความสำเร็จ

ข้างต้นนี้ เป็นเพียงตัวอย่างบางประการของการเสนองานและหลักการทำงานของสาโรจน์ นอกจากนั้น สาโรจน์ยังให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม ความเป็นพี่เป็นน้อง และการไม่ให้อำนาจต่อผู้อื่น เขาเป็นคนทำงานที่ไม่เข้าห่านักการเมือง ไม่ได้ตอบกับผู้ให้ร้าย รวมถึงการห้ามปรามอย่างเด็ดขาดต่อลูกน้องใกล้ชิด เมื่อพูดถึงบุคคลอื่นในแง่ลบ โดยเฉพาะกับผู้อาวุโส ซึ่งเขาสอนเสมอว่า ต้องปฏิบัติด้วยความสุภาพและเหมาะสมเสมอ

ตลอดชีวิตการทำงานของสาโรจน์ นับว่าเป็นเวลาที่เต็มไปด้วยผลงานและประสบการณ์มากมาย ข้อเขียนบทนี้คงไม่สามารถสะท้อนตัวตนและผลงานของเขาได้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ แต่อย่างน้อยก็ได้แสดงให้เห็นว่าสาโรจน์ได้ใส่ใจและอุทิศตนให้กับงานและประเทศชาติโดยแท้

“สาโรจน์ก็ทำงานดินะ” เป็นพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงรับสั่งต่อสาโรจน์ ในฐานะปลัดกระทรวงฯ ในโอกาสการนำเอกอัครราชทูตเข้าเฝ้าฯ กราบบังคมทูลลาไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ ก่อนที่เขาจะพ้นตำแหน่งทางราชการไม่นาน เขาได้น้อมรับพระราชดำรัสใส่เกล้าฯ ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ และถือเป็นมงคลที่สุดแล้วในการรับราชการเพื่อแผ่นดิน

นานาทักษะ

ข้อเขียน “นานาทักษะ” รวบรวมขึ้นในโอกาส
ครบรอบวันคล้ายวันเกิดอายุ ๘๐ ปี
เมื่อ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นทักษะ
จากบุคคลต่าง ๆ ทั้งที่เคยเป็นเพื่อนร่วมงาน
ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนบุคคลในคณะทูต
ต่างประเทศ ที่เคยทำงานกับสำรอน์ ชวนะวิริษ
นับเป็นทักษะที่มีคุณค่าต่อความทรงจำ
และการรำลึกถึงการจากไปของสำรอน์
จึงได้รวบรวมมาไว้ ณ ที่นี้

ท่านสาโรจน์ “ผู้พี่”

กนิษฐ ภิรมย์

อภิไทรฐมนตร์ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

พวกเราเพื่อนร่วมสมัยรุ่นพี่รุ่นน้องที่กระทรวงการต่างประเทศ ต่างยอมรับและเห็นพ้องเป็นเสียงเดียวกันว่า ชำราชากรที่ชื่อว่า สาโรจน์ ชวนะวิรัช นั้นโดดเด่น ปราดเปรื่อง เฉลียวฉลาดและแหลมคม มากด้วยสติปัญญา และการวางตัวที่เหมาะสม เป็นผู้ที่น่าฟังเคารพ ถ่อมเนื้อถ่อมตัว ไม่โอ้อวด สุขุม แต่เป็นกันเองและเข้ากับทุกคนได้ทั้งในวัยเดียวกันและต่างวัย และทุกคนก็ยอมรับในความมีภาษีเหนือกว่าพวกเรา และตำแหน่งปลัดกระทรวงก็คงไม่พ้นมือ ซึ่งความจริงก็เป็นเช่นนั้น

การใช้คำว่า ท่านสาโรจน์ ในการสนทนา หรือการเอ่ยถึง ก็ดูเป็นคำที่เหมาะสมและง่ายที่จะกล่าวออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ตะขิดตะขวงใจ เพราะความเคารพนับถือที่เราต่างมีต่อท่านสาโรจน์

ผมตามหลังท่านสาโรจน์เข้ากระทรวงต่างประเทศ ก็จัดได้ว่าเป็นรุ่นหลัง และจัดได้ว่าท่านสาโรจน์ เป็นทั้งรุ่นพี่และผู้อาวุโสในแวดวงการงาน และการคบหาสมาคม

ครอบครัวของเรา ท่านสาโรจน์ เป็นผู้ถ่ายภาพ

ผมมานั่งคิดทบทวนดู ก็ยังงงงงใจอยู่ว่า ทำไมผมถึงเรียกชื่อท่านโดด ๆ โดยไม่มีคำว่า “พี่” นำหน้า ก็อาจจะเป็นเพราะว่า เมื่อเข้ากระทรวงแรก ๆ ใครเรียกใครกันอย่างไร เราก็เรียกตามไปด้วย

แต่แม้ว่าจะไม่ได้เรียกว่า พี่สาโรจน์ หรือพี่อ้อด แต่ในความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ส่วนตัว ต้องคิดว่า ท่านสาโรจน์ได้ทำตัวเป็นผู้พี่อย่างแท้จริงและจริงจังด้วยความปรารถนาดีและห่วงใย

ผมได้ลาไปเรียนต่อที่กรุงเฮก ด้วยทุนของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ เพราะยังไม่สนุกกับงาน และความท้าทาย ก็ตัดสินใจไปหาความรู้เพิ่มเติม แต่ท่านสาโรจน์ก็ได้แสดงความห่วงใยว่า เงินเดือนจะไม่ขึ้น และจะเติบโตล่าช้าในแวดวงราชการที่วังสราญรมย์ แต่ถึงกระนั้นก็ยังห่อหุ้มไปส่งที่สนามบินดอนเมือง (สุวรรณภูมิยังไม่เกิด มีแต่โครงการสนามบินหนองงูเห่า)

ก่อนนั้นว่างเว้นจากการทำงานในช่วงเวลาพักผ่อน ก็จะมีท่านสาโรจน์เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง ชักชวนและนำพาการเล่นเทนนิส และการเล่นโป้บริดจ์ และการร้องเพลงซึ่งท่านสาโรจน์เป็นหนึ่งใน ไม่ใช่รองใคร ไปจนถึงการไปเที่ยวต่างจังหวัด ทั้งล่องเรือตามลำน้ำเจ้าพระยา หรือจะทางรถไฟก็ตาม ก็จะเต็มไปด้วยการเสารำเร่และร้องรำทำเพลงไปตามเรื่อง เข้าทำนองงานเป็นงาน เล่นเป็นเล่น เต็มไปด้วยความเป็นกันเอง

เมื่อช่วงที่ท่านสาโรจน์ไปประจำการอยู่ที่คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ผมก็ได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในคณะผู้เข้าร่วมประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ภายใต้แผนการพัฒนาและฝึกอบรมข้าราชการรุ่นต่าง ๆ ให้มีทักษะความชำนาญการและคุ้นเคยกับการทูตแบบพหุภาคี และก็แน่นอน อพาร์ทเมนต์ของท่านสาโรจน์ก็เป็นจุดหมายปลายทางหนึ่งของการรับประทานอาหารไทยร่วมกัน โดยฝีมือท่านสาโรจน์ ส่วนผมนั้นก็เก่งในเรื่องล้างจานและซับไล่แมลงสาบตัวเล็ก ๆ ที่เป็นพลเมืองอันสำคัญของนครนิวยอร์ก แล้วเราก็มักจะบุกไปย่านเมืองจีนของนครนิวยอร์ก โดยมีท่านสาโรจน์เป็นผู้นำ เพื่อหาความเอร็ดอร่อยจากอาหารจีน แล้วก็จะแวะร้านเครื่องเล่นอิเล็กทรอนิกส์แบบกดด้วยหัวแม่มือ เป็นที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน

ทางด้านการงาน ก็ต้องขอขอบคุณท่านสาโรจน์ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงให้ผมได้มีโอกาสเข้าร่วมทัศนศึกษาเยือนประเทศจีนคอมมิวนิสต์ตามคำเชิญของรัฐบาลจีน เป็นการเปิดหูเปิดตาและสัมผัสกับสังคมเผด็จการ และการบริหารประเทศด้วยอุดมการณ์เป็นที่ตั้ง การงานที่ได้ร่วมกันที่ยังประทับใจอยู่จนทุกวันนี้ก็คือ การเป็นคณะล่วงหน้าไปเตรียมการให้กับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในการเยือนสหภาพโซเวียต ออสเตรเลีย และฝรั่งเศส และการร่วมในคณะผู้แทนไทยเพื่อเจรจาสันติภาพ ความขัดแย้งและสงครามกลางเมืองในกัมพูชาที่กรุงปารีสรอบที่ ๑

ทั้งหมดนี้เราทำงานทำการกันด้วยความสนุกสนาน กระตือรือร้น และทำงานกันเป็นทีม และในยามว่างโดยเฉพาะที่อยู่ในกรุงปารีสร่วมเดือน ก็ได้ใช้โอกาสท่องเที่ยวในประเทศฝรั่งเศสและประเทศใกล้เคียง ซึ่งผมจะชำนาญการกว่าเพื่อน เพราะได้เคยเรียนหนังสืออยู่ที่เนเธอร์แลนด์ เคยประจำการอยู่ที่สถานทูตไทย ณ กรุงบรัสเซลล์ และเคยท่องเที่ยวฝรั่งเศสช่วงมาเรียนภาษาในช่วงที่ยังเรียนอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยที่อเมริกา และแล้ววงไฟทองก็เกิดขึ้น โดยบ้านพักของท่านสาโรจน์มักจะเป็นที่รวมวง ก็เป็นความสนุกสนานเพลิดเพลินอีกอย่างหนึ่งที่มีท่านสาโรจน์เป็นแกน

เมื่อเกษียณอายุราชการตามกันมา ผมได้เลือกเส้นทางการเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง และเป็นนักการเมือง ซึ่งก็ไม่ได้อยู่ในแผนชีวิต และความห่างเหินก็เกิดขึ้นโดยปริยาย เพราะวิถีชีวิตเริ่มต่างกันไป แต่จะถึงอย่างไรก็ตามก็ยังระลึกถึงและถามไถ่เกี่ยวกับท่านสาโรจน์เป็นระยะ ๆ จากบรรดาลูกน้องที่คุ้นเคยและยังไปมาหาสู่กับท่านสาโรจน์

มาคิดดูก็มีความประทับใจและซาบซึ้งในการทำตัวเป็นพี่ชายของท่านสาโรจน์ต่อผม และยังซาบซึ้งถึงของขวัญวันแต่งงานเป็นจำนวนเงิน ๕๐๐ บาท ที่ท่านสาโรจน์ได้ลงขันกับเพื่อนอีก ๒ - ๓ คน ในช่วงชีวิตที่พวกเราได้รับเงินเดือนคนละพันกว่าบาทในขณะนั้น

ความโอบอ้อมอารีและเป็นกันเองของท่านสาโรจน์ก็แผ่แผ่ไปจนถึงภรรยา (แต้ว - จินตนา และโอม บุตรชาย ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว) แต่ท่านสาโรจน์ให้ข้อสังเกตไว้ว่า โอมมันเฉลียวฉลาด แต่เป็น expensive child ที่พ่อแม่คงจะต้องลงทุนอย่างมากเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต และเมื่อแพร์เกิดตามโอมมา ก็เรียกลูกอึดได้อย่างสนิทใจเป็นธรรมชาติ ก็เพราะความอบอุ่น โอบอ้อมอารี ของลูกอึดนั่นเอง

เรื่องความเก่งกล้าสามารถในกิจการงานของท่านสาโรจน์ก็เรื่องหนึ่ง แต่ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าก็คือ ความมีมิตรจิต มิตรใจ ให้กับเพื่อนมนุษย์ ความละมุนละไม และความอบอุ่น ที่แผ่กระจายออกมา ... ฉะนั้น ท่านสาโรจน์จึงเป็นขวัญใจของพวกเราอย่างไม่เสื่อม

ประธานชมรมเทนนิส
กาศิวัฒน์ ประักะมานนท์
อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงลิสบอน

ผมเข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศเมื่อ ๑ เมษายน ๒๕๑๙ โดยได้รับการบรรจุที่กองเอเชียใต้ กรมการเมือง ในช่วงต้นของการรับราชการนี้ ชีวิตก็เต็มไปด้วยความสนุกสนานและตื่นเต้น ซึ่งนอกจากจะได้เรียนรู้งานต่างๆ ที่ล้วนเป็นเรื่องใหม่สำหรับผมทั้งสิ้นแล้ว ผมยังได้รู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนร่วมงานในกรมการเมืองและกรมอื่นๆ ด้วย

สิ่งที่ผมอยากจะกล่าวถึงในช่วงนั้นก็คือ ช่วงเย็น (ค่ำ) หลังเลิกงาน ผมได้มีโอกาสไปร่วมเล่นกีฬาออกกำลังกับชมรมเทนนิสที่มีเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ หลายคนมาร่วมเล่นด้วย โดยมีท่านสาโรจน์เป็นประธานชมรมกิตติมศักดิ์ (แต่งตั้งกันเอง)

ประมาณ ๒-๓ วันในหนึ่งสัปดาห์ พวกเราจะเวียนกันไปเล่นตามที่ต่างๆ เช่น สนามเทนนิส โรงแรม Siam Inter-Continental สนามเทนนิสกรมทางหลวง สนามเทนนิสกองทัพบก ฯลฯ เพราะในช่วงนั้น กระทรวงฯ ยังไม่มีสนามเทนนิสของเราเอง พวกเราส่วนใหญ่ก็เป็นนักเทนนิสมือสมัครเล่น คือ พอตีลูกถูกบ้างผิดบ้างตามประสา แต่ก็ก็มีหลายคนที่มีพื้นฐานการเล่นที่ดี

ผมจำได้ว่า ครั้งหนึ่งชมรมฯ เราได้มีโอกาสไปเล่นเทนนิสในนัดกระชับมิตรกับเจ้าหน้าที่สถานทูตอเมริกาประจำประเทศไทย โดยชมรมฯ เรามีท่านสาโรจน์ (ประธานชมรมฯ) เป็นหัวหน้าทีม สราญมย์ การแข่งขันในรอบมิตรภาพ (friendship match) ในวันนั้นเต็มไปด้วยความสนุกสนาน และเป็นกันเอง ผู้เข้าร่วมทั้ง ๒ ฝ่ายได้ตั้งใจและพยายามเล่นอย่างดีที่สุด แต่ทุกคนก็ไม่ได้หวังผลชนะ-แพ้อะไรกันมากมาย เพียงเน้นมิตรภาพระหว่างกันเป็นสำคัญ อันนี้ก็ต้องนับว่าเป็นการมองการไกลของท่านประธานชมรมเทนนิสสราญมย์ในขณะนั้นโดยแท้

การเข้าร่วมชมรมเทนนิสสราญมย์นี้ทำให้ผมมีพื้นฐานกีฬาที่สามารถเล่นได้ตลอดชีวิตรับราชการ และแม้กระทั่งทุกวันนี้ (ในวัย ๗๐ ปี) ผมก็ยังได้ออกกำลังเล่นเทนนิสสัปดาห์ละ ๒ - ๓ ครั้ง และเป็นการเล่นเทนนิสที่ผมรู้สึกสนุกและมีความสุข ที่สำคัญคือ ทำให้ผมได้มีโอกาสทวนระลึกถึงพัฒนาการการเล่นเทนนิสของผมเองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นึกแล้วก็ให้ขำตัวเองว่า ในช่วงเริ่มต้นและแม้ในอีกหลายปีหลังจากนั้น เราเล่นมาอย่างสะเปะสะปะ ไม่มีแบบแผนอะไรเลย ยิ่งมองย้อนกลับไปจากปัจจุบัน ก็ยิ่งนึกขำว่า ด้วยพื้นฐานในระดับนั้น ผมไม่น่าจะเล่นเทนนิสติดต่อกันมาได้จนถึงทุกวันนี้เลย

อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไป การเล่นก็ได้พัฒนาขึ้นบ้าง อันส่งผลให้การเล่นในช่วงต่อๆ มาเป็นไปอย่างสนุกสนานและมีความสุข เพราะเข้าใจธรรมชาติของเทนนิสมากขึ้น ซึ่งผมต้องขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณท่านสาโรจน์เป็นอย่างมากที่ได้กรุณาชักชวนและแนะนำให้ผมเล่นเทนนิสเมื่อกว่า ๔๐ ปีที่แล้ว

ท่านสาโรจน์ ... เจ้านายที่รักและการพลอดไป

ชั้นรังกอง อุณาภูล

อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงบูดาเปสต์

เล็กได้มีโอกาสพบท่านสาโรจน์ครั้งแรกที่กรมอาเชียน อาคารถนนศรีอยุธยา จำได้ว่า วันนั้นเป็นช่วงเที่ยงที่เพื่อน ๆ ชำราชากรออกไปทานข้าวกันหมด เล็กยังไม่ได้ออกไปเพราะเป็นห่วงแฟ้มงานที่จะต้องจัดเตรียมเสนอท่านอธิบดีชวัช อรรถยุกต์ ซึ่งเรียน วปอ. ช่วงเช้าและเข้ามาดูแฟ้มในช่วงบ่าย และท่านต้องเตรียมตัวเพื่อออกไปประจำการที่แคนาดาด้วย ประกอบกับแหม่ม-พรพรรณ บัวเกิด เลขาธิการท่านได้รับทุนไปอบรมที่ออสเตรเลีย และขอให้เล็กมาช่วยงานช่วงสั้น

ท่านสาโรจน์กำลังจะมาเป็นอธิบดีกรมอาเชียนแทนท่านอธิบดีชวัช เล็กเดาเอาเองว่า ท่านคงจะมาดูกรมฯ และห้องทำงานใหม่ก่อนจะย้ายมา คำถามแรกที่ท่านถามคือ “ยังไม่ไปทานข้าวหรือ ทำอะไรอยู่” เล็กเรียนท่านว่าเล็กมาทำหน้าที่เลขาธิการท่านชวัช แทนแหม่ม อันที่จริงเล็กอยู่กองพาณิชย์และอุตสาหกรรม เมื่อท่านมาเล็กจะไปอยู่ที่กองเดิม (มีข่าวลือหนาหูว่าท่านดูและท่านจะมีเจ้าหน้าที่ติดตามท่านมาที่กรมอีกเยอะ) ท่านถามว่า “แล้วทำต่อได้มั๊ย ถ้าทำได้ก็ทำไปสิ จะย้ายไปทำไม”

นั่นคือความประทับใจในตัวท่านอันดับแรก ในฐานะที่เราเป็นเด็กใหม่ที่เพิ่งเข้ากระทรวงฯ และได้รับทราบข่าวลือต่าง ๆ ในกระทรวงฯ เรื่อยมา จึงจดจำไว้เลยว่า ข่าวลืออะไร ใครพูดอย่างไร อย่าไปเชื่อ จนกว่าจะได้เจอกับตัวเองก่อน เมื่อท่านมามีเจ้าหน้าที่ตามมาบ้างแต่ไม่ได้มาดั่งข่าวลือแต่อย่างใด และเขาเหล่านั้นก็เป็นคนเก่งและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกันในเวลาต่อมา

ตลอดเวลาที่ได้ทำงานกับท่าน ท่านมีความเมตตา ให้โอกาส ได้เรียนรู้ และได้สัมผัสถึงความ เป็นนักการทูตที่ดีจากท่าน ท่านมีความเมตตาลูกน้องของท่านทุกคนอย่างจริงจัง ซึ่งสิ่งเหล่านั้น ได้หล่อหลอม ให้เล็กเป็น นักการทูตที่ดีและประสบความสำเร็จในเวลาต่อมา น้อง ๆ หลายคน พูดว่า ชำราชากรหญิงที่อยู่กับท่านสาโรจน์ ไม่ใช่ผู้หญิงธรรมดา ต้องมีบุคลิกภาพพิเศษ เล็กภูมิ ใจจริง ๆ ที่ได้เป็นเลขานุการให้ท่าน แม้จะเป็นช่วงสั้นก็ตาม แต่ก็เป็นที่หล่อหลอมนักการทูตที่ ดีให้กับเล็กในช่วงชีวิตรับราชการทั้งในกระทรวงฯ และในต่างประเทศ ท่านจะคอยติดตามข่าว ส่งเสริมให้เล็กมีความก้าวหน้าและให้ความห่วงใยโดยตลอด

เรื่องสำคัญในชีวิตเล็กที่จะไม่กล่าวถึงไม่ได้คือการที่กระทรวงฯ ส่งไปประจำการที่สถานกงสุลใหญ่ ณ นครชิคาโก แม้งานกงสุลจะไม่น่าสนใจในสายต่านักการทูตสายวิชาการ แต่เป็นที่ที่ เล็กได้มีโอกาสทำงานทั้งด้านวิชาการ บริหาร และมวลชนอย่างเต็มที่ เป็นที่ฝึกงานสำหรับการ เป็นนักการทูตที่ดีในอนาคตอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือลูกทั้งสองคนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ ดีเยี่ยม (โรงเรียนที่ลูกเรียนถือเป็นท็อปเท็นในอเมริกา)

เล็กพูดกับลูกเสมอว่า ท่านเป็นเจ้านายที่มีพระคุณต่อครอบครัวเราเป็นอย่างมาก ลูกทั้งสอง รักและเคารพท่านมาก ทุกวันนี้เล็กยังติดต่อกับท่านเสมอ ช่วงโควิดเป็นช่วงที่ไม่ได้มีโอกาสไป มาหาสู่ท่าน แต่ก็ติดต่อกันทางไลน์แทบทุกวัน หากวันไหนท่านเจ็บป่วยไปก็จะทักทายท่าน ได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับทราบสารทุกข์สุกดิบกันอยู่มาโดยตลอด ท่านไม่ใช่เพียงแค่เจ้านายที่รัก แต่เป็นเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่รักและเคารพของเล็กและครอบครัวตลอดมาและเป็นเช่นนี้ ตลอดไป

ชูบาร์ จุลพงษ์ โนนศรีชัย อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการต่างประเทศ

“เหม่อมองฟ้าคืนนี้ แสงดาวเรียงรายสวยเด่น แต่ใจฉันคืนนี้สุดแสนลำเค็ญ หม่นหมอง...”

เสียงเพลงที่ท่วงทำนองทุ่ม ๆ นุ่มลึก แฝงไปด้วยความรู้สึกเหงา ๆ เศร้า ๆ ล่องลอยช้า ๆ ไปในความมืดของค่ำคืนหนึ่งที่ดาดฟ้าของกรมอาชญากรรม เนื้อเพลงชูบาร์ที่แปลงเนื้อร้องเป็นเพลงดาวประดับใจ ที่กินใจ สื่อถึงคนที่เศร้าสร้อยหม่นหมอง ที่มีเพียงแสงระยิบระยับอันน้อยนิดของดาวลูกไก่ ที่ช่วยส่องแสงปลอบประโลมจนกว่าสิ่งที่รอคอยไผ่หาจะกลับมา เป็นเพลงที่ท่านสาโรจน์ร้องให้ลูกน้องฟังเฉพาะในช่วงที่อยู่ในอารมณ์และโอกาสพิเศษจริง ๆ เท่านั้น

ไม่มีใครจะล่วงรู้ได้ว่าเพลงนี้สะท้อนอารมณ์หรือความรู้สึกหรือมีความหมายเป็นพิเศษอะไรเกี่ยวกับตัวผู้ร้องและคงจะไม่มีวันที่ใครจะได้รู้ ทุกคนที่ฟังเหมือนจะตกอยู่ในภวังค์เงียบฟังจนสิ้นเสียงเสียงเพลงด้วยความรู้สึกและจินตนาการล่องลอยต่าง ๆ กันไป

จากผลงานอันสำคัญและความชื่นชอบในงานนโยบายสมัยอยู่ที่กรมการเมือง โดยเฉพาะบทบาทสำคัญในเรื่องการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติและความสำเร็จในการนำปัญหาภัยพิบัติเข้าสู่เวที

การประชุมของสหประชาชาติ เพื่อกดดันเวียดนามที่ยึดครองกัมพูชาอยู่ในขณะนั้น รวมถึงช่วงต่อเนื่องที่กรมองค์การระหว่างประเทศ และบทบาทอธิบดีกรมสารนิเทศในฐานะโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ที่จะต้องเชี่ยวชาญรอบรู้ในนโยบายกระทรวงฯ อย่างดี ที่ท่านสาโรจน์ได้แสดงถึงบทบาทอันโดดเด่นจนเป็นที่ประทับใจของคนไทยทั่วประเทศ โดยเฉพาะบทบาทในช่วงการเจรจาเรื่องข้อพิพาทชายแดนบริเวณบ้านร่มเกล้ากับลาวในสมัยนั้น หลายคนเรียกว่า รู้ลึกค่อนข้างซื่อค เมื่อกระทรวงฯ มีคำสั่งย้ายท่านสาโรจน์จากงานด้านนโยบายไปทำงานที่กรมอาเซียน ซึ่งเป็นกรมที่เกี่ยวข้องกับงานในระดับปฏิบัติ ที่มีลักษณะเป็นงานด้านเทคนิค ของความร่วมมือด้านต่าง ๆ ของอาเซียน ที่ไม่เกี่ยวข้องกับนโยบายในระดับสูงนัก

ท่านสาโรจน์ย้ายไปอยู่กรมอาเซียนเหมือนข้าราชการที่ดี ไม่มีการต่อว่าหรือบ่นอะไรกับผู้ใหญ่ในกระทรวงฯ แต่ลูกน้องทุกคนอดคิดไม่ได้ว่า ท่านสาโรจน์คงผิดหวังพอสมควรและคงไม่เป็นสิ่งท้าทายสำหรับท่านสาโรจน์นัก ทั้งนี้ อาจเป็นเจกเช่นผู้ที่มีลักษณะผู้นำทั้งหลาย ที่จะไม่ยอมเปิดเผยความรู้สึกเสียใจ ดีใจ ที่จะแสดงให้คนอื่นรู้ถึงจุดอ่อนจุดแข็งของตนโดยไม่จำเป็น แต่ไม่มีใครกล้าซักถาม อย่างมากที่ท่านสาโรจน์พูดกับคนสนิทก็คือ งานลักษณะนี้ผมผ่านมาหมดแล้ว

คนนี้กว่าท่านสาโรจน์คงไม่มีกระจิตกระใจในงานที่กรมอาเซียนนัก แต่ที่ไหนได้ เหมือนพายุเข้าสำหรับข้าราชการเลย เริ่มด้วยอดีตลูกน้องของท่านสาโรจน์จากกรมต่าง ๆ ขอย้ายตามเป็นแถว คนที่อยู่อยู่แล้วต่างพร้อมใจตอกตีศัพท์เรื่องการเอาจริงเอาจังและความดูในเรื่องงานหลายคนถึงกับย้ายกรมหนีก็มี

อันที่จริงท่านสาโรจน์ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่ออาเซียนในฐานะองค์กรที่ได้ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในประชาคมโลกโดยเฉพาะในสหประชาชาติ ในการกดดันเวียดนามไม่ให้สามารถยึดครองกัมพูชาได้สำเร็จ จนทำให้อาเซียนเป็นที่ยอมรับและโดดเด่นในสายตาประชาคมโลก ท่านสาโรจน์ใช้คำว่า “a force to be reckoned with” ซึ่งในทางกลับกันได้ทำให้อาเซียนค้นพบตัวเองว่า การรวมพลังกันในฐานกลุ่มในการแก้ไขปัญหา กัมพูชา ได้ทำให้อาเซียนมาถึงจุดที่ทำให้อาเซียนมีศักยภาพและพลังอย่างมหาศาล ความร่วมมือในอดีตที่ค่อนข้างกระท่อนกระแท่น กลับมามีพลัง สามารถเดินหน้าด้วยประสิทธิภาพ เพราะสมาชิกต่างเห็นแล้วว่า พลังร่วมกันของอาเซียนเท่านั้นที่จะรับประกันความมั่นคงและความกินดีอยู่ดีของตนอย่างมีประสิทธิภาพได้ ท่านสาโรจน์ย้ายไปกรมอาเซียนโดยยึดถือพื้นฐานนี้อยู่ในใจเป็นหลัก

ตำแหน่งอธิบดีกรมอาเซียน มีบทบาทหลักคือเป็นหัวหน้าคณะของไทยในคณะกรรมการประจำของอาเซียน หรือ ASEAN Standing Committee - ASC ซึ่งเป็นกลไกหลักอันสำคัญ

ที่สุดในการดูแลรับผิดชอบกรอบความร่วมมือในการปฏิบัติต่าง ๆ ของอาเซียนนอกเหนือจากด้านการเมืองความมั่นคง เพื่อให้เดินไปอย่างมีประสิทธิภาพและในทิศทางที่ถูกต้อง จนทำให้อาเซียนก้าวหน้าอย่างมหาศาลจนปัจจุบัน โดยในสมัยนั้น เรื่องนโยบาย การเมือง ความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกัมพูชา ทะเลจีนใต้ เขตสันติภาพ ต่าง ๆ จะมีกลไกที่เรียกว่า การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสหรือ Senior Officials Meeting - SOM ที่มีปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทย นอกจากนั้นก็มีกลไกความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าที่แยกต่างหาก โดยกลไกเหล่านี้จะรายงานต่อที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนต่อไป

เรียกว่าตั้งแต่วินาทีแรกเลยก็ว่าได้ ในการประชุมภายในของกรมอาเซียนเพื่อเตรียมการความคืบหน้าของความร่วมมือในกรอบต่าง ๆ ที่แบ่งตามคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านพาณิชย์ อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ คลัง คมนาคม สังคม รวมทั้งความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบแต่ละด้านที่จะต้องร่วมประชุมและประสานงานกับหน่วยงานหลักแต่ละคน จะเครียดมากเหมือนจะขึ้นเขียงเลยก็มีปาน เพราะท่านสาโรจน์จะจี้ถามรายละเอียด และมีความจำดีมาก ใครเตรียมตัวมาไม่ดี จะรอดการสอบยาก อันนี้ได้หล่อหลอมให้ลูกน้องใช้เป็นประสบการณ์ในการเติบโตในราชการต่อไป แน่นนอน การเตรียมการ ASC ก่อนการประชุมประจำปีรัฐมนตรีอาเซียน จะเป็นช่วงหนักที่สุดที่จะต้องเตรียมเอกสารต่าง ๆ เรียกว่าไม่ได้หลับได้นอนกันเลย พิมพ์แล้วแก้อีกอยู่รอบแล้วรอบเล่า จนกว่าจะได้งานระดับคุณภาพจริง ๆ

นอกเวลางาน ท่านสาโรจน์แทบจะเป็นคนละคน เป็นกันเองกับลูกน้องมาก ไม่ว่าจะเป็นการเล่นเทนนิสที่ท่านสาโรจน์ชอบ การจัดงานสังสรรค์ภายในกรมฯ ที่ข้าราชการร่วมกันจัดขึ้น มีการแสดงและการร้องเพลงอย่างสนุกสนาน จนมีคนกระแนะกระแหนว่าน่าจะเปลี่ยนชื่อกรม เป็นกรมอาเซียน และการบันเทิง ทุกคนในกระทรวงฯ ในช่วงนั้นต่างจดจำถึงบรรยากาศงานปาร์ตี้อันสนุกสนานของกรมอาเซียน และจะหาโอกาสเข้าร่วมเสมอ และแน่นอน แยกคนหนึ่งที่ท่านสาโรจน์รักใคร่และสนิทสนมด้วยคือ พี่กิด หรือ ม.ร.ว. เทพกมล เทวกุล

ความพริ้งพริ้วด้วยความกลัวในเรื่องงานในตอนแรกได้ละลายหายไป เป็นที่รักใคร่ ชอบพอในเวลาต่อมาจนปัจจุบันนี้

ส่วนตัวแล้ว ใจท่านสาโรจน์ยังจดจ่ออยู่กับงานนโยบายอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเรื่องอาเซียนและปัญหากัมพูชา เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในปี ๒๕๓๑ พร้อมนโยบายที่หันไปมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเวียดนามและพันธมิตร และมีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า ทั้ง ๆ ที่ เวียดนามยังไม่ถอนทหารออกจากกัมพูชาด้วยซ้ำ ทำให้กลุ่ม

ผู้บริหารที่คุ้นเคยนโยบายกระทรวงฯ ตั้งแต่ท่านรัฐมนตรีสิทธิ เสวตศิลา ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี รวมทั้งท่านสาโรจน์ แสดงความไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเวลายังไม่สมควรที่จะไปญาติดีกับเวียดนาม

อันที่จริงตามระบบข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศของไทยที่หากมีรัฐบาลใหม่และนโยบายใหม่ที่ตรงข้ามกับนโยบายเดิมอย่างมาก แล้วกลุ่มผู้บริหารชุดเดิมยังไม่มี การเปลี่ยนแปลง เช่นระบบของสหรัฐฯ จึงเป็นการยากลำบาก ที่ผู้บริหารเหล่านั้นจะปรับตัว เพราะเขาเหล่านั้น คือผู้ที่ภาคภูมิใจอย่างยิ่งในผลงานและความสำเร็จของอาเซียนที่เพิ่งผ่านมามากๆ ในการกดดันเวียดนาม เพราะเห็นว่ากองทหารเวียดนามยังคงอยู่ในกัมพูชาและยังเป็นภัยต่อภูมิภาคอย่างมาก จึงเกิดปฏิกิริยาต่อต้านโดยธรรมชาติ ยิ่งที่จะให้เวียดนามเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียน ยิ่งไม่สามารถยอมรับได้

ท่านสาโรจน์ โดยคำสั่งของรัฐมนตรีสิทธิ ได้ให้เจ้าหน้าที่เขียนบทความแสดงท่าทีว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะไปญาติดีกับเวียดนาม ควรรอให้สถานการณ์เป็นที่มั่นใจว่าจะมีการค้าประกันว่า เวียดนามจะไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของไทยและภูมิภาค ซึ่งย่อมจะเป็นผลดีในระยะยาวต่อ รูนลูก รูนหลานของไทยในอนาคตมากกว่า บทความดังกล่าวถูกตีพิมพ์ในสื่อ โดยใช้ชื่อของ ข้าราชการท่านหนึ่ง ปรากฏว่าเป็นที่ฮือฮาอย่างมาก ส.ส. ทั้งหลายกล่าวหาว่ากระทรวงการต่างประเทศไม่ยอมปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ที่เหลือก็เป็นประวัติศาสตร์ที่ท้ายที่สุดเวียดนาม ก็ถอนทหาร มีการประชุมสันติภาพกรุงปารีสในปี ๒๕๓๔ ซึ่งนำไปสู่ข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีการค้าประกันเอกราชของกัมพูชาและความมั่นคงของภูมิภาค และท้ายที่สุดเวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี ๒๕๓๘

ในปี ๒๕๓๓ กระทรวงฯ แต่งตั้งท่านสาโรจน์เป็นอธิบดีกรมการเมือง ซึ่งดูแลเรื่องนโยบาย เป็นสำคัญ

“มองดวงดาวริบหรี่ ดั่งใจฉันยามนี้อัปแสงสิ้นแววส่องมา ใจยังปรารถนา...รอเธอมา ชุบชีวิตใหม่”

ท่านปลัดสาโรจน์ที่ผมรู้จัก ณรงค์ บุญเสกียรวงศ์ รองอธิบดีกรมการกงสุล

ตั้งแต่ผมเข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ (ปี ๒๕๓๖) ผมได้รู้จักท่านปลัดสาโรจน์ ชวนะวิรัช ในบทบาทการปลัดกระทรวงฯ (ฝ่ายกิจการภูมิภาค) และปลัดกระทรวงฯ ที่ได้เห็นชัดเจนมากคือ ท่านมีความทุ่มเทในหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นนักการทูตที่มีศิลปะในการเจรจาจนหาตัวจับยาก ผมประทับใจวิธีการดำเนินการเจรจา การโน้มน้าวคู่เจรจา โดยเฉพาะยุคสมัยนั้นกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีปัญหามากมายที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทย ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ข้าราชการรุ่นหลัง ขณะเดียวกัน หลังเวลางาน ท่านมีความเมตตาและเป็นกันเองกับข้าราชการในกระทรวงฯ มาก เมื่อผมย้ายมาทำหน้าที่เลขานุการท่านรองปลัดสุวิทย์ สิมะสกุล ท่านปลัดสาโรจน์ก็ให้ความกรุณาพูดคุยถามไถ่ด้วยความเป็นกันเอง แม้ว่าท่านจะสอบถามสิ่งใดผ่านพี่ๆ เลขานุการของท่านก็ยอมได้

ท่านทำให้เห็นว่า นอกจากความแม่นยำในเนื้องานและด้านสารัตถะแล้ว นักการทูตควรมีความทันสมัยและรอบรู้ในด้านอื่นๆ ด้วย ทั้งงานศิลปะ บทเพลง ละคร กีฬา อาหาร และอื่นๆ เพื่อให้มีเรื่องราวที่สามารถสนทนากับนักการทูตชาติอื่นๆ นอกเหนือจากเรื่องงาน และหากทำได้ นักการทูตควรฝึกหัดร้องเพลงด้วยเพื่อการเข้าสังคมกับคณะทูตอื่นๆ ตามสมควร เพลงฮิตในขณะนั้นที่ผมได้ยินเป็นครั้งคราว เช่น วิมานดิน ชูบาร์ และ My Way เป็นอาทิ

ผมยังประทับใจบทบาทการเป็นผู้กำกับการแสดงในละครวันสราญรมย์ ที่สร้างความคึกครื้น ภายในงานและล้อคนกระทรวงฯ ให้พอสุนุกสนาน เช่นเดียวกัน ในด้านกีฬา ท่านเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกกำลังกายและสันทนาการ โดยเฉพาะเทนนิส กีฬาโปรดของท่านซึ่งสามารถเล่นได้เป็นหมู่คณะ โดยไม่ใช่หมกมุ่นอยู่แต่การทำงานบนโต๊ะ ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรม และยังปิดโอกาสตัวเองที่จะรู้จักเพื่อนใหม่จากต่างกรมอีกด้วย

เมื่อผมได้มีโอกาสทำงานกับท่านปลัดสาโรจน์อย่างจริงจัง ระหว่างปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๑ ในช่วงที่ท่านเกษียณอายุราชการแล้ว ในเวลานั้น ท่านได้รับมอบหมายจากกระทรวงการต่างประเทศ ให้ ปฏิบัติหน้าที่ผู้ตรวจราชการ โดยเดินทางไปตรวจเยี่ยมการทำงานของสถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ในต่างประเทศ ซึ่งในเวลานั้นเห็นกันว่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ ประเมินผลการทำงานอย่างแท้จริงของสำนักงานแต่ละแห่ง เนื่องจากท่านปลัดสาโรจน์เป็น อดีตผู้บังคับบัญชาที่ข้าราชการให้ความเคารพนับถือ ข้อคิดเห็นและการถ่ายทอดประสบการณ์ ของท่านก็จะเป็นประโยชน์แก่หัวหน้าสำนักงานต่าง ๆ ในการมาปรับใช้อย่างเหมาะสมและให้ เกิดมรรคผลเป็นรูปธรรม

ในสมัยนั้น วิธีการตรวจราชการของท่านถือว่าเป็นของใหม่ กล่าวคือ แทนที่จะจัดเฉพาะ การ ประชุมกับแต่ละสำนักงาน โดยให้หัวหน้าสำนักงานคือ ท่านเอกอัครราชทูต หรือท่านกงสุลใหญ่ บรรยายสรุปผลงาน และมีข้อซักถามอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาให้คะแนนการประเมินผล ท่านเพิ่มวิธีการตรวจเยี่ยมแบบ ๓๖๐ องศา กล่าวคือ นอกจากมีการประชุมและตรวจเยี่ยม การทำงานที่หน้างานแล้ว ยังมีการพูดคุยเป็นรายบุคคลกับทั้งหัวหน้าสำนักงาน ข้าราชการและ ลูกจ้าง เพื่อรับฟังความเห็นในทุกด้านให้ครบถ้วน และโดยที่อาจมีประเด็นละเอียดอ่อน ท่าน ปลัดสาโรจน์ได้ใช้ประสบการณ์ความเป็นผู้ใหญ่ในการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะ การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ทุกฝ่าย การสร้างความประนีประนอมเพื่อให้บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ ชุ่น การโน้มน้าวผู้คนให้มองเห็นภาพและจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อประโยชน์ของงานโดยรวม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ผมจดจำ พยายามเรียนรู้และนำมาปรับใช้ในการทำงานของตัวเองจนถึงขณะนี้

ท้ายสุด ผมคำนึงอยู่เสมอว่า กระทรวงการต่างประเทศมิใช่เพียงสถานที่ทำงาน แต่เป็น องค์การหรืออาจมองว่า เป็นสถาบันการศึกษาที่บ่มเพาะสร้างเสริมความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์ของข้าราชการทั้งในเวลาปฏิบัติหน้าที่ภายในประเทศ เพื่อให้พร้อมไปทำงานใน ต่างประเทศ และที่สำคัญคือ การได้รับโอกาสการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวิชาชีพทางการทูตจาก ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถและมีเมตตาธรรม ซึ่งแน่นอนว่า ท่านปลัดสาโรจน์ได้สร้าง คุณูปการและเป็นแบบอย่างของคนทำงานให้พวกเราข้าราชการรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบสานความ มุ่งมั่นนี้ต่อไป

ด้วยความเคารพท่านปลัดสาโรจน์เสมอมาครับ

การแก้เพิ่มรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ณรงค์ ศศิธร

อภิตเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์

ผมเริ่มเข้ารับราชการที่กรมองค์การระหว่างประเทศ จริง ๆ ยังคิดอยู่ถึงทุกวันนี้ว่าที่ได้มาเริ่มงานที่กรมนี้เพราะท่านอธิบดีสาโรจน์เมตตา เพราะปีนั้นมีข้าราชการแรกเข้ามาที่กรมองค์การฯ สามคน สองคนแรกคือหวัะทิสอบเข้าได้ทีหนึ่งและที่สาม ส่วนผมยี่สิบกว่า ทั้งนี้เป็นที่รู้ว่าท่านสามารถโน้มน้าวที่ประชุมเพื่อดึงคนที่ท่านต้องการได้เสมอ คำแรกที่ท่านสอนคือขอให้พยายาม assertive ตั้งใจทำงาน เอาใจใส่ ผมถูกส่งไปกองการสังคม นั่งทำงานกับพี่วันดา สุวรรณศิริ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สอนงานผม งานประจำคือการยกร่างหนังสือสรุปสาระสำคัญของผลการประชุม แจ้งข้อมติสำคัญให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปริมาณงานมีมากพอสมควรเพราะข้อมติเกือบทุกข้อของคณะกรรมการสามมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยราชการต่าง ๆ พี่วันดาก็รับงานหนักช่วยสอนงานและแก้ไขการใช้ถ้อยคำสำหรับหนังสือราชการแก่ผมมาโดยตลอด

ประสบการณ์ที่ยังจำถึงทุกวันนี้คือ ครั้งหนึ่งผมต้องยกร่างหนังสือสรุปรายงานประจำปีสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่จัดทำโดยกระทรวงกาต่างประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นงานสำคัญที่ต้องรายงานถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ปลัดกระทรวงมหาดไทย และอีกหลายหน่วยงาน ต้องสรุปประเด็นสำคัญจากตัวรายงานที่มีสักรียลหน้า

ผมก็ตั้งใจทำร่างขึ้นมาได้รับการตรวจแก้ แล้วก็ผ่านกองตามลำดับไปที่ท่านอธิบดีฯ วันรุ่งขึ้นแฟ้มกลับมาที่โต๊ะผมเปิดดูแล้วตกใจเกือบตกเก้าอี้ ยังจำความรู้สึกได้ว่า ที่พูด ๆ กันว่าเกือบตกเก้าอี้มันเป็นอย่างไร เพราะในร่างหนังสือที่ยาวประมาณสามหน้าเศษ มีลายมือท่านอธิบดีฯ แก่ไขมาทุกย่อหน้าพูดง่าย ๆ คือมีผิดทุกที่ทุกข้อ พี่ ๆ ทุกคนมามุงดู

ผมที่ชืดอยู่แล้ว คงชืดหนัก พี่ ๆ ก็ให้กำลังใจต่าง ๆ นานา ผมก็นำแฟ้มไปนั่งแก้กับพี่เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด (สมัยนั้นยังไม่มีคอมพิวเตอร์) นั่งแกะลายมือท่าน นั่งอ่านทบทวนที่ท่านแก้มา ความรู้สึกบรรยายไม่ถูก แต่ที่แน่ ๆ อยากเชกศีรษะตัวเองตลอดเวลา เป็นครั้งที่ทำให้ผมตระหนักคำว่า “เอาใจใส่” ที่ท่านสอนในวันแรกว่าเราจะต้องปรับปรุงอีกมาก ผมนึกภาพท่านอธิบดีฯ ที่ทั้งเมตตาและอดทนแก้หนังสือด้วยตัวท่านเอง ซึ่งผมว่าท่านต้องใช้เวลาพอควรเพราะต้องพลิกรายงานต้นฉบับไปด้วย ไปกลับ ๆ และคิดว่าท่านตั้งใจลงทุนเสียเวลา และคงต้องเสียอารมณ์กับหนังสือฉบับนั้นมากพอควร (ร่างหนังสือฉบับนั้นจัดว่าอาการหนักมากครับ ไม่รู้ว่าผมเขียนไปขนาดนั้นได้อย่างไร เรียกว่าสามารถถูกขว้างออกมาจากห้องของนายส่วนใหญ่) แต่ท่านก็เมตตาลังสอนด้วยการแก้ไขร่างหนังสือฉบับนั้นอย่างตั้งอกตั้งใจ ท่านทำ เพราะต้องการจะสอนข้าราชการชั้นผู้น้อยที่ต่อไปจะเป็นนักการทูตว่าทำงานต้องมีความรอบคอบ “เอาใจใส่” ในงานทุกชิ้น ที่สำคัญ ท่านไม่ได้แสดงอาการไม่พอใจหรือดุดมเลย

สำหรับเรื่องนี้ ผมจำจนเกษียณ ยิ่งตอนเราเป็นอธิบดีเองบ้าง ยิ่งตระหนักถึงความเมตตาของท่าน เพราะเมื่อเจอแฟ้มที่เสนอขึ้นมาแบบสาหัสมาก ๆ ก็นึกถึงว่าท่านสาโรจน์เคยเมตตายอมแก้หนังสือให้และไม่แสดงความไม่พอใจใด ๆ แต่ผู้เขียนก็ยอมรับว่าตัวเองก็ทำไม่ได้เท่าท่าน มักใช้วิธีโทรศัพท์หา ผอ. และบอกให้ไปแก้ตรงไหนบ้างและให้คอยกำชับลูกน้อง หลายครั้งที่พองานมันเร่งรัดมาก ๆ พอเราแสดงอารมณ์กับลูกน้องที่ไร ก็มักจะนึกถึงประสบการณ์นี้ สิ่งที่ท่านได้สั่งสอนก็ช่วยให้เราปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น นอกจากเรื่องนี้ ยังมีอีกมากมายหลายเรื่องที่ท่านได้ถ่ายทอด สั่งสอนทั้งการครองงาน การครองตนในการรับราชการให้แก่ผม

ท่านสาโรจน์เป็นอธิบดีคนแรกและเป็นนายที่ผมเคารพรักมากที่สุด และจวบจนทุกวันนี้ท่านยังคงมีเมตตาต่อผม ภรรยาและลูก ๆ ในโอกาสครบรอบวันเกิด ๘๐ ปี ผมขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผมและภรรยาเคารพบูชา อำนวยพรให้ท่านปลัดสาโรจน์มีสุขภาพแข็งแรง มีอายุวัฒนะตลอดไปนานเท่านาน

การเจรจาต่อรองทางการทูต ๑๐๑

กามพ์ สுகนทรภย์

ประธานกรรมการบริหาร ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

การเจรจาต่อรองทางการทูต (หรือ Diplomatic Negotiation) ถือเป็นทักษะสำคัญของนักการทูตทุกระดับและทุกสายงาน ในปัจจุบันมีหนังสือ และหลักสูตรในหัวข้อดังกล่าว ทั้งในระดับสถาบันอุดมศึกษา และสถาบันอิสระต่างๆ เปิดสอนเป็นจำนวนมาก แต่สำหรับอดีตนักการทูตรุ่นเก่าอย่างผม ในมหาวิทยาลัย มีตำราต่างประเทศเพียงสองเล่มที่พวกเรา มักรู้จักกันเป็นอย่างดีคือ เล่มแรก หนังสือชื่อ “The Prince” ซึ่งเขียนโดย Niccolo Machiavelli นักปรัชญา และอดีตนักการทูตของอิตาลี ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ และเล่มที่สอง หนังสือชื่อ “Diplomacy” โดย Sir Harold Nicholson อดีตนักการทูต นักประวัติศาสตร์ และนักเขียน ซึ่งเขียนขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ส่วนหนังสือต่างประเทศเล่มที่สาม ที่ในยุคก่อนมักมีคนอ้างอิงถึงคือ หนังสือชื่อ “Diplomacy” โดยอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ คือ Dr. Henry Kissinger แต่หนังสือเล่มดังกล่าวเพิ่งตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ภายหลังที่ผมได้เข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศมาสักพักใหญ่แล้ว)

ในส่วนของตำราภาษาไทยในอดีตนั้น ในเรื่องการเจรจาต่อรองทางการทูต ในศตวรรษที่ ๒๐ ก็มีตำราเพียงสองเล่มเช่นเดียวกัน คือ หนังสือชื่อ “ประวัติการทูตไทย” พระนิพนธ์ของ ศาสตราจารย์ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ หรือพระนามเดิม หม่อม เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ซึ่งทรงนิพนธ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ และอีกเล่มหนึ่งคือ “ไทยกับ สงครามโลกครั้งที่ ๒” โดย ท่าน ดร.ดิเรก ชัยนาม อดีตนักการทูตไทยในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ สำคัญของชาติ และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หลายสมัย และอดีตรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งท่านได้เขียนหนังสือเล่มดังกล่าว (รวม ๒ ภาค) ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๙

ดังนั้น ในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ผมเข้ารับราชการในกองเอสแคป กรมองค์การ ระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ด้วยความรู้อันจำกัดเกี่ยวกับศาสตร์การเจรจา ทางการทูต หรือแทบจะไม่รู้อะไรเลยก็ว่าได้ เพราะหลายอย่างที่ได้อ่าน ได้ศึกษา มาในสมัยที่ เรียนมหาวิทยาลัยก็ส่งคืนให้เหล่าคุณจารย์และห้องสมุดไปตั้งแต่สอบเสร็จแล้ว

ไม่นานนักหลังจากที่ผมเข้ารับราชการ โดยทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ติดต่อประสานงานของไทยกับ เอสแคป (UNESCAP Liaison Officer) แทน ท่านเอกอัครราชทูตทนอดกล เทพพิทักษ์ ซึ่งขณะ นั้นได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ ก็ได้อธิบดีท่านใหม่ คือ ท่าน อธิบดีสาโรจน์ ชวนะวิรัช

ในตอนนั้น ท่านเป็นอธิบดีป้ายแดง วัย ๓๙ ปี ผู้เปี่ยมไปด้วยพลังและความตั้งใจจริงในการทำงาน ซึ่งในช่วงนั้น เป็นช่วงที่กระทรวงฯ มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายใน ยกกระดับเจ้าหน้าที่ ระดับหัวหน้ากอง จาก ซี ๖ มาเป็นผู้ช่วยการกอง ระดับ ซี ๘ ผมเองในฐานะข้าราชการแรก เข้า ไม่ได้รับอานิสงส์ใด ๆ จากการปรับเปลี่ยนในครั้งนี้ แต่ก็ถูกย้ายงานจากกองเอสแคป มายัง กองการประชุมระหว่างประเทศ ในกรมองค์การระหว่างประเทศ โดยมี ผู้อำนวยการกอง ดร. สม เกียรติ อริยปรัชญา เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง ซึ่งในช่วงเวลานั้น “การก่อการร้าย” และการสู้รบในบริเวณชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้านเพิ่งยุติลงได้ไม่นานนัก ซึ่งเป็นผลจากการที่ อิทธิพลของจีนในภูมิภาคเริ่มเสื่อมถอยลง และการที่รัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๓ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓ นิรโทษกรรมกลุ่ม ผู้ต่อต้าน รัฐบาลด้วยกำลังอาวุธ

ในขณะเดียวกัน ตั้งแต่ก่อนที่ผมจะเข้ารับราชการในกระทรวงฯ ภายในภูมิภาคอินโดจีน ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ กองกำลังเวียดนามประมาณ ๒๐๐.๐๐๐ คน ได้บุกเข้ายึดครองกัมพูชา จัดตั้ง รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (People's Republic of Kampuchea - PRK) และขับไล่ รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (Democratic Kampuchea - DK) ซึ่งจีนให้การสนับสนุน และ

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็เกิดการโต้เถียงในเวทีระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในองค์การสหประชาชาติ เกี่ยวกับความชอบธรรม (Legitimacy) ของรัฐบาลทั้งสอง ซึ่งประเทศไทยก็มีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวประชาคมโลก ให้ปฏิเสธที่จะรับรองรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา ซึ่งมาจากการรุกรานกัมพูชาโดยกองกำลังต่างชาติ (ซึ่งผมได้มาทราบในภายหลังว่า ในกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ที่ผลักดันให้ประเทศไทยและอาเซียน ใช้เวทีสหประชาชาติในการต่อต้านการรุกรานของเวียดนามในขณะนั้น คือ ท่านรองอธิบดีสาราโรจน์ ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมการเมือง)

ดังนั้น ในทุก ๆ ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นมา กรมการเมือง และกรมองค์การระหว่างประเทศ ต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในการใช้ช่องทางทางการทูต ซึ่งหลายครั้งที่ดำเนินการในนามของสมาชิกสมาคมอาเซียน ๕ ประเทศในขณะนั้น ในการเดินกลยุทธทางการทูตเพื่อโน้มน้าวทั้งประเทศสมาชิกของคณะกรรมการสาส์นตราตั้ง (Credentials Committee) ของสมัชชาสหประชาชาติ จำนวน ๙ ประเทศ สมาชิกคณะมนตรี ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UN Security Council) จำนวน ๑๕ ประเทศ และประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ กว่า ๑๕๐ ประเทศ ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (UN General Assembly) ในขณะนั้น (ปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มีประเทศสมาชิก ๑๙๓ ประเทศ) ไม่ให้รับรองรัฐบาล PRK ด้วยเหตุผลทางกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎบัตรสหประชาชาติ

แต่ในขณะเดียวกัน ประเด็นความมั่นคงของชาติก็มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเช่นเดียวกัน เนื่องจากการที่เวียดนามเข้ามายึดครองกัมพูชา ทำให้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ในทางปฏิบัติ ไทยและเวียดนามมีชายแดนร่วมกัน และมีหลายครั้งที่กองกำลังเวียดนามได้สู้รบกับกองกำลังฝ่ายต่อต้านของกัมพูชา และเจตนารุกล้ำข้ามเขตแดนเข้ามาในไทยในหลายพื้นที่ เกิดการปะทะและสูญเสียด้วยกันทั้งสองฝ่าย จนถึงขนาดที่ นายเหงียนโค ธัค รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามในยุคนั้น กล่าวพูดขู่ผู้นำไทย รวมทั้ง ท่าน พล.อ.อ.สิทธิ เสวตติลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ในหลายโอกาสว่า “จีนไม่น่าจะสามารถช่วยเหลืออะไรไทยได้ มีเพียงเวียดนามเท่านั้น ที่จะสามารถค้ำประกันอธิปไตยของไทยได้”

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เมื่อท่านอธิบดีสาราโรจน์มารับตำแหน่งที่กรมองค์การระหว่างประเทศ สิ่งแรก ๆ ที่ท่านริเริ่มขึ้น คือ การวางระบบการแลกเปลี่ยนสนับสนุนการเลือกตั้งในเวทีการทูตแบบพหุภาคี (Multilateral Diplomacy) ในทุกเวที และในทุก ๆ ด้าน ทั้งในการเลือกตั้งตัวบุคคล และการเลือกตั้งในนามของประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมให้คนไทย

ไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญต่าง ๆ ในองค์การระหว่างประเทศ ความคิดริเริ่มดังกล่าวนี้ ทำให้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การทูตไทย ที่กระทรวงการต่างประเทศ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ในการเจรจาต่อรองทางการทูตเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของไทยในเรื่องปัญหากัมพูชา ด้วยการเชื่อมโยงเข้ากับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งในเรื่องการเลือกตั้งและเรื่องอื่น ๆ ในกรอบของเวทีการทูตแบบพหุภาคี โดยในยุคนั้น ท่านอธิบดีสาโรจน์ได้สั่งการให้ตั้งเป็นคณะทำงาน (Task Force) ขึ้นมาในกองการประชุมระหว่างประเทศ และมอบหมายให้ ท่านเอกอัครราชทูต สนั่นชาติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ซึ่งดำรงตำแหน่ง ซี ๗ ประจำกองการประชุมระหว่างประเทศ ในขณะนั้น ทำหน้าที่หัวหน้าคณะทำงานฯ และให้ผมทำหน้าที่เลขานุการคณะทำงาน ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้นั่นเอง

การที่ผมได้มีโอกาสได้ทำงานในเรื่องนี้ ทำให้ผมได้มีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ และตำแหน่งที่สำคัญในองค์การฯ เหล่านั้น รวมทั้งการวางแผนแบบมองในภาพใหญ่ และในระยะยาวได้เป็นอย่างดี แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น คือ การที่ผมต้องทำหน้าที่จัดบันทึกการหารือในเรื่องการแลกเปลี่ยนเลือกตั้ง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และการขอรับการสนับสนุนสำหรับปัญหาสาส์นตราตั้งของคณะผู้แทนกัมพูชาในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ทำให้ผมได้มีโอกาสได้เรียนรู้ และสังเกตการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการเจรจาต่อรองทางการทูต ทั้งในระดับอธิบดีกับเอกอัครราชทูตของประเทศต่าง ๆ ประจำประเทศไทย และในระดับปลัดกระทรวงการต่างประเทศกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากต่างประเทศ ซึ่งเปรียบเสมือนการได้เข้าเรียนหลักสูตรเบื้องต้นด้านการเจรจาต่อรองทางการทูต (Diplomatic Negotiation 101) และเป็นการเรียนหลักสูตรเร่งรัดในเวลาเดียวกัน

ผมยังจำได้ดีถึงสไตล์ความมุ่งมั่นจริงจัง (seriousness of resolve) ของท่านอธิบดีสาโรจน์ และความแยบยลในการจัดวางตำแหน่งและจังหวะของเนื้อหาในการเจรจา ตลอดจนความสามารถในการใช้ลูกล่อลูกชนต่าง ๆ ของท่าน ในเวลาเดียวกัน ผมก็ยังมีโอกาสได้เห็นถึงทักษะการเจรจาแบบมีพลังอำนาจ (authority) และความสามารถในการพูดโน้มน้าวความคิดของคู่เจรจาของ ท่าน ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ซึ่งเมื่อทั้งสองท่านอยู่ในการเจรจาเดียวกัน จะสามารถพูดส่งเสริมซึ่งกันและกัน และสร้างสนธิพลัง (Synergy) ร่วมกันได้อย่างน่าอัศจรรย์

แม้จนกระทั่งทุกวันนี้ ผมก็ยังถือว่า ทั้งสองท่านข้างต้น รวมทั้งอดีตผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผมในเวลาต่อมา อาทิ ท่านเอกอัครราชทูต นิติย์ พิบูลสงคราม ผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก และต่อมา ท่านเอกอัครราชทูต อัมภา ชัยนาม ล้วนเป็นปรมาจารย์

ของผมในวิชาการเจรจาต่อรองทางการทูต และรวมถึง Professor Roger Fisher แห่ง Harvard Law School ผู้เขียนหนังสือขายดีระดับโลก ชื่อ Getting to Yes อีกด้วย

แต่คนที่ได้กรุณาสั่งสอน ให้คำแนะนำ ตลอดจนปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ครั้งแล้ว ครั้งเล่า ด้วยความเมตตา นั้น ไม่น่าจะมีท่านใดเกิน ท่านอธิบดีสาโรจน์ ชวนะวิรัช

ซึ่งต่อมาในชีวิตการทำงานของผม แม้ผมจะลาออกจากราชการไปแล้ว แต่ก็ยังมีโอกาสนำความรู้และทักษะการเจรจาต่อรองที่ได้เรียนรู้จากท่านอธิบดีสาโรจน์มาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในการเจรจาการค้ากับภาครัฐของประเทศต่างๆ รวมทั้งการเจรจาทางธุรกิจ และไม่ว่าการเจรจาต่างๆ ดังกล่าวจะยากลำบากเพียงใด ทุกครั้งที่ผมพบว่าตัวเองอยู่ในสถานการณ์การเจรจาต่อรองที่สำคัญ ผมก็จะหวนระลึกถึง ความนุ่มนวล การรักษารมณ การมองหาผลประโยชน์ร่วมกัน การพูดด้วยความมั่นใจ และความมุ่งมั่นจริงใจในการเจรจา ของท่านอธิบดีสาโรจน์มาโดยตลอด เพราะท่านคือ ปฐมจารย์ท่านแรกผู้สอนวิชา Diplomatic Negotiation 101 ให้กับผม

บุรุษผู้มียาก แต่มากด้วยน้ำใจ
เกื้อนแซ สงวนบรรพ์
อดีตเลขานุการเอก กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้

ดิฉันได้มีโอกาสรู้จัก “ท่านสาโรจน์” เป็นครั้งแรกเมื่อท่านเป็นเลขานุการรัฐมนตรีช่วย
วงศ์ พลนิกร

ตอนนั้น ดิฉันเข้ากระทรวงมาได้ไม่นาน ทำงานอยู่ฝั่งสปอ. ถนนศรีอยุธยา ต้องขึ้นรถ
กระทรวงไปเสนอแฟ้มผู้ใหญ่ที่ฝั่งวังสราญรมย์ เป็นครั้งคราว และต้องเสนอแฟ้มผ่านท่าน

ดิฉันสังเกตว่าท่านยิ้มยากไปนิดหนึ่ง

ต่อมา “ท่านสาโรจน์” เลื่อนตำแหน่งเป็นรองอธิบดีกรมการเมือง จากนั้นท่านก็ย้ายมาเป็น
อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ หัวหน้าโดยตรงของดิฉัน

เมื่อ “ท่านสาโรจน์” เข้ารับตำแหน่งจริง ๆ ดิฉันก็ได้มีโอกาสเห็นความฉลาดเฉียบแหลมของ
ท่าน ตลอดจนความเอาใจใส่ต่องาน เป็นที่ประจักษ์ของคนในกรมและในกระทรวง (ซึ่งคาดว่า
มีอีกหลายคนที่จะเขียนถึงท่านในเรื่องความสามารถด้านการงาน)

ในที่นี้ ดิฉันขอเน้นเรื่องความมีน้ำใจของท่าน แม้ท่านจะยิ้มไม่บ่อยนัก แต่ก็มีน้ำใจกับลูกน้องทุกคน

ประสบการณ์อย่างหนึ่งที่ทุกคนคงคุ้นเคย คือการถูกแกล้งงานหลาย ๆ รอบ ซึ่งโดยทั่วไปอาจทำให้ เจ้าหน้าที่เกิดความไม่พอใจบ้างที่ต้องพิมพ์แล้วพิมพ์อีก

พริ้นท์แล้วพริ้นท์อีก แต่ดิฉันเชื่อว่าทุกคนก็เข้าใจเสมอว่า แม้ท่านต้องการให้งานลุล่วงไปอย่างดีที่สุด แต่ท่านก็ทำด้วยความเห็นใจลูกน้องควบคู่กันไป

ดังนั้น วิธีการละมุนละม่อมของท่าน คือ การเขียนข้อความนุ่มนวลลงบนกระดาษพิมพ์เมื่อยามต้องขอแก้แล้วแก้อีกเป็นครั้งที่สอง-สาม-สี่ เช่นคำว่า “ขออีกครั้ง” ซึ่งคำนี้ น่าจะทำให้ทั้งเจ้าหน้าที่โต๊ะและเจ้าหน้าที่พิมพ์ติด เห็นแล้ว ใจละลาย รีบดำเนินการแก้ไขอย่างรวดเร็วด้วยความเต็มใจ ซึ่งดิฉันก็เป็นหนึ่งในนั้น

คุณสมบัติเช่นนี้ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้ลูกน้อง รักเคารพท่านด้วยความจริงใจ

สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกประการหนึ่งที่ทำให้ดิฉันประทับใจท่านมาก คือ เมื่อไปประจำการในต่างประเทศ และท่านเดินทางไปประชุม ดิฉันก็ตามไปรับท่านในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้าเก่า

สมัยนั้นจะมีเจ้าหน้าที่โทรเลขไปคอยดูแลคัดเลือกรถประจำให้ผู้ใหญ่ที่สายพาน เมื่อท่านเดินออกมาทักทายพวกเราสั้น ๆ แล้ว ก็รับกระซิบบอกชื่อเจ้าหน้าที่โทรเลขจากดิฉัน แล้วก็เดินตรงรี่ไปหา เอ่ยชื่อทักทายเขา พร้อมตบไหล่และกล่าวขอบใจด้วยความมีเมตตา เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นคงรู้สึกภูมิใจมากเพราะท่านสนใจแม้กระทั่งการเอ่ยชื่อและกล่าวขอบใจเขา ผู้อ่อนอาวุโสสุดในทีนั้น

ดิฉันสังเกตเห็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ที่ท่านทำ และรู้สึกชื่นชมว่า นอกจากท่านจะทำงานเก่งเป็นที่ยอมรับอย่างมากของข้าราชการในกระทรวง ในระดับชาติ และในระดับระหว่างประเทศแล้ว ท่านยังมีจิตใจงดงาม มองเห็นคุณค่าของทุกคนอย่างเท่าเทียมกันด้วย ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีเลิศของ “ผู้ใหญ่”

ไม่ว่าจะนานเพียงใด ท่านจะเป็นที่เคารพรักและประทับใจของพวกเราตลอดไป

อริบทิหนุ่ม
ธนรัตน์ ธนพุทธิ
อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงสต็อกโฮล์ม

ผมมีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับท่านสาโรจน์ในช่วงที่ท่านเป็นอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ ช่วงนั้นผมย้ายกลับจากประจำการที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา (เป็นรุ่นที่สืบลั่นกันสนั่นกระทรวงฯ ว่า รุ่นออกประจำการเมืองแขกทั้งยวง!) ตลอด ๔ ปีที่นั่น ทำแต่งงานด้านกงสุลงานหนังสือเดินทาง วิชา นิติกรณ์ สืบทับมือกับบรรดาแขกที่เวียนกันมาขอวีซ่าประเภทอยู่ชั่วคราว แต่เนื้อแท้แล้วคือเข้ามาทำงานในเมืองไทย การได้ "มั่ว" อยู่กับแขกทำให้ รู้ซึ่งเห็นจริงกับวลีที่ว่า "เห็นงูกับแขกให้ตีหัวแขกก่อน" ตลอด ๔ ปีที่กัลกัตตาเรียกได้ว่าแทบไม่เคยได้จับงานวิชาการ ชัดเขียน พอย้ายกลับมารายงานตัวที่กองการเจ้าหน้าที่ฯ ทราบว่าจะไปลงที่กรมองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งมีท่านอธิบดีสาโรจน์ อธิบดีหนุ่ม มือหนึ่ง ไฟแรงของกระทรวงฯ เป็นเจ้ากรม

เมื่อแรกรู้ข่าวก็มีทั้งความตื่นเต้นดีใจและความกังวลระคนกัน ที่ดีใจก็เพราะจะได้ทำงานในกรมที่มีงานวิชาการระหว่างประเทศที่เคยได้ศึกษามาบ้าง แต่ที่วิตกกังวลก็เพราะ ๔ ปีที่ผ่านมา

มา ในหัวมีแต่ข้อมูลภาระเบียดงานด้านกงสุล อย่างมากก็แค่ได้ติดตามอ่านข่าวสารการเมือง เศรษฐกิจของบรรดาเมืองแขกในภูมิภาค ไม่เคยสัมผัสงานด้านการเมือง เศรษฐกิจเลย คิด หวั่น ๆ อยู่ในใจว่าจะไปไหวกับงานใหม่ที่กรมองค์การฯ หรือไม่

พอมารายงานตัวที่กรมองค์การฯ พื้มยุรินทร์ เลขากรม พาเข้ารายงานตัวต่อท่านอธิบดี ภาพแรกที่ปรากฏให้เห็นคือท่านอธิบดีสาโรจน์หน้ายิ้มคิ้วขมวด เดว่าคงยุ่งกับแฟ้มงานของคนใดคนหนึ่งที่น่าท่าน เสี่ยงท่านสั่งงาน ตามงานอะไรสักอย่างกับพื้มยุรินทร์แบบสีหน้าเคร่งเครียด ซักใจไม่ค่อยดี สักครู่สีหน้าเริ่มปกติ หันมาพูดสั้น ๆ ว่า ยินดีต้อนรับ ได้ดูภูมิหลังของผมแล้ว เห็น จบรัฐศาสตร์การทูตมา มีพื้นฐานพอสมควร จึงให้ทำงานที่กองการเมือง ซึ่งมีประเด็นต่าง ๆ ใน องค์การสหประชาชาติ ท่านอธิบดีได้พูดให้กำลังใจในการพบกันครั้งแรกว่า เชื่อว่าผมจะทำงาน ได้ดี ประการสำคัญ คือ ขอให้ตั้งใจ สนใจศึกษางานให้ดี แม้ที่ผ่านมาจะไม่ได้จับงานองค์การ ระหว่างประเทศ แต่งานด้านกงสุลก็สร้างโอกาสที่ดีในการฝึกฝนงานสำหรับข้าราชการที่ออก ประจําการครั้งแรก และงานด้านพหุภาคีก็เป็นงานที่สำคัญที่จะให้ปูพื้นฐานเสริมประสบการณ์ ในชีวิตราชการระดับกลางและสูงขึ้นต่อไป

นอกจากห้องท่านอธิบดีด้วยใจมุ่งมั่นว่า เราต้องทำได้ งานที่ได้รับมอบหมายจาก ผอ. กองฯ คืองานสถานการณ์ในตะวันออกกลาง ปัญหาปาเลสไตน์ อิหร่าน-อิรัก ปัญหาที่นึ่งของกัมพูชา ในองค์การสหประชาชาติ ช่วงนั้น นั่งอ่านแฟ้มต่าง ๆ อ่านไปเริ่มมีหัว หนักใจ มีข้อมูล คำ คัพท์ ข้อมูลต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติ ไม่ค่อยคุ้นหูคุ้นตาเลย ต้องคอยถามเพื่อนร่วม งานตลอด รวมทั้ง วังขึ้นโปหา พี่แ้ว (อัจฉรา เสรีบุตร) ที่กรมเศรษฐกิจ พี่แ้วหัวเราะและให้ กำลังใจว่า ค่อย ๆ อ่านและศึกษาเดี๋ยวก็นั่นเอง ตอนนั้นก็เลยต้องรวบรวมพลังตะลุยอ่านแฟ้ม ต่าง ๆ พร้อมจดโน้ตคำศัพท์ภาษาองค์การสหประชาชาติ ทำ short note ไว้ เหมือนกับเริ่มเรียน ปริญญาโทอีกรอบ

ผ่านไปได้ ๖ เดือน พอจะคุ้นชินกับงาน กอปรกับบรรยากาศการทำงานในกรมองค์การฯ ที่ท่านอธิบดีสาโรจน์มีความเป็นกันเอง และให้ความเมตตาแก่ผู้ร่วมงานทุกคน ทุกระดับในกรมฯ เสมอ แม้บางครั้งท่านจะบุดเบี้ยวกับผลงานของพวกเราบ้าง แต่ท่านอธิบดีจะปรับแก้ และสอนสั่ง ชี้แนะให้ผลงานสำเร็จออกมาได้ดีในที่สุดด้วย ความเอาใจใส่และความเมตตาที่จะสอนงานพวก เรา จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่หลายครั้งร่างหนังสือ บันทึกที่เสนอเข้าไป จะออกมาเต็มไปด้วยลายมือ ท่านอธิบดีโยงไปมา พอแกะลายมือพิมพ์แก้ใหม่แล้ว ออกมาช่างดูดีอย่างที่เราคิดกันไม่ได้เลย

ผ่านไปปีกว่า ความตื่นเต้นในการทำงานที่กรมองค์การฯ บังเกิดกับตัวเองอีกครั้ง เมื่อได้ ทราบว่าท่านอธิบดี กรุณาเสนอให้ผมได้ไปฝึกงานร่วมอยู่ในคณะผู้แทนจากกระทรวงฯ ที่จะไปร่วม

การประชุมใหญ่ประจำปีสมัชชาสหประชาชาติ ครั้งที่ ๓๗ ณ นครนิวยอร์ก ซึ่งนับเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นโดยเฉพาะการฝึกฝนสร้างทักษะประสบการณ์การทำงานในเวทีองค์การระหว่างประเทศ การที่ท่านอธิบดีได้ให้โอกาสและส่งเสริมให้ผมได้สั่งสมประสบการณ์ ด้านพหุภาคี

ดังนั้นในการพิจารณาออกประจำการต่างประเทศครั้งที่สอง ผมจึงได้รับการพิจารณาให้ไปประจำการต่างประเทศที่คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ซึ่งเป็นเวลาที่สำคัญเพราะเป็นช่วงที่ประเทศไทยได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๘๕-๘๖ ประสบการณ์ที่กรมองค์การฯ และที่คณะทูตถาวรฯ ยังส่งผลให้กระทรวงฯ พิจารณาแต่งตั้งให้ผมเป็นเอกอัครราชทูตครั้งแรก ณ กรุงไนโรบี ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้แทนถาวรฯ ประจำองค์การ United Nations Environment Program - UNEP ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ ณ กรุงไนโรบีด้วย

การที่ท่านอธิบดีสารโจน์เมตตาสอนงาน และให้โอกาสสั่งสมประสบการณ์เฉพาะทางนั้นถือว่าท่านได้สร้างเส้นทางชีวิตราชการที่ดีให้กับผมซึ่งท่านก็ปฏิบัติเช่นนี้ด้วยความเมตตากับลูกน้องทุกคนที่ตั้งใจและอุทิศตนให้ราชการ

เขาลือว่าทำนั้นดู

นภกมล เทพพิทักษ์

อดีตเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ผมได้ยืมชื่อ “สารโจน์ ชวนะวีรัช” มาตั้งแต่สมัยผมยังเรียนอยู่ชั้นมัธยม เพราะช่วงนั้นผมติดหนังฝรั่งทางทีวีที่ชื่อเป็นภาษาไทยว่า “ขบวนการพยัคฆ์ร้าย” หรือ “Mission Impossible” ซึ่งเป็นเรื่องของกลุ่มคนที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เสี่ยงอันตรายและต้องพร้อมเสียสละหรือพลีชีพหากถูกจับได้ หนังทีวีเรื่องนี้ดังมาก เพลงประกอบก็ดัง และยังดังมาจนถึงปัจจุบัน ดาราแสดงของเรื่องคือ สตีเวน ฮิลล์ ซึ่งเล่นเป็นหัวหน้าขบวนการ (ต่อมาเปลี่ยนตัวแสดงเป็น ปีเตอร์ เกรฟส์) พระเอกคือ เกรก มอร์ริส มีเพื่อนร่วมงานคือ มาร์ติน แลนเดา และนางเอกคือ บาร์บารา เบน ซึ่งเป็นนางแบบสาวสวย โดยที่ผมชื่นชอบหนังทีวีเรื่องนี้ยิ่งอึ้งแง่ม เรียกได้ว่าเป็นแฟนพันธุ์แท้คนหนึ่ง

ผมจึงจำได้อย่างแม่นยำว่า ผู้ที่แปลบทพากย์ชื่อว่า “สารโจน์ ชวนะวีรัช” แต่ในตอนนั้นผมไม่รู้เลยว่า บุคคลนี้เป็นใคร ผมจึงได้แต่จินตนาการไปว่า น่าจะต้องเป็นคนค่อนข้างอาวุโส (คนแก่) หรือเป็นผู้ที่เรียนจบจากเมืองนอกเมืองนา น่าจะมีรูปร่างท้วม หัวล้าน (แบบคุณพิชัย วาสนาส่ง ซึ่งเป็นผู้วิเคราะห์ข่าวต่างประเทศที่โด่งดังมากใน ยุคนั้นเช่นกัน) และเป็นอีกหนึ่งคนที่ผมชื่นชอบ) นี่คือการมาของความประทับใจครั้งแรกของผมต่อบุคคลที่ชื่อ สารโจน์ ชวนะวีรัช ทั้งที่ไม่เคยรู้จัก

ไม่เคยเห็นตัวจริง แต่ผมชื่นชอบในความเป็นคนเก่งและประทับใจในความสามารถในการแปลภาษาต่างประเทศที่ยากให้เป็นภาษาไทยแบบง่าย ๆ ได้โดยไม่เสียอรรถรสของภาษาเลย

ต่อมา เมื่อผมสอบเข้ากระทรวงการต่างประเทศได้ ผมจึงได้มารู้ในภายหลังว่าคนที่ชื่อ สาโรจน์ ชวนะวิรัช นั้น เป็นหนึ่งในกรรมการสอบสัมภาษณ์คัดเลือกผมเข้ากระทรวงการต่างประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น ท่านไม่ได้มีรูปร่างหน้าตาอย่างที่ผมคาดเดา แต่เป็นชายหนุ่มที่มีอายุเพียง ๓๐ ปีเลย ๆ เท่านั้น แต่ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นถึงรองอธิบดีกรมการเมืองแล้ว ซึ่งนับว่าเร็วมากเมื่อเทียบกับคนที่มีอายุใกล้เคียงกันในเวลานั้น

ผมได้มีโอกาสทำงานในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านสาโรจน์อย่างจริงจังเมื่อตอนที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งตอนนั้นเองผมได้เห็นถึงความมีเมตตาและความเสียสละที่ท่านมอบให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างทั่วถึง เรียกได้ว่ากรมองค์การระหว่างประเทศในช่วงเวลานั้นเป็นหน่วยงานที่ข้าราชการกรมอื่น ๆ อยากย้ายมาอยู่ด้วยเกือบทั้งสิ้น

กิตติศัพท์คำเล่าอ้างที่ว่าท่านสาโรจน์เป็นคนดูนั้นไม่จริงเลย จริงอยู่ที่ท่านเป็นคนเสียงดัง แต่ไม่ได้ดู โดยท่านมุ่งสอนงานและให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นหลัก ในช่วงนั้นข้าราชการทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขในฐานะพี่น้องหรือเพื่อนร่วมงานที่ดี ไม่มีการอิจฉาริษยา มีแต่ความสามัคคี กลมเกลียวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แม้เวลาเลิกงานก็ไม่มีใครอยากจะรีบกลับบ้าน อยากอยู่ทำงานต่อให้เสร็จ บ้างก็นำความเชยความเขิ่นของตัวเองที่ได้รับการสั่งสอนจากท่านมาเล่าสู่กันฟังโดยไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย มันจึงกลายเป็นช่วงเวลาของการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในบรรยากาศที่บอกไม่ถูก แต่มันช่างสนุกสนานเสียจริง และท่านสาโรจน์เองก็ห่วงกังวลต่อสารทุกข์สุกดิบของพวกเราเป็นอย่างมาก ช่วงใดที่พวกเราอยู่ทำงานกันดึกดื่น ท่านมักจะเสียสละเงินส่วนตัวให้นักการภารโรงไปซื้ออาหารมาให้พวกเราแทบทุกวัน

เมื่อพูดถึงเรื่องการสั่งการสอน มีครั้งหนึ่งผมจำได้ดี เมื่อคราวที่ผมได้รับคัดเลือกให้ไปประชุมที่สหประชาชาติร่วมกับเพื่อนร่วมงานอีกสี่ห้าคน ในช่วงที่อยู่บนเครื่องบินระหว่างที่กำลังเดินทางไปนครนิวยอร์ก ท่านสาโรจน์เดินมาหาผมที่ที่นั่งแล้วยืนคำกล่าว (speech) ที่ผมยกร่างให้ท่านตรวจแก้ พร้อมกับพูดว่า “ถ้าคุณเขียนคำกล่าวได้แค่นี้ คุณจะไม่มีทางสู้พวกที่เรียนอยู่เมืองนอกมาตั้งแต่เล็ก ๆ ได้เลย การเขียนคำกล่าวที่ดีต้องสั้น เข้าใจง่าย และตรงประเด็นที่ผู้ฟังอยากจะได้ยินได้ฟัง ไม่ใช่เขียนแบบเขียน term paper ส่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัย” ผมจดจำคำสอนนี้ได้ขึ้นใจ แต่ต้องขอสารภาพว่า จนถึงบัดนี้ผมยังไม่สามารถพัฒนาตัวเองได้ตามแบบอย่างที่ท่านได้สอนสั่งไว้

กล่าวได้ว่าการที่ผมได้รับคัดเลือกไปร่วมประชุมที่สหประชาชาติในครั้งนั้น ทำให้ผมได้เห็นและเรียนรู้มากมายหลายอย่างจากท่านสาโรจน์ โดยท่านได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ด้วยการได้รับเลือกจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติให้ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการสาม ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ดูแลงานด้านสังคมและสิทธิมนุษยชน และโดยที่ช่วงเวลานั้นเป็นยุคสงครามเย็น ซึ่งโลกแบ่งออกเป็นสองขั้ว ทำให้มีประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่ละเอียดอ่อนมากมายและเกี่ยวโยงมาถึงประเทศไทยด้วย แต่ท่านสาโรจน์ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถในการควบคุมที่ประชุมฯ ที่เต็มไปด้วยผู้แทนระดับแนวหน้าและมีชั้นเชิงแบบเชี่ยวชาญดินไหวบรรลุไปด้วยดี

ท่านสามารถบริหารจัดการสถานการณ์และแรงกดดันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้วาจาที่เสียดสีโดยผู้แทนจากข้ามห่าอานาจทั้งสองฝ่ายเพื่อช่วงชิงความเป็นต่อในเชิงการเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญ ท่านได้ดลบันดาลให้ห้องประชุมตลอดระยะเวลาที่ท่านทำหน้าที่เป็นประธาน ซึ่งถือว่าเป็นความอดทนที่สูงยิ่ง (ขณะนั้นเป็นช่วงการรณรงค์ให้งดสูบบุหรี่ภายในห้องประชุม แต่โดยที่ท่านเป็นคนที่ไม่สูบบุหรี่แบบมวนต่อมวน จึงเข้าใจได้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับท่านเลย แต่ท่านสามารถงดบุหรี่ได้นานถึงสี่ห้าชั่วโมงติดต่อกันตลอดระยะเวลาที่ท่านทำหน้าที่ประธานการประชุม จนกระทั่งผู้แทนต่างชาติจากสิงคโปร์ชื่อว่า ออท. Tommy Koh ถึงกับออกปากชื่นชมว่าท่านเป็นแบบอย่างที่ดีที่เห็นแก่ส่วนรวม โดยได้อดทนอดกลั้นไม่สูบบุหรี่และต้องทนดูผู้แทนจากหลายประเทศที่ลุกออกไปสูบบุหรี่นอกและบางคนก็แอบสูบบุหรี่ภายในห้องประชุม ในขณะที่ยังทำหน้าที่ต่อไปได้อย่างดีเยี่ยม)

นอกจากนั้น ภายหลังจบสมัยการประชุมฯ ผู้แทนอังกฤษได้แต่งโคลงกลอนชมเชยท่านสาโรจน์ในฐานะประธานคณะกรรมการสาม ซึ่งทำให้คณะผู้แทนไทยได้รับการกล่าวขวัญและเป็นที่รู้จักของนานาชาติ อีกทั้งเป็นเกียรติเป็นศรีและสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทยอย่างยิ่ง

การอบรมสั่งสอนให้พวกเราเป็นคนดีโดยท่านสาโรจน์นั้นมีหลายรูปแบบ ที่แน่ ๆ คือไม่เหมือนใครแน่นอนและคงไม่มีผู้บังคับบัญชาคนใดกล้าทำเหมือนท่าน เช่น ครั้งหนึ่งท่านได้ร่วมมือกับพวกเราเล่นละครเพื่อ สั่งสอนเพื่อนข้าราชการคนหนึ่งแบบนินนิม เพื่อนข้าราชการคนนี้จะมักจะพูดจาไม่สุภาพกับคนอื่น พวกเราอยากให้บทเรียนกับเพื่อนข้าราชการคนนี้ จึงไปเรียนปรึกษาท่าน และท่านก็ตกลงร่วมมือด้วย เราได้ให้เพื่อนคนหนึ่งโทรศัพท์ทำที่ไปติดต่อเรื่องงาน แต่ให้พูดยั่ววนจนเพื่อนข้าราชการคนนั้นอดรนทนไม่ไหวและพูดจาไม่เหมาะสมออกไป ซึ่งก็เป็นไปตามคาด เป็นเหตุให้มีการทำจดหมายร้องเรียนมายังอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ เพื่อให้สอบสวนลงโทษทางวินัย

ท่านสาโรจน์ได้ร่วมเล่นละครด้วยการเรียกเพื่อนข้าราชการผู้นั้นมาสอบถามและให้บทเรียนแก่เขาว่า ข้าราชการที่ดีต้องมีมารยาท ต้องมีความอดทนอดกลั้นไม่ว่าสถานการณ์จะถูกหรือผิด จะต้องไม่แสดงออกไปในทางที่จะทำให้เกิด ความเสื่อมเสียแก่ตนเองและสถาบัน ซึ่งเรื่องนี้แม้เป็นเรื่องซ้ำชั้นเป็นเรื่องสนุกสำหรับพวกเรา แต่เพื่อนคนนั้นคงไม่ซ้ำด้วยและคงจะจำเหตุการณ์นั้นอย่างไม่มีวันลืม และเขาเองก็ได้ดิบได้ดีมาจนถึงทุกวันนี้เพราะบทเรียนที่ท่านสาโรจน์ได้มอบให้ในวันนั้น

อีกหนึ่งข้อเด่นเฉพาะตัวของท่านสาโรจน์ คือ การเป็นนักบริหารที่มองการณ์ไกล เป็นคนที่เสียสละ และคำนึงถึงความจำเป็นของส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งผมได้ประจักษ์กับตัวเอง โดยเมื่อครั้งที่กระทรวงฯ ต้องการคนออกไปประจำการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยได้เปิดรับสมัครและสอบถามความสนใจจากหลายคน แต่ไม่มีใครใดแสดงความจำนงเลย ผมซึ่งกำลังมีลูกเล็กและได้กลับจากประจำการจากต่างประเทศนานพอสมควรแล้ว จึงแสดงความประสงค์ขอลอกประจำการ ด้วยความตั้งใจว่าจะเป็นโอกาสที่ดีให้ลูกได้เข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติได้ ซึ่งผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่และฝึกรมในขณะนั้นได้แจ้งให้ผมเตรียมตัวเดินทางภายใน ๗ วัน เพราะปลัดกระทรวงฯ (ม.ร.ว. เทพกมล เทวกุล) กำลังจะลงนามคำสั่ง

เมื่อทราบเช่นนั้น ผมจึงรีบจัดแจงขायรถยนต์ที่ผมใช้อยู่ทันที แต่อีกไม่กี่วันถัดมา ท่านสาโรจน์ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นรองปลัดกระทรวงฯ ได้เรียกให้ผมไปพบที่ห้องทำงาน ผมจำภาพท่านในวันนั้นได้ดี ท่านเดินวนไปมาและสูบบุหรี่ไปด้วยแบบคนที่กำลังใช้ความคิดอย่างหนัก ท่านถามผมว่า “คุณขอไปกัวลาลัมเปอร์หรือ” ผมตอบว่า “ใช่ครับ” ท่านถามต่อว่า “คุณจะไปทำอะไร” ผมตอบตามตรงว่า “ผมมีลูกเล็กและกลับมาจากต่างประเทศนานมาก เงินที่เก็บสะสมมาเริ่มจะหมด” ท่านพูดต่อว่า “คุณรู้ไหม คุณยังเป็นซีเจ็ด ยังขึ้นซีแปดไม่ได้ในปีนี แต่การที่คุณออกไปรอบนี้มันจะทำให้เสียโควตาตำแหน่งซีแปดไปหนึ่งตำแหน่ง”

ผมตอบว่า “ผมไม่ทราบจริง ๆ และไม่ได้คิดว่าจะต้องได้รับการเลื่อนตำแหน่ง ผมเพียงแค่ต้องการเงินเพิ่มในต่างประเทศ เพื่อใช้สำหรับการศึกษาของลูก” ท่านสาโรจน์เดินไปเดินมาและสูบบุหรี่หนักขึ้นเก่าเดิม และยืนยันให้ผมยกเลิกความคิดที่จะออกประจำการเสีย แต่ในเวลานั้นผมยังเห็นแก่ตัวอยู่ จึงตอบท่านไปว่า “แต่ผมขायรถที่ผมใช้อยู่ไปแล้วนะครับ เพราะต้องเตรียมตัวเดินทางโดยเร็วตามคำแนะนำของผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่” ทันทีที่ผมพูดจบ ท่านสาโรจน์หยุดเดินทันทีและหันมามองผมพร้อมกับรอยยิ้มที่มุมปากชนิดที่ผมจำได้ไม่มีวันลืม

ท่านพูดขึ้นว่า “ไหนคุณพูดใหม่อีกทีซี คุณพูดว่าคุณขายรถไปแล้วหรือ” ผมตอบว่า “ใช่ครับ ผมขายรถไปแล้ว” คราวนี้ท่านยิ้มกริ่ม (ประมาณว่า เอ็งเสร็จข้าแล้ว) และพูดขึ้นว่า “ถ้าอย่างนั้น คุณก็มีเงินแล้วสิ กลับไปทำงานได้แล้ว ผมไม่ให้คุณไปประจำการที่กัวลาลัมเปอร์หรอก” ท่านตัดบทโดยไม่ให้ผมโต้แย้งอีก ผมยอมรับว่าผมเสียใจพอสมควร แต่บทเรียนนั้นมีค่ามาก ผลของการตัดสินใจครั้งนั้นได้เปิดโอกาสให้คนอื่นที่มีคุณสมบัติได้ออกประจำการ ในขณะที่ผมเองก็ไม่ต้องรอไปอีกสี่ปีจนกว่าจะครบวาระประจำการเพื่อจะได้กลับมาเลื่อนตำแหน่งที่กระทรวงฯ ซึ่งต้องถือว่าเป็นผลลัพธ์ของความมีวิสัยทัศน์ ความเมตตา การเป็นนักวางแผนบนพื้นฐานของความเสียสละเพื่อส่วนรวมของท่าน ขอพระคุณที่กรุณาสั่งสอนและเป็นเสมือนหัวหน้า “ขบวนการพยัคฆ์ร้าย” ในชีวิตจริงที่ผมชื่นชอบเสมอมาจะครับ

ท่านอาจารย์สาโรจน์ ท่านรองสาโรจน์ ท่านอธิบดีสาโรจน์ ท่านปลัดสาโรจน์

บรรชิต สิงห์เสนี

อภิตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

อนุญาโตตุลาการ

เมื่อท่านปลัดอ้อม-ธีรกุล นิยม โทรศัพท์มาหาผม บอกว่าจะทำหนังสือให้ท่านสาโรจน์เนื่องในโอกาสอายุครบ ๘๐ ปี และขอให้ผมเขียนบทความ ความทรงจำเกี่ยวกับท่าน ผมตอบตกลงทันที และขอบคุณ ปลัดอ้อมที่นึกถึง เพราะท่านสาโรจน์เป็นผู้ที่มีบุญคุณกับผมมาตลอด แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ ท่านสาโรจน์เป็น ปุชนิยบุคคลของกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งยังทำประโยชน์ให้กระทรวงฯ และประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง

ผมรู้จักท่านสาโรจน์มานานกว่า ๔๕ ปี ในฐานะอาจารย์ และต่อมาในฐานะผู้บังคับบัญชาของผม ตั้งแต่ท่านเป็นรองอธิบดี อธิบดี และปลัดกระทรวง

- ๔๖ ปีที่แล้ว ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ท่านคือ อาจารย์สาโรจน์เป็นอาจารย์พิเศษ ที่ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอนวิชาองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นวิชาเลือก นิลิตน้อย คนในคณะจะเลือกลงวิชานี้ เพราะไม่ใช่วิชาที่หนักกฎหมายส่วนใหญ่จะนำไปใช้ ผมจำวิชานี้ได้แม่น เพราะต้องเข้าเรียนเช้ามาก เนื่องจากท่านต้องรีบไปทำงานที่กระทรวงฯ และบ่อยครั้งต้องเลื่อนการเรียนเพราะติดราชการ ต้องมาสอนซ่อมภายหลัง อีกเหตุผลน่าจะเพราะผมสอบได้ ๙๑ เปอร์เซนต์ ได้ที่ ๑ ในวิชาของท่าน ท่านจึงมีส่วนสำคัญในการที่ผมเลือกเรียนโทสาขาคอมพิวเตอร์ระหว่างประเทศ และสมัครสอบเข้ากระทรวงฯ
- ๔๓ ปีที่แล้ว ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นครั้งแรกในหลายครั้งที่ผมได้มีโอกาสทำงานภายใต้การกำกับดูแลของท่านโดยตรง ได้เรียนรู้จากท่าน ผมสอบเข้ากระทรวงการต่างประเทศ ได้ที่ ๑ และบรรจุที่กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นกรมอันดับต้นของกระทรวงฯ ที่มีท่านโอวาท สุทธิวาทนฤพุฒิ เป็นอธิบดี และท่านสาโรจน์เป็นรองอธิบดี ในช่วงนั้น เกิดปัญหาแก้มปูชา เวียดนามส่งกำลังทหารเข้าไปยึดครองแก้มปูชา มีทหารเวียดนามประชิดชายแดนไทยหลายกองพล ซึ่งเป็นสิ่งที่ไทยรับไม่ได้ เพราะกระทบต่อความมั่นคงของไทยโดยตรง เราจึงใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อบีบให้เวียดนามถอนทหารของตนออกจากแก้มปูชา ซึ่งในความเห็นของผม ปัญหาในแก้มปูชาเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของความสำเร็จของการทูตไทย ที่สามารถทำให้ปัญหาแก้มปูชาเป็นประเด็นสำคัญที่สุดของอาเซียนและของประชาคมโลก รวมทั้งทำให้อาเซียน

ยอมให้ Thailand's bottom line เป็น ASEAN's bottom line กล่าวคือไทยมีท่าทีอย่างไรหรือไทยยอมรับได้เพียงใด อาเซียนก็ยอมรับเช่นนั้น ซึ่งในเรื่องนี้ ผมไม่สามารถยืนยันได้ว่าใครคือผู้วางยุทธศาสตร์ (strategist) ที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งยวดนี้ ตามที่มีคำกล่าวว่า “success has many fathers, but failure is an orphan” แต่สามารถยืนยันได้ว่า ท่านรองสาโรจน์คือผู้ดำเนินยุทธวิธี (tactician) และทำหน้าที่ on the ground ที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งตลอดเวลา ๑๓ ปี (ค.ศ. ๑๙๗๘ - ๑๙๙๑) จนในที่สุดเวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา

- ๒๖ ปีที่แล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ผมดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ ท่านปลัดสาโรจน์โทรศัพท์มาบอกว่า ท่านรัฐมนตรีสุรินทร์ พิศสุวรรณ จะให้ผมไปทำหน้าที่ Chief of Staff (หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี) ของท่าน ด้วยความที่เคารพนับถือท่านสาโรจน์ ผมถามท่านว่า ผมควรทำอะไร ควรไปไหม ท่านปลัดสาโรจน์ก็ตอบในสไตล์ของท่านที่คุ้นเคยกับท่านคงนึกภาพออกว่า “ฮือ!!! เขาไม่ได้ถามคุณ เขาบอกให้คุณไป” ซึ่งตลอดเวลา ๕ ปีที่ผมปฏิบัติหน้าที่กับท่านรัฐมนตรีสุรินทร์ ผมได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หาไม่ได้อีกแล้ว การเดินทางไปแทบทุกมุมโลก พบกับผู้นำประเทศต่าง ๆ แต่ที่สำคัญได้เรียนจากท่านสุรินทร์ที่เปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถ แต่ยังมีความอดทนและมีเมตตาสูง แม้จะสังเกตได้ว่าท่านเป็นคนใจร้อน ทำอะไรไว และคงมีบ่อยครั้งที่เราทำอะไรไม่ถูกใจหรือไม่ทันใจท่าน แต่ท่านเก็บความรู้สึกไว้ ไม่เคยแสดงความโกรธเกรี้ยวกราด แม้แต่ครั้งเดียว ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ได้น้อยนัก โดยเฉพาะผู้ใหญ่และคนที่มีตำแหน่งสูง ผมจึงขออนุญาตระลึกถึงและคารวะท่านสุรินทร์ ผู้ล่วงลับ ไว้อีกครั้งหนึ่ง
- ๑๔ ปีที่แล้ว ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ท่านสาโรจน์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แม้ว่ารัฐบาลที่ท่านเข้าร่วมจะพ้นหน้าที่ทั้งคณะใน ๒ วันต่อมา จนผมยังไม่มีโอกาสแสดงความยินดีกับท่านเลย แต่การที่ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นเครื่องยืนยันถึงความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ แม้เวลาจะผ่านไปถึง ๖ ปีแล้วนับตั้งแต่ท่านเกษียณอายุราชการในตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสในปี พ.ศ. ๒๕๔๕
- ต้นปีที่แล้ว ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ แม้ผมจะทราบว่าท่านเคยได้รับทุน AFS ไปศึกษาในสหรัฐฯ แต่ผมเพิ่งได้มีโอกาสชมวิดีโอเทปของท่านร่วมอภิปรายได้วาทีกับนักเรียนทุน AFS จากประเทศอื่น การพูดจาโต้ตอบของท่านในขณะที่ยังเป็นนักเรียนมัธยม ผมเชื่อว่า นักการทูตปัจจุบันหลายคนคงต้องยอมรับว่าไม่ยากที่จะเทียบกับท่านได้ เรียกได้ว่า ส่อแววตั้งแต่

ยังเด็ก จึงไม่น่าสงสัยเลยว่า ทำไมท่านจึงประสบความสำเร็จถึงจุดสุดยอดในหน้าที่ การงาน อาชีพที่ท่านเลือกและรัก

ท่านสาโรจน์เป็นผู้ที่อุทิศตนทำงานในหน้าที่ราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และจบชีวิตราชการอย่างไม่มีความต่างพร้อย เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ ข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านสาโรจน์ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติ อย่างใหญ่หลวง ประวัติและผลงานของท่านสมควรจะได้รับการบันทึกไว้และศึกษา เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างให้ข้าราชการกระทรวงต่างประเทศ โดยเฉพาะข้าราชการรุ่นน้องรุ่นหลัง ๆ ได้อาเยี่ยงอย่างสืบไป

ด้วยความเคารพรักและชื่นชมไม่เสื่อมคลาย

“ซิด้า” ชื่อเล่นที่ท่านสาโรจน์ฯ เรียกผมมาตลอด และน่าจะเป็นคนเดียวที่เรียกผมด้วยชื่อนี้

**ผู้บังคับบัญชา ๔ วาระ:
บุษบา บุณนาค
อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาดริด**

หลังจากเกษียณมาปีนี้เกือบ ๑๕ ปีแล้ว ก็มานั่งทบทวนดูว่าชีวิตในช่วง ๓๖ ปีในกระทรวงการต่างประเทศ เราได้เรียนรู้และซึมซับจนเกิดความประทับใจอะไรมาบ้าง และหนึ่งในนั้นก็คือความโชคดีที่ได้ทำงานภายใต้ผู้บังคับบัญชาหลายๆ ท่าน ที่มีทั้งความรู้ความสามารถและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตลอดจนมีความเห็นอกเห็นใจและความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งท่านปลัดสาโรจน์ก็เป็นหนึ่งในท่านเหล่านั้น

การที่ได้มีโอกาสเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านปลัดฯ มา ๔ วาระ ทั้งที่กรมองค์การระหว่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ กรมสารนิเทศ และกรมอาเซียนนั้น ก็ได้สังเกตและเรียนรู้วิธีการทำงานของท่านปลัดฯ ทั้งในงานด้านการทูตพหุภาคีและทวิภาคี

ในเวลาทำงาน ท่านปลัดฯ มีความเข้มงวดและติดตามงานอย่างใกล้ชิด เรียกประชุมกรม กองอย่างสม่ำเสมอเพื่อบนนโยบายและติดตามความคืบหน้าในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุก ๆ กอง ได้รับทราบภาพรวมของงานของกรม นอกจากนั้น ก็เพื่อให้งานที่เสนอขึ้นไป มีคุณภาพและสะท้อนให้เห็นถึงความใส่ใจในรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้เสนองาน งานบางเรื่อง หากท่านอ่านแล้วไม่เข้าใจหรือไม่เห็นด้วย ท่านก็จะเรียกพบเพื่อขอความกระจ่าง ช่วงนี้แหละ เป็นช่วงที่ประหวั่นกันสุด ๆ เพราะท่านจะไม่ปล่อยให้เราลอยนวล

ในช่วงนอกเวลาทำงาน ท่านจะให้ความเป็นกันเองกับพวกเรามาก และเพื่อสร้างความ สัมผัสสามัคคีในหมู่คณะ ท่านก็จะจัดทริปให้พวกเราพร้อมครอบครัวได้ไปพักผ่อนหย่อนใจ จำได้ว่าตอนท่านพาไปหัวหินท่านก็มาร่วมขี่ม้าแกลบกับพวกเรา แต่ดราม่าตกก็มีการปิ้งย่าง อาหารทะเลที่ชายหาดทานกันและร้องรำทำเพลงรอบกองไฟไปด้วย สนุกสนานกันมาก

สำหรับงานที่ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจและความทรงจำอันสูงสุดของท่านที่สิงคโปร์ ก็คือ การเสด็จ เยือนประเทศสิงคโปร์อย่างเป็นทางการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี (พระอิสริยยศในขณะนั้น) และจากการที่ได้ประสานงานกับฝ่ายสิงคโปร์โดยเฉพาะ กับนายจ้างจนสามารถจัดหาสถานที่รองรับคนไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไทยจำนวนมาก หมื่นคนให้ได้เข้าเฝ้าฯ นอกจากนี้ท่านยังให้เจ้าหน้าที่จัดอาหารประจำชาติสิงคโปร์ อาทิ หัวปลา หม้อดิน บาเกต์เต้ ไปถวายยังโรงแรมที่ประทับหลังเสร็จสิ้นพระราชกรณียกิจด้วย

ท่านปลัดฯ ให้ความเมตตาและความเป็นกันเองกับพวกเราและครอบครัวเป็นอย่างมาก จะไต่ถามสารทุกข์สุกดิบอยู่เสมอ ๆ เมื่อมีโอกาส อาจเป็นเพราะท่านมีจิตใจที่มีเมตตาและ อ่อนโยนต่อทุก ๆ คน ดังนั้น เวลาทำงานท่านจึงมีสีหน้าที่เคร่งเครียดและเอาจริงเอาจังมาก ทั้งนี้ ก็เพื่อไม่ให้พวกเราย่อหย่อนและให้ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ

เมื่อวันวาน

ประภา ปิบูลสงคราม อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงโรม

๘๐ ปี ท่านทูตสาโรจน์ ชวนะวิรัช อดีตปลัดกระทรวงและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เวลาช่างผ่านไปเร็ว ความรู้สึกเป็นลูกน้องที่กรมองค์การระหว่างประเทศยังฝังใจเหมือนเหตุการณ์เมื่อวันวาน นึกย้อนไปจะเห็นภาพ คนเก่งรุ่นหนุ่ม เอสแคป รอดตาย ผู้อพยพอินโดจีน ปัญหาแก้มพูซา อาคารที่ทำการใหม่และมิตรไมตรี

พวกเราแรกเข้าปี ๒๕๑๖ ก็เหมือนทุกคน พยายามเรียนรู้ทุกอย่างเพื่อเป็นนักการทูตที่ดีมีความสามารถ ทุ่มเทให้กับภารกิจและศึกษาเรื่องราว ขวนขวายเพิ่มประสบการณ์ด้วยการเรียนงานจากผู้ใหญ่ และยังเติร์กซึ่งสมัยนั้นมีท่านสาโรจน์ ท่านเตช บุนนาค ท่านนิธย์ ปิบูลสงคราม ท่านวรพutti ชัยนาม ท่านสวณิต คงศิริ ท่านสุจินดา ยงสุนทร และอีกหลายท่าน

ปีแรกๆ ผมสังกัดสายทวิภาคี จนกระทั่ง ๒๕๒๔ ได้ทำงานพหุภาคีตำแหน่งหัวหน้ากองประสานงานด้านเอสแคป อยู่ใต้บังคับบัญชาโดยตรงของท่านสาโรจน์ อธิปไตยกรมองค์การฯ กองเอสแคปยุคนั้นเป็นกองเถื่อน ไม่มีสถานะตามระเบียบ แต่สำคัญเพราะหลังจากสำนักงานใหญ่ย้ายจากนครเซี่ยงไฮ้มาไทยปี ๒๕๔๒ เอสแคปหรือ คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก มีบทบาทโดดเด่นในการช่วยยกระดับความเจริญอยู่ดีกินดีของประเทศสมาชิก กองเอสแคปได้รับจัดสรรงบประมาณและมีเจ้าหน้าที่พอสมควร หลายคนต่อมาเป็นทูต (คุณบุษบา คุณสุชาติ และปลัดธีรกุล) ที่เหลือเช่นคุณพาสนา คุณบุญสม คุณสุธณี คุณสุธนา ก็ได้แต่มีตำแหน่งสูงขึ้น ส่วนคุณสุรพล ผันไปเป็นนักวิจัย

ประตูห้องอธิบดีเปิดกว้างเสมอ อธิบดีสาโรจน์ชอบรับฟังข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผลดีทำให้ข้าราชการได้เรียนรู้วิชาชีพอันตรงจากผู้ใหญ่ และเป็นประโยชน์ด้วยสำหรับผมหัวหน้ากองเถื่อนป้ายแดงได้เรียนรู้ ความรับผิดชอบและความคาดหวัง งานองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเอสแคปและทบวงชำนาญการพิเศษ จัดเตรียมการประชุมและเขียนรายงาน ภาษาอังกฤษของท่านอธิบดีแน่นมาก ตรวจแก้ร่างถ้อยแถลงและทำที่ได้อย่างรวดเร็ว บ่อยครั้งอยู่จนค่ำ ไม่มีพิธีรีตอง บางครั้งนั่งบนพรมห้องอธิบดียกร่าง ไม่เคร่งเครียด ต่างมุ่งทำงานให้ลุล่วงไป

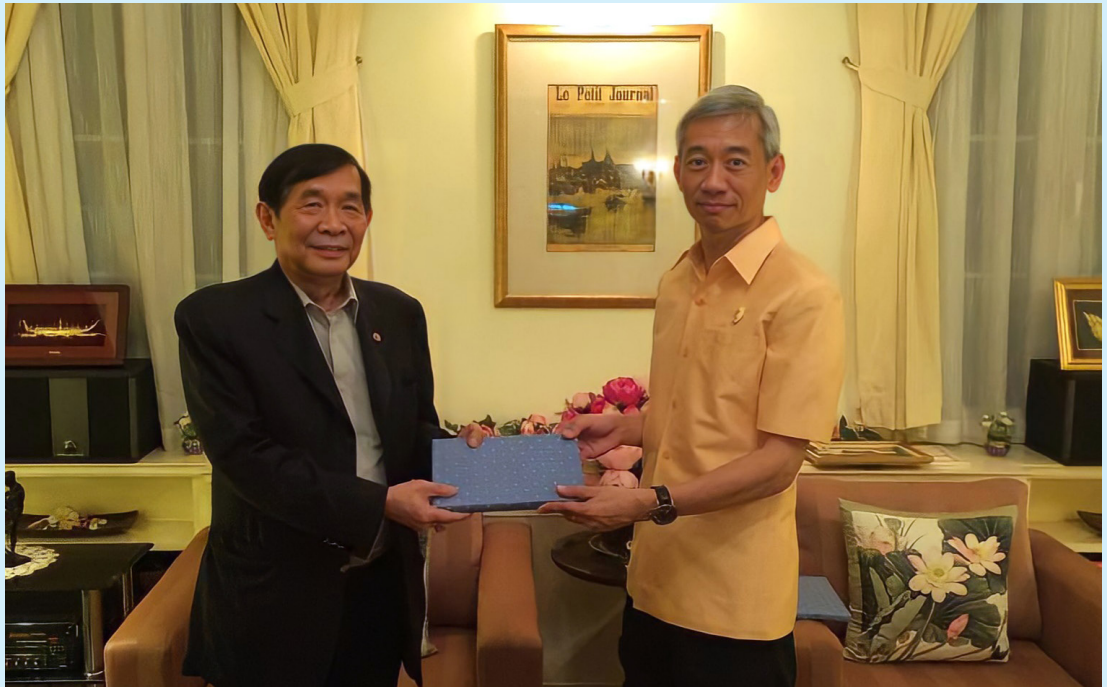
งานเอสแคปส่วนใหญ่เป็นเรื่อง routine เข้าประชุม “ชองไทย” ให้เป็นที่ประจักษ์ เสริมสร้างผลประโยชน์ของชาติด้านการพัฒนา งานที่ผมภูมิใจก็ต้องนึกถึง “ศูนย์การประชุมอันสง่างาม” ของเอสแคปในปัจจุบัน ซึ่งอธิบดีสาโรจน์ผลักดันโครงการจนกระทั่ง เห็นชอบและ

UN อนุมัติงบประมาณขึ้นทดแทนศาลาสันติธรรม ซึ่งเก่า ใช้มาตั้งแต่ปี ๒๔๙๖ และทรุดโทรมมาก นอกจากนั้น กองฯ ยังดูแลงานคณะกรรมการแม่น้ำโขง ปี ๒๕๒๕ อธิบดีสาโรจน์นำคณะไปลาวครั้งแรกของผม ประชุมที่โรงแรมล้านช้าง หารือกันไป เรือ นปช. ก็ยิงกับลาวไป กระสุนพลาด พลังตกหน้าโรงแรม แต่อธิบดีสาโรจน์ช่วยรักษาบรรยากาศไว้ได้ พอประชุมเสร็จ เจ้าภาพพาคณะทั้งหมดไปเยี่ยมชมเมืองหลวงพระบาง พักที่โรงแรม Independence เลี้ยงรับรองอย่างดี ผมรำลึกถึงที่นั่นเสมอเพราะเกือบทั้งชีวิตไว้ ลืมยาฟันทีดไว้ที่เวียงจันทน์ แต่รอดตายเพราะไหวพริบของคุณธีรกุลในงานเลี้ยง ส่วนอธิบดีสาโรจน์คอยฟังรายงานและรอจังหวะหลบออกมาดูลูกน้อง

กรมองค์การฯ ช่วงนั้น รับมือหนักหน่วงกับปัญหาผู้อพยพชาวอินโดจีนหลายแสนคนที่ค่ายเขาอีด่างและพนัสนิคม เป็นเวทีให้อธิบดีสาโรจน์สะสมประสบการณ์กับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเวียดนาม กัมพูชาและลาว ผมเองได้เรียนรู้ข้อแตกต่างระหว่าง refugees กับ displaced persons ต่อมาเมื่ออาเซียนและไทยเจรจาแก้ปัญหา กัมพูชาเนื่องจากการบุกรุกโดยเวียดนาม อธิบดีสาโรจน์มีบทบาทสำคัญในการร่วมกำหนดนโยบายและมาตรการกดดันเวียดนามให้ถอนทหาร ถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกัมพูชามือหนึ่งของกระทรวงฯ

ก่อนจากกรมองค์การฯ ไปรับตำแหน่งเอกอัครราชทูตที่สิงคโปร์ อธิบดีสาโรจน์ได้ทิ้งผลงานชิ้นโบว์แดงไว้ ด้วยการวางแผนหาเสียงช่วงชิงที่นั่งสมาชิกไม่ประจำของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติปี ๒๕๒๘/๒๙ ส่วนผมย้ายไปประจำรัฐมนตรีช่วยฯ ร.ต. ประพาส ลิ้มปะพันธ์ กระทรวงฯ รับผิดชอบขอเสียงสนับสนุนจากนานาชาติและเราได้รับชัยชนะ มรดกอีกชิ้นที่ท่านทูตสาโรจน์มอบไว้คืออาคารที่ทำการใหม่ถนนศรีอยุธยา ผมได้เห็นบทบาทอันสร้างสรรค์ของท่านในคณะกรรมการคัดเลือกข้อเสนอสถาปัตยกรรมจาก ๑๑ รูปแบบ มีส่วนร่วมทำให้พวกเรา มีสถานที่ทำงานที่เชิดหน้าชูตา สมศักดิ์ศรี

ท่านสาโรจน์เป็นผู้ใหญ่ที่มีมิตรไมตรี เป็นกันเอง เสมือนเพื่อนรุ่นพี่ รุ่นเดียวกับกลุ่มที่ผมทานข้าวเที่ยงด้วยทุกวัน แถมเป็นพี่ชายมือกีตาร์วง Dynamics ร่วมกับญาติผมที่ รร. สาธิตประสานมิตร

บุคคลต้นแบบ
ปัญญาธิกร์ พูลกรัณย์
เอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ

ท่านสาโรจน์เป็นอธิบดีคนแรกของผมเมื่อผมเริ่มรับราชการในต้นปี ๒๕๓๐ แม้ว่าผมไม่เคยถามท่านว่าทำไมถึงเลือกคนอย่างผมที่เพิ่งเข้าทำงานที่ไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับระบบราชการ แต่มันได้ตั้งใจจะเข้ารับราชการตั้งแต่แรกเป็นเลขานุการอธิบดี แต่ผมก็อยู่ในระบบราชการมาด้วยความราบรื่นจนถึงใกล้จะครบเกษียณราชการมาได้โดยไม่เคยขาดฝันมาก่อนก็ด้วยการได้พบปะกับเรื่องดี ๆ ในระบบราชการนับตั้งแต่เริ่มรับราชการ

ผมคิดเอาเองว่า ในฐานะที่ท่านสาโรจน์เป็น Mr. Cambodia ที่คลุกคลีอยู่กับปัญหาภูมิพฐาตั้งแต่เริ่มต้น ท่านเลือกผมเป็นเลขาฯ เพราะผมซึ่งไม่ได้ตั้งใจเข้าทำงานในกระทรวงฯ บังอาจเขียนคำตอบในข้อสอบเข้ากระทรวงฯ ว่า ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการแก้ปัญหภูมิพฐาของรัฐบาลไทยที่วนเวียนอยู่แต่เรื่องที่นั่งของภูมิพฐาในสหประชาชาติ เพราะในวันแรกที่ผมตอบรับการเป็นเลขาฯ ของท่าน คำถามแรกที่ท่านถามผมคือ “คุณไม่เห็นด้วยกับแนวทางแก้ปัญหภูมิพฐาของกระทรวงฯ หรือ” แล้วท่านก็เปลี่ยนไปพูดเรื่องอื่นโดยไม่รอคำตอบ

เรื่องที่ท่านสาโรจน์กล่าวกับผมต่อจากนั้นคือ “คุณจะได้เรียนรู้งานที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิต

ราชการมากนักน้อยเพียงใดจากตำแหน่งนี้ ขึ้นอยู่กับตัวคุณเอง” ซึ่งก็เป็นจริงตามนั้น มีหลายครั้งที่สถานการณ์บีบบังคับให้ผมต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และได้จดจำประสบการณ์ดี ๆ ไว้ใช้ในการปฏิบัติราชการในระยะต่อ ๆ มา ซึ่งรวมถึงการปรับทัศนคติให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาก็มีของกระทรวงฯ ด้วย โดยท่านไม่เคยกล่าวชี้หน้าใด ๆ เลย แต่ปล่อยให้ผมได้อ่านสำเนาโทรเลขทุกฉบับเกี่ยวกับปัญหาก็มีของกระทรวงฯ ด้วย โดยท่านไม่เคยกล่าวชี้หน้าใด ๆ เลย แต่ปล่อยให้ผมได้อ่านสำเนาโทรเลขทุกฉบับเกี่ยวกับปัญหาก็มีของกระทรวงฯ ได้รับแล้วเรียนรู้ด้วยตนเองไป ซึ่งก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อผมต้องรับหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่โต๊ะกัมพูชาที่กรมการเมืองในอีก ๓ ปีต่อมา

ผมได้สังเกตการทำงานของท่านสาโรจน์ในการจัดการกับปัญหารุมเร้าต่าง ๆ ได้เข้าใจเหตุผลว่าทำไมหัวหน้าส่วนราชการควรจะได้เห็นหนังสือและโทรเลขเข้าที่เกี่ยวกับหน่วยงานในความรับผิดชอบทุกฉบับ ซึ่งต่อมามีท่านบอกผมเองว่า จะได้ทราบว่ามีผู้ได้บังคับบัญชาเอาเรื่องไปเก็บบดอง (ซุก) ไว้หรือไม่ ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาไม่ต้องอ่านเรื่องเดิมมากเวลาต้องพิจารณาเรื่องที่เสนอให้ลงนามออก แต่ผมก็สังเกตเห็นว่าท่านจะเปิดอ่านเรื่องเดิมที่แนบเข้าทุกครั้งจนจนท่านเป็นปลัดกระทรวง และจำชื่อเจ้าหน้าที่ที่ร่างงานและคุณภาพของงานได้ทุกคนที่ ผ่านตา

ผมได้เข้าใจความสำคัญของการเป็นข้าราชการที่ซื่อสัตย์ มีคุณธรรม แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ผมเสนอไปเบิกค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเวลาไปราชการให้ลงนาม ท่านจะดูอย่างละเอียดไม่ให้เบิกเกินความเป็นจริงเด็ดขาด นอกจากนี้ ท่านยังเป็นตัวอย่งที่ดีของการเป็นข้าราชการที่เสนอเรื่องตามขั้นตอนของสายบังคับบัญชา และยึดถือปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไปอย่างเคร่งครัด

ปี ๒๕๓๑ มีพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เป็นพระราชพิธีเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ กรมสารนิเทศได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความภาษาอังกฤษเพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งท่านสาโรจน์ได้ตรวจแก้อย่างละเอียดโดยเป็นผู้ตั้งชื่อบทความเองว่า “His Majesty the King of Thailand: A Nation Personified” อันเป็นการสื่อความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของความสามัคคีของคนในชาติ และสาเหตุที่ผมจำเรื่องนี้ได้ดีเพราะท่านให้ผมอ่านออกเสียงบทความนี้ให้ท่านฟังเพื่อพิจารณาเป็นรอบสุดท้ายว่ามีความรื่นหูหรือไม่ ซึ่งการที่ท่านให้ความสำคัญและทุ่มเทเวลาให้กับบทความที่พระเกียรติเป็นอย่างยิ่งทำให้ผมได้เรียนรู้ว่า หัวหน้าหน่วยงานต้องให้ความสนใจใส่ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จะไว้วางใจให้ผู้อื่นดูแลแทนไม่ได้

นอกจากงานเอกสารแล้ว ผมยังได้เรียนรู้การบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานร่วมกันได้ด้วยความสามารถ โดยไม่มีเส้นขีดคั่นระหว่างกอง ไม่ทำงานแบบตัวใครตัวมัน แม้ว่างานถ่วง

ข่าวประจำสัปดาห์จะเป็นภารกิจหลักของกองการหนังสือพิมพ์ (ในขณะนั้น) แต่ท่านก็มีนโยบายให้ข้าราชการที่ไม่ได้สังกัดกองการหนังสือพิมพ์ได้ร่วมเป็นผู้หาข่าวจากกรมกองอื่น ๆ มาให้ท่านแถลง โดยเฉพาะกรมเศรษฐกิจ กรมการเมือง กรมองค์การระหว่างประเทศ และกรมอาเซียน เช่น มอบให้ข้าราชการสาวสวยจากกองประมวลและวิเคราะห์ข่าวให้ทำหน้าที่หาข่าวจากกรมเศรษฐกิจ ซึ่งเธอต้องรับหน้าที่เดินไปคลุกคลีกับกรมเศรษฐกิจเป็นประจำจนเกือบจะเป็นข้าราชการที่สังกัด ๒ กรมในคราวเดียวกัน และต้องเขียนข่าวสำเร็จรูปแบบใช้แถลงได้เลย หากท่านมีข้อสงสัยในรายละเอียด ก็ไม่ต้องถามกรมเจ้าของเรื่อง เนื่องจากเธอตอบแทนได้หมด ซึ่งการมอบหมายภารกิจให้ข้าราชการทำนองนี้ ช่วยให้ข้าราชการได้เรียนรู้งานหลายด้านในคราวเดียว แถมยังได้เพื่อนต่างกรมอีกทั้งกรมมาเป็นพันธมิตรด้วย

นอกจากนี้ ผมก็ได้เรียนรู้ว่าการดึงผู้สื่อข่าวมาเป็นพันธมิตรของกระทรวงฯ ไม่ได้มีเพียงแค่การจัดแถลงข่าวประจำสัปดาห์ หรือการให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ แต่ยังมีเรื่องการปูพื้นฐานหรือ background briefing ให้แก่ผู้สื่อข่าวอาวุโสสายกระทรวงฯ ด้วย ซึ่งท่านจะให้เวลาพบปะกับผู้สื่อข่าวกลุ่มนี้เป็นระยะ โดยเป็นที่เข้าใจร่วมกันว่าสิ่งที่ท่านคุยให้ฟังเป็นการปูพื้นฐานการทำข่าว ไม่ใช่การให้ข่าว และจะไม่มีการนำไปออกข่าวเด็ดขาด ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเขียนข่าวที่มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ อันเป็นมาตรการป้องกันข่าวปลอมที่ในยุคนี้ยังไม่รู้จักคำนี้ด้วยซ้ำ

เรื่องดี ๆ ที่ผมได้เรียนรู้จากท่านคือการให้ความสำคัญต่อการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการในกรม นอกจากการสร้างสามัคคีในกรมโดยการจัดทัศนศึกษาต่างจังหวัดแล้ว ผมได้เรียนรู้ว่าการที่จะสร้างแรงจูงใจให้ข้าราชการในกรมทุ่มเทจิตใจให้แก่งานของกรมได้อย่างดียิ่ง นอกจากเรื่องขั้นเงินเดือน ๒ ขั้น ซึ่งแต่ละกรมได้โควตาค่อนข้างจำกัด คือการให้ความสำคัญกับการออกประจำการต่างประเทศซึ่งข้าราชการทุกระดับให้ความสนใจเป็นพิเศษ อาจถือได้ว่าท่านมีกิตติศัพท์เลื่องลือในยุคนั้นในการดูแลข้าราชการในสังกัดให้ได้ออกประจำการในประเทศที่ข้าราชการประสงค์ได้อย่างดียิ่ง เนื่องจากท่านใช้เวลาศึกษากฎระเบียบที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละครั้งอย่างจริงจัง และได้เรียกข้าราชการที่ถึงคิวออกประจำการมาสอบถามด้วยตนเองทุกคน นอกจากนี้ ในวันประชุมจริง ก็ได้ร่วมอภิปรายเพื่อกำหนดรายละเอียดกฎเกณฑ์การพิจารณาออกประจำการอย่างจริงจังทุกครั้ง

ตอนที่ผมในฐานะข้าราชการแรกเข้าต้องหมุนเวียนไปกรมอื่น ผมเป็นคนเดียวที่ท่านไม่ยอมให้ผมย้ายตามท่านไปกรมอาเซียนโดยให้เหตุผลว่าผมจะถูkmองว่ามีนายคนเดียว การเป็นข้าราชการที่มีนายหลายคนย่อมจะดีต่ออนาคตของผมมากกว่า และท่านก็ใช้สิทธิเลือกให้ผมไปลงที่กรมการเมืองโดยไม่ได้ถามความสมัครใจของผมเลย แต่ท่านกลับถามแบบอ้อม ๆ ว่ามีความเห็นอย่างไรกับระบบราชการ และยังอยากรับราชการอยู่ต่อไปหรือไม่ ซึ่งผมตอบเพียงว่า “ก็ดีกว่าที่คิดไว้” ทำให้ท่านหัวเราะแล้วกล่าวตอบว่า “ที่คุณคิดไว้ มันอาจจะเลวร้ายที่สุดก็ได้”

ผมได้รับเลือกเป็นเลขาฯ ท่านสาโรจน์อีกครั้งในโอกาสที่ท่านรับตำแหน่งปลัดกระทรวง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผมทำงานให้ท่าน และช่วงที่ไม่ได้ทำงานด้วยกัน ท่านเป็นผู้ที่แสดงความเสมอต้นเสมอปลายต่อผมตลอด ทุกปีทั้งที่ทำงานกับท่านหรือไม่ได้ทำงานกับท่าน ผมจะได้รับบัตรอวยพรปีใหม่จากท่าน ซึ่งท่านจะให้พรสั้น ๆ แต่กินใจความลึกซึ้ง เช่น “ขอบคุณที่ช่วยงานผมมาด้วยดีตลอด” “ขอบคุณสำหรับทุกสิ่งในปีที่ผ่านมา” หรือช่วงที่ท่านเกษียณราชการไปแล้ว แต่ผมก็ยังดูแลทุกเรื่องที่ท่านขอให้ช่วยทำ ท่านก็จะเขียนว่า “ขอบคุณที่ช่วยทำเรื่องต่าง ๆ ให้อย่างรวดเร็วทันใจเหมือนเดิม” และที่ผมซาบซึ้งใจมากคือตอนที่ผมประจำการที่กรุงวอชิงตัน และท่านทราบข่าวว่า **ม.ล. พิระพงศ์ เกษมศรี** จะไปรับตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน คนใหม่ ซึ่งท่านทูตพิระพงศ์เป็นผู้ที่มีกิตติศัพท์ด้านความดีและความซื่อสัตย์เรื่องงาน ท่านก็กรุณาอวยพรผมสั้น ๆ เช่นเคยและเสริมว่า “คุณกำลังจะได้ทำงานกับคนที่เก่งที่สุดคนหนึ่งของกระทรวงฯ ขอให้โชคดี”

ช่วงที่ท่านสาโรจน์ดำรงตำแหน่งเลขาธิการมูลนิธิไทยทีดูแลเรื่องการใช้ soft power ซึ่งมีการบัญญัติศัพท์เมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า พลังละมุน เป็นเครื่องมือด้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ท่านก็ได้ให้ความเมตตาแก่ผมอย่างสูงสุดตลอดช่วงที่ผมเป็นเอกอัครราชทูต ๓ ประเทศ โดยท่านเป็นผู้คัดเลือกคณะนักแสดงศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดในแต่ละยุคให้ไปเปิดการแสดงในประเทศที่ผมประจำการทั้งที่กรุงโตเกียว กรุงฮานอย และกรุงพนมเปญ

ในฐานะที่ท่านสาโรจน์ได้มีส่วนสำคัญต่อการแก้ปัญหาแก้มขุซาตั้งแต่ต้นจนจบ เมื่อผมไปรับตำแหน่งที่กรุงพนมเปญหลังจากที่ปัญหาแก้มขุซาจบไปแล้วเกือบ ๓๐ ปี เพื่อนชาวแก้มขุซาที่ผมได้พบปะและรู้จักท่านสาโรจน์ตั้งแต่สมัยยังมีปัญหาแก้มขุซา ต่างมีความทรงจำที่ดีเกี่ยวกับท่าน และได้ฝากความระลึกถึงท่านเป็นเนืองนิจ

สิ่งที่ผมได้เรียนรู้ทั้งหมดที่ทำงานให้ท่านสาโรจน์ถือได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (role model) ในแง่ของคุณธรรมและการเป็นข้าราชการที่ดี ซึ่งไม่มีสอนในมหาวิทยาลัยที่ผมเรียนมาทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ ทำให้ตระหนักว่าสิ่งที่เรียนจนได้ใบปริญญาเป็นเพียงความรู้ระดับตัวที่ไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตจริงตลอดชีวิตราชการในกระทรวงการต่างประเทศ เพียงขอให้มีความสำนึกที่ดีก็สามารถปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีแล้ว

แม้ว่าท่านสาโรจน์จะเคยบอกผมว่ามีนายหลายคนดีกว่านายคนเดียว แต่ท่านเป็นนายคนเดียวที่ดูแลผมอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดชีวิตราชการของผม และในโอกาสครบรอบ ๔๐ ปี ของท่านสาโรจน์ ผมก็ได้แต่หวังว่าท่านจะมีสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจที่ดี มีความสุขกับการชมกีฬาและรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ และในโอกาสที่ผมจะเกษียณอายุราชการในปีนี้ ผมเฝ้ารอวันที่ผมจะมีเวลาทำตามคำขอของท่านที่ว่า “แวะมาทานข้าวด้วยกันบ่อย ๆ นะ”

สาโรจน์ ชวนะวิรัช: ครูคนแรกของผมในกระทรวงการต่างประเทศ

พิษณุ จันทร์วิทัน

อดีตเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์

ในโอกาสอายุ ๘๐ ปีของท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ สาโรจน์ ชวนะวิรัช ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕ ที่จะมาถึง ผมจึงขอใช้โอกาสนี้ เขียนถึงท่านตามประสบการณ์ที่ได้ทำงานกับท่านในกระทรวงการต่างประเทศ

ผมได้เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงของท่าน ใน ๓ กรมที่ท่านเป็นอธิบดี คือ กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมสารนิเทศ และกรมอาเซียน การได้ทำงานภายใต้การบังคับบัญชาของท่าน อธิบดีสาโรจน์ในช่วงต้นของชีวิตราชการสำหรับผม ถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำงานของผมในเวลาต่อมา

ผมเข้ารับราชการกรมองค์การระหว่างประเทศ เมื่อต้นปี ๒๕๒๕ วันแรกที่ไปรายงานตัวกับท่านอธิบดีสาโรจน์ ผมได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติงานที่กองการสังคม งานแรกที่ท่านมอบหมายคือให้ร่วมเดินทางไปชายแดนด้านตะวันออกกับคณะของกองบัญชาการทหารสูงสุดในวันรุ่งขึ้นเพื่อไปเยี่ยมศูนย์รับผู้พลัดถิ่นที่ ต.ไม้รูด จ.ตราด

การสู้รบในกัมพูชาทำให้ในช่วงนั้นประเทศไทยต้องรับภาระผู้อพยพชาวกัมพูชาหลายแสนคนที่ลี้ภัยไหลเข้ามาตามชายแดน ยังไม่รวมถึงคนเวียดนามและลาวที่ลี้ภัยเข้ามาก่อนแล้วและยังตกค้างอยู่ตามศูนย์พักพิงจำนวนมาก งานด้านผู้อพยพจึงเป็นเรื่องหนึ่งในความรับผิดชอบของกรมองค์การระหว่างประเทศ

ผมเดินทางไปกับคณะเยี่ยมชายแดนกับศูนย์ผู้อพยพ ใช้เวลา ๓ วันด้วยความตื่นเต้น สนุกสนานไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะมีงานในลักษณะนี้ที่กระทรวงการต่างประเทศ

มีคนพูดกันว่า การทำงานของคนเราถ้าเริ่มต้นแบบใด งานต่อๆ ไปที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็มักจะเป็นไปในลักษณะอย่างนั้น สำหรับผมกาลเวลาได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นจริงอย่างไม่ต้องสงสัย

นับตั้งแต่วันที่ทะเลาะไปกับคณะของกองทัพไทย ตลอดระยะเวลา ๔ ปีที่กรมองค์การระหว่างประเทศในฐานะเจ้าหน้าที่ด้านผู้อพยพลี้ภัย ผมต้องเดินทางไปที่พักพิงผู้อพยพบริเวณชายแดนแทบทุกเดือน ขึ้นเฮลิคอปเตอร์เพื่อไปค่ายผู้อพยพชายแดนไทย-กัมพูชา นับครั้งไม่ถ้วน ช่วงที่มีกระเหรี่ยงหลบหนีลี้ภัยหนีการสู้รบเข้ามาไทยแถบชายแดนภาคเหนือ ผมไปร่วมกับคณะของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ตระเวนดูสถานการณ์ชายแดนไทย-พม่าตั้งแต่ แม่สอ แม่ระมาด ไปถึงแม่ฮ่องสอน

จากกรมองค์การระหว่างประเทศ ผมไปประจำการที่ประเทศอิรัก ในภาวะสงคราม และจากนั้นก็ไปทำงานในประเทศที่มีลักษณะแบบพิเศษอีกหลายแห่ง

ผมจะขอเล่าถึงท่านอธิบดีสารอโรจน์ต่อไป

ตอนที่ผมปฏิบัติงานที่กรมองค์การระหว่างประเทศเป็นระยะที่พวกเราข้าราชการรุ่นใหม่ ๆ สนุกมาก น่าจะเป็นเพราะท่านอธิบดีเป็นคนเรียบง่าย และทำตัวให้ความสัมพันธ์และเป็นคนเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา แต่แม้กระนั้นพวกเราที่มีความเกรงท่านมาก เพราะแม้จะดูเหมือนเป็นผู้บังคับบัญชาที่ใจดี แต่เรื่องการทำงาน รู้กันว่า ท่านสารอโรจน์เป็นคนที่มีใจร้อน และละเอียดมาก ฟังดูแล้วไม่น่าเชื่อว่า สองลักษณะนี้จะรวมอยู่ในคน ๆ เดียวได้

ครั้งหนึ่งผมถูกเรียกเข้าไปในห้องทำงานของท่าน รับคำสั่งให้ออกโทรเลขไปยังคณะทูตถาวร ณ นครนิวยอร์ก เรื่องอะไรก็จำไม่ได้เสียแล้ว ท่านนั่งบอกให้ผมจดตามแล้วก็บอกว่าให้รีบออกโทรเลขฉบับนั้น ผมเดินกลับมาถึงห้องทำงาน นั่งลงเรียบเรียงสิ่งที่ท่านบอกให้จด เริ่มเขียนไปได้สักสองบรรทัด ท่านเดินออกมาตามที่ห้องทำงาน ถามว่าเสร็จหรือยัง เล่นเอาผมสะดุ้ง นี่คือตัวอย่างเล็ก ๆ ของความใจร้อนในระดับคลาสสิกของท่านสารอโรจน์

การสอนของท่านก็มีหลายรูปแบบ สมัยที่เป็นอธิบดีกรมอาเซียน เวลาที่เข้าประชุมเตรียมการสำหรับการประชุมสำคัญในต่างประเทศที่เจ้าหน้าที่ต้องเข้าไปกันทุกคน เพื่อรายงานสรุปสถานะเรื่องที่ตนรับผิดชอบ หากใครพูดวกวน ยืดยาว ท่านจะบอกให้เข้าประเด็น แต่ถ้าหากยังพูดวกวนต่ออีก ท่านจะตัดบททันทีโดยข้ามไปเรื่องต่อไปในวาระ

การทำเช่นนี้ทำให้คนพูดหน้าเงื่อน ดูเหิน ๆ ก็เหมือนว่าอธิบดีไม่มีมรรยาทที่ไม่ทนฟังให้จบ แต่นั่นคือการฝึกสอนตามแบบของท่าน ทุกคนต้องเตรียมการให้ดี การพูดรายงานเรื่องต้องเข้าใจเรื่องที่จะพูด และควรพูดสั้น ๆ แต่ตรงประเด็น

ความละเอียดถี่ถ้วนนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ครั้นคร้ามของพวกเราเจ้าหน้าที่โต๊ะ จะเสนองานอะไรขึ้นไปก็ต้องตรวจกันแล้วตรวจกันอีก ในยุคนั้นยังใช้เครื่องพิมพ์ดีดแบบเก่า อย่างดีก็เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้า ไม่ได้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ดังทุกวันนี้ ดังนั้นการที่อธิบดีแก่อะไรลงมา หมายถึงการพิมพ์ใหม่ขึ้นมาทั้งหน้า

ครั้งหนึ่งผมร่างประเด็นสนทนา สำหรับรัฐมนตรีว่าการ ผมตรวจแล้วตรวจอีก นอกจากประเด็นที่ต้องชัดเจนแล้วยังมีเรื่องตัวสะกด แน่ใจว่าไม่มีอะไรผิดแน่ พอเสนอเข้าไป สักครู่หนึ่งท่านสารอโรจน์เรียกเข้าไปบอกว่า

“นี่เขียนมาผิดนะ เอาไปแก้ คำว่า F.M. เขียนอย่างนี้หมายถึง คลื่นวิทยุ”

ผมรับมาด้วยความทึ่งในสายตาของท่าน นึกดำตัวเองว่าดูอยู่ตั้งหลายรอบทำไมไม่เห็น

คำว่า รมว. ต่างประเทศ ในเวลาที่ทำประเด็นการสนทนา ตรงที่เขียนถึง รมว. พวกเรามาก เขียนย่อว่า FM ซึ่งมาจาก Foreign Minister ปรากฏว่า วันนั้น คนพิมพ์เกิดพิมพ์ผิดเข้าไปด้วย

มีอีกเรื่องที่ยืนยันความละเอียดแบบแปลก ๆ ในสายตาผม ครั้งหนึ่งท่านมีนัดกันไปงานอะไรสักอย่าง ท่านเขียนแผนที่บอกทางไปสถานที่นั้น ในแผนที่เขียนกำกับว่า พอเข้าซอยแล้วให้เลี้ยวซ้าย พอพ้นจากสองเต็งแล้วบ้านที่ว่านั้นอยู่ขวามือ ลักษณะอย่างนั้น ๆ

ผมอ่านดูแล้วถึงงี้ นี่เขียนอะไรของท่าน สองเต็ง คิดอยู่เป็นนานก็คิดไม่ออก ต่อเมื่อไปถึงสถานที่จริงจึงพบว่า สองเต็งที่วານี้ คือ road bump หรือ ลูกกระพรวนบนถนนในซอย หรือในหมู่บ้านที่ท่านขึ้นมาจากระดับปกติบนถนนป้องกันไม่ให้คนขับรถเร็วจนเกินไป

บ้านที่วານี้อยู่ทางขวา หลังจากผ่านลูกกระพรวนที่สองไปแล้ว !!

นี่เป็นเรื่องแปลกสำหรับผมมาก เมื่อคิดทบทวนดูอยู่นานก็เข้าใจได้ว่า ท่านไปไหนด้วยการนั่งรถที่มีคนขับให้ และตัวท่านนั่งอยู่ด้านหลัง ดังนั้น การสังเกตของท่านจึงแปลกกว่าคนอื่น คือ แทนที่จะบอกว่าบ้านมีลักษณะอย่างนั้น หรือ มีต้นไม้ใหญ่ มีตุ๊กโทศัพท์หรืออะไรอื่น ๆ กลับใช้ความรู้สึกได้

ท่านอธิบดีสารโจน์เป็นคนทำงานเร็ว ซึ่งเข้ากับลักษณะใจร้อนของท่าน วันหนึ่งผมเข้าไปคุยกับ พิมยุรินทร์ โภคยะสุพัทธ์ หน้าห้องของท่านอธิบดี เห็นแฟ้มกองอยู่รอเซ็นเป็นตั้ง พอพิมยุรินทร์ หอบเอาเข้าไปเสนอและกลับออกมาคุยกับผมอยู่ตรงหน้าห้อง พักเดียวแฟ้มพวกนั้นก็หลังไหลออกมาจากห้องท่านอธิบดี ผมแปลกใจว่าท่านดูแฟ้มรวดเร็วอย่างนั้นได้อย่างไร ในความรู้สึกของข้าราชการเด็ก ๆ อย่างผมมันเป็นเรื่องน่าทึ่งมาก

ต่อมาวันหนึ่งเมื่อสบโอกาสจึงเรียนถามตรง ๆ ว่า ท่านมีวิธีการอย่างไรที่ดูแฟ้มได้รวดเร็วถึงขนาดนั้น

ท่านตอบว่า “การทำงานต้องรู้ว่าอะไรสำคัญ อะไรไม่สำคัญ ถ้าแยกแยะไม่ออก ก็ทำงานใหญ่ไม่ได้นะ” นั่นเป็นอีกครั้งที่ท่านสอนตามแบบของท่านและผมได้จดจำไว้จนบัดนี้

นอกจากความใจร้อนและความละเอียดเคร่งครัดในงานแล้ว ท่านสารโจน์เป็นผู้บังคับบัญชาที่เรียบง่าย ไม่ชอบพิธีรีตอง

ที่กรมองค์การฯ ในยุคนั้น เรามีงานล้นมือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่จะมีการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ต้องมีการทำข้อกำหนดนโยบาย เพื่อเข้า ครม. เรื่องนี้ต้องเตรียมการด้านเอกสารต่าง ๆ มากมาย และดังที่กล่าวไปแล้วว่าในสมัยนั้นยังไม่มีอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัยแบบทุกวันนี้ พวกเราจึงต้องทำงานกันแข่งกับเวลาจนค่ามีด บางทีก็ลွ่งเลยไปถึงสี่ทุ่มห้าทุ่ม

พอราวหกโมงเย็น นางจ นักการประจํากรม ก็มารับหน้าที่ไปซื้ออาหารที่ร้านแถวโรงพยาบาลนครโคลีเซียมที่อยู่ไม่ไกลมาให้พวกเรา ก่อนออกไปก็จะเดินมาถามว่า ใครจะรับอะไรแล้ว ก็จัดลงกระดาษ ทั้งหมดเป็นอาหารตามสั่งง่าย ๆ จากนั้นพอซื้อมาแล้ว ถูหรือห่ออาหารก็จะมาวางไว้บนโต๊ะส่วนกลางในห้องเล็ก ๆ ติดกับห้องพิมพ์ดีด ใครหิวก็หยิบไปรับประทานกันตรงนั้น สำหรับท่านอธิบดี นางจก็จะหยิบขึ้นเอาห่ออาหารวางบนจาน เอาซ้อนล่อมวางไว้ ท่านอธิบดีก็จะนั่งกับพวกเราบางทีก็ถือจานมารับประทานดูพวกเราทำงานไปด้วย นั่นเป็นภาพหนึ่งในความทรงจำของผมเกี่ยวกับกรมองค์การฯ

ความบันเทิงของท่านสาโรจน์ คือเรื่องการเดินทางต่างจังหวัด ในสมัยนั้นหากมีวันหยุดยาว และมีเวลารว่างเรานิยมไปเที่ยวต่างจังหวัดกัน ครั้งหนึ่งหยุดราชการหลายวัน เราเหมาโบกี้รถไฟเดินทางไปถึงเชียงใหม่

นอกจากการไปดูสถานที่ต่าง ๆ อย่างนักท่องเที่ยวทั่วไปแล้ว มีกิจกรรมบันเทิงอยู่ อีก ๒ อย่าง คือตอนเย็นกินข้าวร้องเพลง สมัยนั้นเครื่องคาราโอเกะแบบทันสมัยที่สุดเป็นตู้เคลื่อนที่หิ้วไปไหน ๆ ได้ ใส่เทปคาสเซตเพลงบรรเลงที่ทำขึ้นเฉพาะเข้าไป เพลงที่ท่านอธิบดีชอบร้อง ก็คือเพลงซูบารุ กับอีกเพลงหนึ่ง ชื่อเพลงเสนาหา ของสุเทพ วงศ์กำแหง และมีเพลงฝรั่งอีกสองสามเพลงซึ่งผมจำไม่ได้

กิจกรรมบันเทิงอีกอย่างคือการเล่นไพ่ ซึ่งเป็นการเล่นกันแบบเฮฮา กระเช้าเข้าแห่กันในห้องลงพอร์ตติดปลายนิ้วกันพอสนุก ไม่ได้มีการพนันอะไรมากมาย ดูเหมือนว่าท่านอธิบดีสาโรจน์เพลิดเพลินกับการเล่นไพ่ คล้ายกับเป็นการหย่อนใจของท่านอย่างหนึ่ง เรื่องเล่นไพ่นี้แม้ในช่วงที่ท่านอายุมาก ผมได้ข่าวว่านาน ๆ ท่านก็นัดผู้ที่คุ้นเคยไปเล่นไพ่ตองเสียคราวหนึ่ง

ด้วยลักษณะที่เป็นคนง่าย ๆ และเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาอันเป็นปกติของท่าน ครั้งหนึ่ง ตอนอยู่กรมอาชญากรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ มีวันหยุดยาว เราไปเที่ยวที่เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน มีผมกับอีกหลายคนไปด้วย คณะเล็ก ๆ ของเราไปแวะค้างคืนที่บ้านพักกลางป่าริมลำน้ำของสำนักงานพัฒนาที่สูงของเยอรมัน ที่บ้านสบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน ที่เพื่อนผมปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่อยู่ที่นี่

คืนนั้น หลังอาหารเย็นแล้วมีการตั้งวงไฟกัน เจ้าหน้าที่ป่าไม้คนหนึ่งจากหน่วยป่าไม้ใกล้ ๆ มาร่วมวงด้วย การเล่นไพ่นี้สนุกตามเคย มีการกระเช้าเข้าแห่ หัวเราะเฮฮาเหมือนทุกครั้ง

พอตอนเช้าตรู่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้คนที่เล่นไฟได้มากุญกับผม หลังจากคุยเรื่องต่าง ๆ กันอยู่นาน เขาคงสงสัยมาก มาถามว่าพี่ผู้ชายที่ใส่เสื้อคอกลม คาบบุหรีที่เล่นไฟเมื่อคืนคนนั้นเป็นใคร ผมก็บอกนั่นนะท่านอธิบดีพี่ ท่านชื่อสาโรจน์

และอีกสองคนละ ผมก็บอกว่าพี่ผู้หญิงสองคนนั้น (หมายถึงพี่เป้า-ชลธิณีพันธ์ กับพี่บุษบา ที่ไปด้วยกัน) เป็นผู้อำนวยการกอง

เขาทำท่าแปลกใจมาก บอกว่าถ้าเป็นกรมของเขา เมื่อระดับผู้อำนวยการมาเยี่ยมก็จะมี การจัดการต้อนรับขับสู้กันตามธรรมเนียม นี่มีทั้งท่านอธิบดีและ ผอ. มากันหลายคน ไม่เห็นทางนี้ เขาจัดอะไร ผมก็บอกไปว่าคณะพวกเรามาเที่ยวไม่ได้มีงานราชการอะไร

ตอนเย็นวันนั้น เมื่อเราเดินทางไปแม่ฮ่องสอน ก็ได้รับแจ้งว่าสำนักงานป่าไม้ที่แม่ฮ่องสอน ขอเชิญท่านอธิบดีกับคณะไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง โดยจะมีเจ้าหน้าที่ระดับสูง ของสำนักงานมาร่วมด้วย ท่านสาโรจน์หันมาถามผมว่า เขารู้ได้อย่างไร ผมก็บอกไปตามตรง ว่าน่าจะรู้จักผม ท่านอธิบดีบ่นผมจื๋มจ๋ว่า ไปบอกเขาทำไม เรามาของเราส่วนตัว

ปี ๒๕๒๖ เห็นจะเป็นเพราะตอนนั้นเรื่องของสิทธิมนุษยชนและผู้อพยพเป็นเรื่องสำคัญใน กรรมการสาม ผมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่โตะและจัดร่างข้อกำหนดนโยบายจึงได้รับเลือกจากกรมให้ เป็นคนหนึ่งที่ไปร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติ

ที่สมัชชาสมัยที่ ๓๘ ท่านอธิบดีสาโรจน์ได้รับเลือกจากประเทศสมาชิกอื่นให้เป็นประธาน กรรมการสาม ผมจึงต้องทำหน้าที่เลขานุการของประธานกรรมการสามไปด้วย

ท่านสาโรจน์เคยประจำการที่คณะทูตถาวรนิวออร์กมาก่อน เป็นผู้แทนไทยในการประชุม สมัชชาติดต่อกันมาหลายปี จึงคุ้นเคยกับพวกนักการทูตผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ มาก ถึงกับมี บางคนบอกว่านิวออร์กเป็นบ้านที่สองของท่าน

ในช่วง ๓-๔ เดือนสุดท้ายของ ปี ๒๕๒๖ จึงเป็นช่วงที่ผมได้เรียนรู้งานการประชุมอย่างเต็ม รูปแบบ ได้เรียนรู้การทำงานอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในเวลาต่อมาโดยมีท่านสาโรจน์เป็นครู

นอกเหนือไปจากการเรียนรู้การประชุมในกรรมการสาม การทำหน้าที่เป็นเลขานุการของท่าน ในการประสานงานและจัดเลี้ยงผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ที่มีขึ้นบ่อยครั้งในช่วงการประชุมแล้ว ผมยังได้รับคำสั่งให้เข้าไปนั่งฟังการประชุมของกลุ่มแอฟริกาบ้าง กลุ่มอื่น ๆ บ้าง

ท่านสาโรจน์เป็นคนสุบบุหรีและจำได้ว่าสุบค่อนข้างจัดเสียด้วย บางครั้งบุหรีหมดผมก็ ทำหน้าที่เดินไปซื้อบุหรียี่ห้อที่ท่านสุบตรงร้านขายของในตึกใกล้ ๆ ผมจำได้ว่า ในปีนั้นเองที่ สหประชาชาติได้ออกข้อมติ ไม่เห็นด้วย (ใช้คำว่า discourage) การสุบบุหรีในอาคารที่ประชุม เป็นครั้งแรก จะให้สุบเพียงในห้องที่จัดไว้สำหรับการสุบบุหรีเท่านั้น

ตอนนั้นการสุบบุหรีในอาคารยังเป็นเรื่องปกติธรรมดา เวลาพักการประชุมหลายคนก็จะออกมา จิบกาแฟสุบบุหรี พอมีข้อมตินี้ออกมา มีผู้แทนบางประเทศในกรรมการสามที่คุ้นเคยกับท่าน สาโรจน์ มาพูดหยอกล้อเรื่องบุหรีกับท่าน ที่จำได้ก็คือ ท่านทูตสิงคโปร์ คนหนึ่ง

ในวันที่จะปิดการประชุม ผู้แทนจากอังกฤษในกรรมการสามลุกขึ้นอ่านบทวิที่ตนเองแต่งเกี่ยวกับกรรมการสามอย่างไฟเราะจนทุกคนต้องปรบมือให้ บทกวีบทนั้นกล่าวถึงบรรยากาศประชุมที่สนุกและชื่นชมประธานกรรมการสามจากไทย (มีการพูดถึงการสูบบุหรี่อย่างขัน ๆ) น่าเสียดายที่ผมหาบทกวีบทนั้นไม่พบเสียแล้ว

ที่ผมไม่ลืมอีกเรื่อง คือ ในระหว่างการประชุมที่นิวยอร์ก วันหนึ่งผมร่างสุนทรพจน์เพื่อจะเสนอท่านทูต เมื่อร่างเสร็จแล้วคำวันนั้น ท่านสาโรจน์แวะมาหาพวกเราที่โรงแรม ผมจึงได้นำร่างนั้นให้ท่านอ่านดูก่อน ท่านรับไปอ่านแล้วก็บอกว่า ยังใช้ไม่ได้ จากนั้นท่านก็เอาร่างนั้นเข้าไปนั่งปรับแก้ในห้องผม สั่งให้ไปหาที่เขียนบุหรี่มาวางไว้ให้

ผมออกไปนั่งดูโทรทัศน์อยู่กับเพื่อนๆ ที่ห้องติดๆ กัน ประมาณครึ่งชั่วโมงต่อมาก็มีเสียงสัญญาณเตือนดังสนั่นจากห้องที่ท่านสาโรจน์กำลังทำงาน พวกเราวิ่งไปเปิดประตูปรากฏว่าเป็นสัญญาณจับควันไฟ ส่งเสียงดังลั่นไปทั่วทั้งชั้น ห้องนั้นครีมีโขมกด้วยควันจากบุหรี่ที่ท่านสูบบุหรี่ไปหลายมวน ดูจากจำนวนกันบุหรี่ในที่เขียนบุหรี่ ผมก็ไม่ประหลาดใจอันใด พวกเราช่วยกันเปิดประตูไล่ควันกันอุตลุด ในขณะที่พวกพนักงานโรงแรมวิ่งมาดูกันแล้วก็อมยิ้ม

การไปประชุมในสมัยนั้น พวกเราได้ค่าที่พักและเบี้ยเลี้ยงน้อยมาก พวกข้าราชการที่ไปประชุมโดยเฉพาะข้าราชการเด็ก ๆ อย่างพวกเราจึงต้องกินอยู่กันอย่างประหยัดมาก โรงแรมที่พักของเราจะเป็นโรงแรมราคาถูกตั้งอยู่ปลายเกาะแมนฮัตตัน บนถนน ๔๒ ที่พักต้องอยู่กันสองคนตามระเบียบของราชการ ถึงแม้จะออกกันคนละครั้งแล้วค่าที่พักที่ทางราชการให้มาก็ยังแทบจะไม่พอ

เรื่องอาหารการกินนั้นอาศัยปากท้องที่โรงอาหารของตึกสหประชาชาติ ซึ่งราคาจับต้องได้และอาหารอร่อย อาหารฝรั่งแม้พวกเรารับประทานกันได้ทุกคน แต่พอนานๆ เข้าก็อดคิดถึงข้าวไม่ได้ ท่านสาโรจน์ก็คงรู้ บางวันจึงพาไปเลี้ยงที่ร้านอาหารจีนหรืออาหารเกาหลี นั่นอาจเป็นความกรุณาที่ดูเล็กน้อยของท่าน แต่ก็เป็นเรื่องที่อยู่ในความทรงจำของผมอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการประชุมครั้งนั้น

กลับจากนิวยอร์ก ท่านสาโรจน์ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ ผมได้ไปเยี่ยมท่านครั้งหนึ่ง ต่อมาผมก็ได้ย้ายออกไปประจำการที่อิรัก

เมื่อย้ายกลับมากระทรวงฯ เมื่อต้นปี ๒๕๓๑ ผมได้ไปปฏิบัติงานที่กรมสารนิเทศ ในตอนนั้นท่านสาโรจน์เป็นอธิบดี และเป็นช่วงที่กำลังเกิดเหตุการณ์ปะทะกันที่หมู่บ้านร่มเกล้า อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก ในฐานะโฆษกกระทรวง ท่านสาโรจน์มีการแถลงข่าวตอบโต้กับประเทศคู่กรณีอย่างถึงลูกถึงคน ดูเหมือนว่าแทบจะรายวันทีเดียว

เมื่อเหตุการณ์กลับคืนสู่ปกติแล้ว หลังจากนั้นไม่นาน เราได้เดินทางไปเชียงใหม่เพื่อร่วมต้อนรับการเดินทางเยือนไทยของนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ก่อนการประชุมร่วมวันหนึ่ง พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีไทยในตอนนั้น ขอให้ฝ่ายไทยทุกคนที่จะเข้าร่วมประชุมในเช้าวันรุ่งขึ้นสวมเสื้อชุดพระราชทาน ปรากฏว่าท่านสาโรจน์ไม่ได้นำเสื้อพระราชทานมาด้วย ผมจึงพาท่านไปที่ไนท์บาซาร์เพื่อไปซื้อเสื้อพระราชทาน

ตลาดไนท์บาร์ซาร์เมื่อ ๓๐ กว่าปีมาแล้วยังเป็นลานกว้างที่มีร้านขายของพื้นเมือง ไม่ได้เป็นอาคารใหญ่โตดังทุกวันนี้ ระหว่างที่กำลังลองสวมเสื้อที่จะซื้อนั้น คนขายเสื้อซึ่งคงติดตามข่าวทางโทรทัศน์ทุกวันเกิดจำหน้าท่านได้ ถามผมว่า นี่ท่านสาโรจน์ใช่ไหม พอบอกว่าใช่ คนขายเสื้อยกมือไหว้บอกว่าแหมดีใจที่ได้พบตัวจริง ผมชอบการออกโทรทัศน์ของท่าน ถูกใจผมมาก ท่านสาโรจน์รับไหว้อย่างเชินๆ แต่ก็มีแววตาแห่งความภูมิใจอยู่แวบหนึ่ง

ทั้งหมดนี้เป็นความทรงจำบางส่วนของผมเกี่ยวกับท่านสาโรจน์ ท่านจะทราบหรือไม่ก็ตาม ในความรู้สึกของผม ท่านเป็นครูโดยธรรมชาติแก่ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้ให้วิทยาทานแก่ผม เป็นแบบอย่างของชีวิตราชการที่สว่างงามและเที่ยงตรงต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพอย่างหมดจด นอกเหนือไปจากการเป็นเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่น่าเคารพรักตลอดมา

ข้อเขียนนี้เสมือนดอกไม้ช่อเล็กๆ เป็นอาภรณ์บูชา ในโอกาสอายุวัฒนมงคล ๘๐ ปีของท่าน ขออานิสต์จากการกระทำของท่านตลอดเวลาที่รับราชการอันเกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองอย่างมากมายหลายประการ จงเป็นพละปัจจัยให้ท่านมีอายุยืนยาวและสุขภาพแข็งแรง

ประสบการณ์การทำงานกับท่านสาโรจน์ ชวนะวิรัช

ภาสกร ศิริยะพันธุ์

อัครรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อกลับมาจากประจำการครั้งแรกที่คณะผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์กในเดือนมกราคม ๒๕๓๖ ผมได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่ที่ฝ่ายกัมพูชา กองเอเชียตะวันออกเฉียง ๑ กรมเอเชียตะวันออกเฉียง โดยมีน้องปิง (รองปลัดศรีณย์ เจริญสุวรรณ) เป็นเพื่อนร่วมงาน ท่านชัชเวชย์ ซาติสุวรรณ เป็นผู้อำนวยการกอง ท่านอลิพล จัปจิตร์ใจดล เป็นรองอธิบดี ท่านดอน ปรมัตถ์วินัย เป็นอธิบดี และท่านสาโรจน์ ชวนะวิรัช เป็นรองปลัดกระทรวงดูแลกิจการภูมิภาค โดยผมได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนี้ ภายใต้การบังคับบัญชาของท่านสาโรจน์ เป็นระยะเวลาประมาณ ๓ ปี

ช่วงนั้นปัญหากัมพูชา กำลังใกล้ปิดฉากภายหลังจากการลงนามความตกลงสันติภาพ ณ กรุงปารีส เมื่อ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๓๔ และสหประชาชาติ กำลังเตรียมส่งกองกำลังรักษาสันติภาพ (UNTAC - United Nations Transitional Authority in Cambodia) เข้าไปจัดการเลือกตั้งในกัมพูชา ผมยอมรับว่า การทำงานโต๊ะกัมพูชาในช่วงนั้น หนักและมีความกดดันมากที่สุดตลอดชีวิตการรับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ก็ถือได้ว่า เป็นช่วงเวลาที่ได้เรียนรู้งาน และได้ประสบการณ์มากที่สุดจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับ โดยเฉพาะจากท่านสาโรจน์ ซึ่งผมขอยกตัวอย่างในบางประเด็นไว้ ดังนี้

๑. การทำงานต้องรวดเร็ว และแม่นยำ

ก่อนกลับจากนิวยอร์ก ผมได้ทราบจากพี่อ้อม (ปลัดธีรกุล) และพี่ตุ้ม (รองปลัดนภดล) ที่เคยทำงานกับท่านสาโรจน์ว่า ท่านเป็นคนที่ทุ่มเทให้กับการทำงานมาก ทำงานเร็ว และใจร้อน การทำงานกับท่าน ต้องแม่นยำ และรวดเร็ว เมื่อผมกลับมาทำงานกับท่าน ผมจึงเตรียมความพร้อมรับเรื่องความใจร้อนในเรื่องงานของท่าน อาทิ การจดบันทึกการสนทนาของท่านกับผู้มาพบ ท่านจะคาดหวังว่า หลังจากแขกกลับไปแล้ว บันทึกการสนทนาต้องเสนอขึ้นมาให้ท่านพิจารณาและลงนามเสนอไปยังปลัดกระทรวงและรัฐมนตรี ภายในหนึ่งชั่วโมงหรือหนึ่งชั่วโมงครึ่ง

ท่านสาโรจน์จะมีวิธีกระตุ้นการทำรายงานให้เสร็จโดยเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องปรีปาก เช่น การเดินไปเดินมาผ่านหน้ากอง บางทีก็มาหยุดหน้ากองโดยไม่พูดอะไร แล้วก็เดินต่อไป ผมมีเทคนิคในการทำรายงานให้เร็ว คือ การขอให้น้องพนักงานพิมพ์ดีดที่มีฝีมือดีของกรม (สมัยนั้น เครื่องคอมพิวเตอร์ ยังไม่มีใช้ทุกคน) อาทิ น้องอ้อย (สุรัตน์ นุชเจริญ) และน้องติ่ม (อาภากร เนียะอัน) มา

นั่งหน้าเครื่องคอมพิวเตอร์ ของกรม และพิมพ์รายงานให้ผม โดยผมจะบอกแบบปากเปล่า (dictate) โดยไม่เขียนเป็นร่างลายมือในกระดาษ

มีอยู่ครั้งหนึ่ง จำได้ว่าเป็นปี ๒๕๓๗ ผมไปประชุม International Conference for the Reconstruction of Cambodia (ICORC) ที่กรุงปารีส โดยมีท่านสาโรจน์เป็นหัวหน้าคณะ และ ท่านทูตสุนัย บุญยศิริพันธ์ เอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ไปด้วย คืนแรกเป็นการประชุมแบบ working dinner มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมากราว ๒๐ ประเทศ กับการประชุมจะเสร็จก็เกือบจะสองยาม กลับมาโรงแรมที่พักจึงเข้านอน ตื่นเช้าวันรุ่งขึ้น ขณะที่กำลังประชุมต่อในช่วงเช้า ท่านสาโรจน์หันมาถามว่า “โทรเลขรายงานกระทรวงฯ ของเมื่อคืนเสร็จหรือยัง” ผมจึงมีนเลย ...%#@&\$... รับร่างด้วยลายมือเสนอท่านเดี๋ยวนั้นเลยและส่งให้สถานทูตนำไปพิมพ์ส่งออกเป็น โทรเลขกลับกระทรวงฯ

การเขียนรายงานให้เสร็จสิ้นโดยเร็วมีข้อดีมากมาย คือการจำประเด็นต่าง ๆ ได้ดี ไม่ตกหล่น และข้อสำคัญคือ ถ้าเรื่องนั้นมีความสำคัญ เร่งด่วน จะได้มีการดำเนินการให้ทันเวลาที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นับเป็นการเรียนรู้จากท่านสาโรจน์

๒. หมั่นทำรายงานในเรื่องที่รับผิดชอบให้เป็นประจำ

อีกเรื่องหนึ่งที่ท่านสาโรจน์มักมอบหมายให้ผมและโต๊ะกัมพูชาดำเนินการเป็นประจำคือ การทำรายงานความคืบหน้าเรื่องกัมพูชาให้รัฐบาลทราบอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในขณะนั้น พัฒนาการเรื่องกัมพูชามีความคืบหน้า เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และที่สำคัญคือมีผลกระทบต่อไทยในหลายด้าน จึงต้องรายงานและขอการตัดสินใจจากรัฐบาล รายงานทุกฉบับที่ออกไปยัง รัฐบาลประมาณสัปดาห์ละฉบับหรือมากกว่านั้น ท่านสาโรจน์จะตรวจแก้ไขเพิ่มเติมอย่างละเอียดถี่ถ้วน (เสมือนเป็นหัวหน้าฝ่ายกัมพูชาเสียเอง) ก่อนลงนาม โดยจะไม่ลืมสำเนาให้ผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไป คือ ท่านปลัดประจำ คณะเกษม และท่านรัฐมนตรีว่าการทราบทุกครั้ง

มีอยู่คราวหนึ่ง เป็นช่วงเปลี่ยนอธิบดีกรมเอเชียตะวันออกจากท่านดอนมาเป็นท่านสมบุญ เส่งี่ยมบุตร ผมและโต๊ะก็เสนอรายงานขึ้นไปเป็นปกติ แต่คราวนี้ ไปไม่ถึงท่านสาโรจน์ เพราะ ท่านอธิบดีสมบุญได้ลงนามออกไป ท่านสาโรจน์เข้าใจว่า เดี๋ยวนี้อะไรกัมพูชา เหลวไหล ไม่ทำรายงาน เหมือนดังที่ผ่านมา เลยเรียกผมกับน้องลดา (ลดา ภูมาศ - น้องในฝ่าย) ไปดู “เดี๋ยวนี้อะไรกัมพูชาเป็นเช่น” แต่หลังจากอธิบายให้ท่านฟัง ท่านก็เข้าใจ

๓. การเก็บความลับ แม้กับมิตรประเทศ

เมื่อผมมาทำโต๊ะกัมพูชาใหม่ๆ ผมต้องไปจดบันทึกการหารือระหว่างท่านสาโรจน์กับนายเชียว ลัมพันธ์ ผู้นำเขมรแดง อีกหลายวันต่อมา ผมได้คุยกับนาย Scott Bellard เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเมือง สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐ ประจำไทย และได้กล่าวถึงการพบกับนายเชียวของ ท่านสาโรจน์ ซึ่งท่านสาโรจน์มาทราบต่อมาว่า ผมไปเล่าให้สถานทูตสหรัฐ ฟัง ท่านก็เดินมาตำหนิผมอย่างแรง (“สหรัฐ เป็นพ่อเธอถึงต้องไปบอก”) ซึ่งเรื่องนี้ เป็นบทเรียนว่า แม่ (สหรัฐ) จะเป็นประเทศพันธมิตร และมีผลประโยชน์สอดคล้องกับไทยในเรื่องกัมพูชา แต่ก็ไม่ควรบอกข้อมูลบางอย่างกับเขาทุกเรื่อง เพราะในเรื่องเดียวกันอาจมีมิติแง่มุมที่ควรจะปกปิดหรือไม่จำเป็นต้องบอกเขาหมดก็ได้

๔. พึงรักษาศักดิ์ศรีของการเป็นนักการทูต

ประสบการณ์เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อเจ้ารณฤทธิ์ และนายสุน เช่น นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑ และคนที่ ๒ ของกัมพูชามาเยือนไทย ท่านสาโรจน์เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทยในการเจรจาจัดทำร่าง Joint Press Statement กับฝ่ายกัมพูชา ซึ่งมีนาย อุก คิม มาน ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ กัมพูชาเป็นหัวหน้าคณะ มีการนัดประชุมกันอย่างเร่งด่วน ช่วงค่ำที่ห้องนราธิป วังสราญรมย์ โดยมีผมและปิงทำหน้าที่เลขานุการการประชุมฝ่ายไทย การประชุมเรียบร้อยดีในเรื่องสาระของ text แต่ผมกับปิงถูกท่านสาโรจน์ตำหนิ เนื่องจากเราทำหน้าที่บริการน้ำดื่มในห้องประชุมกันเองแทนที่จะให้นักการมาบริการ เรื่องนี้สอนว่า การเป็นนักการทูตต้องใส่ใจ ทั้งเรื่องสาระและการบริหาร ตลอดจน การเตรียมการ และต้องทำตัวให้เหมาะสมฐานะนักการทูต โดยเฉพาะเมื่ออยู่ต่อหน้าแขกชาวต่างชาติ

“เตรียมตัวให้ดี”

มรกต ศรีสวัสดิ์

เอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา

ท่านทูตโดมเดช บุณนาค ในฐานะผู้อำนวยการกองการหนังสือพิมพ์ กรมสารนิเทศ พาเด็กนักเรียนชาวไทยจากสำนักข่าวไทย อสมท. ไปแนะนำตัวกับ “ท่านโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ” จำได้ว่าวันนั้นเป็นวันแถลงข่าวประจำสัปดาห์ที่ศูนย์ข่าวสารนิเทศ ความประทับใจแรกคือ ทำไม “ท่านโฆษก” หนุ่มมาก เสียงแหบนิดๆ นึกในใจว่า “เสียงแบบนี้ ท่านโฆษกน่าจะร้องเพลงเพราะ”

หลังจบแถลงข่าว ได้แนะนำตัวกับท่านโฆษกอย่างเป็นทางการ ท่านยิ้มนิดๆ แล้วถามว่า อสมท.จะมีนักข่าวมาประจำกระทรวงฯ แล้วหรือ จากนั้นท่านซักประวัติเล็กน้อย และได้มีโอกาสติดตามทำข่าวกระทรวงฯ มาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งได้มีโอกาสเดินทางไปทำข่าวบ้านร่มเกล้า จ.พิษณุโลก ก่อนเดินทางได้เห็นการเตรียมการของกรมสารนิเทศ และได้รับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์จากผู้เกี่ยวข้องอย่างเข้มข้น และได้เรียนรู้ว่า การเตรียมการที่ดีเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องไม่มองข้าม ต้องชวนขยายศึกษาหาความรู้ทั้งจากผู้รู้และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ เปิดหูเปิดตา ฟังและรับรู้ข้อมูลให้รอบด้าน

เมื่อเข้ากระทรวงการต่างประเทศ ได้ทำงานที่กรมอาเซียนเป็นกรมแรก หลายคนพูดว่า เป็นนักข่าวมาก่อนคงไม่ได้ไปอยู่กรมสารนิเทศแน่ แต่หลังจากได้เรียนรู้งานในบทบาทหน้าที่ใหม่ภายใต้ ท่านอธิบดีชัช วรรธฤกิติ แล้ว ก็ได้มีโอกาสทำงานกับ “ท่านโฆษก” ในฐานะท่านอธิบดีกรมอาเซียนอีกครั้ง ในบทบาทที่เปลี่ยนไป จำได้ว่า เมื่อพบท่านอธิบดีสาโรจน์ ชวนะวิรัชที่กรมอาเซียน ท่านบอกว่า “คราวนี้คุณไม่ได้มาถามข่าวกับผมแล้วนะ แต่ผมจะถามคุณ เตรียมตัวให้ดี” และหลังจากนั้น เมื่อย้ายจากกรมอาเซียนไปอยู่กรมสารนิเทศ ยังถูกคัดเลือกไปเล่นละครที่ท่านกำกับในงานวันสรอายุรย์ด้วยบทบาท “ท่านทูตคุณอาแมว” ที่ถึงกับทำให้อดิตท่านทูตอุไรจันทา มาดูตัว

การเตรียมตัวที่ดี ให้พร้อมและเหมาะสมกับการทำงาน ไม่ว่าในบทบาทหน้าที่ใด เป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก “ท่านโฆษก ท่านอธิบดี และท่านปลัดสาโรจน์” อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ได้มีโอกาสทำงานให้ท่าน ความเมตตาและความเอื้ออาทรเป็นสิ่งที่ได้รับอย่างสม่ำเสมอ ท่านถามด้วยความเป็นห่วงเมื่อทราบว่ามีปัญหาสุขภาพ ท่านสอนให้รอบคอบและทำในสิ่งที่ถูกต้อง กล้าคิดต่างและให้โอกาสเสนอความเห็นได้เสมอ

ผู้บังคับบัญชาผู้เปี่ยมด้วยความเมตตา

รุธากรณ์ สุนทรทรัพย์
เอกอัครราชทูตประจำกระทรวง

ดิฉันเข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เริ่มงานที่กองเผยแพร่
กรมสารนิเทศ โดยมีผู้อำนวยการกองในขณะนั้นคือ ท่านเอกอัครราชทูต บุษบา บุญนาค มีผู้บังคับ
บัญชาระดับสูงของกรม คือ ท่านอธิบดีสาโรจน์ ชวนะวิรัช

ในช่วงเวลานั้น ดิฉันเป็นเพียงข้าราชการแรกเข้า ยังไม่มีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับท่านสาโรจน์
เท่าใดนักเนื่องจากในฐานะอธิบดีกรมสารนิเทศ และโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ท่านกำลัง
รับผิดชอบหนักในกรณี “บ้านร่มเกล้า” ซึ่งท่านและอีกหลายๆ คนในกรมฯ ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ใน
การเตรียมข้อมูลสำหรับการแถลงข่าว และการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน

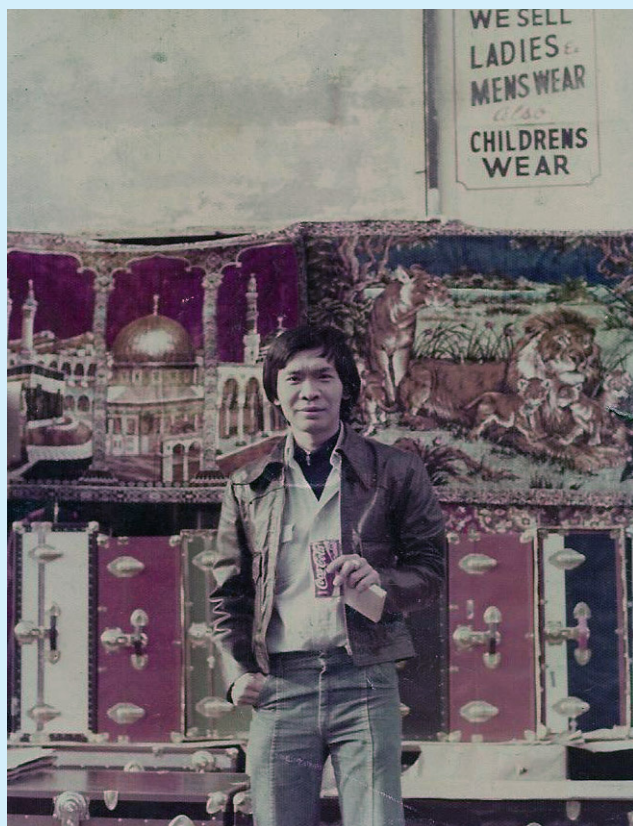
ความสามารถของท่านสาโรจน์ทั้งไหวพริบในการชี้แจงและตอบคำถามผู้สื่อข่าวทั้งไทยและต่างประเทศได้อย่างชัดเจนและเฉียบคม เป็นที่ประจักษ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างมากของดิฉันที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของท่าน และได้ทำงานที่กรมสารนิเทศในขณะนั้นด้วย

ในกระทรวงการต่างประเทศ เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่า ท่านสาโรจน์มีความจริงจังในการทำงานสูง (จนบางครั้งค่อนข้างดุ) แต่เมื่อดิฉันได้มาเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านแล้ว พบว่ากลับตรงกันข้าม ท่านสาโรจน์เป็นผู้ที่มีความเมตตา มีความเอาใจใส่ และให้ความใกล้ชิดกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก

เรื่องหนึ่งที่ดิฉันยังจำได้ไม่ลืมและมีความประทับใจอย่างยิ่ง คือในปีแรก ๆ ที่ดิฉันรับราชการ ท่านพาพวกเราที่มีส่วนร่วมในการจัดงานสราญรมย์ ไปเที่ยวทะเลที่จังหวัดระยอง เป็นการเดินทางโดยเรือและค้างคืนในตอนกลางของเรือ บังเอิญในคืนวันนั้นมีคลื่นพายุรุนแรง จนทำให้หลายคนรวมทั้งดิฉันเมาเรือกันอย่างหนัก และนอนซมกันอยู่เป็นนาน ท่านสาโรจน์ ได้แสดงความกังวลเป็นอย่างมาก คอยสั่งการให้รุ่นพี่ในกลุ่มคอยติดตามถามไถ่อาการ รวมทั้งจัดยามาให้รับประทาน ทำให้ดิฉันประทับใจในความใส่ใจและความเมตตาของท่านเป็นอย่างมาก

ต่อมาเมื่อดิฉันได้แต่งงานกับคุณตามพ์ ซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านสาโรจน์ที่กรมการเมืองในขณะนั้น ก็ทำให้ได้พบปะคุ้นเคยกับท่านบ่อยขึ้น แต่กว่าจะได้มีโอกาสร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับท่าน ก็เมื่อดิฉันเป็นผู้อำนวยการกองการทูตวัฒนธรรม กรมสารนิเทศ และท่านสาโรจน์ดำรงตำแหน่งเลขาธิการมูลนิธิไทย ในการร่วมงานกับท่านนั้น นอกจากดิฉันจะได้รับความรู้ในการทำงานแล้ว ยังได้รับแนวคิด และวิธีการบริหารงานที่ดีจากท่าน สำคัญที่สุดคือ ท่านจะถามความเห็นและคำแนะนำจากเราในฐานะผู้ปฏิบัติ รวมทั้งเคารพความเห็นของพวกเรา และเมื่อต้องเดินทางไปราชการต่างประเทศด้วยกัน ท่านจะแสดงความห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้ร่วมคณะทุกคนอย่างทั่วถึง ทุกครั้งไป

ตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะภายหลังที่ท่านสาโรจน์ไม่ได้เข้ามาทำงานที่กระทรวงการต่างประเทศแล้ว คุณตามพ์และดิฉันได้ไปกราบสวัสดีปีใหม่ท่านที่บ้านอยู่เนือง ๆ ท่านจะถามถึงหน้าที่การงานและอวยพรให้ประสบความสำเร็จ เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปทุกครั้ง ซึ่งเราสองคนได้เห็นถึงความเมตตาและความปรารถนาดีที่ท่านมอบให้อย่างชัดเจน

ควีนความหลัง วงศ์ทิวา สุพลพิเชษฐ์ อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ

นึกถึงการทำงานในกระทรวงการต่างประเทศเกือบ ๔๐ ปีที่ผ่านมา นึกถึงความสุข ความทุกข์ ปัญหา ต่างๆ ในการทำงาน ที่ต้องใช้สติปัญญาแก้ไข จดจำไม่ลืมว่าท่านสาโรจน์ฯ เป็นผู้บังคับ ชาติให้กำลังใจ สอนงาน ตักเตือน ให้คำแนะนำที่ดีมาตลอด นับเป็นความโชคดีอย่างยิ่งที่มี ผู้บังคับบัญชาที่ปรารถนาดีอย่างท่าน

เมื่อมีโอกาสทำงานในกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา มีโอกาสไปเยือนประเทศ ในเอเชียใต้ โดยท่านเป็นหัวหน้าคณะ พร้อมเพื่อนร่วมงานในกรม ทริบนั้นเราได้ไปสังเวชนียสถาน เกือบทุกแห่ง เส้นทางยังลำบาก ต้องนั่งรถเมอร์เล็ก ไม่มีเครื่องปรับอากาศถึง ๙ ชั่วโมง ถนนเป็นกรวดแดง จนผมพวกเราเป็นสีแดง ดูทรุดโทรมทั่วกัน นั่งสัปหงก ลืมตามากก็เห็น ท่านแอบถ่ายรูปพวกเรา คงเป็นภาพหายาก

เราจับทุกขเวทนา แปรงพันข้างถนน เข้าห้องน้ำที่มีคนถ่ายไว้แล้วเต็มถัง ทริปนี้ใช้เวลา ๑๖ วัน

บางช่วงเราต้องใช้เครื่องบิน แต่เครื่องก็มาเสีย แล้วเอากระเป๋าออกจากใต้ท้องไม่ได้ ไม่มีเสื้อผ้าใส่นอน อุ๊ตต้า (อุตมศักดิ์) ซึ่งมีสำรอกอีกหนึ่งชุด เขาให้ท่านสาโรจน์กับเรา ใครจะใส่แต่เสื้อ ใครจะใส่แต่กางเกง ก็ตกลงกันเอง

พวกเราพักที่วัดที่พุทธคยา ซึ่งผีดูมาก พวกเคลลี เขาบอกที่หลัง ต้องนอนเปิดไฟ ใส่พระ เต็มคอ

เสื้อผ้าเราไม่พอใส่เพราะไปหลายวัน วันเดินทางกลับ เห็นท่านสาโรจน์นั่งกางเกงขาสั้นขึ้น เครื่องกลับกรุงเทพฯ ไม่อยากเจอใคร แต่ลูกน้องก็มารับที่สนามบิน เขาแทบไม่เชื่อสายตาในสภาพทรุดโทรมของพวกเรา

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ท่านสาโรจน์ก็อายุ ๘๐ ปีแล้ว ท่านก็ยังดูแข็งแรงอยู่ และยังตื่นนอนเมื่อตะวันจะลับขอบฟ้า ท่านเคยเล่าว่า สิบบุหรี่ยัดจนหมอบอกปอดดำมากแล้ว ท่านเลยหักห้ามพรวดด้วยเช่า ด้วยการเลิกบุหรี่เด็ดขาดในวันเดียว อนุโมทนากับความเด็ดเดี่ยวของท่านมาก

ขอคุณพระคุ้มครองรักษาให้ท่านสุขภาพดีต่อเนื่องตลอดไป อายุยืนจนกว่าท่านจะพอใจด้วยค่ะ สาธุ

ความในใจ วรากรณ์ พวงเกตุแก้ว อดีตเจ้าหน้าที่การทูต ณ

ที่จริงแล้วแห้วเคยเป็นลูกน้องโดยตรงของท่านเพียงปีเดียวเท่านั้นตอนที่ท่านเป็นรองอธิบดี กรมการเมือง แต่ด้วยความที่ปีนั้นเป็นปีแรกของการเข้าทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ จึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญและน่าจดจำมากช่วงหนึ่งของชีวิต

แห้วเข้ามาอยู่กองยุโรป (๐๒) ภายใต้ ผอ. สมพงษ์ ฝ่ายจำปา ตอนนั้นอายุเพิ่ง ๒๐ ต้น ๆ จึงยังคง ขาดวุฒิอยู่พอสมควร และเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ในเรื่องของการไม่เลือกปฏิบัติ แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่า กรมการเมืองยุคนั้นมีกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (๐๕) เท่านั้นที่เป็นดาวเด่นของกรม ทั้งท่านอธิบดี ม.ร.ว.เกษมสโมสร และท่านรองอธิบดีสาโรจน์ “only have eyes for 05” พวกเรากอง ๐๒ และ ๐๔ (เอเชียตะวันออก) จึงอดไม่ได้ที่จะรู้สึกถึงน้อยใจ กิ่งหมั่นไส้แกมอิจฉากอง ๐๕ ในขณะที่กอง ๐๓ ๐๖ และ ๐๗ อาจไม่รู้สึกละอะไรเพราะอยู่ลึกเข้าไปท้ายกรม ทั้งนี้ เพราะท่านทั้งสองจะเดินผ่านกองเราตรงไป ๐๕ โดยไม่แวะเข้ามาเลย พวกเราเลยพูดกันว่า “their road leads only to 05” นอกจากนี้ ยังจำได้ดีว่า เวลาเที่ยงครึ่งของทุกวัน ท่านก็จะเดินไปตามสมาชิก ๐๕ ไปทานข้าวกันเป็นกลุ่มใหญ่ อาทิ ผอ. อัมภา พีวิทย พีชาย พีตัน พีตุ้ม พีต้อย พีตั้ง พีใหญ่ พีมาวิน เดินกันเต็ม corridor ของกรม เราก็จะพูดกันว่า พวกมาเฟียมาแล้ว

เมื่อนาน ๆ เข้าไม่ทราบจะหาทางออกอย่างไร ก็เลยออกมาในรูปของการ (แอบ) ล้อเลียนท่าน ทั้งทำเดินล้วงกระเป๋าพร้อมกับตัวเต้าขวาและหมุนตัวหันหลังกลับ รวมทั้งทำแครงแครงคิ้วหน้ามุกคิ้วขมวดมุ่น และมีอยู่ครั้งหนึ่งที่แห้วแอบแต่งบันทึกสนทนาล้อเลียนท่านและนำไปอ่านกันสนุก ๆ ระหว่าง ๒ กอง

เมื่ออายุมากขึ้น และนึกย้อนไปถึงสมัยนั้น ก็อดรู้สึกจะอายใจไม่ได้ว่า ทำไมเราถึงเป็นไปได้นานขนาดนั้น และที่เขียนมาทั้งหมดนี้ ก็เพื่อสสารภาพความในใจที่เก็บมา ๔๐ กว่าปี พร้อมกับกราบขออภัยท่านมา ณ ที่นี้ด้วยค่ะ แต่แห้วขออภัยว่า ไม่เคยนิทาว่าร้าย หรือมีเจตนาไม่ดีต่อท่านเลยจริง ๆ นะคะ ซึ่งแห้วก็ค่อนข้างแน่ใจว่า ท่านคงทราบดีและไม่ถือสาแห้วใช้ไหมคะ และในโอกาสอันเป็นมงคลครบรอบ ๘๐ ปี ของท่านในปีี้ แห้วขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ท่านเคารพนับถือทุกพระองค์ โปรดอำนวยการพรให้ท่านมีจิตใจที่สุขสงบ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นนายที่เคารพรักของพวกเราต่อไปอีกอย่างน้อย ๒๐ ปี นะคะ

**มาตีเทนนิสกัน
วสิน ธีรเวชญาณ
อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล
ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศด้านกฎหมายเขตแดน**

เท่าที่พอจำได้ ผมเริ่มรู้จักคุ้นเคยกับท่านสาโรจน์ตอนผมกลับมาจากประจำการที่ไทเปในปี ๒๕๓๖ ตอนนั้น ผมกลับมาเป็นรองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก ๑ ปี แล้วย้ายไปเป็นรองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมายและเอกอัครราชทูตประจำกระทรวงตามลำดับ เข้าใจว่าช่วงนั้น ท่านได้มาดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศแล้ว และผมก็ได้เริ่มเล่นเทนนิสกับท่านในช่วงนั้น จนท่านได้ขึ้นเป็นปลัดกระทรวง และผมเป็นอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย ช่วงนั้นพอดีมีเหตุการณ์หลายอย่างที่ทำให้ผมต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับท่านและเมื่อกระทรวงฯ ได้ย้ายเข้ามาในตึกใหม่ที่ถนนศรีอยุธยาแล้ว เราก็มีสนามเทนนิสของเราเอง และมีสมาชิกตีเทนนิสเพิ่มมากขึ้น จึงตีเทนนิสกันสนุกสนานมากในตอนเย็น ๆ

หลังจากนั้น ผมได้ออกไปประจำการที่กรุงเฮก ซึ่งท่านได้ออกไปเป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ทำให้ผมมีโอกาสดำเนินเยี่ยมเยือนท่านที่กรุงปารีสในระหว่างนั้น

หลังจากผมเกษียณอายุในปี ๒๕๕๑ ผมก็ยังทำงานให้กระทรวงฯ ต่อเป็นกรณีพิเศษ โดยรับผิดชอบดูแลงานด้านเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านทางบกและทางทะเล ราวปี ๒๕๕๕ ท่านได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงฯ ให้เป็นเลขาธิการมูลนิธิไทย และท่านก็ได้กรุณาให้ เอกอัครราชทูตสุวิทย์ สิมะสกุล และผม เป็นที่ปรึกษาของมูลนิธิฯ ช่วยทำงานให้ท่าน จนท่าน ไม่ขอต่อสัญญา กับกระทรวงฯ ในปี ๒๕๖๓

แม้ว่าหลังจากนั้น ผมจะไม่ค่อยมีโอกาสพบท่าน แต่ก็ได้ติดต่อกันตลอดเวลาทางไลน์แทบ ทุกวัน เท่าที่รู้จักกับท่านมาราว ๓๐ ปี ท่านเป็นคนที่มีความเมตตา กรุณาเสมอ กับทุกคน ทำงาน ตรงไปตรงมา จึงเป็นที่เคารพนับถือของข้าราชการทั้งในและนอกกระทรวงฯ ฉะนั้น แม้ช่วงหลัง เกษียณแล้ว ข้าราชการเก่าหลายท่านก็ยังระลึกถึงท่านและไปมาหาสู่กับท่านรวมทั้งติดต่อทาง ไลน์กับท่านตลอดเวลา

ตามปกติ สุขภาพของมนุษย์ เมื่อมีอายุเลข ๖๐ ปีแล้ว ก็มักจะมีโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้น แต่ กล่าวกันว่า เมื่อขึ้นถึงปีที่ ๘๐ แล้ว ร่างกายจะกลับมีสภาพดีขึ้น ฉะนั้น ในกรณีท่านสาโรจน์ ท่านก็จะมีสุขภาพที่กลับไปสู่ช่วงอายุ ๖๐ ถึง ๗๐ ปี ซึ่งผมก็จะชวนท่านมาตีเทนนิสด้วยกันอีก

อริบติที่จ้องใจกับลูกน้อง

วิเชียร ชาทิศสุวรรณ

อดีตเอกอัครราชทูต ณ คูเวต

รู้จักสาโรจน์ครั้งแรกที่นิวยอร์ก ตอนนั้นผมได้รับแต่งตั้งให้อยู่ในคณะผู้แทนไปประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ท่านอานันท์เป็นทูต ท่านพิระพงศ์เป็นที่ปรึกษา สาโรจน์เป็นเลขานุการเอกทำการกรรมการสอง สาโรจน์เป็นคนเก่ง ทำงานหนักมาก แนะนำเรื่องต่างๆ ให้เรามาก จำได้ว่าสาโรจน์ชวนพวกเราจากกระทรวงฯ ไปทานข้าวที่บ้าน มีร้องเพลงกัน สาโรจน์เล่นกีตาร์ ก่อนกลับ พวกเราก็เชิญข้าราชการที่คณะทูตฯ รวมทั้งสาโรจน์ ไปเลี้ยงขอบคุณที่ร้านอาหารจีน

มาพบกันอีกที่ตอนผมได้รับแต่งตั้งเป็นรองอธิบดีกรมองค์การฯ สาโรจน์เป็นอธิบดี เราทำงานด้วยกันสองปีเต็ม ห้องทำงานติดกัน มีอะไรเดินมาคุยกันตลอด สาโรจน์เป็นอธิบดีที่เก่งมาก จำได้ว่าเรามีการประชุม ผอ. เป็นการประชุมที่เรียบง่าย สาโรจน์ให้ความสำคัญกับลูกน้อง นั่งประชุมกันบนโซฟา นั่งล้อมอธิบดี

สิ่งที่ประทับใจที่สุดคือตอนปี ๒๕๒๖ ตอนนั้นมีข่าวแล้วว่าสาโรจน์จะได้ไปเป็นทูต เมื่อท่านทราบว่าผมก็จะออกไปเป็นทูตด้วย (คูเวต) สาโรจน์ดีใจมาก เดินมาโอบไหล่บอกว่าดีใจที่ได้ออกเป็นทูตด้วยกัน ท่านเป็นห่วงว่าท่านได้ออกแล้วจะทิ้งรองอธิบดีไว้ข้างหลัง ท่านจริงใจกับลูกน้องมาก ดูแลลูกน้องดีมาก เรื่องดูแลลูกน้องนี้ ท่านจริงจังมากเรื่องออกนอก เรื่องเลื่อนเงินเดือนสองขั้น ท่านทำเองหมด ดูแลเอียด บางครั้งรับปากลูกน้องแล้วทำไม่ได้ทั้งหมด ท่านก็มาปรึกษาขอความเห็น เราเห็นตรงกันว่า ที่ท่านทำไปถูกต้องแล้วท่านดีใจมาก มีอยู่ปีหนึ่งท่านไม่อยู่ ไปประชุมยูเอ็น ผมเข้าประชุมพิจารณาออกนอกแทน ท่านกลับมาท่านขอบคุณใหญ่ ดีใจมากที่ผมช่วยดูแลลูกน้องเรื่องออกนอกให้ไปได้ทุกคน

ความทรงจำ ความประทับใจ วิลล คิกชอบ อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน

ประสบการณ์การร่วมเป็นทีมงานของท่านสาโรจน์ในคณะล่องหน้าเพื่อเตรียมการเยือนอียิปต์ เนเธอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร และสเปน อย่างเป็นทางการ เมื่อปี ๒๕๒๙ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีรัฐมนตรีและทีมงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายกระทรวง ผู้แทนภาคเอกชน จำนวนหลายสิบคน รวมทั้งสื่อมวลชน ร่วมคณะ

ในขณะนั้น ดิฉันเพิ่งเข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศได้ประมาณ ๒ ปีเศษ และยังไม่เคยมีโอกาสดำเนินงานในหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชาของท่านสาโรจน์ แต่โชคชะตาฟ้าลิขิตให้โอกาสนั้นมาถึงตัว โดยไม่คาดฝัน เมื่อได้รับคำสั่งให้เข้าร่วมทีมของท่านสาโรจน์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสารนิเทศ เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะล่องหน้าเดินทางไปสำรวจด้านพิธีการ และเตรียมการในรายละเอียดตามกำหนดการให้แก่คณะของนายกรัฐมนตรี และต้องร่วมติดตามคณะตลอดการเดินทางตามกำหนดการเมื่อคณะเริ่มการเยือน อย่างเป็นทางการด้วย

ดิฉันเพิ่งย้ายจากกรมอาเซียนมาปฏิบัติราชการที่กรมพิธีการทูต ตามนโยบายหมุนเวียนให้ข้าราชการ รุ่นใหม่หมุนเวียนการทำงานที่หลังจากที่เข้ารับราชการครบ ๒ ปี เพื่อให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์การทำงาน ที่หลากหลายในหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงฯ และถึงจะเป็นข้าราชการกระทรวงฯ ได้ไม่นาน ดิฉันได้รับทราบถึงชื่อเสียงของท่านอธิบดีกรมสารนิเทศท่านนี้ดีว่า ท่านทำงานอย่างเข้มข้นเพียงใด จึงอดไม่ได้ที่จะนึกหวั่นใจว่า เราจะไหวหรือ แต่อีกใจหนึ่งก็ตื่นเต้นกับการกิจที่รออยู่ข้างหน้าและโอกาสทองที่จะได้ ประสบการณ์การทำงานที่หายากยิ่งในครั้งนี้

ครั้งแรกที่ดิฉันได้เข้าพบเพื่อรายงานตัวกับท่านสาโรจน์ก่อนที่จะเริ่มภารกิจ จำได้ว่า มีความหวั่นใจอยู่บ้าง เพราะเคยเห็นท่านในฐานะอธิบดีกรมสารนิเทศและโฆษกกระทรวงฯ ที่ขึ้นชื่อว่า เป็นคนเก่ง แข็งขัน จริงจัง ภายใต้บุคลิกที่เข้มๆ นิ่งๆ แต่เมื่อได้พบท่านเข้าจริงๆ ก็พบว่า ภายใต้ภาพลักษณ์ที่น่าเกรงขามนั้น ท่านเป็นผู้ใหญ่ใจดี มีเมตตา ทำให้มั่นใจและอุ่นใจได้ว่า ภายใต้การนำของท่านสาโรจน์ ทีมล่องหน้าของเรา จะประสบความสำเร็จด้วยดีในการปฏิบัติภารกิจที่ทำหายเบื้องหน้า เพื่อสนับสนุนภารกิจในการสร้างสานสัมพันธ์ไมตรีและความเข้าใจอันดีกับประเทศต่างๆ ที่คณะนายกรัฐมนตรีจะไปเยือน

ทีมคณะล่องหน้าของเรามีสมาชิก ๔ คน ประกอบด้วยท่านสาโรจน์เป็นหัวหน้าคณะ ท่านอดีตเอกอัครราชทูตอัมมรา เสริบุตร ที่ขณะนั้นเป็นข้าราชการระดับหัวหน้าฝ่ายจากกรมเศรษฐกิจ

ท่านอดีตรัฐมนตรีสุรนันทน์ เวชชาชีวะ ขณะนั้นเป็นข้าราชการสภาพัฒน์ฯ ร่วมไปในคณะล่องหน้า เพื่อเตรียมการในส่วน ของกำหนดการที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนและดิฉัน ซึ่งขณะนั้นเป็น เลขานุการโศกจากกรมพิธีการทูต

ตลอดการเดินทางของคณะล่องหน้าเพื่อปฏิบัติหน้าที่เตรียมการด้านพิธีการในทั้ง ๔ ประเทศ สิ่งที่ทำทนายคือ แต่ละประเทศ แต่ละหน่วยงาน แต่ละบุคคล ที่ทีมของเราต้องเข้าไปพบหารือ ต่างก็มีความแตกต่างในปัจจัยแวดล้อม และในรายละเอียดของกำหนดการ ความท้าทายจึง มีความหลากหลาย ทั้งในเรื่องแนวปฏิบัติ วัฒนธรรม นัยด้านความสัมพันธ์ และปัจจัยอื่นๆ เช่น เวลา สถานที่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เป็นต้น และจากการได้มีโอกาส อยู่ในทีมงานเพื่อ ปฏิบัติภารกิจสำคัญครั้งนี้ ทำให้ดิฉันได้เรียนรู้จากท่านสาโรจน์ว่า งานด้านพิธีการเป็นการ ทำงาน ที่มีความละเอียดอ่อน ต้องอาศัยทักษะหลายอย่างที่ดิฉันได้ตระหนักเมื่อเติบโตมาว่า เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของนักการทูต ความช่างสังเกตไม่มองข้ามรายละเอียด ความสนใจ เปิดรับและทำความเข้าใจกับปัจจัย องค์ประกอบรอบตัว ความแนบเนียนนุ่มนวลในวิธีดำเนินงาน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ รวมทั้งความยืดหยุ่น ความสามารถในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า ในทุกๆ วัน ท่านสาโรจน์ได้กำหนดภารกิจสำคัญที่ต้องปฏิบัติโดยไม่เว้น คือ การ ทำโทรเลขรายงานข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผลการเข้าพบหารือในแต่ละวันกลับมายัง เมืองไทย จึงจำเป็นต้องมีความรวดเร็วฉับไวโดยยังคงเน้นความถูกต้องชัดเจนเป็นหัวใจสำคัญ นอกเหนือจากการเรียนรู้ ประสบการณ์การทำงานที่มีค่าอย่างยิ่งดังกล่าวแล้ว ดิฉันยังคงจำเกร็ด เหตุการณ์หลายครั้งเกี่ยวข้องการทำรายงาน และส่งรายงานได้ดี ทั้งการจดยางงานจนหลับสับ ปะหงกต่อหน้าต่อตาท่านสาโรจน์ เพราะง่วงจนเอาไม่อยู่ (แน่นอนก็โดนดุไปตามระเบียบ) หรือ ต้องพยายามหาทางจัดการกับปัจจัยแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น ต้องไปเจรจาขอใช้เครื่องส่ง โทรเลขของโรงแรมที่พักที่เมือง Karnak ที่เป็นระบบโทรเลขแบบเก่าที่ยัง ต้องใช้วิธีพิมพ์ข้อความ ในม้วนเทปกระดาษเพื่อส่งโทรเลขรายงานประจำวันให้กระทรวงฯ จำได้ว่า ทุกๆ เล่มมาก แต่ ทำงานกับท่านสาโรจน์ จะมาอดใจกันง่าย ๆ ไม่ได้ และในที่สุดก็ส่งโทรเลขกันจนได้ อะไรที่ทำ ไม่เป็น ก็ต้องพยายามทำให้ได้

การได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นส่วนหนึ่งของคณะล่องหน้าดังกล่าวแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ได้เปิดโลกทัศน์การทำงานให้ดิฉันในหลากหลายมิติอย่างที่ไม่เคยได้พบมาก่อนในช่วงกว่า ๒ ปีที่เข้ารับราชการ จึงเป็นประสบการณ์ที่มีค่าอย่างยิ่งต่อข้าราชการชั้นผู้น้อยคนหนึ่ง และยังคง เป็นความทรงจำที่ประทับใจที่สุด ครั้งหนึ่งในการรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ ดิฉัน ได้รับโอกาสให้ได้เรียนรู้ทักษะที่สำคัญหลายประการ ในการเป็นนักการทูตจากท่านสาโรจน์ ผ่าน ประสบการณ์ที่เข้มข้น โดนดุ โดนเคี่ยวเข็ญ แต่ก็ประทับใจที่สุด สนุกที่สุด ตื่นเต้นที่สุดกับการ

เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากความท้าทายใหม่ ๆ ทุกวัน ซึ่งช่วยสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งและเป็นมาตรฐานการทำงานที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ตัวดิฉันเมื่อเติบโตในบทบาทต่าง ๆ ที่ตามมา ประสบการณ์ครั้งนั้นของดิฉัน เปรียบเสมือนต้องกระโดดลงไปในน้ำเชี่ยวในขณะที่ยังเพิ่งเริ่มหัดว่ายน้ำ ซึ่งดิฉันอาจจะจมน้ำไปแล้ว หากไม่ได้รับ ความเมตตาจากท่านสาโรจน์ ที่เคียวเชิญสั่งสอนให้ดิฉันพยายามอย่างเต็มที่ ไม่ท้อถอยถอดใจง่าย ๆ และสมาชิก ร่วมทีมอีก ๒ ท่านที่คอยส่งไม้ให้เกะ ยามหมดแรง ซึ่งช่วยทำให้ดิฉันไม่เพียงแต่เอาตัวรอดมาได้ แต่ยังสนุกกับ การได้ว่ายน้ำในกระแสน้ำที่เชี่ยวกรากนั้น จนเป็นความทรงจำสุดประทับใจมาจนทุกวันนี้

อดิทัตเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์

หากไม่นับรวมข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตไทยในหลายประเทศที่เคยพบสมัยยังเรียนหนังสือแล้ว ท่านปลัดสาโรจน์เป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศคนแรกที่ดีฉันรู้จัก สมัยนั้นดิฉันยังสอนหนังสืออยู่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ น่าจะเป็นช่วงต้น ๆ พ.ศ. ๒๕๑๕

ตอนนั้นท่านปลัดฯ ยังเป็นผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรี มาทำธุระที่เชียงใหม่ และโดยที่เป็นเพื่อนรุ่นพี่ของพี่สาว จึงมีโอกาสได้พบกัน จำได้ว่า ท่านเป็นคนพูดจาสุภาพ นุ่มนวล คุยสนุก ท่านเล่าเรื่องกระทรวงการต่างประเทศให้ฟังด้วย ดิฉันคงจะแสดงความสนใจพอสมควร เพราะต่อมาวันหนึ่ง ไม่นานหลังจากนั้น ก็มีโทรศัพท์ (น่าจะจากพี่สาว) มา บอกว่า กระทรวงการต่างประเทศจะเปิดสอบ ชันโท ให้รับลงมาสักร คน ดิฉันก็เลยลงมากรุงเทพฯ ไปยื่นใบสมัครที่กระทรวงฯ ช่วงนั้น ได้มีโอกาสรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการต่างประเทศจากท่านปลัดฯ บ้าง จึงสอบผ่าน และได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการกระทรวงต่างประเทศ เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๑๕ ด้วยเหตุนี้ ท่านปลัดฯ ราวโรจน์จึงเป็นผู้ชักนำให้ดิฉันได้กลายมาเป็นนักการทูตดั่งที่เคยใฝ่ฝันมาตั้งแต่สมัยยังเรียนหนังสือ ซึ่งดิฉันยังรู้สึกขอบพระคุณจนวันนี้

หลังจากเข้ากระทรวงฯ แล้ว ไม่ค่อยได้มีโอกาสทำงานร่วมกับงานกับท่านปลัดฯ นอกจาก นานๆ ครั้ง ในกรอบงานอาเซียน ซึ่งสมัยนั้น กรมอาเซียนยังเป็นสำนักเลขาธิการอาเซียน แห่งชาติในกรมเศรษฐกิจ ส่วนท่านอยู่กรมการเมือง เคยไปประชุมอาเซียนที่ฟิลิปปินส์ด้วยกัน ครั้งหนึ่ง โดยมีหม่อมราชวงศ์ เทพ เทวกุล เลขาธิการอาเซียนไทย เป็นหัวหน้าคณะ และดิฉัน เป็นเจ้าหน้าที่โตะ แต่ได้พบกันในกระทรวงฯ บ่อยๆ ท่านยังให้ความสนใจเอาใจใส่ทักทาย เสมอ จนต่างคนต่างโยกย้ายไปประจำการในต่างประเทศ และได้มาเป็นผู้โต้แย้งกับบัญชาของท่าน สมัยที่ท่านเป็นอธิบดีกรมการเมือง และต้องรับผิดชอบดูแลเรื่องการปรับโครงสร้างกรม เมือง แบ่งออกเป็นกรมภูมิภาค ๔ กรม ตอนนั้นดิฉันเป็นเอกอัครราชทูตประจำกระทรวงฯ ช่วยงานกองยุโรป ภารกิจนี้ไม่ง่ายเลย เพราะต้องมีการโอนงานทวิภาคีจากกรมเศรษฐกิจมา อยู่ที่กรมภูมิภาคและจัดสรรบุคลากร ตลอดจน balance ความต้องการของผู้บริหารกองต่างๆ และกรมเศรษฐกิจ เพื่อให้กรมภูมิภาคสามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ แต่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพและความมีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของท่านอธิบดีฯ การปรับโครงสร้าง กรมการเมืองจึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่ดิฉันรู้สึกประทับใจในความเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาของท่านปลัด
สาโรจน์ เป็นเรื่องสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ส่วนดิฉันได้มาประจำ
การที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโกได้สองปีกว่า ๆ วันหนึ่ง ท่านปลัดฯ กรุณาโทร.มาด้วย
น้ำเสียงนุ่มนวลที่พวกเราคุ้นเคยว่า กระทรวงฯ มีแผนจะโยกย้ายดิฉันไปประเทศอื่น ก็เรียนถาม
ท่านว่า ที่ไหนบ้างคะ ท่านก็เอ่ยชื่อมาหลายประเทศ รวมทั้งมาเลเซีย ดิฉันก็เลยขอความกรุณา
กระทรวงฯ พิจารณาโยกย้ายให้ไปมาเลเซีย เพราะว่าใกล้บ้าน และปลอดภัย ซึ่งนับเป็นความ
เมตตาของท่านปลัดฯ ที่กระทรวงฯ ไม่ขัดข้อง และดำเนินการจนดิฉันได้รับการโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งให้ไปประจำการเป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ซึ่งดิฉันยังรู้สึกขอบพระคุณ
ท่านปลัดฯ ที่มีความเชื่อมั่นว่า เอกอัครราชทูตสตรีก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ในประเทศอิสลามได้

การที่เราจะจดจำผู้บังคับบัญชาท่านหนึ่งด้วยความเคารพ แม้จะผ่านไปกี่ปีก็ตามนั้น มิใช่
เพราะความเก่งกล้าสามารถของท่านเท่าใดนัก เพราะไม่นานก็อาจลืมได้ แต่สิ่งที่ไม่ลืม คือ
ความดีและความเมตตาที่ท่านได้แสดงให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ ไม่เฉพาะต่อเรา แต่ต่อผู้ใต้บังคับ
บัญชาทั่วไป ซึ่งท่านปลัดสาโรจน์เป็นอดีตผู้บังคับบัญชาที่ดิฉันระลึกถึงด้วยความปรารถนาดีเสมอ

ประทับใจ สุภาศิริ อมาตยกุล อดีตผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออก ก

ดิฉันรู้จักและประทับใจท่านสาโรจน์ตั้งแต่ยังไม่ได้เข้ากระทรวงฯ ซึ่งตอนนั้นดิฉันทำงานอยู่ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ไปฟังสัมมนาที่หอประชุมจุฬาฯ เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศ ท่านสาโรจน์เป็นหนึ่งในวิทยากรวันนั้น จำได้ว่าท่านพูดได้รู้เรื่องและน่าสนใจที่สุดกว่าบรรดาวิทยากรคนอื่น ๆ ที่ประทับใจด้วยคือ ชอบเสียงที่ทุ้มนุ่มนวลเป็นกังวานของท่านมาก

คงกล่าวได้ว่า จากการฟังสัมมนานั้น เป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้ดิฉันอยากเข้าทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ เพราะเห็นว่าเป็นงานที่น่าสนใจและทำให้มีประสบการณ์กว้างไกล

เมื่อดิฉันสอบเข้ากระทรวงฯ ได้ ก็เริ่มต้นการทำงานที่กรมการเมือง ซึ่งท่านสาโรจน์เป็นรองอธิบดี กรมการเมืองในขณะนั้น และต่อมาที่ได้ทำงานในกระทรวงฯ จน ๒๕ ปี ดิฉันได้เป็นลูกน้องของท่านที่กรมอาเซียน และกรมเอเชียตะวันออก (เมื่อเป็นกรมภูมิภาคแล้ว) นอกจากนี้ ดิฉันยังได้มีโอกาสเข้าจับบันทึกการสนทนาในวาระต่าง ๆ ได้ไปร่วมการประชุมระหว่างประเทศกับท่านในหลาย ๆ ครั้ง และได้ต้อนรับท่านระหว่างอยู่ต่างประเทศในหลายโอกาสด้วย

ดิฉันได้เรียนรู้การทำงานจากท่านอย่างมาก ท่านเป็นหัวหน้าและผู้ใหญ่ที่สอนงาน เป็นคนละเอียดมาก ค่อนข้างดุ ดิฉันร้องไห้ก็หลายครั้ง แต่ก็ระลึกเสมอว่าท่านมีเมตตา หวังดีและต้องการให้เราปรับปรุงงานให้ดีที่สุดนั่นเอง

เมื่อเวลาไปประชุมต่างประเทศและมีคณะผู้แทนที่มาจากหน่วยงานอื่น ๆ ของไทยด้วย ท่านได้รับความเคารพและยกย่องเสมอในเรื่องของการเจรจา การกำหนดท่าที การรักษาผลประโยชน์ของไทย การจัดทำแถลงการณ์ร่วม เป็นต้น เวลาไปประชุมที่ต่างประเทศ ท่านเป็นคนทำงานรอบคอบ บอกว่าปลอดภัยดี มองโลกดี พวกเราและผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ก็ต้องปรับตัวการทำงานกับท่านไปด้วย บางทีง่วงกันมาก ตาปรือกันทุกคน ท่านจะทำเสียงทุ้มกังวานให้ดังขึ้น เพื่อให้เราตื่นจากภวังค์และทำงานกันต่อไป

ระหว่างอยู่ในกระทรวงฯ นั้น ตัวอย่างงานใหญ่ ๆ ที่ทำงานกับท่านมากเป็นพิเศษ คือ งาน APEC ซึ่งเริ่มมีการจัดตั้ง APEC เป็นครั้งแรกสมัยที่อยู่กรมอาเซียนที่ท่านสาโรจน์เป็นอธิบดี นอกจากนี้มีเรื่องการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของจีนมาประดิษฐานเป็นการชั่วคราวในประเทศไทย ซึ่งดิฉันถือว่าเป็นงานด้านการทูตทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีนที่สำคัญยิ่ง

งานของกระทรวงฯ มีหลากหลายมิติ และหลายรูปแบบ ทั้งงานทวิภาคี งานการประชุมระหว่างประเทศ งานการเยือนในระดับต่าง ๆ ทั้งของไทยและจากต่างประเทศมาไทย รวมทั้งงานที่มีความละเอียดอ่อนและ sensitive ต่าง ๆ ท่านลงรายละเอียดได้ทุกเรื่อง จำได้แม่นยำ ทำให้พวกเราที่เป็นลูกน้องต้องเตรียมตัวและเตรียมข้อมูลกันให้ดีให้ครบถ้วน ดิฉันได้เรียนรู้การทำงานกับท่านอย่างมากมายจริง ๆ ภูมิใจและดีใจมาจนบัดนี้ว่า ดิฉันได้มีโอกาสทำงานกับท่านผู้ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่เก่งและมีความสามารถของกระทรวงฯ ในหลาย ๆ ด้าน

สิ่งที่ดิฉันประทับใจยิ่งอีก คือความสามารถพิเศษของท่าน โดยเฉพาะเรื่องการร้องเพลง การกำกับการแสดงของกระทรวงฯ การวาดภาพ และการเล่นเทนนิส ดิฉันไม่ได้อยู่ในข่ายของความเก่งที่สามารถร้องเพลง วาดภาพหรือเล่นเทนนิสกับท่านได้นัก แต่ยังโชคดีที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ท่านทำดังกล่าวมาโดยตลอด ทำให้ได้รู้จักและรักท่านในอีกหลาย ๆ ด้านเพิ่มขึ้นด้วย

ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานและเป็นลูกน้องของท่าน เป็นส่วนสำคัญที่ดิฉันได้นำมาใช้ในการทำงานในกระทรวงฯ เสมอมา แม้ต่อมาดิฉันต้องลาออกเพื่อติดตามคุณอัครสิทธิ์ อมาตยกุล เมื่อคุณอัครสิทธิ์ฯ ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตในประเทศต่าง ๆ ซึ่งดิฉันยังได้มีโอกาสต้อนรับท่านในบางประเทศด้วย ดิฉันก็ได้้นำสิ่งที่ท่านได้สั่งสอนอบรมมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ของงานกระทรวงฯ เสมอ

ดิฉันเคารพรักและระลึกถึงท่านสาโรจน์เสมอ ความรักและประทับใจยังฝังใจอยู่ ไม่มีเปลี่ยนแปลง

ผู้ตรวจราชการ สุรพิทย์ กิริติบุตร อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงโรม

ผมเข้ากระทรวงการต่างประเทศเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ สมัยนั้นกรมกองส่วนหนึ่งอยู่ที่ตึกซีโต้ เก้าถนน ศรีอยุธยา อีกส่วนหนึ่งอยู่ที่ฝั่งวังสราญรมย์ ตั้งแต่เข้ากระทรวงฯ มาก็ได้ยินชื่อเสียงของท่านสาโรจน์ว่าเป็นข้าราชการที่เป็นดาวรุ่งของกระทรวงและควรถือเป็นแบบอย่าง ความเป็นเลิศของท่านผมคงจะไม่เล่าเพราะหลายท่านคงจะเล่าไว้แล้ว

ผมจะเล่าถึงภาพของท่านช่วงหนึ่งหลังจากที่ท่านเกษียณอายุราชการแล้วซึ่งท่านยังคงไฟแรงเหมือนเดิม โดยในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๙ กระทรวงฯ ไม่มีตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวง และไม่มีสำนักตรวจราชการ กระทรวงฯ จึงได้เรียนเชิญท่านสาโรจน์มาช่วยดูแลงานด้านการตรวจราชการและทำหน้าที่ในลักษณะผู้ตรวจราชการของกระทรวง ได้ขอให้ท่านดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการด้านการติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานของส่วนราชการไทยในต่างประเทศ (คตส.) โดยเริ่มปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งท่านเป็นท่านแรกที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งต่อมาตำแหน่งดังกล่าวในภายหลังได้พัฒนามาเป็นลำดับจนกระทรวงแต่งตั้งรองปลัดกระทรวงฝ่ายบริหารเป็นตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวง และมีประธานคตส. เป็นที่ปรึกษาของผู้ตรวจราชการ โดยในช่วงนั้นผมดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำกระทรวงฯ ดูแลฝ่ายบริหาร จึงเป็นส่วนหนึ่งในทีมงานของคตส.ของท่านที่ในบางครั้งได้เดินทางไปตรวจราชการตามสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่กับท่านสาโรจน์ในบางประเทศ ทั้งนี้โดยตั้งแต่ช่วงมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึงมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ คตส. ได้เดินทางไปตรวจสำนักงานในต่างประเทศรวม ๑๒ แห่งได้แก่ เจดดาห์ สิงคโปร์ พนมเปญ ฮานอย ไฮจิมีนจ์ จาการ์ตา ดิลี ย่างกุ้ง วอร์ซอ ปราก กวางโจว และฮ่องกง

องค์ประกอบคณะคตส. นี้ จะมาจากหลายหน่วยงานในกระทรวงฯ ขึ้นอยู่กับประเด็นที่จะไปตรวจสอบหลักๆ จะประกอบด้วย ฝ่ายราชการในต่างประเทศ กองคลัง กองนโยบายและวางแผน หน่วยตรวจสอบภายใน สำนักบริหารงานบุคคล สำนักงานปลัด กรมภูมิภาครที่เกี่ยวข้อง กรมการกงสุล เป็นต้น ก่อนเดินทางจะมีการประชุมกับกระทรวงฯ เพื่อขอทราบหน่วยใดที่กระทรวงฯ ประสงค์จะให้ตรวจสอบ และจะขอรับทราบข้อมูลและประเด็นความวิตกกังวลของกระทรวงฯ ที่มีต่อหน่วยที่จะรับตรวจนั้น ๆ

การตรวจสอบจะใช้เวลา ๓ วันโดยจะแบ่งการดำเนินการเป็นวันที่หนึ่ง และวันที่สอง หน้าที่หลักคือการเก็บข้อมูล หาข้อมูล สัมภาษณ์ และสอบถาม รับฟังปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในทุกมิติจากข้าราชการและลูกจ้างส่วน วันที่ ๓ จะเป็นวันประชุมร่วม สรุปผลของการตรวจสอบโดยสถานทูตสถานกงสุลนั้น ๆมารับฟังสิ่งที่ตรวจพบ และสิ่งที่ควรยกย่องและหรือต้องปรับปรุงแก้ไข

ท่านสาโรจน์ได้วางรากฐานวิธีการตรวจราชการไว้ดีมากเป็นระบบที่ปฏิบัติตามได้ง่าย ซึ่งต่อมากกระทรวงฯ ได้ใช้เป็นรูปแบบการตรวจราชการในต่างประเทศมาจนทุกวันนี้ (อาจมีการปรับเปลี่ยนบ้างเล็กน้อยตามกาลสมัย) ซึ่งนับเป็นคุณูปการแก่กระทรวงการต่างประเทศเป็นอย่างยิ่งนัก

การตรวจราชการของท่านจะจำแนกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ (เท่าที่จำได้) ดังนี้

๑. การบริหารงาน

- ประเมิน ประสิทธิภาพและการควบคุมการเงิน
- การเก็บรักษาเงิน
- การบัญชีและงบเดือน
- การบริหารงบประมาณ
- การดำเนินงานด้านกงสุล การคุ้มครองคนไทย และตัวสำนักงานกงสุล
- การเก็บเงินรายได้แผ่นดินและการเก็บรักษา
- การจัดการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร
- การบริหารทรัพย์สิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง ที่ทำการ ที่พัก (ทำเนียบเอกอัครราชทูต บ้านพักกงสุลใหญ่ บ้านพักข้าราชการ)
- การบริหารงานบุคคล (ข้าราชการ/ลูกจ้าง)

๒. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการตามแผนยุทธศาสตร์ตามแผนงาน ภารกิจที่มประเทศไทย

๓. ประเด็นอื่นๆ

โดยจะจำแนกเป็นสิ่งที่ตรวจพบ และปัญหา อุปสรรค ของผู้รับตรวจ และความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจ ทั้งนี้ท่านสาโรจน์จะเป็นผู้ตรวจสอบหัวหน้าสำนักงานเองในทุกมิติ และมาสอบย้อนกับทีมงานอีกครั้งในสิ่งที่พบ

คณะที่ไปจะแยกกันไปดำเนินการตามหัวข้อที่แต่ละคนได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบ ในวันที่สอง หลังอาหารเย็น โรงงานนรก (พวกเราแอบเรียกกันลับหลังท่านสาโรจน์) ก็จะเริ่มเปิดทำการ โดยนำสิ่งที่เราพบมารายงานให้ท่านทราบโดยละเอียด หลังจากถูกท่านซักถามจนหน้าใจแล้ว ก็จะเริ่มขบวนการจัดพิมพ์ โดยจะต้องจัดทำให้เสร็จพร้อมประชุมในวันรุ่งขึ้น ตามสไตล์ของท่าน (ซึ่งไม่เคยเปลี่ยนแปลง) กว่าเสร็จก็ประมาณตีสาม

วันที่สามจึงจะเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างผู้รับตรวจและผู้ตรวจ บรรยากาศในการประชุมเป็นไปแบบพี่ๆ น้องๆ (ไม่ได้ดูอย่างที่หลายคนคิด) ได้ประโยชน์เป็นอย่างมากในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานผู้รับตรวจ ท่านได้ถ่ายทอดความรู้และเล่าจากประสบการณ์ของท่านที่ได้สร้างสมไว้ทั้งในตำแหน่งเอกอัครราชทูต และปลัดกระทรวง ให้หน่วยรับตรวจทราบและพิจารณาปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งๆ ขึ้น ที่ไหนปฏิบัติดีอยู่แล้วก็ยกย่องชมเชยและผมได้ยึดแนวทางของท่านเป็นแนวปฏิบัติมาโดยตลอดเมื่อต้องมาดำรงตำแหน่งประธานผู้ตรวจราชการ (เมื่อเป็นรองปลัดกระทรวง)

เมื่อ คตส. กลับมาถึงประเทศไทย ก็ได้ทำรายงานผลการปฏิบัติงานต่อปลัดกระทรวงเพื่อพิจารณาสั่งการให้หน่วยงานนั้นๆ ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ คตส. ต่อไป คตส. ยุติบทบาทในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ เนื่องจากความซ้ำซ้อนกับตำแหน่งผู้ตรวจราชการของกระทรวงฯ

จึงเล่ามาเพื่อเป็นเกร็ดให้เห็นอีกบทบาทหนึ่งของท่านสาโรจน์ที่น้อยคนนักจะทราบ

ย้อนวันวาน ... กับท่านสาโรจน์

อสี มามณี

อริบถกรรมยุโรป

ผมได้พบท่านปลัดฯ สาโรจน์ครั้งแรกในการสอบสัมภาษณ์เข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่ห้องบัวแก้ว วังสราญรมย์ โดยกรรมการประจำโต๊ะที่สัมภาษณ์ผมในวันนั้น มีท่านปลัดวิทยา เวชชาชีวะ เป็นประธาน และมีท่านสาโรจน์อยู่ด้วยระหว่างสัมภาษณ์ ท่านสาโรจน์ถามผมเป็นภาษาอังกฤษว่า ทำไมผมถึงเลือกเรียนปริญญาโทที่ USC ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัยเชิงพาณิชย์และค่าเรียนแพง (ท่านคงอยากดูว่าผมจะรับมือกับคำถามกวนๆ อย่างไร แต่ผมก็ทราบภายหลังว่า ท่านสาโรจน์ฯ จบจาก UCLA ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยร่วมเมืองกับ USC และเป็นคู่แข่งกันในเรื่องอเมริกันฟุตบอล)

ผมได้เจอท่านสาโรจน์อีกครั้งตอนสอบสัมภาษณ์รอบสองที่โรงแรมแกรนด์ไฮเล่ พัทยา และระหว่างการสอบอภิปรายกลุ่ม ผมก็โดนคำถามยากๆ จากท่านสาโรจน์อีก อยากรู้ก็ดี ผมก็โชคดีที่ผ่านเข้ามาเป็นชาวบัวแก้วได้สำเร็จ โดยเริ่มชีวิตราชการที่กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ โดยในตอนนั้น กระทรวงฯ เพิ่งปรับโครงสร้าง โดยแยกกรมการเมืองมาเป็นกรมภูมิภาค ๔ กรม และท่านสาโรจน์ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง ก็มาเป็นรองปลัดกระทรวงฯ ดูแลทั้ง ๔ กรมภูมิภาคดังกล่าว ผมอยู่กรมอเมริกาฯ ได้ปีกว่า พี่อ้อม (ท่านปลัดธีรกุล นิยม) มาบอกผมว่า ท่านสาโรจน์ให้ผมไปเป็น “หน้าห้อง” (เลขานุการ) ของท่าน โดยให้ช่วยงานพี่อ้อมซึ่งเป็น เลขานุการของท่านอยู่แล้ว

ในตอนแรกผมหัวน้ใจมาก เพราะได้ยินเสียงร่ำลือว่าท่านสาโรจน์ดุและใจร้อน แต่ตลอดระยะเวลาเกือบ ๔ ปีที่มีโอกาสเป็นหน้าห้องของท่านสาโรจน์ ผมรู้สึกว่าคุณเองโชคดีที่ได้เรียนรู้การทำงานจากผู้ใหญ่ที่เก่งมากท่านหนึ่งของกระทรวงฯ และได้รับการยอมรับในวงการระหว่างประเทศอย่างสูงในการประชุม ต่างๆ ที่ท่านสาโรจน์เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย หรือเป็นประธานการประชุม พวกเราที่นั่งอยู่ข้างหลังท่านจะรู้สึกภาคภูมิใจในไหวพริบและเทคนิคการเจรจาทางการทูตของท่านสาโรจน์ซึ่งมักจะได้รับความชื่นชมจากเพื่อนนักการทูตต่างชาติอยู่เสมอ

ท่านสาโรจน์มุ่งมั่นและเอาใจใส่ในการทำงานอย่างจริงจัง นอกจากนี้ท่านยังสนใจกีฬา โดยเฉพาะเทนนิส หลังเสร็จงานที่กระทรวงฯ ซึ่งมักจะเป็นเวลาประมาณ ๓ ทุ่มไปแล้ว ท่านจะชวนผมและเพื่อนร่วมก๊วนเทนนิส อาทิ ท่านทูตสมศักดิ์ ท่านทูตวศิน อีร์เวธญาณ

ท่านทูตแม็ก (อัครลิตี อมาตยกุล) ท่านทูตปิง (ศรัณย์ เจริญสุวรรณ) ท่านทูตบ๊ิก (มารุต จิตรปฐิมา) และท่านทูตปู (มาริช เสงี่ยมพงษ์) ไปเล่นเทนนิสที่อาคารถนนศรีอยุธยาเป็นประจำ ท่านเป็นนักเทนนิสฝีมือดี มีลูกที่เด็ดคือตีลูกโด่งสูงขึ้นฟ้า ซึ่งมักสร้างปัญหาให้คู่แข่งอย่างมาก

ท่านสาโรจน์เป็นผู้ใหญ่ที่รักและมีเมตตากับลูกน้องและเพื่อนข้าราชการ บางครั้งท่านอาจจะดูพวกเราที่ทำงานไม่เรียบร้อย แต่พวกเรา ก็ทราบดีว่า ท่านต้องการสอนเราให้ทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อประโยชน์ของราชการ ดังที่ท่านเคยพูดกับพวกเราระหว่างการสอบสัมภาษณ์เข้ากระทรวงฯ ที่โรงแรมแกรนด์ไฮเล่ เมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว ซึ่งมีผู้สมัครสอบคนหนึ่งถามท่านว่าทำไมท่านจึงเลือกรับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศซึ่งเงินเดือนน้อย แทนที่จะไปทำงานเอกชนซึ่งผลตอบแทนสูงกว่ามาก ผมจำได้ว่าท่านยิ้ม และตอบว่า “พวกเราทุกคนที่เข้ามาเป็นข้าราชการที่กระทรวงแห่งนี้ได้เลือกแล้วที่จะมาทำประโยชน์ให้กับประเทศของเรา ซึ่งเป็นเกียรติและเป็นความภาคภูมิใจมากกว่าผลตอบแทนอื่นใด”

“แม่คคลองขึ้น”

อัครสิทธิ์ อมาตยกุล

อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา

ผมได้รู้จักท่านปลัดสาโรจน์ตั้งแต่เข้ากระทรวงการต่างประเทศใหม่ๆ ก็ได้เข้าก๊วนเทนนิสกับท่าน ได้มีโอกาส เล่นเทนนิสกับท่านในช่วงเย็น ๆ หลังเลิกงานสมัยที่อยู่กรมการเมือง ในขณะที่ท่านปลัดสาโรจน์ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมการเมือง และได้ร่วมเล่นเทนนิสกับท่านในหลายโอกาสที่ได้กลับเข้ากระทรวงฯ ท่านสาโรจน์เอาจริงเอาจังกับการเล่นเทนนิสมาก ที่ถึงแม้บางครั้งจะแพ้ลูกน้องบ้างก็ไม่ใช่ไร แต่ถ้าชนะได้ก็จะภูมิใจภูมิใจมากที่สามารถเอาชนะคู่แข่งคู่ต่อสู้ได้

สำหรับในเรื่องงานนั้น หลังจากกลับจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ปี ๒๕๓๓ ก็ได้ทำงานที่กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง โดยเป็นเจ้าหน้าที่โต๊ะลาว ซึ่งก็ได้มีโอกาสได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศในกลุ่มอินโดจีน เช่น เวียดนามและกัมพูชา ทำให้ได้มีโอกาสทำงานใกล้ชิดกับท่านสาโรจน์มากขึ้นในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ ในขณะนั้นผมเป็นเลขานุการเอก กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ซึ่งมีท่านสาโรจน์ เป็นอธิบดี และ ม.ร.ว. เทพกมล เทวกุล เป็นรองปลัดกระทรวงฯ ผมทำหน้าที่เจ้าหน้าที่โต๊ะลาว เป็นช่วงที่ไทยกับลาวเพิ่งผ่านกรณีพิพาทชายแดนบ้านร่มเกล้า ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวกำลังอยู่ในระยะการปรับตัว และเป็นช่วงที่ได้เริ่มมีการเจรจาเขตแดน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดกรณีข้อพิพาทตามแนวชายแดนที่นำไปสู่ความขัดแย้งและความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสองฝ่าย

ทางด้านการเมืองภายในประเทศ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ เป็นหัวหน้าคณะ รสช. และให้มีการปรับรูปแบบคณะกรรมการร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ที่ได้เริ่มมีการเจรจาเขตแดน และมีคณะกรรมการร่วมไทย – ลาว ที่กระทรวงการต่างประเทศเคยดูแลอยู่ มีการปรับรูปแบบคณะกรรมการร่วม ให้ไปอยู่ภายใต้กองบัญชาการทหารสูงสุด โดยมีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นหัวหน้าคณะ และกองบัญชาการทหารสูงสุดทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการร่วมไทย – ลาว

อย่างไรก็ตาม การประชุมของคณะกรรมการร่วมไทย – ลาวภายใต้การนำของกองบัญชาการทหารสูงสุดนั้น ดูเหมือนจะไม่มีความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาระหว่างกัน รวมทั้งการเดิน

หน้าหาทางสร้างนโยบายความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับลาวด้วย ซึ่งปัญหาอุปสรรคของคณะกรรมการร่วมฝ่ายไทยนั้น เป็นปัญหาทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับโครงสร้างของอำนาจการบริหารที่กองบัญชาการทหารสูงสุด ไม่สามารถจะผลักดันข้อมติใด ๆ ของการประชุมร่วมไทย – ลาวได้อย่างเต็มที่เนื่องจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดมิได้นั่งอยู่ในคณะรัฐมนตรี จึงไม่สามารถผลักดันข้อตกลงร่วมกันระหว่างไทยกับลาวให้เกิดเป็นผลปฏิบัติในรูปของมติคณะรัฐมนตรีได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีความเห็นร่วมกันของที่ประชุมกลุ่มเล็กในครั้งนี่ว่าตามหลักปฏิบัติโดยทั่วไปนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศควรจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับทุกประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากการประชุมภายในกลุ่มเล็กและในระดับเจ้าหน้าที่ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีความเห็นร่วมกันที่จะแสวงหาช่องทางที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งทางเทคนิคของฝ่ายไทย โดยมีการประชุมภายในกันหลายครั้งระหว่างสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กองบัญชาการทหารสูงสุดที่ดูแลชายแดนด้านลาว และผมในฐานะเจ้าหน้าที่โต๊ะลาวเป็นผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศโดยมีข้อยุติดังนี้

คณะกรรมการร่วมระหว่างไทย – ลาว ควรจะประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการร่วมไทย – ลาวที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม

๒. คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย – ลาว มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของไทยและรัฐมนตรีกระทรวงป้องกันประเทศของลาวเป็นประธานร่วม ทั้งนี้โดยมีกระทรวงมหาดไทยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากมีผู้ว่าราชการจังหวัดหลายจังหวัดที่มีชายแดนติดกับลาว

๓. คณะกรรมการเขตแดนร่วม ที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งในขณะนั้นก็ได้มีการประชุมเพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางในการพิจารณาสำรวจและปักปันหลักเขตแดนตลอดแนวชายแดนไทย-ลาว โดยมีระดับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นประธานร่วม

ข้อยุติที่หารือเป็นภายในนี้ ผมได้นำหารือด้วยวาทะกับท่านสาโรจน์ อธิบดีกรมการเมือง และท่าน ม.ร.ว.เทพกมล เทวกุล ในฐานะรองปลัดกระทรวงฯ ในขณะนั้น ถึงแนวทางการหารือเป็นการภายในของสภามันคงแห่งชาติ ซึ่งท่านสาโรจน์และท่านรองปลัดกระทรวงฯ ก็ได้ให้ความเห็นชอบให้ผมนำไปแจ้งที่ประชุมเป็นการภายในดังกล่าว ต่อมาสภามันคงแห่งชาติก็ได้นำเสนอรัฐบาลเพื่อการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง ๓ คณะ

ต่อมา รูปแบบของคณะกรรมการร่วมไทย – ลาว ทั้ง ๓ รูปแบบนี้ ก็ได้เป็นแนวทางของการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม กับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ เช่น กัมพูชา และเมียนมาร์ จึงนับได้ว่านโยบายการจัดรูปแบบคณะกรรมการร่วมทวิภาคีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้ถือกำเนิดมาในสมัยที่ท่านสาโรจน์เป็นอธิบดีกรมการเมือง

ในช่วงปี ๒๕๓๔ ผมได้เคยเดินทางไปกับคณะเจรจาเขตแดนไทย-ลาว ที่มีท่านรัฐมนตรีช่วย ร.ต. ประพาส ลิ้มปะพันธ์ เป็นหัวหน้าคณะ โดยได้เดินทางไปเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง และในการเดินทางขากลับจะต้องมีการแถลงข่าว และท่านสาโรจน์จะ ต้องเตรียมคำแถลงข่าวให้ท่าน ร.ต. ประพาส โดยท่านสาโรจน์ต้องการให้ผมเขียนตามคำบอกจากท่านสาโรจน์ แต่เนื่องจาก ผมเป็นคนที่ลายมือที่แย่มาก ๆ ก็เกรงว่าท่าน ร.ต. ประพาสจะอ่านลายมือผมไม่ออก จึงทำท่าลังเล ท่านสาโรจน์ เลยทนไม่ได้ คว่ำปากกาจากผมและเขียนขึ้นเอง จึงได้เรียนรู้ว่าถ้าผู้ใหญ่บอกให้ทำอะไร ก็ให้รีบ แสดงความกระตือรือร้นที่จะทำ อย่าได้แสดงท่าทีที่ลังเลหรือไม่แน่ใจในตัวเอง

ขอกระโดดข้ามไปปี ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ผมได้ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี ท่านสาโรจน์ได้เกษียณจากทางราชการเมื่อปี ๒๕๔๕ และต่อมาได้เป็นที่ปรึกษาของท่าน สมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ผู้แทนการค้าไทย ที่ดูแลภูมิภาคแอฟริกา ซึ่งในขณะนั้นได้ทราบว่าคุณแทน

การค้าไทยที่ดูแลแอฟริกายังไม่เคยเยือนแอฟริกาเลย ผมจึงมีดำริให้ภริยา คือคุณสุภาศิริ อมาตยกุล ช่วยนำความเรียนเสนอท่านที่ปรึกษาผู้แทนการค้าไทย ให้โน้มน้าวท่านผู้แทนการค้าสมพงษ์ เดินทางไปเยือนเคนยา เมื่อเดือน มิถุนายน ๒๕๔๘ การเยือนก็ประสบความสำเร็จที่ผมได้จัดให้ท่านผู้แทนการค้าไทยและคณะภาคเอกชนได้พบปะกับผู้ที่เกี่ยวข้องของฝ่ายเคนยา ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิดเห็น ทำความรู้จักตลาดในแอฟริกาได้มากขึ้น หลังจากนั้น กระทรวงพาณิชย์ก็ได้ไปเปิดสำนักงานการค้าของไทยในกรุงไนโรบี และตัวผมก็ได้รับคำชมจากท่านสาโรจน์ว่า “แม้คลองขึ้น” ก็ถือเป็นคำชื่นชมจาก ผู้ใหญ่ที่ผมเคารพนับถือและได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ รวมทั้งทัศนคติ และทักษะของการทำงานของท่านสาโรจน์ ผมคิดว่าได้ใช้เวลาถึงกว่า

๑๐ ปี นับตั้งแต่มีประสบการณ์การได้ร่วมงานกับท่านสาโรจน์ในเรื่องความสัมพันธ์ไทย-ลาว ที่ท่านสาโรจน์ ได้มีทัศนคติ ที่เกี่ยวกับผมในทางที่ดีขึ้น

พิธีทอดกฐินพระราชทานที่วัดวิปัสสนาคราห์ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย

อีกครั้งหนึ่งที่ได้มีโอกาสร่วมงานกับท่านสาโรจน์ คือเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา โดยสถานเอกอัครราชทูตฯ ร่วมกับกรมสารนิเทศ และกรมเอเชียตะวันออก ในการจัดพิธีทอดกฐินพระราชทานที่วัดวิปัสสนาคราห์ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซียเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ โดยท่านสาโรจน์ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการมูลนิธิไทย ได้เป็นประธานในพิธีทอดถวายผ้ากฐินพระราชทาน นับสำคัญของการทอดถวายผ้ากฐินพระราชทานที่อินโดนีเซียที่เป็น ประเทศที่มีประชากรมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดในโลก เพราะที่ผ่านมา ประเทศไทยได้จัด พิธีทอดถวายผ้าพระกฐิน พระราชทานส่วนใหญ่ในประเทศเพื่อนบ้านที่เป็น ประเทศที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นการจัดพิธีทอดถวายผ้า พระกฐินพระราชทาน ที่อินโดนีเซียที่ท่านสาโรจน์ ได้เป็นประธานในพิธี ก็ถือได้ว่าเป็น การสร้างประวัติศาสตร์ที่เป็น ครั้งแรก ที่ไทยได้ใช้พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา และ ศาสนาที่มากที่สุดประเทศหนึ่ง นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้อาศัยความสัมพันธ์ทางพระพุทธ ศาสนา สร้างสานสัมพันธ์กับชาวพุทธในอินโดนีเซีย ที่ส่วนใหญ่เป็นชาว อินโดนีเซียเชื้อสายจีน โดยมีพระสงฆ์จากไทยไปทำหน้าที่พระธรรมทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซีย จึงนับได้ ว่า การที่ท่านสาโรจน์ได้ัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายที่อินโดนีเซีย สอดคล้อง กับนโยบายการทูตวัฒนธรรม และการทูตเพื่อประชาชนด้วย

“นาย” และ “ครู” คนแรกในราชการ อังธรา เสรีบุตร อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาดริด

ดิฉันพบท่านสาโรจน์ ชวนะวิรัช ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เพิ่งจบปริญญาตรีอักษรศาสตร์จากจุฬาฯ ยังไม่ทันเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ดิฉันอยากเข้าทำงานที่กระทรวงการต่างประเทศ จึงขอต่อพลตำรวจตรี ส่ง่า กิตติขจร เพื่อนสนิทของคุณพ่อ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ท่านให้มาพบที่ห้องทำงานของท่านที่ชั้น ๒ ตึกเก่า วังสราญรมย์ และมอบหมายให้ท่านสาโรจน์ ขณะนั้นเป็นเลขานุการโท มีตำแหน่งการเมืองเป็นผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรี ฝึกงานให้ ตอนนั้นทีมงานหน้าห้องท่านรัฐมนตรีช่วยสง่าฯ มี ๓ ท่าน คือ ท่านสาโรจน์ พิริทย์ รายนานนท์ และพี่หน้อย-รณรงค์ นพคุณ นั่งทำงานที่ตึกเก่าวังสราญรมย์ ทีมงานฝ่ายท่านรัฐมนตรีว่าการฯ ถนัด คอมันตร์ ที่จำได้มี ม.ล.พิระพงศ์ เกษมศรี มีตำแหน่งการเมืองเป็นเลขานุการรัฐมนตรี ท่านทูตพีตี-ธงฉาน โชติกลเสถียร เป็นผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรี นั่งทำงานอยู่ที่ ชั้น ๒ ตึกกรมพิธีการทูต ฝั่งสวนสราญรมย์

ท่านสาโรจน์ให้ดิฉันหัดเขียนบันทึกราชการสั้น ๆ ให้แปลและย่อข่าวต่างประเทศและบทความ ดิฉันไม่เคยทำงานมาก่อน ไม่รู้จักคุ้นเคยศัพท์การทูตและการเมืองระหว่างประเทศมาก่อน ท่านแก้ศัพท์และไวยากรณ์แทบทุกบรรทัด ดิฉันต้องหัดพิมพ์ดีดเพราะเห็นทุกคนพิมพ์ดีดเอง คล่องแคล่วทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ตัวท่านสาโรจน์เองไม่ได้พิมพ์สัมผัส แต่ใช้ ๔ นิ้วจิ้มแป้น ตาตุตัวอักษร พิมพ์อย่างคล่องแคล่ว

ดิฉันเฝ้าดูท่านทำงาน รู้สึกยิ่งมากกว่าท่านเป็นคนหนุ่มที่เก่ง ทั้งในด้านภาษาและวิชาการ และขยันขันแข็ง ท่านร่างสุนทรพจน์เอง ทำงานจนเย็นค่ำทุกวัน ดิฉันได้เรียนรู้ว่าที่กระทรวงการต่างประเทศนี้เขาทำงานกันจนมืดค่ำ ไม่ได้เลิกงานสี่โมงครึ่งเหมือนกระทรวงกลาโหมที่ดิฉันเห็นคนปิดหน้าต่างห้องทำงานเสียงปึงปึงกันตั้งแต่ ๔ โมงเย็น ดิฉันคิดว่าตัวเองน่าจะติดนิสัยทำงานจนมืดค่ำจากท่านสาโรจน์นี่เอง

ดิฉันฝึกงานรอให้กระทรวงฯ จัดสอบข้าราชการชั้นตรีระดับนายเวร แต่ก็ไม่ได้เปิดสอบสักทีจนกระทรวงฯ เปิดสอบข้าราชการชั้นจัตวา ท่านสาโรจน์แนะนำให้ดิฉันสมัครสอบ แต่แรกดิฉันไม่อยากจะสอบเพราะคิดว่าจบชั้นปริญญาตรี ต้องมาสอบเป็นเสมียนพนักงานชั้นจัตวา เงินเดือนเพียง ๕๔๐ บาท ดูเป็นการด้อยค่าตัวเอง ท่านสาโรจน์อธิบายว่ากระทรวงฯ ยังไม่เปิดสอบชั้นตรีควรสอบชั้นจัตวาก่อน หากสอบได้จะได้บรรจุเป็นข้าราชการ จะได้ทราบแนวทางการปฏิบัติงานกระทรวงฯ เมื่อเปิดสอบชั้นตรีจะมีโอกาสสอบได้ ดิฉันจึงตัดสินใจสมัครสอบ ท่านนำตำราและข้อสอบเก่า ๆ มาให้ดู ในที่สุดดิฉันก็ตัดสินใจสมัครสอบและสอบได้ ได้รับการบรรจุเป็นเสมียนพนักงาน ที่สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีในปี ๒๕๑๔ รุ่นเดียวกับดุสิต จันตะเสน ชัชเวชย์ ชาติสุวรรณ อุ่ม เมลลันนท์ นาวา กนิษฐานนท์ ปฏิบัติงานหน้าห้องท่านรัฐมนตรีช่วยสง่า ร่วมงานกับท่านสาโรจน์ต่อไปโดยไม่ขาดตอน

ปี ๒๕๑๖ เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม เป็นผลให้จอมพล ถนอม กิตติขจร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องเดินทางออกประเทศ พลตำรวจตรี สง่าพินจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ท่านปลัดจรรยาวัณธุ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้รับการแต่งตั้งให้ใช้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ไม่มีการแต่งตั้งรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ หน้าห้องรัฐมนตรีช่วยฯ จึงไม่มีงานให้ทำ ก่อนหน้านั้นพี่วิทยย้ายไปประจำการที่กรุงวอชิงตัน พี่หน้อยย้ายไปบอนน์ ช่วงนั้นจึงเหลือแต่ท่านสาโรจน์ คุณอำพัน ชัยपालและดิฉันทำงานหน้าห้องรัฐมนตรีช่วยฯ กระทรวงฯ เพิ่งสร้างตึกใหม่ที่วังสราญรมย์ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีจึงย้ายมาที่ชั้น ๔ ของตึกใหม่

ท่านสาโรจน์ใช้เวลาว่างทำแฟ้มสำนักงานใหม่ ใส่ดัชนีหมวดหมู่แฟ้มตามระบบทศนิยม ดิวอี้ และทำบัญชีแฟ้มทั้งหมดของสำนักงานเรียบร้อย ดิฉันเคยเรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาบังคับตั้งแต่เรียนปี ๑ อักษรฯ จึงรู้สึกยิ่งมากที่ท่านสาโรจน์ใช้ระบบดิวอี้ทำแฟ้มราชการ ดิฉันไม่คิดว่าจะมีข้าราชการกระทรวงฯ คนใดทำแฟ้มราชการโดยใช้ระบบดิวอี้ นอกจากบรรณารักษ์ของกองบรรณสารและห้องสมุด เพราะยุ่งยากมาก ต้องเรียงลำดับสระพยัญชนะให้ถูกต้อง ใส่ตัวเลขหมวดใหญ่ หมวดย่อย ดิฉันยังสอบวิชาบรรณารักษะไม่ผ่านด้วยซ้ำ เพราะต้องจัดหมวดหมู่หนังสือเป็นระบบทศนิยมดิวอี้นี่แหละ ต้องสอบซ่อมวิชานี้

เพราะท่านต้องรับหน้าที่ไปบรรยายเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษให้แก่ข้าราชการ ท่านจึงทำคู่มือการรับโทรศัพท์เป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นประโยชน์มากสำหรับดิฉัน เพราะตอนเข้ามาทำงานใหม่ๆ ดิฉันไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษเวลารับโทรศัพท์เพราะไม่มั่นใจ เกรงจะใช้ภาษาไม่ถูกต้อง เสียายที่คู่มือรับโทรศัพท์นี้หาไม่ได้อีกแล้ว เพราะจะเป็นประโยชน์สำหรับข้าราชการให้ใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและสุภาพในการรับโทรศัพท์

ท่านสาโรจน์เป็นเพื่อนสนิทกับ “ท่านมัย” ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล ตั้งแต่เรียนอยู่ที่อเมริกา ช่วงนั้นท่านมัยกำลังสร้างภาพยนตร์เรื่อง “เขาชื่อกานต์” ท่านสาโรจน์ใช้เวลาว่างช่วงที่ไม่มีงานแปล subtitle ภาพยนตร์เรื่องนี้ ยามว่างจะคุยกันถึงภาพยนตร์และดาราใหม่ que แสดงนำเรื่องนี้คือสรพงษ์ ชาตรี และนัยนา ชีวานนท์ สมัยนั้นมีการประกวดนางสาวไทยในงานวชิราวุธที่จัดขึ้นในสวนสราญรมย์ ก็จะคุยได้เถียงกันว่านางงามคนนั้นสวย คนนี้ไม่สวยอย่างสนุกสนาน

เมื่อไม่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ก็ไม่มีงานให้ทำ ไม่มีการเปิดสอบชั้นตรี ดิฉันรู้สึกเบื่อ เงินเดือนก็น้อยจึงขอลาออกจากกระทรวงการต่างประเทศโดยไม่ฟังคำทัดทานของท่านสาโรจน์ คิดถึงตอนนั้นแล้วยังรู้สึกเสียใจว่าไม่ควรใจร้อนด่วนลาออก

ดิฉันลาออกไปทำงานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยไปได้สัก ๒ ปีก็เบื่ออีก เพราะงานที่ทำจำเจ ดูไม่มีความก้าวหน้า ยังรู้สึกผูกพันกับกระทรวงต่างประเทศอยู่ เมื่อกระทรวงฯ เปิดสอบชั้นตรีทั่วไป วุฒิอนุปริญญา เงินเดือน ๗๕๐ บาท ดิฉันจึงมาสมัครสอบ สอบได้รุ่นเดียวกับอุ้ม เมลาณนท์ ธนรัตน์ ธนพุทธิ สุพจน์ อีรเกาศัลย์ สุรไกร เหล็กกล้า ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการชั้นตรีที่สำนักงานปลัดกระทรวงฯ ปฏิบัติงานหน้าห้องท่านปลัดแผน วรรณเมธี ทำงานร่วมกับท่านทูตเจิม ติวานนท์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการท่านรองปลัดสุนทร คงศักดิ์ (บิดาของทูตชุดินทร คงศักดิ์) ท่านทูตประจำกระทรวงสีสวาสดี ปั่นกระษิณ (บิดาของทูต จิระชัย ปั่นกระษิณ) และท่านทูตประจำกระทรวงอัมพา ภัทรนาวิก เอกอัครราชทูตหญิงคนแรกของกระทรวงการต่างประเทศ ช่วงนั้นท่านสาโรจน์ออกไปประจำการที่คณะทูตถาวรฯ ณ นครนิวยอร์กแล้ว

ดิฉันพบกับท่านสาโรจน์อีกครั้งเมื่อท่านกลับจากประจำการที่คณะทูตถาวรฯ ณ นครนิวยอร์ก มารับตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นเลขานุการท่านรัฐมนตรีช่วย วงศ์ พลนิกร มีทีมงานคือพี่กระบวน พรโสภณ และมาวิน ตันอรธนาวิน ท่านอุปดิศร์ ปาจริยางกูร เป็นรัฐมนตรีว่าการฯ ท่านทูต เกรียงศักดิ์ ศิริมวงคล เป็นเลขานุการรัฐมนตรี พี่หน้อย-ธรรรงค์ นพคุณ เป็นผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรี ดิฉันยังอยู่หน้าห้องปลัดกระทรวงฯ ทำหน้าที่เลขานุการท่านรองปลัด สุธี ประศาสน์วินิจฉัย ได้ทำงานประสานงานใกล้ชิดกับสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี ท่านสาโรจน์ได้ชวนดิฉันไปเที่ยวค้างแรมที่หัวหินสนุกสนานกับทีมงาน สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี

มีพีรดี ปุญโญภาส ทัศนาวดี เมี้ยนเจริญ ธนิกันต์ ภัทรนาวิก และอภิวัชร รุจางกูร ดิฉันยังชวนเพื่อนรุ่นน้อง คือสิริพร ไทยตรง สุภาณี เลิศฤทธิ์ และชาคร สุชีวะ จากกรมอื่นไปด้วย ทำให้กลุ่มเรารู้จักสนิทสนมมาช้านานกับท่านสาโรจน์

ปี ๒๕๒๔ กระทรวงการต่างประเทศจีนริเริ่มเชิญข้าราชการกระทรวงฯ เยือนจีนเพื่อทำความรู้จัก กระทรวงอนุมัติให้ท่านรองปลัด วิเชษฐ์ สุทธยาคม เป็นหัวหน้าคณะพร้อมด้วยข้าราชการอีก ๕ คน คือ ท่านสาโรจน์ รองอธิบดีกรมการเมือง สมพันธ์ โกกิลานนท์ ผอ.กองเอเชียตะวันออก ท่านกษิต ภิรมย์ ตอนนั้นเป็นเลขานุการเอกกรมเศรษฐกิจ จันทร์ทิพา ภูตระกูล เจ้าหน้าที่โต๊ะจีน และดิฉัน เลขานุการโท กองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รับผิดชอบด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ ฝ่ายจีนจัดให้คณะพักเรือนรับรองของกระทรวงการต่างประเทศ จัดให้คณะไปทัศนศึกษาเมืองหางโจว เซี่ยงไฮ้ เขตเศรษฐกิจเลนเจิ้น และกวางโจว โดยเชิญท่านทูตโกศล สนิธวานนท์ เอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ร่วมเดินทางด้วย เป็นครั้งแรกที่ดิฉันได้เดินทางไปเมืองจีน และเป็นอีกครั้งหนึ่งที่ได้มีโอกาสร่วมเดินทางกับท่านสาโรจน์โดยไม่ต้องทำงาน กลางวันเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ เย็นก็ทานเลี้ยง ชมระบำพื้นเมืองและจิว เป็นเวลากว่าสัปดาห์ ทำให้รู้จักสนิทสนมกับท่านสาโรจน์ในอีกแง่มุมหนึ่งที่สนุกสนานเป็นกันเอง เช่นเดียวกับท่านสมพันธ์ และท่านกษิต

ดิฉันได้มีโอกาสร่วมงานกับท่านสาโรจน์อีกครั้งเมื่อกลับจากประจำการจากคณะทูตถาวรฯ ณ นครเจนีวา มาปฏิบัติงานที่กองเศรษฐกิจสัมพันธ์และความร่วมมือในปี ๒๕๒๙ ขณะนั้นท่านสาโรจน์เป็นอธิบดีกรมสารนิเทศ ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคณะล่วงหน้าเพื่อเตรียมการเยือนอียิปต์ สเปน เนเธอร์แลนด์และอังกฤษของนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ท่านอธิบดีกรมเศรษฐกิจ ดนัย ดุลละลัมพะ มอบหมายให้ดิฉันร่วมในคณะล่วงหน้า มีวิมล คิดชอบ ที่เพิ่งเข้าใหม่เป็นนายเวร กองแบบพิธี และปุม-สุรนนท์ เวชชาชีวะ (บุตรท่านทูตนิสสัย เวชชาชีวะ) จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบดูแลภาคเอกชนที่ติดตามคณะท่านนายกรัฐมนตรี

ท่านสาโรจน์จะเข้าพบหารือต่อรองกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายราชการและภาคเอกชนที่นายกรัฐมนตรีมีกำหนดการพบปะด้วย สำนวณสถานที่ทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นที่สนามบิน ห้องรับรองพิเศษ สถานที่ที่จะมีการพบปะทุกแห่ง เลือกโรงแรมที่พักรวมทั้งจัดห้องให้คณะติดตามทั้งภาครัฐและเอกชน ท่านอัครวิดิโอสถานที่ทุกแห่ง พร้อมทั้งบรรยายประกอบอย่างละเอียดทุกขั้นตอน แล้วมอบให้สถานทูตส่งทางถุงเมล เพื่อส่งต่อให้ท่านนายกรัฐมนตรี เรามีกำหนดหารือกับบุคคลต่าง ๆ และสำรวจสถานที่กันทั้งวัน ท่านทำงานจนลืมเวลา พวกเราต้องร้องว่าหิวจึงจะได้ทานอาหารกลางวัน เมื่อเสร็จจากการพบปะ/สำรวจสถานที่ หลังอาหารเย็นเข้าโรงแรมที่พักแล้ว ท่านจะ

dictate ให้พิมพ์ที่หน้าทีเลขานุการคณะ ทำโทรเลขรายงานกระทรวงยาวเหยียดทุกคืนจนถึงตี ๑ ตี ๒ ริมลจตไปสัปปะหงกไปจนปากการ่วงจากมือยังไม่รู้สึกตัว ดิฉันต้องแย่งปากกามาช่วยจดให้ ส่วนสุรนนท์ก็ไม่ยอมเข้านอนทั้งๆ ที่ไม่มีหน้าที่จะต้องทำอะไร นั่งฟังจนหลับไปแล้ว

ที่โคร รัชันท์ ธนาคันท์ เลขานุการโท เชิญคณะไปรับประทานอาหารเย็นที่บ้าน ทานอาหารเสร็จก็ทำโทรเลขรายงานกระทรวงฯ กันที่นั่นจนได้ยินเสียงไก่ขัน ต้องรีบตะลีตะลานกลับไปเก็บข้าวของที่โรงแรมอย่างเร่งด่วน น้ำท่าไม่ได้อาบ รีบไปสนามบินทันทีเพราะใกล้เวลาเครื่องบินออกเพื่อเดินทางต่อไปยังสเปน นั่งตรงไหนพวกเราก็ก้นถ่วงกันตรงนั้น เพราะไม่ได้นอนทั้งคืน

ที่กรุงเฮก ท่านทูตเพ็ญศักดิ์ ชลารักษ์ เป็นเบอร์ ๒ สถานทูต เชิญคณะมารับประทานอาหารที่บ้าน รู้ใจจัดการโอเคะให้ท่านสาโรจน์ร้องเพลง ร้องเพลงเบื้อแล้ว ท่านก็ dictate ให้พิมพ์ทำโทรเลขรายงานกระทรวงฯ ที่ห้องรับแขกบ้านท่านเพ็ญศักดิ์จนดึก ท่านเพ็ญศักดิ์เลยต้องนั่งรอปิดบ้าน

เราทำงานกันหามรุ่งหามค่ำอย่างนี้ทุกวันทุกคืน ๔ ประเทศ รว ๒ สัปดาห์ และอยู่รอคณะของท่านนายกรัฐมนตรีที่โคร ช่วยสถานทูตทำงานต้อนรับอำนวยความสะดวกต่อที่สเปน และเนเธอร์แลนด์จนสิ้นสุดการเยือนที่อังกฤษ รวมเป็นเวลาเกือบเดือน เป็นการทำงานที่สนุกสนาน ไม่มีความเครียดใดๆ เพราะท่านใจดีพูดคุยเล่นเป็นกันเองกับพวกเรา เชื่อว่าทูตวิมล และสุรนนท์คงจะจำวันคืนที่สนุกสนานเหล่านั้นได้ ดิฉันได้เรียนรู้เรื่องพิธีการ การเตรียมการและการรับรองคณะระดับสูงที่ต้องใช้ความละเอียดในทุกขั้นตอนจากการทำงานกับท่านสาโรจน์ และได้ใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของดิฉันต่อมา

ท่านสาโรจน์มิได้เก่งเฉพาะงานวิชาการเท่านั้น ท่านยังมีวิญญาน “ศิลปิน” ด้วย เป็นที่รู้กันดีว่าท่านจะชอบร้องเพลงและร้องได้ไพเราะ เพลงที่พวกเราชอบขอให้ท่านร้องเป็นประจำคือเพลง “Subaru” ท่านยังชื่นชอบละครเพลงบรอดเวย์ ดิฉันได้เคยไปดูละครเพลงกับท่านเรื่อง “Hairspray” เมื่อไปประชุมที่นิวยอร์กและบังเอิญพบกับท่านซึ่งไปราชการที่นั่นในช่วงเดียวกัน

ท่านคงได้ทำตามความฝันของท่านที่จะได้ทำ musical play สักครั้งเมื่อท่านเป็นอธิบดีกรมอาเซียน ท่านเป็นผู้กำกับให้ข้าราชการแสดงละครเพลงเรื่อง “ฝันสลาย” ในงานวันสรอายุรย์ สมเกียรติ นิพัทธ์กุล ซึ่งลาออกจากราชการไปแล้ว เป็นผู้เขียนบทละคร และใส่คำร้องใหม่ลงในเพลงที่เป็นที่รู้จักดี เนื้อเรื่องล้อเลียนการพิจารณาโยกย้ายข้าราชการไปประจำการต่างประเทศของ “Big 4” ผลการพิจารณาเป็นการดับฝันของข้าราชการที่ขอไปประจำการในประเทศดีๆ เช่น นิวยอร์ก เจนีวา ปารีส ลอนดอน ดิฉันยังจำได้ว่าเพลง “ขอมือเธอหน่อย” ของนันทิดา แก้วบัวสาย

แปลงเนื้อร้องจาก “ขอมือเธอหน่อย ไว้คอยกระซิบให้ชื่นใจ” เป็น”ขอลอนดอนหน่อย เพราะคอยมาแล้วจากบรูไน”

ท่านขอให้อารีย์ สหเวชภัณฑ์ ที่ลาออกจากกระทรวงฯ แล้วไปตั้งโรงเรียนสอนการเต้น เป็น choreographer และให้เป็นผู้สอนท่าเต้นให้ข้าราชการ ท่านเรียกผู้ที่ท่านคุ้นเคยรวมทั้งดิฉันไปทดสอบการแสดงกับท่านที่กรมอาเซียน มีผู้ผ่านการทดสอบการแสดงได้แสดงละครหลายคน อาทิ อติศักดิ์ ภาณุพงศ์ มธุรพจนา อินทะรงค์ ชากร สุชีวะ สุพัตรา ศรีโมตรีพิทักษ์ ศรีกานต์ พลมณี สุภาศิริ อมตยกุล ฯลฯ รวมทั้งดิฉัน “Big 4” คืออนุชา จันทร์สุริยา แสดงเป็นท่านปลัด ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี วิษณุ พิรานนท์ เป็นท่านรองปลัด ม.ร.ว.เทพ เทวกุล ภควัด ต้นสกุล เป็นท่านรองปลัด ศักดิ์ทิพย์ ไกรฤกษ์ มรกต ศรีสวัสดิ์ เป็นท่านทูตอูร์ຈຸດທາ รอดประเสริฐ ดุสิต เมนะพันธ์ เล่นเป็นอิศร ปกมนตรี เลขาท่านปลัดเกษม และยังมี สุทัศน์ วัชรสินธุ์ สุวพงศ์ ศิริสรณ์ ร่วมเต้นประกอบ

ท่านสาโรจน์ตั้งใจทุ่มเทกับละครเรื่องนี้มาก ให้พวกเราไปซ้อมหลังเลิกงานแทบทุกวัน ทั้งที่ห้องบัวแก้ว วังสราญรมย์ และที่โรงเรียนของคุณอารีย์ที่ซอยเอกมัย กว่าจะเลิกซ้อมก็ร่วม ๒-๓ ทุ่ม ทั้งยังนัดซ้อมวันเสาร์อาทิตย์ด้วย และให้ไปอัดเสียงที่บ้านของท่าน ยิ่งใกล้วันแสดงยิ่งซ้อมถี่ ซ้อมแล้วซ้อมอีกทั้งบทพูด ให้แม่นยำ และท่าเต้นให้พร้อมเพรียง ท่านต้องการให้การแสดงออกมาสมบูรณ์แบบไม่มีข้อผิดพลาด เมื่อถึงวันแสดงจริง การแสดงละครเพลงเรื่อง “ฝันสลาย” บนเวทีห้องบัวแก้ว วังสราญรมย์ ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ข้าราชการสนุกสนานกับละครเพลงเรื่องนี้มาก ถือเป็นปรากฏการณ์ของการแสดงละครในงาน วันสราญรมย์ที่ไม่มีผู้ใดเลียนแบบได้

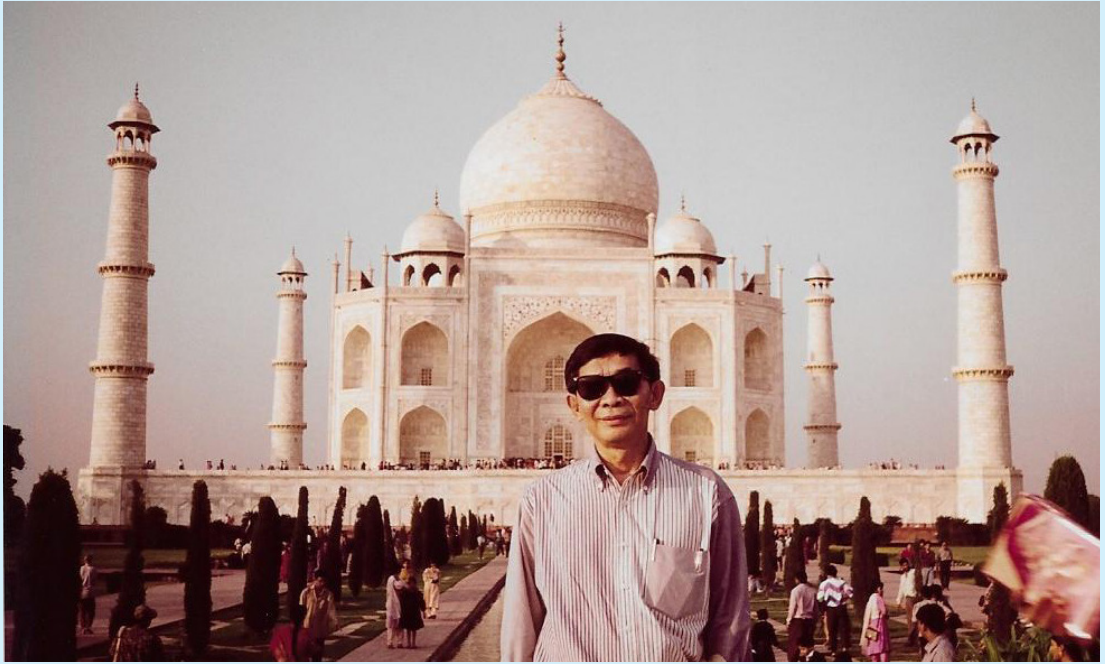
คงจดจำกันได้ดีว่า “ห้องบัวแก้ว” นี้เป็นสถานที่จัดงานสราญรมย์ทุกปี ในอดีตยังเคยเป็นสถานที่ที่กระทรวงฯ จัดงานวันชาติ ๕ ธันวาคมทุกปี ก่อนที่สำนักนายกรัฐมนตรีจะจัดงานนี้เอง ที่ทำเนียบรัฐบาล “ห้องบัวแก้ว” ยังเคยเป็นสถานที่ที่ข้าราชการหลายคนจัดงานมงคลสมรส และงานเลี้ยงรับรอง อติศักดิ์ ภาณุพงศ์ เป็นคนแรกที่ขอใช้ห้องบัวแก้วจัดงานมงคลสมรสกับ สิริพร บินชัย บัดนี้ อาคารที่เคยเป็น ที่ทำการกระทรวงฯ และห้องบัวแก้วนี้ถูกทุบทิ้ง เหลือเพียงความทรงจำ

เมื่อท่านสาโรจน์เป็นอธิบดีกรมการเมือง ท่านก็ทำละครเพลงอีกเรื่องในงานสราญรมย์ เรื่อง “ฝันสลาย” ในปี ๒๕๓๔ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับข้าราชการเข้าใหม่ที่เป็น “คุณหนู” ใฝ่ฝันที่จะได้ไปประจำการเมืองดี ๆ แต่ผลการพิจารณาทำให้ความฝันพังทลาย ฐานิสร์ ณ สงขลา เล่าว่า ท่านคงจะได้แรงบันดาลใจระหว่างการเดินทางร่วมการประชุม JC ไทย- มาเลเซียที่ท่านรัฐมนตรี ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ซึ่งเป็นช่วงที่การเมือง

ไทยป่วนป่วนเกิดคณะ รสช. คุณแม่ฐานิสรุ โทรมหาเป็นระยะๆ ด้วยความเป็นห่วง ท่านสาโรจน์ นำเอาจุดนี้มาเป็นพล็อตละคร ให้สมเกียรติเขียนบทละครเหมือนเคย แล้วจับฐานิสรุมาเล่นละคร เป็น “คุณหนู” ให้ ดี๊ก ซีโร่ มาช่วยสอนท่าเต้นร่วมกับคุณอารีย์ สหเวชภัณฑ์ ผู้แสดงมีท่านทูต ปกศักดิ์ นิลอุบล ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ขณะนั้น เล่นเป็น ผอ.ประยูตม์ (ประดาป+สรยู ตม์) มธุรพจนา อินทะรงค์ เป็นคุณหญิงแม่) นอกนั้นมี ดุสิต เมนะพันธ์ มรกต ศรีสวัสดิ์ บุษภิ สันติพิทักษ์ กัลยาณะ วิภาติภูมิประเทศ สิงห์ทอง ลากพิเศษพันธ์ พิษณะ สุขมาก (ลาออกไปแล้ว) ดิฉันและอีกหลายคนยังได้ร่วมเต้นในช่วง Finale ด้วย ครั่งนี้งานสราญรมย์จัดที่โรงแรม Royal Orchid Sheraton เพราะห้องบัวแก้วปิดซ่อม เป็นละครเพลงอีกเรื่องที่ทำชื่อเสียงให้ท่านสาโรจน์ หลังจากนั้นท่านก็ไม่ทำอะไรอีกเลย อาจเป็นเพราะท่านมีตำแหน่งสูงขึ้นเป็นปลัดกระทรวงและเป็นเอกอัครราชทูตจนเกษียณอายุราชการ

เมื่อท่านสาโรจน์เกษียณอายุราชการแล้ว ท่านยังทำงานให้กระทรวงฯ เป็นเลขาธิการมูลนิธิไทย ที่ทำหน้าที่ด้านการทูตวัฒนธรรม เผยแพร่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้แก่สถานทูต สถานกงสุล อยู่หลายปี เมื่อดิฉันเกษียณ ท่านยังกรุณาเรียกให้ดิฉันไปทำงานด้วย ท่านทุ่มเทกับงานเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ติดต่อประสานกับสถานทูต สถานกงสุลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยตนเองในการนำคณะนาฏศิลป์และมวยไทยไปเผยแพร่ ท่านมี “ตา” ด้านศิลปะ จึงสามารถบริหารงานของมูลนิธิไทยได้เป็นอย่างดี

ท่านสาโรจน์เป็น “นาย”คนแรก และเป็น “ครู” คนแรกของดิฉันในชีวิตราชการ ดิฉันโชคดี ที่ได้ เรียนรู้มากมายจากการร่วมงานกับท่าน เป็นพื้นฐาน เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติงานใน กระทรวงการต่างประเทศ ส่งผลให้ดิฉันเติบโตก้าวหน้าในราชการในกาลต่อมา

**ไม่ได้มา “จับผิด”
อาทิตย์ ประสาทกุล
นักการทูตชำนาญการพิเศษ
ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ**

ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ราวปีกว่าในช่วงปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒ ผมได้มีโอกาสทำงานที่หน่วยงานเล็ก ๆ ที่กระทรวงฯ เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ คือกลุ่มงานด้านการติดตามและสนับสนุนส่วนราชการไทยในต่างประเทศ (กตส.) ที่มีท่านปลัดสาโรจน์ ชวนวิรัช ดำรงตำแหน่ง “ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศด้านการติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานของส่วนราชการไทยในต่างประเทศ” อยู่

ในฐานะข้าราชการใหม่ที่เข้ากระทรวงฯ มาเพียง ๔ - ๕ ปี และเพิ่งกลับมาจากการลาไปเรียนต่อปริญญาโทได้ไม่ถึงปี การที่ได้มาทำงานที่กลุ่มงานเล็ก ๆ ที่มีพี่ไก่อ-ณรงค์ บุญเสถียรวงศ์ เป็นหัวหน้ากลุ่มงาน และท่านปลัดสาโรจน์เป็นที่ปรึกษาอยู่นั้น ถือเป็นหลักสูตรฝึกอบรมข้าราชการตัวน้อยที่เร่งรัดโดยแท้

การได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนสถานทูตและสถานกงสุลของเราในต่างประเทศพร้อมกับคณะของท่านปลัดสาโรจน์ที่ประกอบด้วยพี่ ๆ จากกรมกองต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานด้านบริหาร เช่น

กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง ฝ่ายราชการในต่างประเทศ และหน่วยงานด้านนโยบาย/ปฏิบัติ เช่น กรมภูมิอากาศที่เกี่ยวข้องและกรมการกงสุล ทำให้เด็กตัวน้อย ๆ เช่นผมได้เห็นภาพกว้างของงานของพวกเราในต่างประเทศและความท้าทายในช่วงเวลาสั้น ๆ ของการเดินทางไปกับคณะที่มีท่านสาโรจน์เป็นหัวหน้าคณะ

การเดินทางไปราชการของเรามักจะสั้น ๆ ไม่เคยเกิน ๒ - ๓ คืน เมื่อเราถึงที่เมือง ๆ นั้น เราจะต้องทำงานในทันที ท่านปลัดสาโรจน์จะประชุมร่วมกับท่านทูต ท่านกงสุลใหญ่และข้าราชการที่นั่น และก็จะไปดูสภาพอาคารสำนักงานและทำเนียบเอกอัครราชทูต/บ้านพักกงสุลใหญ่ ในวันถัดไป ในขณะที่ท่านจะนั่งพูดคุยกับหัวหน้าสำนักงานเป็นการเฉพาะ ท่านปลัดสาโรจน์ก็จะมอบหมายให้พี่ ๆ ไปพูดคุยกับข้าราชการที่เกี่ยวข้อง สำหรับผมที่ยังเป็นเด็กตัวน้อย ก็ถูกมอบหมายให้ไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลเพิ่มเติมมารายงานในที่ประชุมในคืนวันที่ ๒ ซึ่งเรามักจะประชุมกันถึงดึกดื่น ซึ่งพวกเราจะต้องยกร่างรายงานผลการเดินทางพร้อมข้อเสนอแนะให้เสร็จเรียบร้อยในเช้าวันที่ ๓ ซึ่งโดยมากมักจะเป็นวันสุดท้ายที่จะต้องเดินทางกลับแล้ว เพื่อที่ท่านปลัดสาโรจน์จะได้นำร่างรายงานนี้ให้ท่านหัวหน้าสำนักงานดูก่อนที่จะมีรายงานฉบับจริงเรียนเสนอกระทรวงฯ และท่านปลัดสาโรจน์ก็จะไปเล่าให้ท่านปลัดกระทรวงฯ ฟังด้วยตัวเองด้วย

การที่ได้มาทำงานภายใต้ท่านปลัดสาโรจน์ ท่านอยู่ในฐานะ “ผู้ใหญ่” เป็นข้าราชการเกษียณที่กระทรวงฯ ได้เชิญมาปฏิบัติงานที่กระทรวงฯ มองว่า “ยากที่หาใครมาทำได้” โดยเฉพาะจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเกรงใจพอที่จะสามารถให้คำแนะนำกับหัวหน้าสำนักงานได้ ในตอนนั้นผมยังไม่ค่อยเข้าใจดีนักว่าคุณสมบัติเช่นนั้นเป็นเช่นไร เพราะเคยแต่ได้ยินพี่ ๆ เล่าต่อกันมาว่า ท่านปลัดสาโรจน์ “ดุ” มาก และยิ่งเมื่อได้เดินทางไปกับท่าน ก็สังเกตได้เห็นชัดว่า เมื่อไปที่ไหนก็มีแต่คนรู้สึกเกรง ส่วนหนึ่งอาจจะเพราะความดุของท่านที่บอกต่อ ๆ กันมา และอีกส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะงานที่พวกเราทำอยู่หลายคนอาจมองว่าการ “ตรวจราชการ” จะต้องมาเพินหาความผิดพลาดหรืออะไร

แต่งานเดินทางไป “เยี่ยมเยียน” ของท่านปลัดสาโรจน์มิได้เป็นเช่นนั้นเลย ท่านปลัดสาโรจน์เน้นย้ำทุกครั้งทั้งที่เป็นทางการในการประชุมทุกครั้งกับสถานทูตสถานกงสุล และไม่เป็นทางการที่ท่านมักบอกให้พวกเราทำความเข้าใจให้ถูกต้องกับคนที่สถานทูต ว่า เราไม่ได้ไม่ตรวจราชการหรือจ้องจับผิด แต่เรามาช่วยสนับสนุนการทำงานให้ดีขึ้น ปัญหาอะไรที่เกิดขึ้นก็มาร่วมกันแก้ปัญหา ท่านปลัดสาโรจน์ไม่มีที่ทำได้ ๆ ที่แสดงออกให้เห็นถึงความดูแลไม่ว่าจะกับพวกเราที่กลุ่มงาน หรือกับพี่ ๆ ข้าราชการของสถานทูตสถานกงสุลที่พวกเราไปเยี่ยมเยียนเลย อีกทั้งในเรื่อง

ของงาน ผมจำได้แม่นยำว่า ท่านปลัดสาโรจน์มักจะพูดกับท่านทูต ท่านกงสุลใหญ่และข้าราชการที่
นั้นอย่างบ่อยครั้งว่า การเดินทางมาของคณะ กตส. นี้ไม่ได้มา “จับผิด” แต่มาช่วย “สนับสนุน”
งานของสถานทูต สถานกงสุล สิ่งใดที่เป็นปัญหาเป็นข้อขัดข้อง คณะของท่านก็ได้นำเจ้าหน้าที่
ที่เกี่ยวข้องมารับฟังปัญหาและเสนอหนทางแก้ไขต่อไป

สิ่งที่ผมประทับใจที่สุดเห็นจะเป็นการที่ท่านปลัดสาโรจน์ได้สร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงาน
ของคณะให้เต็มไปด้วยความเป็นพี่น้อง ความเกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผม
ในฐานะข้าราชการที่เพิ่งเข้ากระทรวงฯ ได้ไม่นานรู้สึกดีมาก แม้ในตอนแรก พี่ๆ ที่สถานทูต สถาน
กงสุลทุกคนอาจดูประหม่าและรู้สึกกังวลใจ แต่ต่อมาในเวลาอันรวดเร็ว กลับคลายใจและคลาย
กังวลอย่างเห็นได้ชัด พี่ๆ บางคนมากระซิบบอกว่าพวกพี่ๆ กลัวกันมาก แต่สารภาพว่า เมื่อเรามา
ถึงแล้วกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น ส่วนตัวผมเองได้รู้จักและคุ้นเคยสนิทสนมกับพี่ๆ หลายคนจนถึง
ทุกวันนี้ ก็เพราะมีโอกาสดำเนินทางกับคณะของท่านปลัดสาโรจน์นี่เอง

ผมได้เห็นกับตัวเองว่า ปัญหาของสถานทูต สถานกงสุลที่ค้างคามานานหลายหน ก็ได้รับ
การแก้ไขและประสานงานทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างสถานทูตสถานกงสุลกับกระทรวงฯ
หลังจากที่คณะของท่านปลัดสาโรจน์เดินทางกลับไปไม่นาน

ผมยังนึกเสียดายมากอยู่จนถึงทุกวันนี้หลังจากที่ได้ออกประจำการมา ๒ ครั้ง และกำลังจะ
เดินทางไปประจำการในครั้งที่ ๓ ว่า หน่วยงานเช่นนี้ได้ถูกยุบไปได้เช่นไร เพราะผมได้เห็นกับตา
ว่า กลุ่มงานที่กระทรวงฯ ได้จัดตั้งขึ้นและเชิญท่านปลัดสาโรจน์มาทำงานเป็นครั้งแรกนี้ ได้เป็น
ฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของพวกเราในต่างประเทศได้ดีที่สุด

บนฟ้ายังมีดาว
อารีย์ สหเวชภัณฑ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนอารีย์นาฏยศิลป์

ถ้าใครเคยรู้จักเพลง Subaru และเคยได้ยินเสียงร้องของท่านสาโรจน์ที่ร้องเพลงนี้ คงจะประทับใจไม่มีวันลืม เสียงท่านนุ่ม ๆ เย็น ๆ เข้ากับความหมายของเพลง ชายผู้ยังคงเดินไปเพื่อแสงสว่างแห่งดวงดาว

‘...with every breath I have in my chest,
 And the cold wind begins to howl
 Even so, my heart holds the passion
 To keep on pursuing my dream...’

สมัยที่ท่านเป็นอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ พวกเราที่เข้าเป็นน้องใหม่ในกระทรวงการต่างประเทศหลายคนได้ทำงานอยู่ในกรมนี้ และเรามักได้เห็นความสนุกสนานและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของข้าราชการทุกคนในกรมองค์การฯ ที่ทำงานด้วยความกระฉับกระเฉง มีกระแสของพลังงานด้านบวกอยู่ทุกอณูในสำนักงาน ตัวดิฉันซึ่งทำงานอยู่ที่กรมอาเซียน ก็ยังมาคลุกคลีอยู่ที่กรมองค์การฯ ทุกวัน (ที่ว่าคลุกคลีนี้ คือมาคุยเล่นสนุกกับเพื่อน ๆ ไม่ใช่มาทำงานแต่อย่างใด)

จนภายหลังได้พบและเข้าใจว่า ที่กรมองค์การฯ ขับเคลื่อนไปในกระแสนี้ ก็ด้วยการที่มีหัวหน้าผู้เป็นหลักนำให้กับลูกน้อง ทั้งในด้านการทำงาน และด้านการใช้ชีวิต

ในส่วนการทำงาน เราคงไม่ต้องพูดถึง เพราะผลงานของท่านเป็นประจักษ์พยานให้เห็นโดยไม่ต้องการคำบรรยาย ในส่วนของการมองชีวิต ท่านสนใจสิ่งอื่น ๆ ที่เติมเต็มให้ชีวิตมีความหมาย เช่น ศิลปะ และการหาความสุขที่เรียบง่าย เราหลายคนเคยได้ยินท่านร้องเพลงในหลายโอกาส ซึ่งก็แน่นอนว่าได้รับเสียงปรบมือและเสียงกรีดตอบรับจากแฟนเพลงดังสนั่นทุกครั้ง คนที่โชคดียังบางคนได้เห็นรูปวาดฝีมือของท่าน และที่โชคดียิ่งกว่าคือคนที่เคยได้รับภาพวาดของท่านเป็นของขวัญ ดิฉันก็เป็นคนหนึ่งที่มีโอกาสได้รับรูปสีน้ำมันที่ท่านวาดให้เป็นรางวัลจากการช่วยท่านทำงานด้านเวทีในการแสดงของสโมสรสราญรมย์

เพราะท่านมีความสนใจและมีฝีมือทางด้านศิลปะ จึงมักจะได้รับการขอร้องจากทางกระทรวงฯ ให้รับผิดชอบการแสดงของสโมสรสราญรมย์อยู่เสมอ และเมื่อท่านรู้ว่าดิฉันมีประสบการณ์ทางด้านนี้อยู่บ้าง จึงได้เรียกตัวมาทำงานด้านเวทีนี้อยู่หลายครั้ง ที่จำได้ไม่ลืม คือเคยเต้นประกอบเพลง Subaru ที่ท่านร้องบนเวที จำได้ว่าท่านให้คนเต้นแสดงเด่นอยู่ตรงกลาง แล้วตัวท่านที่เป็นคนร้องไปยืนร้องอยู่ด้านข้างริมเวที เป็นนักร้องที่ถ่อมตน ที่สุด

ในการแสดงอื่น ๆ อีกหลายครั้ง ท่านก็เป็นเพียงผู้ออกความคิดและสนับสนุนการแสดง แต่ไม่ได้ออกมาร่วมแสดงด้วย ที่ยังจำได้ ก็มีการเต้นระบำ Charleston ซึ่งท่านช่วยหาผู้แสดงให้ เพราะหาคนในกระทรวงฯ ที่ยินยอมพร้อมใจมาเต้นไม่ได้ ในที่สุดท่านเห็นแววการแสดงและชวนน้องวุฒดี ลูกชายอายุ ๑๔ ของท่านทูตเปี่ยมศักดิ์ มลิณฑจินดา มาเต้นด้วย ท่านจะสนใจรายละเอียดของงานทุกอย่าง และสนับสนุนให้เราได้ทำงานอย่างเต็มที่ ให้เกียรติผู้ร่วมงานแม้เขาจะอาวุโสน้อยกว่า และขอบคุณเราอย่างสุภาพจริงใจทุกครั้งที่งานจบลง

ในบรรดาโปรเจ็คเหล่านี้ ท่านเคยทำละครเวทีประกอบเพลงแบบ musical อยู่ ๑-๒ เรื่อง ซึ่งเป็นการแสดงที่ต้องเตรียมการและฝึกซ้อมแบบกึ่งมืออาชีพ ใช้นักแสดงจำนวนมาก ใช้ผู้เขียนบทและกำกับอย่างดี ทำดนตรีเพื่อร้องประกอบการแสดง ที่สำคัญก็คือ บทเกี่ยวข้องกับชีวิตคนในกระทรวงฯ ซึ่งผู้ชมจะเข้าใจและสนุกสนานไปด้วยได้ จำไม่ได้ว่าท่านเคยทำก็เรื่อง แต่ที่ดิฉันมีวิดีโอคลิปเก็บไว้เรื่องหนึ่งจนปัจจุบัน เป็น musical เรื่องความหวังของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในการจะได้ไปประจำการในต่างประเทศ สนุกมาก ตลกมาก และดูในแง่ของคนที่เคยมีประสบการณ์ทางเวที ดิฉันคิดว่า ทำได้ดีมาก ฉลาดคมคาย และมีความหมายสำหรับผู้ชม

แม้ในปัจจุบันจะได้พบท่านนาน ๆ ครั้ง แต่ท่านก็ยังคงแจ่มใสและอารมณ์ดี ลูกน้องกรมองค์การฯ เก่าของท่านที่ล้วนแต่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ก็ยังคงระลึกถึงท่านด้วยความนับถือ และคงได้ใช้แบบอย่างของท่านในการบริหารการทำงานและชีวิต คือทำงานอย่างเต็มสติกำลังความสามารถ ใช้ศิลปะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ มีอารมณ์ขัน และใช้ชีวิตกับความสุขเรียบง่ายที่อยู่ใกล้ตัว

ในปีที่ท่านอายุครบ ๘๐ ปี ขอร่วมอวยพรให้ท่านสุขภาพดี สดชื่นแจ่มใสไปอีกนาน ๆ และพวกเรา ยังคงคอยฟังเพลง Subaru จากท่าน แม้ว่าท่านจะออกตัวว่าเสียงไม่ดีเหมือนเดิม แต่เรายังคอยวันที่จะได้ยินเสียงนุ่ม ๆ ของชายผู้มุ่งมั่นเดินทางไปท่ามกลางหมู่ดาวอีกครั้งนะคะ

‘...Ware wa yuku saraba Subaru yo’

His Excellency Saroj Chavanaviraj as I Knew Him

Eng Roland

**Former Cambodian Ambassador to the United States of America
and Advisor to the Royal Government of Cambodia**

First and foremost, I wish to thank His Excellency Theerakun Niyom for asking me to be part of this book to celebrate His Excellency Saroj's eighty Birthday.

History will certainly do justice to a man "hors-norme", who has devoted his life to his country and in particular to the Foreign Ministry.

One need only look at his legacy for ASEAN and see how much its evolution up until today still bears the traces of his work: the Cambodian conflict was not a simple matter. Endless negotiations and diplomatic efforts were needed to reach to the 1991 Paris Peace Accords. That crisis, apart from its role in training countless ASEAN diplomats, has raised significantly the international diplomatic standing of ASEAN as a regional organization capable of dealing with political exigencies.

Behind the shadows of key players such as Ministers Ali Alatas, Siddhi Savetsila, Sinnathamby Rajaratnam, Suppiah Dhanabalan, Tan Sri Ghazali Shafie, Perm Sec Arsa Sarasin... His Excellency Saroj Chavanaviraj contributed in his own extraordinary ways the birth of ASEAN as an institution, and helped to strengthen it. Indeed, his special skills in pushing agendas, in bringing parties to the table, in moving and shaking—in truly diplomatic and suave ways—played significant and positive roles in shaping Thailand’s foreign policy on Cambodian issues at that time.

Anyone who has followed South East Asia’s developments during the Cold War would agree that the Cambodian conflicts were among the biggest challenges in the early days of ASEAN’s history. Challenging times required people with vision for solutions. And for such challenges, His Excellency Saroj has earned his reputation as Mr. Cambodia, a remarkable man and the mastermind for creative solutions. As a politician, I have reasons to admire him for having done what he did, despite the bureaucratic shackles that must have hindered many proposals and projects that were put before him.

He worked tirelessly to bring about events and developments that allowed the right momentum to be gathered for ASEAN’s actions. He was among the drafters of the UN resolutions and negotiated stance and actively took part of the ASEAN’s shuttle diplomacy to Pyongyang, where the then Prince Sihanouk was in exile, Kuala Lumpur, Jakarta, Paris, Singapore, New York, Beijing and so on, caught between actions and endless travels, in order to establish the Coalition Government of Democratic Kampuchea (CGDK) recognized by the United Nations. Diplomats in Thailand, Cambodia, and ASEAN nations worked together to carve out solutions that saved so many lives. And Saroj was among those at the forefront of these actions.

Even until today, I believe that only a handful of diplomats can claim to have left such an impactful legacy. Saroj was not only intellectual, he was also charming and charismatic with the ability to navigate the delicate relations between the big powers involved in the Vietnam and Cambodia conflicts during one of the most difficult times in modern times—the Cold War and its aftermath. He was truly one of the few who knew how to make the most of the roles entrusted upon him.

And that was my memory of Saroj. I can’t wait to read his memoir one day.

With Appreciation from Phnom Penh

**Ambassador Julio A. Jeldres, PhD
Counsellor to the Cabinet of
His Majesty the King of Cambodia**

I heard the name Saroj Chavanaviraj for the first time back in 1982, Ambassador Saroj was then Director General of the International Organizations Department of the Thai Foreign Ministry (known in those days as Saranrom Palace).

In such capacity, Ambassador Saroj attended the United Nations General Assembly in New York and often made statements on behalf of the Thai delegation regarding Cambodia, which was an issue that was hotly debated at each UN General Assembly between 1979 and 1989. Thailand took a leading role in defending the territorial integrity and independence of its neighbour, Cambodia.

Ambassador Saroj's statements at the UN General Assembly on the Cambodia issue caught the eye of His late Majesty King Norodom Sihanouk, who reproduced some of them in his Private Secretariat's monthly information bulletin, known as the B.M.D.

In 1983, I joined the Cabinet of His Late Majesty but based in Bangkok and I often heard that Ambassador Saroj continued to play a role on the discussions regarding Cambodia at the United Nations, having been elected Chairman of the Third Committee of the General Assembly.

In early 1984, His Late Majesty King Norodom Sihanouk asked me to accompany him during a long trip to several ASEAN countries, beginning in Bangkok. While in Singapore, we discovered that Princess Norodom Marie, wife of Prince Norodom Ranariddh, who were also part of His Majesty's delegation, did not have a visa to return to Thailand and she was required to return from Singapore, skipping the visits to Indonesia and the Philippines.

I contacted the Royal Thai Embassy in Singapore and was told to come with the Princess and her passport. On arrival at the Embassy we were warmly welcomed by this distinguished looking gentleman. It was Ambassador Saroj, who was the Thai Ambassador to Singapore. He offered the Princess and I refreshments while her passport was given a long term visa for Thailand. That was the first time I met Ambassador Saroj.

Later I would meet him regularly at different meetings hosted by Thailand to try to settle the Cambodian conflict and also during the sessions of the Paris International Conference on Cambodia (PICC). At all times, he was very warm, well informed and distinguished. In other words, the perfect Thai gentleman.

On the occasion of his 80th Birthday Anniversary, I would like to extend to Ambassador Saroj Chavanaviraj my warmest congratulations and sincere good wishes for his Health, Happiness and Longevity.

Recalling Working with H.E. Khun Saroj during the Cambodian Peace Process

Keo Puth Reaksmeay

Member of Constitutional Council

High Privy Councillor to His Majesty the King of Cambodia

On the special occasion of the 80th birthday anniversary of His Excellency Khun Saroj Chavanaviraj, I have the honor and joy of wishing His Excellency a very happy birthday filled with happiness and the best of life's blessings. I wish to take this opportunity to look back on the period of the Cambodian Peace Process, in which the Kingdom of Thailand played a vital role, and by which I am reminded of the special friendship with His Excellency Saroj Chavanaviraj.

The 1980s was a period of great challenge for the Cambodian Resistance as we fought against the Vietnamese occupation of Cambodia. However, with patience,

endurance, and assistance from the Kingdom of Thailand, Cambodia overcame one of its most dangerous obstacles. Thailand had been pivotal in helping to resolve the Cambodian conflict; by playing a role in the realization of the coalition government of the three resistance factions, gaining international support for its policy to denounce the Vietnamese occupation of Cambodia, and providing shelters to hundreds of thousands of Cambodian refugees along its borders.

Thai diplomacy on the Cambodia conflict was essentially the responsibility of the Thai Foreign Ministry under Foreign Minister Air Chief Marshal Siddhi Savetsila. The office of the Cambodian resistance was in Bangkok at the time, and it was where meetings with officials from the Thai Foreign Ministry often occurred. I have fond memories of fruitful meetings and discussions with His Excellency Saroj Chavanaviraj, a diligent and proactive member of the team responsible for handling affairs related to the Cambodian conflict.

His Excellency Saroj Chavanaviraj remained dynamic throughout the entirety of the Cambodian conflict settlement and the peace process. As I distinctly recall, His Excellency was a quiet observer with a modest demeanor and strong work ethics. I worked most frequently with His Excellency during Jakarta Conferences. JIM I and JIM II were one of the most significant diplomatic initiatives taken by ASEAN on the Cambodian conflict and paved the way for the Paris International Conferences on Cambodia (PICC), and eventually the realization of peace with the Paris Accords in 1991.

The hard work of His Excellency Saroj Chavanaviraj, especially during this period of Cambodia's peace process, transcended national service. The time, energy and intellect that he contributed to the Cambodian cause is something that I am very grateful for. Having a common purpose and working together towards a common goal is and will always be my fondest and most cherished memory.

My very best wishes for good health, happiness and longevity to His Excellency Khun Saroj again on his 80th birthday.

Some Words about Former DG Saroj Chavanaviraj

Tep Khunnal

**Former Ambassador Permanent Representative
of Democratic Kampuchea to the United Nations**

I have known and had opportunities to work with Director General Saroj Chavanaviraj during the period of finding a solution to the Cambodian crisis which lasted from 1986 to 1991, leading to the signing of the Paris Peace Agreement on 23 October 1991. Even though we met sporadically, I never ceased admiring him and remembering the profound wisdom he impressed on me.

At that time I was only a junior political officer, and moreover from a party that was marginal politically. Yet, we were treated fairly. DG Saroj was always approachable, humble, open-minded, and eager to listen and engage in dialogue to understand each other's perspectives.

At present, the whole region of ASEAN enjoys peace and economic development, particularly Cambodia which was then a war-torn country. I am certain that all of us, from all political spectrum in Cambodia, who have now achieved national reconciliation and peace, owe to DG Saroj Chavanaviraj an enormous debt of gratitude for his tireless efforts to listen to all the warring factions in order to find common ground which formed the basis of the Perm-Five Framework document that led to the Paris Peace Agreement.

In that sense, DG Saroj played a pivotal role for which we will always remember.

Saroj, the consummate diplomat

DARMP SUKONTASAP

PUBLISHED : 8 FEB 2024 AT 04:00

NEWSPAPER SECTION: [NEWS](#) WRITER: [DARMP SUKONTASAP](#)

The late permanent secretary of the Ministry of Foreign Affairs, Saroj Chavanaviraj.

“He will be remembered as a diplomat and idealist who did his best to make the world a better place for everyone.”

During the height of the Covid-19 pandemic, several YouTube clips from the 1950s featuring youngsters from various parts of the world participating in the Foreign Exchange Programme sponsored by the US government became an internet sensation. Many of these clips went viral and received tens of thousands of hits and hundreds of comments.

For Thailand, the clips on the 1958 programme put the spotlight on a 15-year-old high school student named Saroj Chavanaviraj. Most of the viewers praised him for his witty, smart, yet cheerful and humble responses to questions thrown at him. Saroj was also commended for his evidently good command of the English language despite the fact that he had no prior foreign exposure of any kind before joining the programme.

Fast forward 30 years, and many of us only got to hear the name Saroj Chavanaviraj for the first time in 1988 when he was already a top diplomat in the Foreign Ministry and hailed as something of a national hero for his role as the ministry's resolute spokesperson on the Baan Rom Klao episode – a short confrontation between Thai and Lao forces.

At the time, Saroj was admired by the flag-waving Thai population, and he was enjoying the equivalent of celebrity status. He could not even walk the streets without being noticed, greeted and thanked by strangers. "It was a time when I came to understand how celebrities must have felt like. Noodle shops would not even allow me to pay for my food," he once told friends.

In the early 1990s, Saroj's name appeared in the news again when, as director-general of the political department at the ministry, he was assigned to be Thailand's pointman during the final leg of the Cambodia peace negotiations. Saroj was working both at the front and behind the scenes to help the Cambodian factions, and all relevant powers, bring peace to the war-torn country. Those efforts helped lead to the signing of the Paris Peace Agreement in 1991 and, subsequently, the establishment of the UN Transitional Authority in Cambodia (UNTAC) the following year.

Saroj passed away early Monday morning at the age of 82 as the result of a prolonged illness.

He will be widely remembered as a consummate diplomat, a gifted administrator, a model boss and colleague, but most important of all, as an idealist who chose to look at the world through the eyes of a 15-year-old boy – and who did his best to try to make the world a better place for everyone.

Darmp Sukontasap is Co-Founder of the Institute of Diplomacy and International Studies (IDIS), Rangsit University.

“วันแห่งความสุข ...
ครบรอบ ๘๐ ปี”

กัตรองโหน
สมเกียรติ นิพัทรกุล
อดีต ผู้บริหาร บริษัทบางกอกอินเทอร์เน็ตเทนเมนต์ จำกัด

ถามว่า ‘ท่านสาโรจน์’ นี่ ดีตรงไหน
ขึ้นกับว่า ถามใคร มิใช่หรือ
ถามลูกจ้าง ตอบเอาใจ ไม่หือฮือ
ถามคนนอก บอกนับถือ ตำแหน่งงาน
ถามลูกน้อง เคยอาศัย ให้เกื้อหนุน
คงตอบดี ตามหนี้บุญ คุณของท่าน
ถามผู้ใหญ่ ในกระทรวง ช่วงทำงาน
คงตอบท่าน คนเก่งดี มีวิชา
จะมัวถาม คนอื่นไย ให้เพ่นพ่าน
ถามตัวท่าน เองเถิด ประเสริฐกว่า
ช่วงชีวิต แปรสลับปี ที่ผ่านมา
ใช้ชีวิต มีคุณค่า มาอย่างไร
เป็นผู้รู้ กตัญญู กตเวที
ทำหน้าที่ ลูกดีเด่น เป็นโฉน
รับราชการ งานหลวง ไม่หลงใคร
ซื่อสัตย์ไม่ กินสินบาท คาดสินบน
ทำหน้าที่ เต็มตาม ความสามารถ
ประโยชน์ชาติ ยึดมั่น สำคัญทัน
ไม่คำนึงถึง ผลโผด ประโยชน์ตน
ตั้งอยู่บน ยุติธรรม ประจําใจ
มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
ต่อผู้ใต้ บังคับบัญชา และผู้ใหญ่

เหล่านี้ที่ ผ่านผ่าน ท่านทำได้
นับว่าได้ เป็นคนดี ศรีสังคม
ไม่ต้องให้ ใครสรรเสริญ เจริญพร
ท่านผ่านร้อน หนาวยาวนาน กาลสั่งสม
ประสบการณ์ ชีวิตท่าน ผ่านลูกล้ม
ควรชื่นชม จากใจ ในความดี
แปดสิบปี 'ท่านสาโรจน์ ชวนะวิรัช'
เกียรติประวัติ สั่งสม เต็มล้นปรี
นับเป็นหนึ่งใน คน กต. เก่งและดี
เป็นผู้ที่ ควรเคารพ น่าจดจำ
ขอให้ท่าน เปิกบาน สราญจิต
มีความสุข กับชีวิต ทุกคืนค่ำ
แข็งแรงทั้ง กายใจ ได้ประจำ
ครั้นเผลอยิ้ม อิ่มหน้า สุขสำราญ

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕

“ พวกเราทุกคนที่เข้ามาเป็นข้าราชการ
ที่กระทรวงแห่งนี้ได้เลือกแล้วว่าที่จะมา
ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติของเรา
ซึ่งเป็นเกียรติและเป็นความภาคภูมิใจ
มากกว่าผลตอบแทนอื่นใด ”